

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (สี) อดีตเจ้าอาวาส วัดปทุมคงคา ราชวรวิหาร (วัดลำเพ็ง) เกิดในสมัยรัชกาลที่ ๒ ปีจอ พ.ศ. ๒๓๕๗ บรรพชาเป็นสามเณรในสมัยรัชกาลที่ ๓ และอุปสมบทที่วัดปทุมคงคา ปีมะเมีย พ.ศ. ๒๓๗๗ นามฉายาว่า อโนมลิริ ถึงมรณภาพ เมื่อปีมะเมีย พ.ศ. ๒๔๓๗ รวมอายุได้ ๘๑ ปี ท่านเป็นพระมหาเถระผู้ทรงกิตติคุณอย่างสูง ในสมัยรัชกาลที่ ๔ และ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ศพของท่านฝังไว้ใต้ฐานเจดีย์ ซึ่งตั้งอยู่หน้าอาคารอนุสรณ์สถาน ป่วยเสวนาคาร อยู่ภายในบริเวณโรงเรียนวัดปทุมคงคา ย่านถนนทรงวาดปัจจุบัน โดยที่อาคารดังกล่าว เป็นสถานที่จัดกิจกรรม โครงการป่วยเสวนาคาร เพื่อเปิดโอกาสให้คนได้พัฒนาสติปัญญาด้วยการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน ตามวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ

๑. เป็นที่แสวงหาทางให้วัดและชุมชนรอบวัดในเมือง ได้ฟื้นคืนบทบาทอันมีต่อคนร่วมสมัยทั้งในศาสนธรรม จริยธรรม ความดี ความคิดสติปัญญา ความจริงและศิลปวัฒนธรรม ความไพเราะงดงาม ที่ถูกต้องเหมาะสมกับกาลสมัย

๒. เปิดโอกาสให้ประชากรชาวจังหวัดได้ใช้เป็นที่แสวงหาปัญญาความรู้ อย่างมีเนื้อหาสาระในทางประชาธิปไตย อันจะถ่วงน้ำหนักไปสู่การศึกษาทางเลือก เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ แม้จนวิทยาศาสตร์เชิงพุทธเป็นที่สุด

๓. เป็นเครื่องหมายบูชาคุณบุคคลหาได้ยาก ผู้เป็นบุพการี สู่เสียสละตนเองทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน สังคม ประเทศชาติ โดยเฉพาะการพระศาสนา อาทิ พุทธศาสนิกชน พระธรรมปิฎก (ประยูรค์ ปยุตโต) นายปรีดี พนมยงค์ นายป่วย อึ้งภากรณ์ นายเสนาะ ตันบุญยืน ฯลฯ

และเพื่อเป็นการรำลึกถึงกิตติคุณของท่าน ล้วน เขจรศาสตร์ จิตรกรผู้ได้รับการประกาศเกียรติคุณรางวัลส่งเสริมบุคคลที่อุทิศตนเพื่อสังคม จาก เสมสิกขาลัย ปี ๒๕๔๓ ได้เขียนภาพสีน้ำมัน **สมเด็จพระพุฒาจารย์ (สี)** ขึ้นประดับไว้ภายในอาคารอนุสรณ์สถาน ป่วยเสวนาคาร เพื่อเป็นอนุสติของความคิด ความงาม และความจริงต่อคนชั้นหลังสืบไป

ชีวิตหมดปัญหาถ้ารู้จักภาวนา

“ผมไม่มีเวลาปฏิบัติธรรมเลยครับ” หลายคนมักพูดเช่นนั้นกับหลวงพ่อบุชา สุภัทโท แห่งวัดหนองป่าพง เวลาท่านแนะนำให้หัดปฏิบัติธรรมเสียบ้าง

“แล้วเธอมีเวลาหายใจหรือเปล่า” คือคำตอบของหลวงพ่อบุชา

ผู้คนมักเข้าใจว่าการปฏิบัติธรรมหมายถึงการปลีกเรือนออกไปนั่งหลับตาคนเดียว แต่ความจริงแล้วไม่ว่าเราจะอยู่ที่ไหน トラบใดที่ยังมีลมหายใจอยู่ ก็สามารถปฏิบัติธรรมได้ทุกที่และทุกเวลา เพียงแค่กำหนดใจให้อยู่กับลมหายใจ ทั้งเข้าและออกขณะนั่งรถหรือคอยเพื่อน ก็เป็นการปฏิบัติธรรมแล้ว วันหนึ่ง ๆ รวมแล้วยังทำได้เป็นชั่วโมงโดยไม่ต้องปลีกตัวปลีกเรือนไปที่ไหนเลย จะว่าไปแล้วการปฏิบัติธรรมไม่ใช่เรื่องที่ยากเลยด้วยซ้ำ เหมือนกับการหายใจซึ่งเราทำอยู่ทุกขณะที่กิน เดิน พูดคุย และเข้าห้องน้ำ (ใครบ้างที่ต้องเผื่อเวลาไว้หายใจ ยกมือขึ้น!)

ภาพประกอบโดย พงมา เกียรติประไพ

ในทำนองเดียวกันกิจกรรมเหล่านั้น เราก็สามารถ
ทำไปพร้อม ๆ กับการปฏิบัติธรรมได้เลย พุทธอีก
อย่างคือ เราสามารถทำกิจกรรมเหล่านั้นให้กลายเป็น
การปฏิบัติธรรมได้ด้วย เชื่อหรือไม่ว่าใน
ชั่วชีวิตของเราโดยเฉลี่ยแล้วจะใช้เวลาอยู่ใน
ห้องน้ำรวมแล้วประมาณ ๗ ปี! แต่อยู่ในห้องน้ำ
อย่างเดียวเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ถ้าคุณรู้จักปฏิบัติ
ธรรมขณะอยู่ในห้องน้ำ เพียงเท่านี้คุณก็บอก
ตัวเองได้แล้วว่าในชีวิตนี้คุณปฏิบัติธรรมได้
มากกว่าเพื่อนของคุณที่คอยแต่จะเข้าวัดปฏิบัติ
ธรรมปีละหลาย ๆ อาทิตย์เสียอีก

คุณอาจไม่สามารถตามลมหายใจไปได้
ตลอดเวลาที่เข้าห้องน้ำ กินข้าว หรือพูดคุยกับเขา
แต่หากคุณทำสิ่งนั้นอย่างมีสติ คือรู้ตัวสม่ำเสมอ
ขณะเดียวกันก็ใส่ใจอยู่กับกิจกรรมที่กำลังทำ ไม่
ปล่อยใจลอย หรือให้ใจฟูแพบไปตามเรื่องราว
หรือสิ่งที่มากระทบนั้นก็เรียกว่าการปฏิบัติธรรม
แล้ว หรือจะพูดให้เจาะจงกว่านั้นก็คือ เป็นการ
บำเพ็ญภาวนา ที่พูดเช่นนี้ก็เพราะการปฏิบัติธรรม
นั้นมีความหมายที่กว้าง การทำมาหากินอย่าง
สุจริตและถูกต้องชอบธรรม ก็เป็นการปฏิบัติ
ธรรมอย่างหนึ่ง ธรรมที่ว่าคือสัมมาอาชีวะเวลา
ทำงานด้วยความหมั่นเพียรอดทนอดกลั้น ก็เรียก
ว่าเป็นการปฏิบัติธรรมเช่นกัน คือบำเพ็ญวิริยะ
และขันติธรรม เป็นต้น แต่ถ้าหากทำงานต่าง ๆ
อย่างมีสติรู้ตัว ก็เป็นการปฏิบัติธรรมในชั้นฝึกฝน
พัฒนาจิตใจ ซึ่งเรียกตามภาษาพระว่าจิตภาวนา

ไม่ใช่ที่เราจะทำสิ่งต่าง ๆ อย่างมีสติรู้ตัวกัน
ได้ง่าย ๆ ลองสังเกตเวลาคุณกินข้าว บ่อยไหม
ที่ปากคุณเคี้ยว แต่ใจคุณลอยไปไหนไม่รู้ ในยาม
นั้นคุณแทบจะไม่รู้ตัวเลยว่ากินอะไรหรือทำอะไร
อยู่ ถึงรู้ก็รู้สึกแบบลาง ๆ คลุม ๆ เครือ ๆ เวลา
คุณทำงาน คุณใจลอยบ่อยไหม หงุดหงิดหัวเสีย
บ้างไหม คอยเร่งคอยลุ้นให้เสร็จไว ๆ หรือเปล่า
ถ้าใช่ นั่นก็แสดงว่าคุณทำสติตกหล่นแล้ว ใจคุณ
ตอนนั้นกำลังหลุดไปจากการจดจ่องานที่กำลังทำ
แต่ไปอยู่กับอะไรสักอย่าง ที่อาจเกี่ยวข้องกับงาน
หรือไม่เกี่ยวเลยก็ได้ เช่นจดจ่ออยู่กับแฟนที่กำลัง

คอยคุณอยู่ หรือวนเวียนอยู่กับเพื่อนร่วมงานที่
ไม่รับผิดชอบงาน เลยกลายเป็นภาระให้คุณ
จัดการแทน เป็นต้น หรือคอยนึกถึงแต่ผลขั้น
สุดท้ายของงานว่าจะออกมาอย่างไร เรื่องเหล่านี้
พอครุ่นคิดไปก็จะเกิดอารมณ์ขึ้นมา เช่น วิตก
กังวล ชุ่นเคืองหงุดหงิด หรือหนักอกหนักใจ สรุป
ก็คือทุกข์

เวลาคนเรามีความทุกข์มีปัญญา เรามักมอง
หาสาเหตุข้างนอก จะเป็นดินฟ้าอากาศ ผู้คน
สังคมก็ตาม เคยได้ยินเรื่องนี้ไหม เวลาถูกเดิน
สะดุดของที่พอผลเอวองเอาไว้ พอจะตำหนิว่าถูก
ชும்ช่าม แต่ถึงคราวพอเดินสะดุดเองบ้าง กลับ
ต่อว่าลูกว่าทำไมไม่เก็บของให้เป็นที่เป็นทาง นิสัย
แบบนี้ทำให้คนเราชอบมองหาแพะรับบาปอยู่
เสมอ เศรษฐกิจล่มก็โทษต่างชาติและยอร์จ
โซรอส เวลามีปัญหาอื้อฉาวเกี่ยวกับพระ ก็โทษ
พวกต่างศาสนา ในทำนองเดียวกันเวลาเกิดเชิง
ทอดท้อขึ้นมา ก็โทษเพื่อนร่วมงานหรือที่ทำงาน
ที่กล่าวมาอาจมีส่วนถูก แต่สาเหตุที่เรามักมองข้าม
ก็คือ ตัวเราเอง หรือพูดให้ถูกคือ จิตใจของเรา
เอง เราโกรธและทุกข์ไม่ใช่เพราะเพื่อนนิทาเรา
หรอก หากเป็นเพราะเราไปยึดเอาคำพูดของเขา
มาเป็นอารมณ์ เขาอาจพูดบางประโยคลอย ๆ
ขึ้นมา เราก็เอาตัวตนหรืออัตตาของเราไปออกปรับ
สำคัญมั่นหมายว่าเขากำลังพูดกระทบเรา ถ้า
ก่อนหินกำลังตกมา แทนที่เราจะหลบ กลับเอา
หน้าไปรับ ผลคืออะไรหากไม่ใช่เจ็บ เช่นนี้แล้ว
ควรตำหนิคนทำก่อนหินตก หรือโทษตัวเราเองดี

ทุกครั้งที่เราทุกข์ ฟังตระหนกเสมอว่าเราเอง
มีส่วนรับผิดชอบเสมอ เพราะไม่ว่าจะเกิดอะไร
ขึ้นกับเรา คนเรามีทางเลือกเสมอว่าจะทุกข์ หรือ
ไม่ทุกข์ เวลาถูกตำหนิติเตียน นอกจากการไม่โ
โววายแล้ว เรายังมีอีกทางเลือกหนึ่งคือพิจารณา
ว่าที่เขาพูดนั้นมีประโยชน์ไหม ทำให้เราเห็นข้อ
บกพร่องของตัวเองใหม่ หรือทำให้เห็นนิสัยของ
เขาชัดเจนขึ้น ถ้าเราเอาความ “ถูกใจ” เป็นหลัก
เราจะทุกข์ แต่ถ้าเราเอาความ “ถูกต้อง” เป็นหลัก
เราจะได้ปัญญามาแทนที่ความทุกข์ ความเจ็บไข้

ได้ป่วยนั้น ไม่จำเป็นว่าจะทำให้เราทุกข์เสมอไป ถ้าวางจิตดวงใจให้เป็น ก็จะได้ประโยชน์จากความเจ็บป่วยนั้น และรู้สึกขอบคุณโรคภัยนั้นด้วยซ้ำ แปลกไหมที่มีหลายคนพูดว่า “ดีใจที่เป็นมะเร็ง” “ดีใจที่เป็นเอ็ดส์” ชายและหญิงหลายคนพูดประโยคนี้เพราะโรคภัยดังกล่าวทำให้เขาและเธอหันมาทบทวนชีวิตและค้นพบความหมายที่แท้ของชีวิต หันมาทำสิ่งทรงคุณค่าที่ละเลยไปนานเพราะมัวหลงเพลินกับความสนุกสนานหรืองานการก็แล้วแต่ ในทางตรงกันข้าม หากวางจิตดวงใจไม่เป็นเสียแล้ว อย่างว่าแต่เคราะห์เช่นโรคภัยไข้เจ็บเลย แม้โชคเช่นถูกลีลาเตอร์ได้เงินสิบล้านก็ยังไม่ทำให้ทุกข์หนักได้เลย

ที่พูดมานี้เกี่ยวกับภาวนาอย่างไร เกี่ยวโดยตรงเพราะความทุกข์ของเรานั้นส่วนใหญ่เกิดจากความลืมหืมหรือเป็นเพราะวางจิตดวงใจไม่ถูกต้อง เราลืมหืมเพราะขาดสติ เราวางจิตดวงใจไม่ถูกต้องเพราะขาดปัญญา ภาวนาคือการบ่มเพาะจิตใจให้มีสติและเกิดปัญญา ปัญญา นั้นจะทำงานได้ดีต้องมีสติเป็นตัวนำหรือกำกับ ถ้าขาดสติ ปัญญาก็ไม่เกิด หรือมาแบบครึ่ง ๆ กลาง ๆ ไม่ถูกกาลเทศะ ท่านอาจารย์พุทธทาสชอบเล่าเรื่องหนึ่งเพื่อเป็นอุทธาหารณ์ เด็กน้อยเปลอหยิบเหรียญทองแดงใส่ปาก แล้วเกิดติดคอขึ้นมา แม่รู้เข้าก็ตกใจ ทำอะไรไม่ถูก ลักครู่ก็นึกได้ว่านำกรดนั้นกัดทองแดงได้ ก็เลยรีบคว้าขวดน้ำกรดมากรอกใส่ปากเด็ก เกิดอะไรขึ้นกับเด็กก็พอเดาได้ การรู้ว่าน้ำกรดกัดทองแดงได้นั้นเป็นปัญญาอย่างหนึ่ง แต่เป็นเพราะขาดสติ ปัญญาจึงถูกเอามาใช้อย่างผิดที่ผิดทาง พุทธภาษามัยใหม่นี้เป็นการใช้ปัญญาแบบแยกส่วน คือสนใจอยู่แต่เฉพาะการหาวิธีขจัดทองแดง แต่ไม่ได้ดู “บริบท” หรือสภาพแวดล้อมว่าทองแดงนั้นอยู่ที่ไหน และลืมหืมไปว่าเมื่อขจัดทองแดงได้แล้ว จะเกิดผลข้างเคียงกับปัจจัยแวดล้อมหรือไม่ เป็นการแก้ปัญหาแบบเฉพาะส่วนโดยแท้

สติและปัญญาสามารถบ่มเพาะขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน การพยายามรู้เท่าทันความรู้สึกนึกคิด

อยู่เสมอเป็นการฝึกจิตให้มีสติ อย่างไรก็ตาม ความรู้สึกนึกคิดนั้นเป็นของละเอียดอ่อน ถ้าสติไม่ไวพอ ก็เท่าทันมันยาก ดังนั้นครูบาอาจารย์จึงแนะนำให้มึสติรู้กับสิ่งที่หยาบก่อน นั่นคือลมหายใจหรืออริยาบถต่าง ๆ ของร่างกาย หากมึสติรู้กายอย่างต่อเนื่องและแคล่วคล่องแล้ว การมึสติรู้ใจก็ทำได้ไม่ยากและจะดีขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อรู้ทันความคิดแล้ว ต่อไปก็ลองฝึกคิดฝึกมองในแง่มุมใหม่ ๆ ที่จะไม่พาไปสู่ความทุกข์ เช่น การมองในแง่บวก หรือการมองโดยยึดเอาความถูกต้องมากกว่าถูกใจ หากรู้จักมองแล้ว ทุกอย่างก็เป็นธรรมะ หรือเพิ่มพูนปัญญาได้หมด และปัญญาอย่างหนึ่งที่จะช่วยเราได้มากก็คือ การตระหนักรู้ว่า อะไรเกิดขึ้นกับเราก็ไม่ทำให้เราทุกข์ได้มากเท่ากับทำที่หรือการวางจิตดวงใจที่ไม่ถูกต้องของเราเอง.

เสขิยธรรม

เป็นจดหมายข่าวมีวัตถุประสงค์
เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ และประสบการณ์
การประยุกต์หลักธรรมมาใช้กับชีวิตและสังคมสมัยใหม่
ทั้งในหมู่ของบรรพชิตและฆราวาส

ผู้จัดทำ

กลุ่มเสขิยธรรม ร่วมกับ
คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศพพ.)

บรรณาธิการ

พระกิตติศักดิ์ กิตติโสภโณ

กองบรรณาธิการ

- พระมหาเจิม สุวโจ
- พระไพศาล วิสาโล
- พระใบฎีกาศุทัศน์ วชิรญาณ
- พระสุพจน์ สุวโจ
- พระทวีศักดิ์ จิระมโน
- พระวิมณฑ์ นริสโร
- พระมหาเชิดชัย กวีวิโส
- นายปริดา เรื่องวิชาธร
- นายสมเกียรติ มีธรรม
- นางพุลฉวี เรื่องวิชาธร
- นายพรชัย บริบูรณ์ตระกูล
- นางสมฤทัย เกียรติเกาะ
- นางสาวอารยา พยุงพงศ์

ฝ่ายสมาชิก

นางสาวศิริพร ฉัตรหิรัญมงคล

บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

นายอัคร ปัทมภาส

การเป็นสมาชิก

เสขิยธรรม ออกเผยแพร่ปีละ ๔ ฉบับ ค่าสมาชิก ๒๐๐

บาท/ปี ประสงค์จะขอรับเป็นสมาชิก ส่งหนัดบัตรหรือตัวแลกเงิน
ไปรษณีย์ในนาม นางสาวศิริพร ฉัตรหิรัญมงคล มาถึง
๒๗/๑๕ ซ.รามคำแหง ๒๑ (นวมศรี) ถ.รามคำแหง แขวงวังทองหลาง
เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐ ปณ.หัวหมาก

กลุ่มเสขิยธรรม

เกิดขึ้นจากการรวมตัวของพระภิกษุ-สามเณรและฆราวาส
ผู้ห่วงใยในพระพุทธศาสนาและสภาพของสังคมไทย มีความ
ประสงค์จะประยุกต์ใช้ศาสนธรรมเพื่อการพัฒนาตนเองและ
สังคมอย่างสมบูรณ์ นอกเหนือจากการประสานงานและนำข้อหมำสั่ง
ใจซึ่งกันและกัน ในการทำงานเพื่อสังคมในด้านต่าง ๆ แล้ว ลักษณะ
เฉพาะอีกประการหนึ่งของกลุ่มฯ ก็คือ การเพียรพยายามประยุกต์
ธรรมะเป็นข้อวัตรปฏิบัติเพื่อขัดเกลาตนเอง โดยมีประโยชน์สุข
ของสังคมและเพื่อสังคมของชนกชนนีไว้ก่อน อาทิ การลดและพยายาม
งดเว้นจากอบายมุขสมัยใหม่ เช่น บุหรี่ เครื่องดื่มชูกำลัง น้ำอัดลม
ภาวะพลาสติกและไขมัน เป็นต้น

ผู้มีความสนใจ ติดต่อสอบถามรายละเอียดได้ที่

ฝ่ายประสานงานกลุ่มเสขิยธรรม

๒๗/๑๕ ซ.รามคำแหง ๒๑ (นวมศรี) ถ.รามคำแหง
แขวงวังทองหลาง เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๒๓๑๔๔-๗๓๘๕๕-๖
e-mail : seki@buddhadasa.org

คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศพพ.)

ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๒ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑. ประสานงานระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล และหน่วยงานต่างๆ
ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและการพัฒนาเพื่อดำเนินมาร่วมกัน
๒. แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเรื่องศาสนา
และการพัฒนา พร้อมทั้งศึกษาหาแนวทางร่วมกันในการทำงาน
๓. ฝึกอบรมและสรรหาทรัพยากรบุคคลและวัสดุอุปกรณ์
เพื่อสนับสนุน ส่งเสริมหน่วยงานซึ่งต้องการการเกื้อหนุนดังกล่าว

พิมพ์และจัดจำหน่ายทั่วประเทศโดย **สำนักงานพิมพ์สุภาพใจ**
โทร. ๐-๒๕๔๕-๒๖๒๑, ๐-๒๕๔๕-๖๘๐๖ โทรสาร ๐-๒๕๔๖-๗๖๙๔

ฉบับที่ ๕๐ ปีที่ ๑๑ ตุลาคม - ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

สารบัญ

๖. จดหมายสหายธรรม

ปฏิบัติกริยา

- ๑๐ จดหมายตอบพระธรรมปิฎก
- ๑๑ ศาสนิกชนชาวไทยร่วมไว้อาลัย
- ๑๒ มองผ่านกำแพงวัด
- ๑๕ จดหมายเปิดผนึก จากศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ฉบับกระแส

๑๗ กินเนื้อให้น้อยลง / นายนราห์

บทความหลัก

- ๑๙ พระไตรปิฎกกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน / เอส. เอ็น. โกเอ็นก้า
- ๒๑ วิปัสสนา : ศิลปะการดำเนินชีวิต / เอส. เอ็น. โกเอ็นก้า

บทความพิเศษ

- ๔๔ ชีวิต ความงาม และสุขภาพ / เครือมาศ วุฒิกุลานันท์
- ๕๓ จุลจาริกของคนหนุ่มสาว : ขบวนการแสวงหาเส้นทางเข้าสู่ด้านใน / นิพนธ์ แจ่มดวง

ชีวิตแห่งการภาวนา

๕๗ กำเมือง การภาวนา และเรื่องชาหน้าวัดอุโมงค์ / ใบคำ

ประยุกต์ธรรม

๖๒ จากยักก้าวบนดอกบัว สู่ผู้หญิงกับการปฏิบัติธรรม / เพลง แสงเทียน

แฉวงเสขิยธรรม

- ๖๔ ประสบการณ์จากการเข้าอบรมคอร์สการให้คำปรึกษาแบบพัฒนาศักยภาพ / ทนทาง
- ๖๗ ประสบการณ์จากการเข้าอบรมคอร์สพัฒนาการสถาบันสงฆ์ไทย
และบทบาทต่อสังคมสมัยใหม่ / ทนทาง

สตรีและเด็ก

๗๖ เด็ก ๆ วันเสาร์ / วรณโณภิกขุ

ท่องเที่ยวในชีวิตและงาน

๗๘ ศูนย์ทับทิมนิมิต : พลังของกลุ่มสงฆ์รุ่นใหม่ ในการกลับคืนสู่ท้องถิ่น
/ พรชัย บริบูรณ์ตระกูล

๑๐๐ ปี ชาตกาลรัฐบุรุษอาวุโส

๘๓ หนังสือดีครบรอบ ๑๐๐ ปีชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส

๘๙ ตู้หนังสือเสขิยธรรม

บันทึกตู้หนังสือเสขิยธรรม

๙๒ คัมภีร์แห่งความเจ็บลึก / พิเชษฐ วนวิทย์

เสขิยบุคคล

๙๔ หลวงภักดีภูวนาถ, พระโสดมพรพรรัตน์

๑๐๔ การ์ตูน by wallop

ภาพปกหน้า : ทัศนแพทย์นวมินทร์ ชัยชมภู
แผนภูมิ "ปฏิจจสมรูปบาท ๒๔" : พุทธทาสภิกขุ

เรื่องเด่นในฉบับ

เสมือนบทนำ

๑ ชีวิตหมดปัญญาถึรู้จักภาวนา

/ กองบรรณาธิการ

เสขียทัศน์

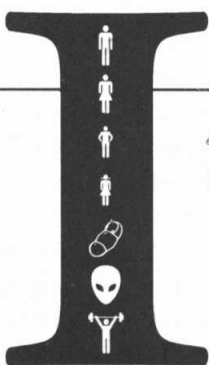
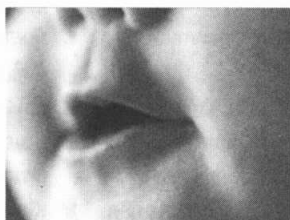
๓๐ วิทยาศาสตร์ที่แท้ : บทสัมภาษณ์ เอส. เอ็น. โกเอ็นก้า

/ เฮเลน ทวอดอฟ

บทความพิเศษ

เกย์-เลสเบียน : วิบากกรรมของใคร **๔๗**

/ พระชาย วรธมฺโม

ชีวิตแห่งการภาวนา

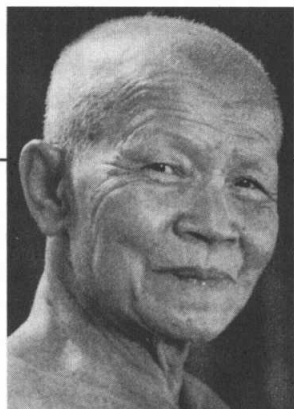
๕๖ เมื่อตัว "I" ใหญ่เท่าหม้อแกง

/ วดีลดา เพียงศิริ

สตรีและเด็ก

แม่ซีไทยในทัศนะของข้าพเจ้า **๗๐**

/ อารยา พยุงพงศ์

คิดคนละมุม

๗๖ เส้นทางพระอาจารย์มหาบัว

/ สุลักษณ์ ศิวรักษ์

พระมนต์จิตเกษม สมนัดจิตโต

วัดท่าซำง หมู่ ๒ ต.นาพรู อ.พระพรหม จ.นครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

เจริญธรรม กองบรรณาธิการเสวียธรรม

หลังจากที่ได้อ่านหนังสือ แนวโน้ม พุทธศาสนาในศตวรรษที่ ๒๑ ที่เขียนโดย พระไพศาล วิสาโล แล้ว ทำให้อาตมามีความรู้สึกว่าสถานการณ์ของพุทธศาสนาตอนนี้เป็นอย่างไร โดยเฉพาะปัญหาความไม่เข้มแข็งของคณะสงฆ์ ไม่ว่าจะเบี่ยงเบนทิศทางการศึกษาและการปกครอง ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบก็คือพระผู้ใหญ่ที่มีอายุควรที่จะพักผ่อนอย่างสงบกับการปฏิบัติธรรม หลังจากที่ทำมาแล้วหนักงานมานานในวงการคณะสงฆ์

นอกจากได้เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในคณะสงฆ์แล้ว ยังได้รับรู้ความหลากหลายของข้อวัตรปฏิบัติและความเชื่อในวงการพุทธศาสนาอีกด้วย รวมทั้งความเป็นไปได้ที่จะเกิดวิกฤติสังคม ที่จะเพิ่มความหลากหลายของวงการพุทธศาสนาเข้าไปอีก ซึ่งความหลากหลายเหล่านี้อาจจะมีทั้งข้อดีและข้อเสียที่จะส่งผลกระทบต่อพุทธศาสนาระดับหลัก ซึ่งมีองค์กรหลักคือมหาเถรสมาคม อย่างไรก็ตาม ปัญหาเหล่านี้พระไพศาล วิสาโล ก็ได้ชี้ทางออกคือการปฏิรูปคณะสงฆ์ ซึ่งทางออกเหล่านี้จะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวทั้งหมดได้หรือไม่ ก็ต้องทำความเข้าใจกันก่อน พร้อมกันนี้น่าจะมีทางออกอื่นๆ อีกที่จะเข้าไปแก้ไขปัญหาดังกล่าวเหล่านี้ได้ โดยเฉพาะปัญหาบางอย่างก็เกิดจากความเข้าใจในพุทธธรรมที่ไม่ถูกต้องที่ทำให้เกิดความหลากหลายในวงการพุทธศาสนาอยู่ขณะนี้ ซึ่งการแก้ไขน่าจะมีทางส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจในพุทธธรรมแก่พุทธบริษัทที่ถูกต้องโดยเฉพาะในระดับปัจเจกชนซึ่งไม่ควรจะมองข้าม

ขอจบการวิจารณ์ไว้เพียงเท่านี้

พระมนต์จิตเกษม สมนัดจิตโต

(โอกาสนี้ขอใช้การดูหนังสือเสวียธรรมอีกครั้ง อาตมาขอรับหนังสือ คือปฏิรูปการศึกษา พุทธศาสนาจะไปอยู่ไหนของพระธรรมปิฎก ขอนโมทนาในธรรมทานของกองบรรณาธิการเสวียธรรมไว้ ณ โอกาสนี้

พระเกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา

๖๓๒ วัดนายโรง ซ.เจริญสนทวงศ์ ๔๕

บางขุนนนท์ บางกอกน้อย กรุงเทพฯ

๕ กรกฎาคม ๒๕๔๔

เจริญพร กองบรรณาธิการเสวียธรรม

ขอนโมทนาที่ทางศพ.และเสวียธรรมได้จัดส่งหนังสือ "ศิลปะและสุนทรียภาพทางจิตวิญญาณ" มาให้ จากการได้อ่านหนังสือเล่มนี้จบลงแล้ว อาตมาขอแสดงความคิดเห็นดังนี้ หนังสือเล่มนี้เป็นผลจากการรวบรวมของ

"กวีวงศ์" ซึ่งเป็นกรรวบรวมทัศนะและวาทกรรมว่าด้วยศิลปะและศิลปะกับศาสนาของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ จากหนังสือชุดธรรมโฆษณ์ ซึ่งเปรียบประหนึ่งตัวแทนแห่งอมตวาจาที่ว่า "พุทธทาสภิกขุไปไม่มีตาย" มองในแง่ของผู้รวบรวมแล้วจะเห็นว่า "กวีวงศ์" ผู้นี้ได้เพียรพยายามด้วยกุศลจิตเพื่อจะให้เกิดหนังสือเล่มนี้ขึ้น โดยเพียงหวังว่า "ศิลปะกับศาสนาจะกลับมามีคุณค่าอีกครั้ง เพื่อสร้างสติปัญญาให้แก่โลก" ในแง่ของเนื้อหาโดยรวมแล้ว เป็น Concept และบริบทอันเนื่องกับศิลปะของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ โดยผู้รวบรวมได้แทรกและทำหมายเหตุไว้ในบางเรื่องบางตอนเพื่อทำความเข้าใจกับผู้อ่านอีกด้วย เมื่ออ่านโดยรวมแล้วก็เท่ากับว่าหนังสือของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุบรรยายเรื่องศิลปะ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดสัมมาทิฐิ และรู้จักศิลปะที่แท้ อาจมีเนื้อหาบางส่วนในหนังสือที่ซ้ำกันบ้าง แต่ก็ เป็นประโยชน์ต่อการทบทวน จากวิถีการดำเนินชีวิตสมณะของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ จะเห็นว่าชีวิตของท่านงดงามเป็นศิลปะโดยแท้จริง งดงามตามหลักของพระพุทธศาสนา ดังที่ท่านกล่าวว่า "ศาสนาคือศิลปะ พุทธศาสนาแท้ๆ ก็คือศิลปะ เพราะเป็นอุบายอันหนึ่งที่ทำให้ชีวิตนั้นงามอย่างยิ่ง" (น.๑๕) ความงามของท่าน ท่านมองในแง่จิตวิญญาณ (Spiritual) เป็นหลัก ดังที่สวนโมกข์ของท่านก็มีโรงมหรสพทางวิญญาณ ความจริง (อริยสังข์) เป็นความงาม โดยมองความงามผ่านความจริง เมื่อพบความจริง จิตใจของผู้ที่แสวงหาความจริงก็เบิกบานเกิดสุนทรียภาพ ซึ่งเป็นสุนทรียภาพที่เคลื่อนไหวไปกับความเป็นจริงของชีวิตทุกขั้นตอน การมองความจริงให้เป็นความงามได้นั้นต้องมองผ่านสายตาของวิปัสสนา (Insigh) ท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุกล่าวว่า ศิลปะนั้นต้องเกิดขึ้นเพื่อ "พรากจิตออกจากความวุ่น" (น.๕๗) เพื่อสันติภาพหรือเพื่อมนุษย์ (น.๖๒) ศิลปะต้องนำไปสู่ความไม่เห็นแก่ตัว ท่านกล่าวว่า

"ความงามนั้นมุ่งหมายจะให้จับใจคน ฉะนั้นกับลิ้มความเห็นแก่ตัวเสียได้" (น.๖๔) และศิลปะต้องส่งเสริมธรรม เมื่อเราอ่านหนังสือเล่มนี้ไปโดยตลอดแล้ว จะขอข้อความที่ท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุแนบมา เช่น "ศิลปะต้องถูกต้องไม่หลอกลวง งดงาม แล้วแก้ปัญหาได้จริง" (น.๘๔) โดยท่านเห็นว่า "ศิลปะนี้สำคัญมากที่จะต้องมีอยู่ในโลกและอยู่กับมนุษย์ แต่ว่าทุกอย่างมันต้องไปพร้อมกันกับความถูกต้อง ความยุติธรรม ความบริสุทธิ์ หรือการบังคับตัวเองได้" ซึ่งโลกเราจึงต้องการศิลปะบริสุทธิ์ที่ไม่ส่งเสริมความเสื่อมทรามทางศีลธรรม" (น.๗๙) สุดท้ายขอศิลปะตามที่คณะของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุก็คือ การทำชีวิตนี้ให้งดงามในเบื้องต้น (ศีล) ท่ามกลาง (สมถะ) และในที่สุด (ปัญญา) โดยทำชีวิตให้หมดปัญหาหมอกเลสและความทุกข์ ให้เกิดสันติสุขภายใน การที่จะเข้าถึงสุดยอดของศิลปะได้นั้น ท่านกล่าวว่าต้องเรียนวิชา Buddhist Art ซึ่งได้แก่จริยธรรมเบื้องต้นของพระพุทธเจ้า นอกจากนี้แล้วในหนังสือเล่มนี้ในภาค ๒ และภาค ๓ ท่านอาจารย์พุทธทาสยังได้ชี้ให้เห็นโทษและทางออกของศิลปะด้วย ศิลปะเมื่อไม่ได้เป็นศิลปะที่แท้จริงย่อมก่อให้เกิดโทษได้ เช่น "ทำให้เกิดความมั่นใจทางวิญญาณ" (น.๑๐๐) "ไม่ไปเพื่อสันติภาพ" (น.๑๐๓) "กลับมีให้คนไม่ใส่ใจศีลธรรมทางวิญญาณ" (น.๑๑๗) ส่วนทางออกของศิลปะนั้นท่านก็ได้กล่าวไว้ อย่างละเอียดพอสมควรในภาค ๓ ที่ว่าด้วยนิสสรณะของศิลปะ เช่น "ต้องรู้จักแยกศิลปะหลอกลวงกับศิลปะบริสุทธิ์... ให้เป็นไปในทางที่มีความงามที่แท้จริงไม่หลอกลวง" (น.๑๔๗) และบรรดาการงานอาชีพที่เป็นศิลปศาสตร์นั้น "ควรจะต้องทำอะไรได้ด้วยอัมมมชิติโดยเห็นแก่ความดี ความงาม ความจริง ความถูกต้อง ความยุติธรรมเป็นหลัก" (น.๑๔๓) เป็นต้นเท่านี้ก็พอที่จะทำให้เราเข้าใจ Concept เกี่ยวกับศิลปะของท่านอาจารย์พุทธทาสได้ โดย

สรุปแล้วหนังสือเล่มนี้ก่อให้เกิดสัมมาทิฐิต่อศิลปะสำหรับผู้ที่สนใจได้มาก จึงเหมาะเป็นอย่างยิ่งในการที่จะใช้เป็นคู่มือในการทำชีวิตให้งดงามตามหลักของพระพุทธศาสนา ดังคำกล่าวที่ว่า "การใช้ชีวิตอย่างมีศิลปะ" ไม่ใช่แค่ "ตั้งโรงงามสวย" อาตมาขอจบการแสดงความคิดเห็นต่อหนังสือ สรรนิพนธ์พุทธศาสนิกข่าวด้วยศิลปะและสุนทรีย์ภาพทางจิตวิญญาณ ด้วยคำกล่าวของมหาตมาคานธีที่ว่า "Art must be simple in its presentation and direct in its expression" : ศิลปะจะต้องเรียบง่ายในการนำเสนอ และตรงเป้าหมายในการแสดงออก

*ขอเจริญพร
พระเกียรติศักดิ์ กิตติบุญโย*

ปล.ขอใช้บริการดูหนังสือสัชยธรรมเล่มต่อไปคือ หนังสือ "สีหนบบัณฑิต" ขอเกียม ตรงพระบรรยาย, พจนา จันทรสันติ แปล

พระบ้านนอก

เจริญพร กองบรรณาธิการ

๑. ขอเสนอข้อคิดบ้าง ทั้ง ๆ ที่อยู่นอกวงการ และเพิ่งได้ข่าวจากเสวียนธรรมคือเท่าที่อ่านจากบทความและกิจกรรมแล้ว แทนที่จะเป็นการส่งเสริม "ภิกษุณี" กลับกลายเป็นการทำลายต้นกล้าอ่อนที่กำลังจะเติบโตขึ้น เป็นธรรมดาที่ของใหม่ย่อมมีทั้งผู้ที่คัดค้านและสนับสนุน แต่อยากให้อภัยเป็นค่อยไป ไม่อยากให้ผู้รังแกกัน เพราะอย่างน้อยผู้เพิ่งเริ่มเข้ามาในแพศยบรรพชิต จำเป็นต้องเรียนรู้ความเป็นอยู่ อีกทั้งข้อกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มากมายถึงจะมีความรู้ทางโลกมาก แต่มีความจำเป็นต้องมารู้ต้นน้ำต้นไม้ม ต้องลตทฎฐิมชงล ต้องยอมเคารพพระธรรมซึ่งเป็นไปมากกว่า ความเคยชินอาจตีเข้าข้างความคิดตนเองได้ โยมสุลักษณะพูดไว้ชัดแล้ว (น.๗๙-๘๐) คือจำเป็นต้องถือนิสัยอย่างน้อย ๕ ปี สำหรับพระบวชใหม่ ต้องลตทฎฐิมชงล อยู่กับอุปัชฌาย์ ไม่ว่าจะอายุมากเท่าไรก็ต้องมารู้ใหม่ เปลี่ยนแนวคิด แต่ภาพกิจกรรมที่ปรากฏกลับกลายเป็นว่าสามเณรี เริ่มออกเดินสายให้สัมมาชฌนในที่ต่าง ๆ แล้ว ซึ่งน่าจะเป็นการเร็วเกินไป จริง ๆ ควรอยู่ในช่วงเรียนรู และทำให้ดูเป็นตัวอย่างเรียกศรัทธาจะเหมาะกว่า และเพศแองเมงมีภิกษิตกว่าอยู่แล้วในความอ่อนโยน คนเข้าหางานนอกจากนี้การออกบิณฑบาต ควรถือเป็นกิจวัตร เพราะจะเป็นการประสาสัมพันธได้เหมาะได้ดีกว่า การพูด การอภิปราย ส่วนเรื่องเจ็บตัวควรถือเป็นปกติของพระบวชใหม่ที่ต้อง

ฝึกหัดเอา จำเป็นต้องฝึกแก่การอุบาสตรไม่ให้หลุด (รูป.น. ๓๐) บางอย่างก็สับสนมาก คือยังเป็นสามเณรีอยู่ แต่ก็กลับกลายเป็นภิกษุณีนี้ ทั้งมีการทำสังฆกรรมและปฏิบัติด้วย แล้วยังจะมีการอบรมธรรมแก่ญาติโยมอีก ออกมาให้ค่อยเป็นค่อยไป และเคารพธรรม เคารพวินัยด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตนเป็นนับได้ที่สำคัญสู่การยอมรับของสังคม

๒. อยากให้การมีภิกษุณี เป็นคุณค่าของตัวภิกษุณีเอง ไม่ใช่มีไว้เพื่อเป็นคู่แข่ง หรือเพื่อให้พระปรับปรุงตัว ดูจะเป็นคนละประเด็นกันที่ยกมาอ้าง เพราะขึ้นชื่อว่ากิเลส ตัณหา ไม่จำกัดเพศ ไม่จำกัดชนชั้นวรรณะ เรียนสูง เรียนน้อย เมื่อมีคนหมู่มากขึ้น ปัญหาที่ต้องตามมาคนปะปนกันมาทุกรูปแบบ และไม่ใช่ไปตั้งความหวังกับของใหม่จนเกินไป แต่ต้องรู้จักเรียนรู้ปัญหาที่เกิดขึ้น (ภิกษุ) ที่เกิดมานานกว่า เห็นปัญหามากกว่า หรือของใหม่อาจจะเสริม เพิ่มปัญหาขึ้นอีกก็ได้ ภาพจากต่างประเทศควรดูระยะเวลาและปัญหาที่ยังไม่เกิดขึ้นกับครั้งพุทธกาลด้วย เพื่อผลที่ดีที่สุด

๓. โดยความคิดแคบ ๆ ของส่วนตัวเห็นว่า ถ้าพระพุทธเจ้าเป็นผู้หญิงท่านก็คงกีดกันผู้ชายไม่ให้บวชชาย ๆ เพราะท่านคงเห็นชัดแล้วว่า กามตัณหาไม่ใช่เรื่องเล่น ๆ เลย เพราะสิ่งนี้ได้สร้างโลกสร้างลูก หลาน เต็มโลกไปหมด แม้กับวชของก็ต้องต่อสู้กับเรื่องนี้อย่างมาก (ต้องบวชชอยู่นาน ๆ จึงจะเข้าใจความรู้สึกนี้) ดังนั้นน่าจะให้มีภิกษุณีต่อระดับพระเถระชั้นนี้ให้มาก เพราะทุกวันนี้มีปัญหาที่เป็นที่รู้กันอยู่แล้ว ยิ่งถ้าเครื่องแต่งกายแบบเดียวกัน ก็ล้วนจะมีปัญหามากขึ้นควรมีทางออกสำหรับปัญหานี้ด้วย

๔. การเสนอความเห็นสนับสนุนการมีภิกษุณี น่าจะไม่จำเป็นต้องตีเถียง หรือโจมตีฝ่ายอื่น แต่น่าจะแสดงให้เห็นความจำเป็น ความสำคัญ อย่างบทความพิเศษ เรื่องพุทธทัศนชา การโจมตีคัมภีร์วิสุทธิมรรค หรือบุพพสิขาวรรณมา ดูจะไม่เป็นธรรมนัก เพราะหนังสือแต่ละเล่มก็มีจุดมุ่งหมายหนึ่ง ๆ สำหรับกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ไม่เคยมีหนังสือใดที่ออกที่จะถูกใจ ให้คำตอบกับคนทุกกลุ่มทุกความคิดได้อย่างบุพพสิขา ก็เป็นข้อศึกษาเบื้องต้นเรื่องวินัยของพระบวชใหม่ อันเรียงเรียงจากพระไตรปิฎก และอรรถกถา (ซึ่งเป็นต้นแบบของหลักสูตรนักธรรม) ผู้บวชเข้ามาจำเป็นต้องรู้จักกฎเกณฑ์ต่างๆ ของตัวเองให้ดี ก่อนที่จะประยุกต์ได้ ถ้ามาประยุกต์โดยไม่รู้จักต้นแบบเลย ก็ตีความตามความอยาก ตามกิเลสคนก็จะ

เพี้ยนไปกันใหญ่ ศาสนาก็ไม่ตกทอดมาถึงรุ่นเราได้ เหมือนที่ท่านพระธรรมปิฎก ว่ามหายานก็ยกกลับมาจากพระไตรปิฎกฉบับเถรวาท เพราะถือเป็นฉบับดั้งเดิม นอกจากนี้การจนาคัมภีร์ในสมัยก่อนก็ไม่ใช่ทำได้ง่าย เพราะไม่มีหนังสือคอมพิวเตอร์สะดวกมากเท่าทุกวันนี้ น่าจะถือเป็นการเผยแพร่และมรดกทางปัญญาของบรรพชนด้วยซ้ำไป นอกจากนี้ยังอยากให้ความหลากหลายในสังคม มีทั้งฝ่ายเจริญนิยมของดั้งเดิม ชอบประยุกต์ เพราะทุกอย่างย่อมมีคุณค่าในตัวของมันเองและมีให้ชนทุกชั้นเลือกได้ แต่ต้องยอมรับว่าอาจไม่ถูกใจตัวเราได้ มิเช่นนั้นก็กลายเป็นสูตรสำเร็จในรูปแบบใหม่เท่านั้นเอง อีกทั้งทุกวันนี้ปัญหาไม่ได้อยู่ที่เครื่องครัดพระวินัยเลย น่าจะอยู่ที่การปล่อยปละละเลยจนนอกกฎนอกทางมากกว่า

*ขอเจริญพร
พระบ้านนอก*

พระมนต์จิตเกษม สนั่นจิตโต

วัดท่าช้าง หมู่ ๒ ต.นาพรุ อ.พระพรหม จ.นครศรีธรรมราช

เจริญธรรมกองบรรณาธิการเสวียนธรรม

นับว่าเป็นโชคดีของพุทธศาสนิกชนชาวไทย ที่ได้มีพระภิกษุที่เป็นพระเถระที่มีความรู้ อดทนอดกลั้นทางด้านพุทธศาสนาอย่างเช่น พระธรรมปิฎก หลังจากได้อ่านหนังสือปฏิรูปการศึกษาพุทธศาสนาจะไปอยู่ไหน ซึ่งเป็นบทสนทนาระหว่างพระธรรมปิฎกกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษา อาตมารู้สึกศรัทธาในวิสัยทัศน์ของท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎกเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการมองแง่มุมของปัญหาที่แตกต่างจากคนทั่วไปที่กล่าวการครอบงำการปกครอง หรือการบริหารพระศาสนาเท่านั้น แต่พระธรรมปิฎกกลับมองไปถึงผลกระทบที่จะมีได้ในอนาคตที่จะเกิดขึ้นกับประเทศชาติ และพระศาสนา หรือแม้กระทั่งแกงกออกที่ควรจะเป็นได้

แต่ถ้าเสียสายที่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการปฏิรูปการศึกษาเหล่านี้จะเห็นประโยชน์จากคำแนะนำของท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก แต่กลับพยายามที่จะดำเนินตามแนวคิดของตนอย่างน่าลัษเวช เพราะเมื่อไม่นานมานี้ได้มีหนังสือซึ่งเป็นข้อเขียนของพระเถระรูปหนึ่ง จัดพิมพ์โดยบุคคลเหล่านั้นแจกจ่ายไปตามวัดต่าง ๆ ซึ่งเนื้อหาในหนังสือ ก็คือการแสดงความคิดเห็นของพระเถระรูปนี้ที่จะให้หน่วยงาน

ทางพุทธศาสนาขึ้นมาสำนักงานคณะกรรมการศาสนาและวัฒนธรรมตามความคิดของอาตมาแล้ว ในครั้งแรกก็เห็นด้วยเช่นนั้น แต่เมื่อได้ทราบแนวคิดของพระธรรมปิฎก ความรู้สึกของอาตมาก็เปลี่ยนไป และทำให้อาตมารู้สึกว่าเจ้าหน้าที่ที่ไปขอความเห็นจากพระธรรมปิฎกนั้นไม่มีความจริงใจในการแก้ปัญหาอย่างแท้จริง ถึงแม้ได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสำนักงานคณะกรรมการศาสนาและวัฒนธรรมก็ตาม ก็เป็นเพียงแก้ท่าแบบขอไปที

การที่เจ้าหน้าที่เหล่านี้ได้ไปขอความเห็นจากพระเถระรูปต่าง ๆ ก็คงต้องการความเห็นที่สอดคล้องกับแนวคิดของตนจากพระเถระเหล่านั้น ในตอนท้ายเล่มของหนังสือปฏิรูปการศึกษาพุทธศาสนาจะไปอยู่ไหน คณะเจ้าหน้าที่เหล่านี้ได้ขออนุญาตถอดเทปจากการสนทนา แต่แล้วก็เห็นว่ามีการพิมพ์หนังสือจากการถอดเทปโดยเจ้าหน้าที่เหล่านี้เลย แต่กลับได้มีการพิมพ์หนังสืออีกเล่มที่มีความคิดเห็นเข้ากันได้กับแนวคิดของตน ซึ่งแจกไปตามวัดต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

ถึงอย่างไรก็ตาม ก็ยังมีผู้ที่เป็นห่วงอนาคตของพุทธศาสนาอยู่หลายท่านที่ไม่มีความเห็นคล้อยตามหนังสือดังกล่าว และตอนหนึ่งพระเถระรูปหนึ่งซึ่งเป็นผู้ให้ความเห็นอันเป็นต้นฉบับของหนังสือก็ได้ถูกปลดจากกรรมการมหาเถรสมาคมไปแล้ว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคณะสงฆ์ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดอันนั้น

ในด้านของพระธรรมปิฎกนั้นท่านเจ้าคุณได้ให้ความเห็นอย่างมีเหตุผลและเข้าใจปัญหาของพระศาสนาเป็นอย่างดี ซึ่งปัญหาเหล่านั้นก็มีผลกระทบกับคนส่วนใหญ่ในประเทศ โดยเฉพาะความเสื่อมของจริยธรรม ในกรณีนี้ท่านเจ้าคุณยังได้เปรียบเทียบความแตกต่างจากสังคมอเมริกันและสังคมไทยอย่างมีเหตุผลตรงประเด็น

สุดท้ายนี้ อาตมาภาพขออนุโมทนาในธรรมทานที่กองเสวยธรรมได้มอบหนังสือนี้แก่อาตมา

เจริญธรรม

พระมงคลจิตตเกษม สนฺตจิตฺโต

พระมหาบุญยั้ง สิริบุญโอบ

เจริญพร กองบรรณาธิการเสวยธรรม

อาตมาขออนุโมทนาที่ทางศพพ.ได้ส่งหนังสือ "ธุรกิจและการพัฒนาในศตวรรษที่ ๒๑ - ความกรุณาหรือการแข่งขัน เว็บไซต์นพารวม

กับองค์ทะเลสาบ" หนังสือเล่มนี้ได้ให้ความหมายในเรื่องเศรษฐศาสตร์ที่มีความเป็นมนุษย์, การเกษตรกรรม มีการสนทนากันระหว่างองค์ทะเลสาบกับอีก ๓ ท่าน คือ เจอร์มิน บรูคลี่, ฮาเซล เฮนดอส์สัน, รูดอล์ฟ เบอร์ส โดยมิจอฟ เฟลแกน เป็นผู้ดำเนินรายการ ได้พูดคุยสนทนาในเรื่องต่าง ๆ ตามแนวทัศนะของตน เช่น องค์ทะเลสาบก็พูดเรื่องศาสนา, จริยธรรม, การเกษตรกรรม เป็นต้น อีก ๓ ท่านก็พูดถึงเรื่องธุรกิจ, เศรษฐกิจ การพัฒนาที่เป็นธรรมและยั่งยืน เศรษฐศาสตร์ด้วยความกรุณาหรือเศรษฐศาสตร์ใหม่ และได้วิเคราะห์ปัญหาของยุคสมัยต่าง ๆ เสนอทางออกและให้ข้อคิดเห็น องค์ทะเลสาบได้กล่าวว่ "เราควรจะทำให้ความสำคัญแก่เยาวชนรุ่นหลังในเรื่องคุณค่าพื้นฐานของมนุษย์ และความสำคัญของการมีจิตใจที่อบอุ่น และทุกสิ่งทุกอย่างจะเปลี่ยนแปลงตามกระบวนการที่เคลื่อนไหวไปข้างหน้าเอง" ดังนั้นหนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่น่าสนใจเล่มหนึ่งสำหรับผู้ที่จะนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับเศรษฐกิจ, ธุรกิจเพื่อให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของมนุษย์และการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป สุดท้ายนี้ อาตมาขอใช้บริการตู้หนังสือเสวยธรรมเล่มต่อไป คือ "ว่าด้วยชีวิตและความตาย" กฤษฎเมรุติ บรรยาย และขอให้กลุ่มเสวยธรรมทุกท่านมีความสุขตลอดไป

ขอเจริญพระธรรมและเมตตา

พระมหาบุญยั้ง สิริบุญโอบ

พระคง ปณฺญาทีโป

วัดเกษมสุข ต.น้ำซ้า อ.สูงเม่น จ.แพร่

๗ สิงหาคม ๒๕๔๔

เจริญพร คุณโยมศิวพร (ตู้หนังสือเสวยธรรม)

หลังจากที่อ่านหนังสือที่ทางนิตยสารส่งไปให้เป็นบทความที่สัมภาษณ์องค์ทะเลสาบเรื่องการแข่งขันหรือการเกษตรกรรมนั้น ตู๊ (เป็นคำสรรพนามที่คนในภาคเหนือของไทยใช้เรียก "พระภิกษุ"-กองบรรณาธิการ) ฉกคิดมาได้อย่างที่ท่านทะเลสาบได้พูดถึงนักศึกษาทั้งหลายที่กำลังเป็นไปอยู่ในปัจจุบันนี้ ตู๊สังเกตเห็นเด็ก ๆ หลายคนใหม่บ้านที่ตั้งหน้าตั้งตาเรียนกัน สอบเข้านั้นเข้านี้ เพื่อหวังจะยกตัวเอง ยกฐานะความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น ซึ่งก็ไม่มีผิดหวัง หลายคนได้ทำงานดี ๆ มีเงินใช้ มีเสื้อผ้าสวย ๆ มีรถคันโตไว้ขับ หลายคนเขาว่ามีหน้าตาในสังคม (ภายนอก) ตู๊เองก็เหมือนกันนะ ตั้งหน้าตั้งตาเรียน เมื่อสมัยก่อนหน้าที่เรียน ม.๖ ก็สอบเข้าอุดม จบอุดมมาก็

นึกจะทำงานแล้วจะได้อย่างที่กล่าวมา แต่คิดไปคิดมา เอ ถ้าไม่ทำแล้วฉันกลับถูกบีบบังคับด้วยตารางเวลา ฉันกลับถูกสังคมมาซึ่งตีชิงเด่น ฉันรู้สึกเอือมระอากับการเสด็จคมที่เขี้ยว ตอนนี้ตั้งมาบวชแม้จะไม่บวช แต่ตุ๊กก็ใจที่พาตัวออกมาจากสังคมที่แข่งขันกันตามวัตถุนิยมนั้นได้ แต่เพื่อน ๆ น้อง ๆ ที่ ๆ ของตุ๊กอีกหลายคนที่เขาทำมาจนมาถึงที่มอลอใจเขา เห็นแล้วก็ขอมานานให้พวกเขาู้แจ้งธรรม จะได้ปลอบใจเขาได้เสีย

ฉบับนี้ตั้งชื่อหนังสือ "โยคะ อาสนะเพื่อชีวิต" ลักเล่ม เมื่อจะได้ไปสอนพระ-เณรที่วัดจะได้ช่วยให้ร่างกายได้ยืดเส้นยืดสายบ้าง

พระคง ปณฺญาทีโป

พระวุฒ วรบุญโอบ

วัดศรีธรรมาราม ต.นบพัว อ.เมือง จ.สุรินทร์ เจริญพร

อาตมาเขียนจดหมายมานี้ เพื่อขอขอบคุณใช้บริการตู้หนังสือเสวยธรรม อาตมาขอหนังสือ "คนปลูกต้นไม้" ไม่ทราบว่ามีเหลืออยู่บ้างไหม และอยากให้สัมภาษณ์ กรรมการ พรหมเสาร์ (คนแปล) ด้วยว่ามีแรงบันดาลใจอย่างไร จึงแปลเรื่องนี้

พร้อมกันนี้อาตมาได้ส่งบทความมาให้กองบรรณาธิการพิจารณาเพื่อลงในหน้า "สตรี และเด็ก" ด้วย

ขอเจริญพร

พระวุฒ วรบุญโอบ

สื่อในเครือ **สำนัก**

พบแนวทางการเลี้ยงลูกคุณภาพตั้งแต่ **ภาคคุณแม่คนใหม่** ที่ตอบข้อข้องใจ โดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ด้านสูติ - นรีเวช และการดูแลครรภ์ **ภาคขอบรกของลูกน้อยและภาควัยเตาะแตะ 1-3 ปี** เสนอสาระเพื่อการเลี้ยงลูกวัยขวบอย่างเหมาะสม รวมทั้งวิทยาการใหม่ๆ ในการพัฒนาลูกทุกด้าน ทำยาภาคพบกับกุมารแพทย์ชื่อดัง ศ.พญ.ชนิกา ตูจินดา รศ.พญ.ประสพศรี อึ้งถาวร และศ.พญ.วันเพ็ญ บุญประกอบ จะมาตอบคำถามสุขภาพกายและใจอย่างถึงแก่น ใน**ภาคเรียนรู้โลกกว้าง 3-6 ปี** มีกิจกรรมสร้างสรรค์และแนวทางการเรียนการสอนใหม่ๆ ที่ช่วยพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของลูกให้เพิ่มขึ้น **สุดท้ายคือภาคครอบครัวของเรา** นำทีมโดย อ.สมศรี สุขุมลันนันทน์ และคอลัมนิสต์ชื่อดังอีกหลายท่าน ร่วมเสนอมุมมองความคิด ในการสร้างครอบครัวคุณภาพและวิถีการสร้างชีวิตที่งดงาม **เนื้อหาเจาะลึก อ่านง่าย เหมาะสำหรับคุณแม่ทันสมัยที่ต้องการเลี้ยงลูกอย่างสมบูรณ์แบบ ความหนา 160 หน้า**

สำนัก

ดวงใจพ่อแม่

พบกับคอลัมนีประจำเพื่อการดูแลสุขภาพลูก ใน**ภาคสุขภาพลูกรัก** ครอบรู้สุขภาพเด็ก ปรีกษาหมอมเด็ก 108 เรื่องกินของลูก เจ็บไข่วัยเด็ก **ภาคพัฒนาการสมัยวัย** ครอบรู้พัฒนาการในแต่ละช่วง พร้อมข้อมูลเตรียมลูกเข้าอนุบาล เตรียมตัวเป็นคุณแม่คุณภาพ กับภาคดูแลแต่ตั้งครรภ์ **ภาคชีวิตและครอบครัว** หลากหลายเรื่องราว เต้นใหม่เล่มกับ ดวงใจพ่อแม่ Special พบประสบการณ์จริงในการเลี้ยงลูกของคุณพ่อคุณแม่ นำเสนอเรื่องราวเด่น ๆ ที่อยู่ในความสนใจของคุณ ๆ

life & family

พบกับหลากหลายเรื่องราวใน **ภาครักลูก** เรื่องฮิตของเด็กวัยรุ่น เวทีวัยทีน ถาม - ตอบ สารพันปัญหาวัยรุ่น **ภาคเพื่อครอบครัว** สัมภาษณ์เด่นคุณแม่ดาราวัยรุ่น เรื่องราวเพื่อความเข้าใจในสุขภาพของผู้หญิงที่สูงวัยขึ้น เข้าใจในความคิดและความต้องการของตนเอง รู้จักผู้หญิงร่วมสังคม คุณแม่พนักงาน มุมโปรดของพ่อและมุมเล็กของสัตว์เลี้ยง **ภาคบ้านและความงาม ภาคข่าวสาร - สาร** มีมาฝาก และ **ภาคคลายอารมณ์** ดุหนังฟังเพลง ฟังเพลงครบทุกอารมณ์ หาอ่านได้ใน นิตยสาร Life & family

ติดต่อสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับสมาชิกได้ที่
บริษัท แพลน พับลิชชิง จำกัด
 1532/40-43 ซ.กรุงเทพฯ-นนทบุรี 36 ถนนกรุงเทพฯ-นนทบุรี แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร 10800
 โทร.911-4211 ต่อ 111-113 โทรสาร 911-4948

จดหมายตอบ พระธรรมปิฎก

ที่ กท ๐๓๐๗/๑๘๓๖

กรมกิจการพลเรือนทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด

อาคาร ๖๐๔ สนามเสือป่า เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐

๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๔

เรื่อง การปวารณาตัวเพื่อการตรวจสอบของคณะสงฆ์
และมอบหนังสือประกอบการตรวจสอบ

หนังสือ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) เจ้าอาวาสวัดญาณเวศกวัน

อ้างถึง หนังสือวัดญาณเวศกวัน ที่ พิเศษ ๔/๒๕๕๔

ลงวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๔

ตามหนังสือที่อ้างถึง รวมทั้งที่พระคุณเจ้าได้กรุณาส่งหนังสือ
เรื่อง "ขอคำตอบจากผู้บัญชาการทหารสูงสุดกรณีเผยแพร่พุทธประวัติ แห่ง
ชมรม (เถื่อน) ชาวพุทธสามเหล่าทัพ" และสำเนาหนังสือถึงอธิบดี
กรมการศาสนา ในฐานะเลขาธิการมหาเถรสมาคมกล่าวถึงการ
ปวารณาตัวเปิดโอกาสแก่คณะสงฆ์ที่จะตรวจสอบความจริงให้
เกิดความ รู้ ความเข้าใจ กระจ่างแจ้ง และแจ้งว่าหากกองทัพจะร่วม
สืบค้นความจริง หรือเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจกว้างขวางออกไป
ก็จะเป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และประเทศชาติเป็นอย่าง
มาก นั้น

กรมกิจการพลเรือนทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด ได้
นำเรียนให้ผู้บัญชาการทหารสูงสุดทราบแล้ว และขอกราบนำส่ง
ชี้แจง ดังนี้-

๑. ชมรมชาวพุทธสามเหล่าทัพ ไม่ใช่ชมรมของกองทัพ เป็น
การกล่าวอ้างอิงกองทัพขึ้นมาลอย ๆ

๒. การกระทำของ พันเอก บรรจง ไชยลังกา และผู้ใช้นามปากกา ดร.เบญจ ภาระกุล ซึ่งยังคงดำเนินการออกบทความ
และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่ผิดกฎหมายและเป็นเท็จใส่ร้าย
มหาเถรสมาคม และพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) เผยแพร่แจก
จ่ายในที่ประชุมพระสังฆาธิการและในโอกาสต่าง ๆ นั้น กองทัพ
มิได้มีส่วนรับรู้และเกี่ยวข้องกับแต่อย่างใด

๓. กองทัพบกและสันติสุขมหาเถรสมาคม ตลอดจน
แนวคำสอนของพระพุทธศาสนาที่บริสุทธิ์และถูกต้อง
จึงกราบนำส่งมาเพื่อกรุณาทราบ

ขอหนังสือด้วยความเคารพอย่างสูง

พลโท (ลายเซ็น)

(พิศณุ อุไรเลิศ)

เจ้ากรมกิจการพลเรือนทหาร

กองเลขานุการ

โทร / โทรสาร ๒๘๒๖๑๔๘

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ที่ 1 / 2542

เรื่อง ที่นํารายการขอเรื่องร้องเรียนและให้ข้อสั่งการ

ด้วยปรากฏว่า สังกัด ชื่อคำสั่งต่อไปนี้

1. เปิดไปจนจบการสัมมนา
2. พระพุทธศาสนาพระสงฆ์
3. พระพุทธศาสนาพระสงฆ์ (ฉบับที่ ๑๖)
4. หนังสือพิมพ์ พิมพ์ไทย ฉบับพิเศษ ประจำวันอาทิตย์ที่ 8 สิงหาคม 2542

โดยนํารายการขอเรื่องร้องเรียนและให้ข้อสั่งการดังกล่าวมา

เจ้าพนักงานกรมกฤษฎีกา กรมการ กฤษฎีกา กรมการ พระราชบัญญัติ

การพิมพ์ พุทธศักราช 2484 มาตรา 9 ที่นํารายการขอเรื่องร้องเรียนและให้ข้อสั่งการ ซึ่งถึงกล่าวข้างต้น
ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ถึง ณ วันที่ 15 ตุลาคม 2542

พันตำรวจเอก

(Signature)

(ตรีภร รณฤทธิชัย)

รองผู้บังคับการ ๙ กรมการการแทน

ผู้บังคับการกองตำรวจลับพิเศษ 2

เจ้าพนักงานกรมกฤษฎีกา กรมการ

งานถูกต้อง

ท.ศ.ศ.

(Signature)

(สมาน สวัสดิประจักษ์)

ต.จ.น.๖ ก.๓ ๒.2

กองกฤษฎีกา 3 ฉบับ
ตรวจรับ ๑/๖/๕๔
วันที่ 5 พ.ย. ๕๔

กองกฤษฎีกา 2
วันที่ 5 พ.ย. ๕๔
เวลา ๐๙.๕๐ น.

ที่ นร ๐๐๐๔/ 17167

ถึง กองกฤษฎีกา ๒

ตามหนังสือกองกฤษฎีกา ๒ ที่ นร ๐๐๐๔/๑๕๔ ลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๔๒

ถึงคำสั่งเจ้าพนักงานกรมกฤษฎีกา กรมการ ที่ ๑/๒๕๔๒ เรื่อง ที่นํารายการขอเรื่องร้องเรียน
และให้ข้อสั่งการ เพื่อขอให้ดำเนินการระงับการในราชกิจจานุเบกษา

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ได้ดำเนินการระงับการเรื่องดังกล่าว ในราชกิจจานุเบกษา
ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม ๑๑๖ ตอนพิเศษ ๕๔ ง วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๔๒ แล้ว

งานถูกต้อง

ท.ศ.ศ.

(Signature)

(สมาน สวัสดิประจักษ์)

ต.จ.น.๖ ก.๓ ๒.2

ศาสนิกชนชาวไทย ร่วมไว้อาลัย

เมื่อเวลา ๑๐.๐๐ น. วันที่ ๑๔ ก.ย. กลุ่มศาสนิกชนชาวไทย เพื่อสันติภาพ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากศาสนาพุทธ คริสต์ และ อิสลาม ประมาณ ๑๐๐ คน ได้เดินทางมาร่วมตัวกันที่บริเวณหน้า สถานทูตสหรัฐอเมริกา ถนนวิบูลย์ โดยได้นำดอกไม้หลากสี และ บ้ายผ้าเขียนข้อความ "การป้องกันประเทศที่ดีที่สุด คือเปลี่ยนศัตรู ให้เป็นมิตร" มาขบวนกันอย่างสงบ และได้นำดอกไม้มาวางไว้อาลัย แก่ผู้เสียชีวิตที่บริเวณด้านข้างทางเข้าสถานทูตสหรัฐฯ ก่อนที่จะ ประกอบพิธีจุดเทียนแห่งเสรีภาพ เพื่อไว้อาลัยแก่ผู้วายชนม์ และ พิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ เช่น ศาสนาพุทธประกอบด้วยพระสงฆ์ จำนวน ๔ รูป จากกลุ่มเสขิยธรรม มาทำพิธีกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล และแม่เมตตา จากนั้นกลุ่มซิสเตอร์จากศาสนาคริสต์ กล่าวคำไว้อาลัย ก่อนที่จะร้องเพลงผู้นำสันติ ปิดท้ายด้วยตัวแทนจากกลุ่มเยาวชนอิสลามเมียนมาไว้อาลัยประมาณ ๑ นาที โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจ จากหน่วยปฏิบัติการพิเศษ ๑๙๑ จำนวน ๕๐ นาย มาคอยรักษาความปลอดภัย จากนั้นตัวแทนของกลุ่มศาสนิกชนชาวไทยเพื่อสันติภาพ ได้มอบหนังสือไว้อาลัยและเรียกร้องให้แก้ไขปัญหา ด้วยสันติวิธี

ต่อมามีเวลา ๑๔.๐๐ น. ที่วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้จัดพิธีบำเพ็ญกุศล อุทิศแก่ผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์วินาศกรรมที่ สหรัฐฯ ที่พระอุโบสถ โดยมีตัวแทนจากสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ แคนาดา ออสเตรเลีย อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เกาหลี ฟิลิปปีนส์ เยอรมนี เม็กซิโก และจีน เข้าร่วมพิธี โดยมี พระชยสาโร ภิกขุ เจ้าอาวาส วัดป่าหนานชาติ จ.อุบลฯ และพระสงฆ์ ๑๐ รูป สวดมนต์กัมบังสุกุล ให้แก่ผู้เสียชีวิต และแสดงพระธรรมเทศนา ขณะนี้นางแคร์โรล เอ็คลินเจอร์ ภริยาเอกอัครราชทูต สหรัฐฯ ประจำประเทศไทย ได้ทำพิธีกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล แก่ผู้เสียชีวิตถึงกับหลั่งน้ำตาออกมา จากนั้นนายวริศ ฮิวโซ อุปทูตสหรัฐฯ ประจำประเทศไทย ได้ประกอบพิธีเฝ้ารายชื่อผู้เสียชีวิตทั้งหมด ที่หน้าพระอุโบสถ ก่อนที่จะรับมอบเส้นก๋วยเตี๋ยวบรจจุหอ จำนวน ๑ ตัน จากนายอาหาร จันทิมล เลขานุการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อนำไปประกอบอาหารให้แก่หน่วยกู้ภัยของสหรัฐฯ

นางแคร์โรล เอ็คลินเจอร์ ภริยาเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำประเทศไทย กล่าวว่า รู้สึกดีที่ทุกคนได้ประกอบพิธีไว้อาลัยแก่ผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์ครั้งนี้ ซึ่งเป็นความรู้สึกหนึ่ง ที่ช่วยผ่อนคลายความเศร้าโศกและความเจ็บปวดลงไปได้บ้าง แม้ว่าจะไม่หมดไปเสียทีเดียวก็ตาม แต่ต่อไปคงจะดีขึ้น ในแง่ของศาสนาไม่ว่าจะเป็นศาสนาใด ตนคิดว่าไม่มีความแตกต่างกัน คงต้องการให้โลกมีสันติภาพและมีความสุข

ช่วงหัวค่ำวันเดียวกัน ที่โบสถ์มหาเถร ซอยร่วมฤดี ได้มีการจัดพิธีงานะพิธีกรรม เพื่อเป็นการไว้อาลัยให้แก่ผู้เสียชีวิต ในเหตุการณ์ก่อวินาศกรรมที่ตึกเวิลด์เทรด เซ็นเตอร์ โดยมี เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำประเทศไทย และนายสุวพรรณ วลัยเสถียร รมช.พาณิชย์ เดินทางมาร่วมเป็นเกียรติในพิธี ท่ามกลางคริสต์ศาสนิกชน ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นเจ้าหน้าที่สถานทูตสหรัฐฯ ประจำประเทศไทย นอกจากนี้ ยังมีชาวอังกฤษ เยอรมัน ตุรกี และชาวต่างชาติอื่น ๆ รวม ๕๐๐ คนเข้าร่วม

สำหรับพิธีกรรมเริ่มขึ้นโดยมีบาทหลวง โจเซฟ มิลเลอร์ เป็นประธาน ซึ่งได้อ่านพระวาจาของพระเจ้าเทศน์ เพื่อไว้อาลัย และร้องเพลง นอกจากนี้ ในช่วงท้ายของพิธียังมีการร่วมกันจุดเทียนเพื่อให้แก่ผู้เสียชีวิต ท่ามกลางบรรยากาศเต็มไปด้วยความเศร้าสลด ระหว่างการประกอบพิธี ชาวอเมริกันหลายคน ถึงกับร้องไห้ออกมาด้วยความเสียใจ นอกจากนี้ ยังจุดเทียนปักร่วมกันที่หน้าแท่นพระคริสต์ เป็นอันเสร็จพิธี.

ไทยรัฐ ปีที่ ๕๒ ฉบับที่ ๑๕๙๙๙ วันพุธที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔
<http://www.thairath.co.th/today/ntoday/politic/pol1.html>

มอง...

ผ่านกำแพงวัด

วัดป่าโมกวรวิหาร

ต.ป่าโมก อ.ป่าโมก จ.อ่างทอง

๖ สิงหาคม ๒๕๕๔

เจริญพร กองบรรณาธิการเสขิยธรรม

เมืองไทยเรานับถือศาสนาพุทธมาเป็นเวลาช้านาน แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังห่างไกลในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา จึงก่อปัญหามากมายทางสังคมและระบอบการปกครองของประเทศ

เมื่อวันที่ ๓ ส.ค. ๕๔ มีการตัดสินคดีการชุกหุ้นของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ปรากฏว่าตุลาการเสียงข้างมากให้พ้นผิด ๘ ต่อ ๗ เสียง ได้มีบรรดานักวิชาการ นักการเมือง ออกมาแสดงความคิดเห็นนั้นมากมาย อาตมาจึงอยากจะยกหัวข้อธรรมในพระพุทธศาสนามาปรับใช้กับปัญหาดังกล่าว

หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอยู่ในหมวดที่ ๒ ซึ่งกล่าวถึงบุคคลที่ทำได้ยาก ๒ อย่างคือ ๑.บุพการี คือบุคคลผู้ทำอุปการะก่อน ๒.กตัญญูตเวที บุคคลที่รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน

บุพการีคือบุคคลที่ทำอุปการะก่อน คือเรายังไม่ทันช่วยเหลืออะไรเขา แต่เขาก็ช่วยเหลือเราก่อน เช่น พ่อ-แม่, ครู-อาจารย์, พี่-น้อง และคนใกล้ชิด แต่ในที่นี้จะขอกล่าวถึงประชาชนชาวไทยโดยส่วนใหญ่ จะเป็นบุพการีของนักการเมืองทุกระดับชั้น ไม่ว่าจะเป็น อบต. อบจ. สสร. ส.ส. ส.ว. คนพวกนี้ได้รับเลือกตั้งมาจากประชาชน มามีตำแหน่ง มีชื่อเสียง มีเงินเดือนตอบแทน เพราะประชาชนมุ่งหวังให้เขาเป็นตัวแทนทำหน้าที่แทนพวกตน อย่างเช่นบรรดา สสร. ประชาชนก็เลือกให้มาช่วยกันร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญการ

ปกครองประเทศ คนพวกนี้จึงนำความรู้ความสามารถที่จำเรียนมา มาช่วยกันออกกฎหมายแบบแผนในการปกครองประเทศ ถ้ามีความกตัญญูก็จะต้องเขียนกฎหมายออกมาถูกต้องตามเจตนารมณ์ของประชาชนโดยทั่วไป เพื่อเป็นการทดแทนบุญคุณของบุพการีคือประชาชนทั้งหลาย

เหตุการณ์ที่ผ่านมาคดีของนายกฯ คนส่วนใหญ่ของประเทศ เขาต้องการกฎหมายที่ตัดลิ้นออกมาแล้วว่า การกระทำต่างๆ ของนายกฯ ไม่ผิดกฎหมาย ดังนั้นแสดงว่าความปรารถนาของบุพการีของท่านทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญ นักวิชาการ นักการเมือง ตลอดจน สสร. ทั้งหลาย จึงเข้าใจเจตนาของผู้ให้อำนาจท่านมาจัดการกิจการงานแทนเขาตามที่เขามีความประสงค์ เพราะทุก ๆ ท่านกินเงินเดือนจากภาษีของประชาชน ประชาชนส่วนใหญ่จึงเป็นบุพการีของพวกท่าน

จากคดีดังกล่าว ประชาชนผู้เป็นบุพการีมองว่า การกระทำของนายกฯ ที่ถูกกล่าวหาไม่ผิดตามเจตนารมณ์ของพวกเขา การที่มีอดีต สสร. ออกมาพูด นักวิชาการออกมาพูด ส.ส. ส.ว. ออกมาพูด ว่าความเห็นของศาลส่วนใหญ่ผิดเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ อาตมาว่าถ้าเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเป็นอย่างนั้น พวกคนที่พูดนั้นแหละท่านเป็นคนอกตัญญูแล้ว เพราะบุพการีของพวกท่านเขาไม่ต้องการกฎหมายแบบนั้นตามที่พวกท่านคิด ท่านเอาอำนาจความไว้วางใจจากประชาชนมาออกกฎหมายสวนกระแสความรู้สึกของประชาชน ท่านออกกฎหมายมาเป็นโทษต่อความรู้สึกของบุพการีของท่าน พวกท่านสามารถทดสอบดูได้ว่าพวกท่านเป็นคนอกตัญญูหรือไม่ เพียงแต่ท่านเสนอความคิดของท่านอย่างกว้างขวางแล้ว ก็จงลาออกจากตำแหน่งที่ท่านดำรงอยู่จะเป็น ส.ส. หรือ ส.ว. ก็ตาม แล้วสมัครเข้ามารับเลือกตั้งใหม่ ระหว่างหาเสียงก็เอาแนวความคิดนี้ไปประกาศว่าท่านทำตามเจตนารมณ์ของพ่อแม่พี่น้องที่ไว้วางใจเลือกท่านไปทำงานแทน ถ้าท่านได้รับเลือกตั้งเข้ามาใหม่ก็แสดงว่าคนส่วนใหญ่ต้องการทำตามที่ท่านคิด แต่ถ้าท่านสอปลก แสดงว่าครั้งแรกท่านได้รับเลือกตั้งมาท่านอกตัญญูต่อประชาชนแล้ว เพราะเป็นตัวแทนที่ทำงานขัดต่อเจตนารมณ์ความรู้สึกของประชาชนส่วนใหญ่

นักวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนทุก ๆ ฝ่ายก็เช่นกัน กินเงินเดือนของประชาชนผู้เป็นบุพการีของท่าน กลับมีความคิดขัดแย้งกับประชาชน มันหมายความว่าพวกท่านอกตัญญูต่อ

บุพการีของท่านแล้ว ประชาชนส่วนใหญ่เขารู้สึกเสียตายน
เงินเดือนของพวกเขาท่านเสียจริง ๆ

อนึ่ง กฎหมายที่ออกมาเพื่อวางกฎระเบียบในการ
ปกครองประเทศ ให้สังคมอยู่อย่างสงบสุข ถ้ากฎหมาย
ใด ๆ ก็ตามใช้บังคับแล้วเกิดขัดแย้งกับความรู้สึกของคน
ส่วนใหญ่ กฎหมายนั้นย่อมถูกยกเลิกไปในที่สุดโดยผู้แทน
ของประชาชน ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเกิดจากสังคมไทย เรา
ไม่กว้างตัวเป็นกลางในการตัดสินปัญหา คนส่วนใหญ่เห็นแก่
ตัวออกมาพูดเพื่อประโยชน์ของตัวเองและพวกพ้อง อย่าง
เช่น มีคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยออกมา
วิจารณ์ว่า คำตัดสินของศาลเป็นคำตัดสินสีเทา อาตมา
อยากพูดว่า คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยนั้น
เข้าใจความหมายชื่อของตัวเองหรือไม่ ประชาธิปไตยนั้นมัน
หมายถึงอะไร คนส่วนใหญ่คือประชาชนเขาแสดงอำนาจ
การตัดสินใจออกมาแล้วว่าศาลตัดสินถูกต้องตามความ
ประสงค์ของพวกเขาแล้ว ส่วนคณะกรรมการพวกท่านเสีย
อีกมันกลับคิดสวนกระแสของประชาชนก็ควรจะรู้อย่างนั้นว่า
พวกท่านเอาชื่อประชาชนมาใช้ มันไม่ถูกแล้ว อาตมา
อยากตั้งชื่อให้พวกท่านเสียใหม่ว่า คณะกรรมการรณรงค์
เพื่อพวกซัปปิไทย มันจะดูเหมาะสมกว่า เพราะความคิดของ
พวกท่านมันตั้งอยู่บนความเห็นแก่ตัว เอาความคิดของ
พวกตัวเป็นที่ตั้งทำตัวเป็นศาลที่สูงกว่าศาลรัฐธรรมนูญของ
ประเทศเสียอีก และยังมีอำนาจศาลอีกรู้หรือไม่

คนไทยเราชอบมองคนอื่นผิด แต่มักลืมดูตัวเองว่า
ผิด เพราะมีความเห็นแก่ตัว หลาย ๆ สิ่ง หลาย ๆ อย่าง
แอบแฝง อย่างกรณีนายอุทัย พิมพ์ใจชน ที่ถูกทางศาล
อาญาตัดสินว่ามีความผิด ถูกจำคุก ๑ ปี แต่รอการลงอาญา
อาตมาก็มีความเห็นเช่นเดียวกับคนอื่นว่า นายอุทัยน่าจะ
ลาออกเพื่อความสง่างาม แต่ถ้ามองอย่างเป็นธรรมก็เห็นว่า
ท่านประธานวุฒิสภา พลตรีหมูกฤตไม่สมควรออกมาวิจารณ์
กับเขาด้วย เพราะตัวท่านเองก็เป็นประธานวุฒิสภาที่ไม่สง่างาม
เป็นนักปฏิวัติ เป็นอดีตกบฏของชาติที่ทำให้บ้านเมืองวุ่นวาย
ปั่นป่วน สร้างความไม่สงบในชาติทำให้บ้านเมืองเสียหาย
มากมาย ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภายังไม่สง่างามเลยไม่ต้องถึง
กับประธานวุฒิสภาหรอก ถ้าท่านอยากจะรู้ว่าท่านสง่างามหรือไม่
ลองให้เขาทำการสำรวจดู ผลมันจะออกมาอย่างไร ท่าน
เองเปรียบเสมือนคนที่มองเห็นคนอื่นงูแกงงูตูดขาดอยู่
แต่ลืมดูตัวเองว่ากำลังงูแกงงูตูดขาดอยู่รู้อะไร

คดีของนายกรัฐมนตรี อาตมาคิดว่าศาลเสียข้างมาก
ท่านได้ใช้หลักศาสนาพุทธมาตัดสิน คือพระพุทธเจ้าทรงตรัส
ไว้แล้วว่าไม่ควรทำอะไรที่ตั้งเกินไป หรือทำอะไรที่หย่อนยาน
เกินไป การเดินทางสายกลางดีที่สุด คือถ้าตัดสินโดยยึดถือ
ด้วยบทกฎหมาย ซึ่ง สสร.ร่างขึ้นมาก็ยังไม่เห็นปัญหาว่า
อนาคตมันจะสร้างปัญหา แต่ตอนนั้นมีปัญหาถ้ายึดถือหลัก
กฎหมายซึ่งเป็นเรื่องที่สมมุติขึ้นมา มันสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลง
ได้ในอนาคตถ้าไม่ดีไม่เหมาะสม ดังนั้นถ้ายึดถือแล้ว
เกิดความเสียหาย พระพุทธองค์ก็ยิ่งทรงอนุโลมแก้ไข เช่น
พระวินัยกำหนดให้ภิกษุถือผ้า ๓ ผืน ต่อมานางวิสาขามา
ทูลขอถวายผ้าอีกผืนเป็นผ้าอาบน้ำฝนท่านก็ทรงอนุญาต
ดังนั้นการตัดสินคดีนายฯ ถ้าเราทำใจเป็นกลางแล้วตัดสิน
เราก็จะได้คำตอบที่ถูกต้องที่สุด ลองตั้งคำถามดูว่าทำแล้ว
มันมีผลดีผลเสียต่อสังคมส่วนรวมอย่างไร โดยยึดถือ
หลักความไม่เห็นแก่ตัวเป็นที่ตั้ง ไม่เห็นแก่ชื่อเสียงที่จะถูก
นักวิชาการตำหนิ คำตอบมันจะออกมาเอง เช่น ลองถามดู
ว่าถ้านายฯ ผิดแล้ว

- การเมืองน่าจะวุ่นวายใหม่
- ต่างชาติเขาขาดความเชื่อมั่นประเทศไทยใหม่ที่ต้อง
เปลี่ยนนายกฯ
- ประชาชนหมดกำลังใจ แล้วประเทศมีผลดีอะไร
- ผู้นำคนใหม่ต่างชาติเขาให้ความเชื่อถือถึงงามสามารถ
เท่าคนเดิมหรือไม่
- การลงทุนจะชะงักเพราะเปลี่ยนผู้นำ
- คนส่วนใหญ่มีความผิดหวังไม่คิดขยายธุรกิจใจใด ๆ
- คนส่วนใหญ่ยังชื่นชมว่า ท่านตัดสินคดียึดหลักกฎหมาย
อย่างเคร่งครัด

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

ดังตัวอย่างเรามาว่า มันคุ้มกันไหมที่เราถอดตัวบทกฎหมายอย่างเคร่งครัด ทั้ง ๆ ที่บทบัญญัติกฎหมายนี้อาจต้องเปลี่ยนแปลงหรือถูกยกเลิกเสียในอนาคตก็ได้ เราเห็นแก่ตัวหรือเปล่าที่จะต้องการรักษาชื่อเสียงจากนักวิชาการและนักกฎหมายว่าตัดสินคดีด้วยความเคร่งครัด และเพราะเรากลัวถูกคนตำหนิเรื่องเคร่งครัดจนประเทศชาติล่มจม

ถ้าหากฯ ไม่ผิด

- การเมืองมีความชัดเจนมั่นคง
- ต่างชาติมีความเชื่อถือ เชื่อมั่นนโยบายของรัฐบาล
- ประชาชนมีกำลังใจร่วมกันพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น
- ผู้นำเป็นที่ยกย่องเชื่อถือความสามารถในเวทีโลก
- อนาคตการลงทุนสดใสขึ้น
- คนส่วนใหญ่สมหวังมีกำลังใจ
- คนส่วนน้อยผิตหวัง

ท่านได้ชื่อว่าตัดสินความไม่เคร่งครัดเท่าที่ควร แต่สังคมส่วนรวมมีความสุข เป็นส่วนส่งเสริมให้ประเทศเจริญขึ้น

หนึ่ง ต้องยอมรับในกรรมของหากฯ ปัจจุบัน ต่างชาติเขาเชื่อถือเป็นที่รู้จักในต่างประเทศ เป็นที่สนใจของมหาอำนาจอย่างจีน สหรัฐ ญี่ปุ่น โดยยังมองไม่เห็นใครจะมีปารมีเท่านี้ และยังเป็นนายกรัฐมนตรีที่ข้าพเจ้ารู้จักตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๐ จนถึงปัจจุบัน ว่าเป็นคนทีใกล้ชิดพระศาสนา และน้อมนำเอาคำสั่งสอนของพระศาสดามาใช้ในการบริหารกิจการบ้านเมืองด้วย

คนไทยเราขาดหลักของความสามัคคี ขาดเลือดรักชาติ โดยเฉพาะบรรดาหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ เป็นบุคคลที่เห็นแก่ตัวอย่างสูงสุด ลงข่าวบางครั้งคำนึงถึงยอดขายอย่างเดียว โดยไม่มีความเสียหาย ทำให้ต่างชาติเขาสงูที่ดูคนไทยทะเลาะกัน และดูถูกคนไทย แม้แต่ศาลสูงสุดของประเทศก็ขาดความน่าเชื่อถือ เช่น ข่าวการใช้เงินล้มคดีนายกฯ หนังสือพิมพ์เอาไปปลิวที่เอามาเป็นแหล่งข่าว แหล่งข้อมูล ทำให้คนไทยและชาวต่างประเทศขาดความเคารพเชื่อถือศาลไทย ทำให้ต่างชาติมองดูถูกประเทศไทยในหลาย ๆ ด้าน เช่น กล่าววาประเทศเรายังไม่มีการปฏิรูปการเมือง หนังสือพิมพ์จึงเป็นตัวการเห็นแก่ตัวอย่างใช้ไม่ได้ เพียงเพื่อประโยชน์ของตัวเอง แต่ความหายนะของส่วนรวมมองไม่เห็น ต่อไปน่าจะมีการจัดการลงโทษหนังสือพิมพ์ที่ชอบเอาไปปลิวมาเป็นแหล่งข่าว หนังสือพิมพ์จะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหาย

บ้าง ไม่ใช่ตัวคิดอะไร จะเขียนอะไร ต้องการเรื่องก็เพียงหาใบปลิวมาเป็นข้ออ้างเพื่อเขียนข่าว รู้สึกใช้อภิสิทธิ์กันเกินไป

เรื่องความเห็นแก่ตัวมันทำลายสังคมมามากแล้ว เรื่องดี ๆ เขียนแล้วคนอ่านเมื่อกำลังใจกลับไม่เขียน จะเขียนประโคมข่าวให้คนตื่นตระหนก ทำให้คนเครียด จะได้คอยติดตามข่าว มันเห็นแก่ตัวอย่างเลวร้ายที่สุด มันเป็นโจรปล้นความสุข ความรู้สึกดี ๆ ของคนในสังคม มันเป็นการตัวฉกาจจกรูจ๋ สังคมไทยเป็นสังคมที่คอยเอาตัวเอาเปรียบเห็นแก่ตัวอย่างมาก เช่น คนที่เรียนหนังสือจบในเมืองไทยแล้วไปทำมาหากินเมืองนอก พวกเขาหนึ่งส่งเงินกลับบ้าน เป็นพวกที่มีความกตัญญูต่อแผ่นดินเกิด แต่อีกพวกโอนสัญชาติไปทำกินต่างประเทศ พวกนี้อีกกตัญญูอย่างร้ายกาจ เมืองไทยเสียเงินเป็นค่าใช้จ่ายจ้างบุคลากรมาให้ความรู้แก่เขา พอเขามีความรู้ไม่ตอบแทนบุญคุณแผ่นดินเกิด เมืองไทยเหมือนชาวสวนปลูกต้นไม้ไว้ คอยรดน้ำ พรวนดิน ใส่ปุ๋ย พอใกล้จะออกดอกออกผล ฝรั่งเศสก็เอาไปปลูกที่อังกฤษ อเมริกาไปออกดอกออกผลให้ฝรั่งเก็บกิน ได้เงินมหาเสียมหาซีก็บำรุงเมืองเขา ไม่เคยจะคืนภาษีให้เมืองไทยที่เขาใช้เงินภาษีของประเทศในการร่ำเรียนมา

และเขายังกีดกันโอกาสที่หนึ่งในโรงเรียนดี ๆ สถาบันการศึกษาดี ๆ ปิดโอกาสคนอื่นที่เขากตัญญูต่อประเทศชาติ คนพวกนี้เห็นแก่ตัวอย่างที่สุด

จันทวฑูโตเมิกษุ

พบกับ เสถียรธรรมฉบับออนไลน์ ได้ที่

พุทธทาสศึกษา

www.buddhadasa.org

จดหมายเปิดผนึก จากศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ส

บเนื่องจากกรณีที่ รศ. ดร. ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ได้เข้ารับการบรรพชาอุปสมบทเป็นสามเณรีในนิกายเถรวาทที่ประเทศศรีลังกาและกลับมาอยู่ที่ประเทศไทย มีกระแสความสนใจของสาธารณชนต่อกรณีนี้อย่างต่อเนื่อง เพราะครั้งนี้นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การศาสนาของประเทศไทยที่มีการรับสืบทอดจารีตพระภิกษุณีสงฆ์จากศรีลังกา

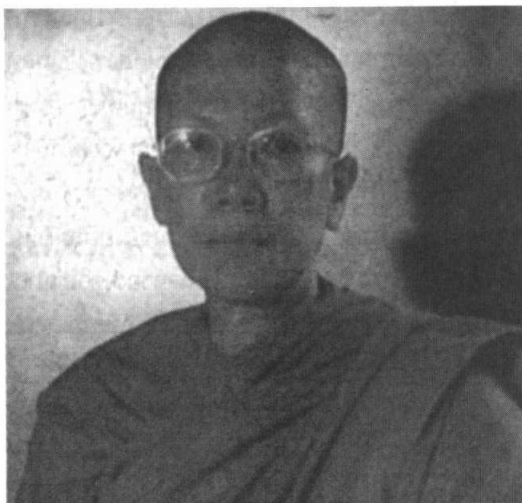
อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ฉบับปี พ.ศ. ๒๔๗๑ ซึ่งยังคงใช้อยู่ในปัจจุบันระบุไว้อย่างชัดเจน ห้ามมิให้พระภิกษุไทยให้การบรรพชาอุปสมบทแก่สตรีไทยไม่ว่าจะเป็นสิกขมาณา สามเณรีหรือพระภิกษุณี

มหาเถรสมาคมยังคงสงวนท่าที ที่ได้แสดงความเห็นเป็นทางการในเรื่องนี้ ขณะนี้ผู้ใหญ่ในกรมศาสนาให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนในลักษณะไม่เห็นด้วยเพราะเหตุผลที่ว่า ไม่เคยมีจารีตภิกษุณีมาก่อนในไทย ถ้าอยากเป็นภิกษุณีก็ให้ไปศรีลังกา แต่ต้องไม่ใช่ที่นี่ เมื่อรายการโทรทัศน์คือรายการเจาะใจและที่ประเทศไทยทำการบันทึกเทปสัมภาษณ์สามเณรี ก็ถูกผู้ใหญ่ของสถานีโทรทัศน์ช่องห้าสั่งห้ามออกอากาศ

ท่าทีอันเป็นปฏิบัติเหล่านี้ รวมทั้งพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ปี ๒๔๗๑ ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันรวมทั้งพุทธประสงค์ขององค์พระพุทธเจ้าด้วย รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันระบุไว้ในมาตราที่ ๓๘ ดังนี้

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา นิยายของศาสนาหรือลัทธินิยมในทางศาสนาและย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการอน

สามเณรีชมนันษา ภาพจากหนังสือพิมพ์ THE NATION

สิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา ลัทธินิยมทางศาสนาหรือปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อที่แตกต่างจากบุคคลอื่น”

การแสดงออกซึ่งความนับถือศาสนาของชาวพุทธนั้นทำได้หลายวิธี เช่นการทำบุญบริจาคทาน ฟังเทศน์ สร้างศาสนสถาน ทว่าพระพุทธรูปองค์ทรงยกย่องการปฏิบัติบูชาเหนือรูปแบบอื่นทั้งปวงของการแสดงความเคารพ และแม้ว่าการปฏิบัติบูชาสามารถกระทำได้ในแพศชวราส แต่อุดมคติสูงสุดของมนุษย์ตามคติพุทธคือ การสละโลภภัยอกบวช เหตุใดพ.ร.บ. คณะสงฆ์จึงอนุญาตให้ผู้หญิงมีสิทธิเพียงแค่ทำบุญ ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรมอยู่กับบ้านและปิดกั้นผู้หญิงจากการเข้าถึงอุดมคติสูงสุดของพุทธศาสนา จะไปนิพพานก็เพียงได้แค่อาศัยเกาะชายผ้าเหลืองลูบขาเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่หากพิจารณาในเชิงสถิติแล้วก็ปรากฏว่าผู้หญิงเข้าวัดมากกว่าผู้ชาย และเป็นกำลังสำคัญของการทำบุญค้ำจุนวัดไม่ว่าจะเป็นชนบทหรือในเมือง

เมื่อพิจารณาประวัติศาสตร์การกำเนิดพระภิกษุณีสงฆ์ พระพุทธรูปองค์ทรงอนุญาตให้สตรีรับการบรรพชาอุปสมบทได้ด้วยทรงตระหนักว่า ความแตกต่างทางเพศมิได้เป็นปัจจัยกีดขวางการบรรลุธรรม ทรงยืนยันกับพระอานนท์ว่าทั้งหญิงและชายล้วนมีศักยภาพในการบรรลุธรรมขั้นสูงสุดเช่นเดียวกัน เพราะการบรรลุธรรมอยู่ที่การแบ่งแยกเพศ เชื้อชาติและชนชั้นวรรณะ จุดนี้นับเป็นการก้าวข้ามข้อจำกัดกีดขวางทางสังคมวัฒนธรรมที่ยิ่งใหญ่ แม้จะมีผู้อ้างได้ว่า

พระองค์อาจไม่ทรงเต็มใจให้สตรีบวชด้วยทรงปฏิเสธคำขอร้องของพระอานนท์ถึงสามครั้ง และเมื่อนั้นเมื่อทรงอนุญาตให้สตรีได้บวชแล้ว ก็ทรงตั้งเงื่อนไขให้ภิกษุณีต้องยอมรับครุธรรมแปดประการอันมีลักษณะที่ทำให้ภิกษุณีอยู่ใต้ภิกษุในทุกกรณี อย่างไรก็ตาม ประเด็นเหล่านี้สามารถเข้าใจได้หากพิจารณาบริบททางสังคมวัฒนธรรมของยุคสมัยนั้น การปลดปล่อยสตรีให้เท่าเทียมบุรุษในโลกของจิตวิญญาณต้องเผชิญแรงกดดันทางสังคมอย่างมาก การปฏิเสธในตอนแรกก็เพื่อให้เหล่าสตรีที่ต้องการบวชได้พิสูจน์ตนเองอย่างหนักหน่วงจนไม่อาจมีผู้ใดตั้งคำถามในเรื่องความเหมาะสมได้อีกครุธรรมแปดคือกุศโลบายลดแรงเสียดทานที่จะมีมาจากเหล่าภิกษุเอง เพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปได้อย่างเรียบร้อย เจตนาารมณของพระพุทธองค์ในการปกป้องภิกษุณีเห็นได้จากการที่ได้ทรงยกย่องพระอรหันตเถรีหลายพระองค์เป็นอภิศักดิ์ในด้านต่างๆ หลังจากสถาปนาภิกษุณีสงฆ์แล้ว ภิกษุณีได้รับบทบาทอย่างแข็งขันในการเผยแผ่ศาสนาทั้งในอินเดียและต่อมาในศรีลังกา

ดังนั้น พ.ร.บ. คณะสงฆ์ปี ๒๕๓๑ จึงนับเป็นรอยต่างของจิตตศรัทธาของไทยที่แสดงถึงความคับแคบของอคติทางเพศที่ขัดต่อทั้งพุทธธรรมนิยมและรัฐธรรมนูญ ในขณะที่โลกยุคใหม่ก้าวหน้าและสตรีมีโอกาสแสดงศักยภาพตนในปริมาตรทางเศรษฐกิจสังคมการเมืองอย่างกว้างขวาง พ.ร.บ. ฉบับนี้ นับเป็นการถอยหลังเข้าคลองและลดทอนสิทธิทางจิตวิญญาณของผู้หญิง ข้ออ้างคัดค้านที่ว่าไทยเราไม่เคยมีธรรมเนียมเช่นนี้มาก่อน หรือว่าเราไม่ควรรับธรรมเนียมจากที่อื่นล้วนฟังไม่ขึ้น เพราะในประวัติศาสตร์ทั้งไทยและศรีลังกา ต่างเคยมีธรรมทูตและเคยรับสถาปนาภิกษุณีมาจากอีกฝ่าย เราเคยมีภิกษุณีลังการงค์และทางลังกาก็มีสยามวงศ์ บัดนี้การสืบทอดจารีตภิกษุณีจากศรีลังกาก็นับได้ว่าเป็นการสืบทอดธรรมเนียมของการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่เคยมีมา หากสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่ควรมีเพียงเพราะเป็นสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน หากคนอินเดียสมัยพุทธกาลเชื่อเช่นนั้นกำเนิดและการเผยแผร์พระพุทธศาสนาคงเป็นไปไม่ได้เพราะศาสนาพุทธก็เป็นของใหม่ในอินเดียยุคหนึ่งเช่นกัน

ถึงเวลาแล้วที่ประชาสังคมจะหอบทวนประเด็นนี้ใหม่ ด้วยสติปัญญาและความใจกว้าง ถึงเวลาแล้วที่จะเปิดประเด็นการแก้ไขพระราชบัญญัติฉบับนี้เพื่อคืนโอกาส

อันชอบธรรมให้สตรีสามารถบวชเป็นภิกษุณีได้

นอกจากนั้น สำหรับสตรีที่ยังต้องการเป็นแม่ชี ก็ควรให้การรับรองเป็นทางการและจัดการดูแลสถาบันแม่ชีเสียด้วย เนื่องจากที่ผ่านมา แม่ชีไม่เคยได้รับการยอมรับเป็นทางการในฐานะนักบวช ความคลุมเครือดังกล่าวทำให้แม่ชีถูกเอาเปรียบจากรัฐหลายประการ เช่นจากการที่กระทรวงคมนาคมตีความว่าแม่ชีไม่ใช่คนบวชจึงต้องเสียค่าโดยสารรถประจำทาง แต่ในขณะที่กระทรวงมหาดไทยไม่ให้สิทธิแม่ชีออกเสียงเลือกตั้งเพราะเห็นว่าเป็นนักบวช การทะเลาะและกีดกันจากรัฐทำให้แม่ชีสูญเสียโอกาสทางการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ความคลุมเครือในฐานะนักบวชยังเห็นได้จากการใช้ศัพท์ "อุบาสิกา" กับแม่ชีอันเป็นการรวมแม่ชีไว้ในโลกฆราวาส และเราแทบไม่เคยได้ยินคนใช้ศัพท์พระกับแม่ชี การถูกทอดทิ้งและการมีฐานะทางสังคมที่คลุมเครือดังกล่าวทำให้ยากยิ่งที่แม่ชีจะสามารถดำรงศักดิ์ศรีและศักยภาพของนักบวชได้อย่างแท้จริง

สังคมไทยเดินหน้านำถึงยุคปรับเปลี่ยนเปิดกว้างสู่การปฏิรูปการเมืองและปฏิรูปกฎหมายเพื่อก้าวไปให้ถึงการปฏิรูปสังคม รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ เริ่มวางรากฐานให้เส้นทางการปฏิรูปต้องมีผลในทางปฏิบัติอย่างสืบเนื่อง การไม่คุ้มครองสิทธิเท่าเทียมกันระหว่างหญิงกับชายตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๐ และแนวนโยบายของรัฐมาตรา ๘๐ ที่ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงชาย นับว่าขัดต่อบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของกฎหมายสูงสุดของประเทศ การดูแลแก้ไขเรื่องดังกล่าวเป็นหน้าที่ร่วมกันของทั้งนักบวชและฆราวาส เนื่องจากโลกทั้งสองมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่พึ่งพิงเกี่ยวพันกันอย่างซับซ้อน และมีมิติทางกฎหมายที่เป็นมิติทางสังคมอย่างหนึ่งที่อยู่โลกทั้งสองไว้ด้วยกัน หากเราเห็นว่ามิติทางจิตวิญญาณมีความสำคัญต่อพัฒนาการของปัจเจกชนและสังคม และ มนุษย์ทุกคนไม่ควรถูกปิดกั้นโอกาสในการพัฒนาศักยภาพด้านจิตวิญญาณของตนเอง การแก้ไขพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ก็เป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่สภานิติบัญญัติควรออกมากำให้การสนับสนุน

ศุภณัฐตรีศึกษา, คณะสังคมศาสตร์

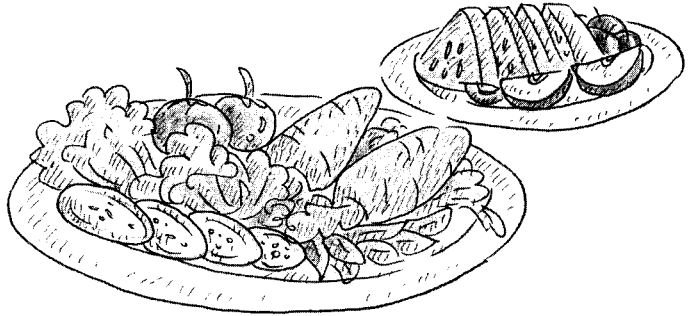
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

พฤษภาคม ๒๕๕๔

กินเนื้อให้น้อยลง

ข้อมูลจากองค์กร Yesworld
นายบรรพ์ - แปล

■ เพราะวัวกิน-คนจึงอด

ในแต่ละวันมีเด็กกว่าสี่หมื่นคนที่อดอยากจนตาย และในแต่ละวันสหรัฐอเมริกาสามารถที่จะปลูกธัญพืชเพียงพอต่อความต้องการของทุกคนบนผืนโลก คือได้รับขนมปังคนละ ๒ แถวแล้วอาหารเหล่านั้นหายไปไหน บ่อยครั้งที่อาหารเหล่านี้ไม่ได้นำไปเลี้ยงเด็กที่กำลังอดอยาก มีจำนวนมากมายที่ถูกสวาปามไปโดยสัตว์เลี้ยง แต่ในที่สุดก็มีจุดจบลงที่กระเพาะของเรา

เดอแวลล์ สตรีท เจอร์นอล ได้รายงานว่ สัตว์เลี้ยงในสหรัฐอเมริกากินธัญพืช และเมล็ดถั่วในปริมาณที่มากกว่าคนอเมริกันกินถึง ๕ เท่า เป็นไปได้ได้อย่างไร? จะเห็นว่าถ้าสัตว์เลี้ยงได้บริโภคอาหารอย่างดี จะต้องใช้ธัญพืชหรือถั่วเหลือง ๑๖ ปอนด์ในการแปลงเป็นเนื้อเพียง ๑ ปอนด์ ๘๐% ของข้าวโพดที่ปลูกในอเมริกา และกว่า ๙๕% ของข้าวโอ๊ตได้ถูกนำไปให้สัตว์เลี้ยง

มหาวิทยาลัยแห่งแคลิฟอร์เนียได้ประมาณการว่าในพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ทุก ๑ เอเคอร์สามารถปลูกมันฝรั่งได้ ๔๐,๐๐๐ ปอนด์ หรือสามารถผลิตเนื้อวัวได้ ๒๕๐ ปอนด์ จากกรณีศึกษาบางตัวอย่างชี้ให้เห็นว่าต้องใช้ปริมาณพื้นที่

เพิ่มขึ้นถึง ๕๐๐ เท่า ในอัตราเปรียบเทียบระหว่างการผลิตเนื้อวัวและการปลูกพืชผัก ถ้ามาดูสถานการณ์ในโลกปัจจุบัน จะเห็นว่าทุก ๆ ๓ วินาทีจะมีเด็กตาย ๑ คนอันเนื่องมาจากการขาดสารอาหาร นี่ชี้ให้เห็นถึงมหันตภัยในการใช้ที่ดิน

เราสามารถที่จะสร้างความแตกต่างที่เป็นจริงได้ โดยตัดการบริโภคเนื้อสัตว์ของเราเอง

■ เมื่อน้ำบาดาลเหือดแห้ง

ไม่ว่าว่าคุณจะอยู่ที่ไหน น้ำเป็นส่วนสำคัญในการดำรงอยู่ของคุณ ไม่ว่าจะเป็นการดื่ม หรือการชำระล้าง แคลิฟอร์เนียในช่วงปีที่เกิดความแห้งแล้ง บรรดาหญ้าแห้งกลายเป็นสีน้ำตาลและต้นไม้ใหญ่ก็ยืนต้นตายอยู่เสมอ ๆ ผู้คนพยายามหาหนทางในการประหยัดน้ำ ซึ่งบางคนก็แทบจะไม่อาบน้ำเลยถ้าไม่จำเป็น หรือกดชักโครกวันละครั้งเท่านั้น

"If it's yellow, let it mellow; If it's brown, flush it down."

เมื่อยังคงเหลือง ก็หมักไว้ก่อน เมื่อมันเนาแล้วค่อยกดล้าง

(ข้อเตือนใจข้างผนังห้องน้ำในแคลิฟอร์เนีย)

ผู้ที่สนใจข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มเติม สามารถเข้าไปดูได้ที่

www.yesworld.org/enviroinfo.htm

แรงดันตัวระดับนี้ก็ช่วยประหยัดน้ำไปได้แต่ก็ไม่ถึงกับมาก เหตุผลหลักของการใช้น้ำในอเมริกานั้นเชื่อว่าใช้ไปกับการชำระล้างร่างกายและในห้องส้วม หรือแม้แต่การใช้ในสระว่ายน้ำหรือสนามกอล์ฟ มากกว่าครึ่งของการใช้น้ำในอเมริการวมทั้งน้ำในแม่น้ำโคโลราโด และพื้นที่ชุ่มน้ำโอกาลาลา ถูกดึงมาใช้ในการปลูกอาหารเพื่อเลี้ยงสัตว์และใช้ในการล้างมูลสัตว์

ในอเมริกาการที่จะได้เนื้อวัวสักปอนด์จะต้องใช้น้ำไปทั้งสิ้น ๒,๕๐๐ แกลลอน เมื่อคุณตัดการบริโภคเนื้อของคุณ ก็เท่ากับว่าคุณช่วยรักษาปริมาณน้ำบริสุทธิ์ได้ในปริมาณที่เท่ากัน

■ ชื่อขายป่าเพื่ออาหารแตกตัว

ขณะที่วัวมากมายถูกขังอยู่ในคอกและถูกเลี้ยงให้อ้วนพีด้วยธัญพืชและเมล็ดถั่ว บางส่วนก็ถูกเลี้ยงแบบปล่อยให้มีอิสระตามทุ่งหญ้า แต่เสียดายว่านั่นก็ไม่ได้ดีไปกว่ากันเลย เมื่อวัวกินหญ้าที่มีต้นใหญ่กว่า กีบเท้าก็เหยียบยาไปบนต้นที่เล็ก เมื่อใดที่ฝูงวัวถูกปล่อยไปในทุ่งหญ้าสักแห่ง มักจะจบลงด้วยกลายเป็นผืนทุ่งทะเลทราย

วิถีทางแก้ปัญหาก็คือการบุกเบิกผืนป่าต่อไปเพื่อทำเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ และนั่นก็ทำให้ผืนป่าหดสั้นลง แต่ทุ่งทะเลทรายกลับขยายตัวออกไป

ประมาณ ๒๖๐ ล้านเอเคอร์ของผืนป่าในอเมริกา ถูกแผ้วถางและสร้างเพื่อการปศุสัตว์ ซึ่งนั่นมากกว่าพื้นที่ ๆ ชาวอเมริกันอาศัยอยู่ทั้งหมดในปัจจุบันนี้

ถ้าเราลดปริมาณการบริโภคเนื้อ ก็เท่ากับว่าเราช่วยลดการตัดไม้ทำลายป่าด้วย

■ วัวและโลกที่ร้อนขึ้น

ป่าเป็นดั่งธนาคารเก็บกักคาร์บอนไดออกไซด์ของโลก เมื่อเราเผาป่าเพื่อสร้างทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ก็เหมือนปล่อยให้คาร์บอนไดออกไซด์

ที่ถูกเก็บกักทะลักเข้าสู่ชั้นบรรยากาศ สร้างมลภาวะต่ออากาศและทำให้โลกร้อนขึ้น เมื่อ ยูเอสนิวส์ และรายการรายงานโลก ได้จัดทำสารคดีถึงอันตรายของคาร์บอนไดออกไซด์ต่อผืนโลกของเรา ในรายงานได้กล่าวไว้ว่า

“กว่าจะได้เนื้อวัวมาสัก ๑ ใน ๔ ปอนด์ จะต้องใช้พื้นที่ป่าฝนอันอุดมไป ๕๕ ตารางฟุต”

“ถ้าแผ้วถางป่า ๕๕ ตารางฟุต คาร์บอนไดออกไซด์จะถูกปลดปล่อยออกมา ๕๐๐ ปอนด์”

“เนื้อวัว ๑๓๘ ล้านปอนด์ ถูกนำเข้าจากอเมริกากลางเมื่อปีกลาย (๒๕๕๒)”

รายงานได้กล่าวไว้อีกด้วยว่า เครื่องยนต์กลไกในสหรัฐอเมริกาได้เพิ่มปริมาณคาร์บอนไดออกไซด์สู่ชั้นบรรยากาศไปอีก ๕ ตันต่อปี นั่นก็หมายความว่าถ้าเราไม่กินเนื้อวัวที่ถูกเลี้ยงในแถบป่าฝนจำนวน ๕ ปอนด์ ก็สามารถลดปริมาณคาร์บอนไดออกไซด์ในชั้นบรรยากาศได้มากกว่าการใช้รถได้ถึงหนึ่งปี ยิ่งกว่านั้นการผลิต การขนส่ง การแช่แข็ง และบรรจุหีบห่อของเนื้อวัวก็ได้เพิ่มปริมาณการใช้พลังงาน ซึ่งยิ่งเสริมทำให้โลกร้อนขึ้น อากาศเป็นมลพิษและเกิดฝนกรดด้วย

๑๗% ของพลังงานที่ใช้ในสหรัฐอเมริกาเป็นไปเพื่อการผลิตอาหาร ผู้เชี่ยวชาญบางท่านได้สรุปไว้ว่า การรับประทานเนื้อนั้นได้เพิ่มปริมาณการใช้พลังกว่าการรับประทานผักถึง ๒๐ เท่า

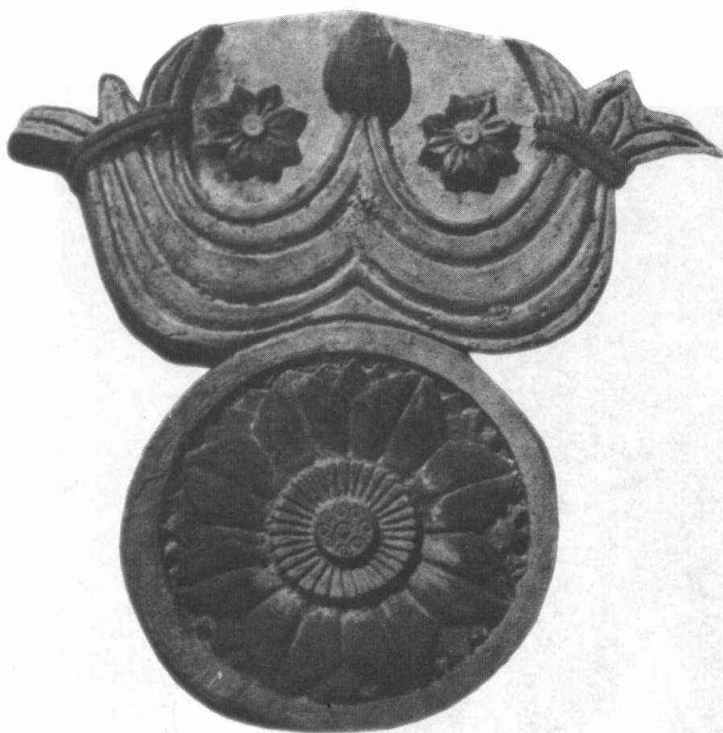
ผลิตภัณฑ์จากเนื้อวัวเป็นมหัศจรรย์ทางสิ่งแวดล้อมกว่าบรรดาเนื้อจากสัตว์ชนิดอื่น ๆ ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่เราบริโภคในอเมริกาเหนือได้เพิ่มปริมาณการใช้ทรัพยากรอย่างมหาศาล และสร้างผลกระทบต่อบรรยากาศอย่างมหึมา โดยการเลือกที่จะไม่กินเนื้อสัตว์จากการผลิตแบบอุตสาหกรรม เราก็จะมีจุดยืนอันทรงพลังเพื่ออนาคตของมวลชีวิตบนผืนโลก.

พระไตรปิฎก

กับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

บทความต่อไปนี้เป็นปาฐกถาธรรมของท่านอาจารย์โกเอ็นก้าที่ได้กล่าวออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕ เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๔๔ เนื่องในวาระเฉลิมพระเกียรติ ๑๐๐ ปี พระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ณ ทอพระไตรปิฎก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เสด็จเป็นองค์ประธาน

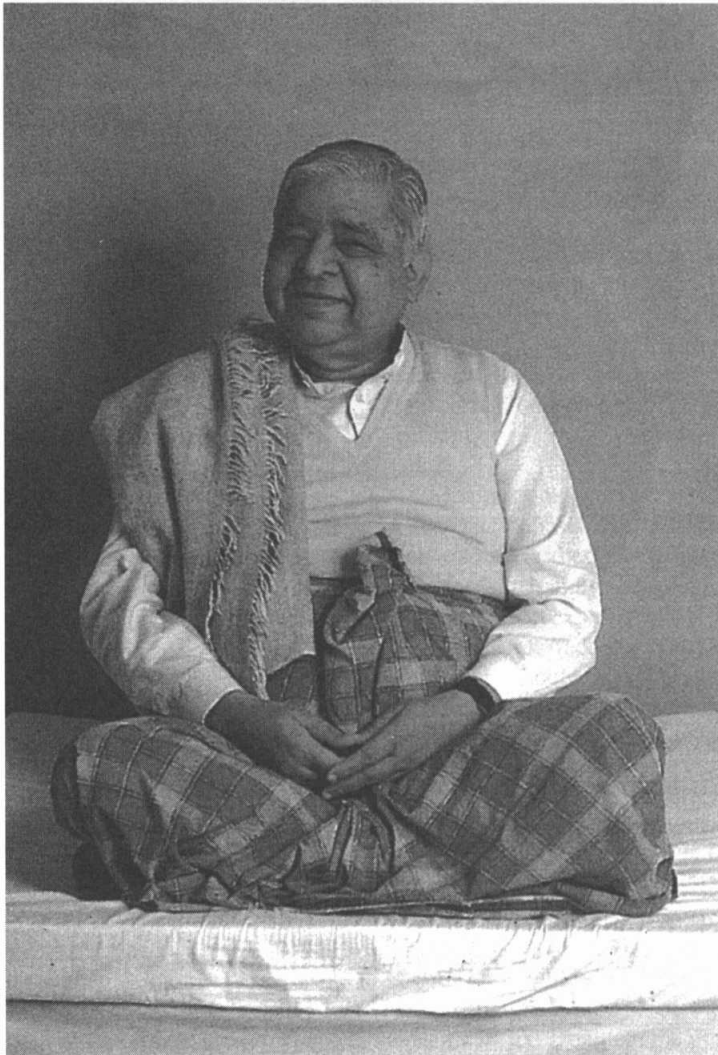
ที่มา "จุลสารวิปัสสนา" ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๓ ก.ค.-ก.ย. ๒๕๔๔

ว อบรมกราบทูลทราบ ฝ่าพระบาท

ท่านพี่น้องทางธรรมที่รัก
ยิ่ง และพสกนิกรบนผืนแผ่นดิน
อันศักดิ์สิทธิ์ที่มีพระแก้ว-
มรกตเป็นมิ่งขวัญ

ข้าพเจ้ามีความยินดีเป็น
อย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสมาแสดง
ปาฐกถาธรรม ร่วมเฉลิมพระ-
เกียรติ ๑๐๐ ปี พระราชสมภพ

เอส เอ็น โกเอ็นก้า

สมเด็จพระศรีนครินทราบรม-
ราชชนนี ข้าพเจ้าได้ทราบ
กิตติศัพท์ของพระองค์ท่าน ใน
ฐานะที่เป็นผู้ทรงหมั่นศึกษาทั้ง
ทางด้านปริยัติและปฏิบัติ
ตามพระธรรมคำสั่งสอนของ
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ-
เจ้า

ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งใน
พระมหากรุณาธิคุณของเหล่า
ธรรมิกราช ทั้งในอดีตและ
ปัจจุบัน แห่งแผ่นดินธรรมที่อยู่
ในภูมิภาคนี้ทั้ง ๕ ประเทศอยู่
เสมอ ไม่ว่าจะเป็นไทย พม่า
ศรีลังกา กัมพูชา และลาว ที่ได้
สนับสนุนและปกป้องหมู่ภิกษุ-
สงฆ์ ผู้ปกป้องรักษาพระธรรม
คำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระ-
สัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งทางด้าน
ปริยัติและปฏิบัติ ให้ดำรงไว้
อย่างบริสุทธิ์ตามรูปแบบดั้ง
เดิมมานานหลายศตวรรษ หา
ไม่แล้ว บุคคลเช่นข้าพเจ้าคง
มิได้มีโอกาสได้รับพระธรรม
อันบริสุทธิ์นี้

ฉะนั้น เนื่องในวโรกาสอัน
สำคัญยิ่งเช่นนี้ ข้าพเจ้าจึงใคร่
ขอถือโอกาสแสดงกตเวทิตาต่อ
พระธรรมคำสั่งสอนขององค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ด้วยการนำเสนอแนวทางการ
ปฏิบัติที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้มา
ก่อนจะได้มีโอกาสมาศึกษา
ภาคปริยัติ ซึ่งข้าพเจ้าพบว่า
มีความเกี่ยวพันกันอย่างยิ่ง

แม้ว่าข้าพเจ้าจะเกิดใน
ครอบครัวที่มีความศรัทธาต่อ
ศาสนาฮินดูอย่างเคร่งครัด

ทว่าข้าพเจ้าก็รู้สึกว่าคุณเองโชค
ดียิ่ง ที่ได้มีโอกาสเข้ามาสัมผัส
กับพระธรรมคำสอนของพระ-
พุทธเจ้า ในเรื่องของการ
ปฏิบัติเป็นเบื้องต้น และใน
ส่วนของปริยัติภายหลังต่อมา
ซึ่งความรู้ทางด้านปริยัตินี้ยิ่ง
ทำให้ข้าพเจ้ามั่นใจว่า การ
ปฏิบัติของข้าพเจ้าเป็นไปตาม
คำสอนของพระพุทธองค์

ข้าพเจ้ารู้สึกพอใจใน
จารีตประเพณีและความเชื่อ
ทางปรัชญาของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้อง
กับคัมภีร์ภควคัมภีร์ จึงไม่เห็น
ความจำเป็นที่จะต้องค้นหา
แนวทางจิตวิญญาณอื่น แต่นับ
ว่าโชคดียิ่งที่ข้าพเจ้าได้มีโอกาส
เข้ามารู้จักกับแนวทางพุทธ-
ธรรมนี้โดยมิได้คาดคิด เมื่อ
ครั้งข้าพเจ้ายังเป็นหนุ่มอยู่นั้น
ข้าพเจ้ามีโรคประจำตัวคือ
ทุก ๆ สองสัปดาห์จะปวดศีรษะ
ไม่เกรนขึ้นรุนแรง บรรดา
แพทย์ในพม่า แผ่นดินมาตุภูมิ
ของข้าพเจ้าไม่สามารถรักษาให้
หายขาดได้ นอกจากฉีด
มอร์ฟีนเพื่อช่วยบรรเทาอาการ
ไว้เท่านั้น หากใช้ต่อเนื่องไป
นาน ๆ จะเป็นอันตรายอย่างยิ่ง
เพราะจะทำให้ข้าพเจ้าติดมอร์-
ฟีนได้ แพทย์เหล่านั้นจึงแนะ
นำให้ข้าพเจ้าหาวิธีการรักษาอื่นที่
ไม่ใช่ด้วยมอร์ฟีน ข้าพเจ้าจึง
ได้เดินทางไปพบแพทย์ที่ดีที่สุด
ทั้งในสวิสเซอร์แลนด์ เยอรมนี
อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และ
ญี่ปุ่น แต่ก็ต้องผิดหวังกลับมา

วิปัสสนา : ศิลปะการดำเนินชีวิต

**วิปัสสนาคืออะไร และวิปัสสนาจะช่วยให้เราพ้นจากความ
ทุกข์ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร ความทุกข์ที่เกิดจากการมีชีวิต
อยู่ และความทุกข์ที่เกิดจากความตาย**

เราทุกคนล้วนแต่ต้องการหลีกเลี่ยงจากความทุกข์ และต้องการมีชีวิตอยู่
อย่างสุขสบาย แต่เรามักไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรจึงจะพ้นทุกข์ และมีชีวิตที่มี
ความสุขอย่างแท้จริง

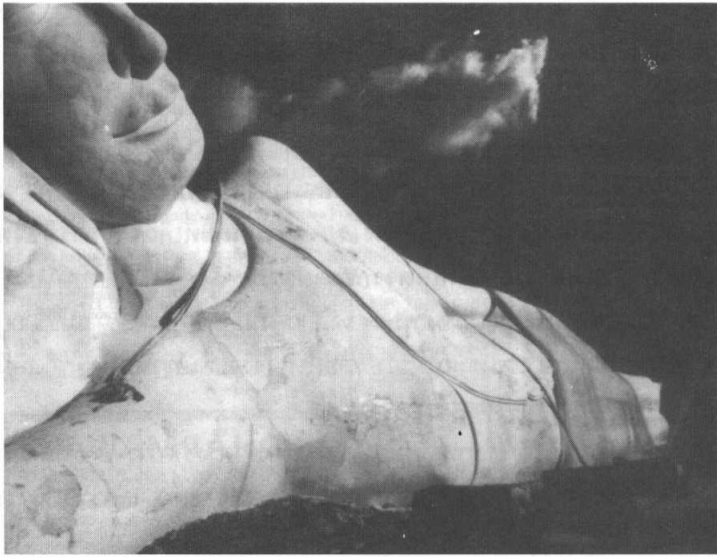
มีวิธีปฏิบัติภาวนาหลายวิธี ที่ให้ผลเพียงชั่วคราวชั่วคราว โดยทำให้เกิด
ความรู้สึกเสมือนหนึ่งว่า เราได้หลุดพ้นจากความทุกข์แล้ว แต่ความเป็นจริง
นั้น เราได้หลุดพ้นจากความทุกข์แท้จริงไม่

ในชีวิตประจำวันของท่านทั้งหลาย ถึงแม้ว่าท่านจะไม่ได้เป็นผู้ปฏิบัติ
ธรรม แต่ท่านก็ปรารถนาที่จะหลุดพ้นจากความทุกข์เช่นกัน ดังนั้น เมื่อใดที่
ท่านมีทุกข์ ท่านก็จะพยายามหันเหความสนใจไปยังสิ่งอื่น ๆ เพื่อหลบหลีก
ความทุกข์นั้น ๆ

เมื่อท่านมีความทุกข์เกิดขึ้นในชีวิต มีความเดือดเนื้อร้อนใจ จนไม่อาจ
จะทนทุกข์อยู่ต่อไปได้ ท่านก็อยากจะทำทุกสิ่งทุกอย่างไปเสียให้พ้น โดยท่านอาจ
จะไปดูหนัง ดูละคร หรือไปสถานบันเทิงต่าง ๆ หรืออาจไปดื่มดับทุกข์ แต่
สิ่งเหล่านี้ ก็จะช่วยให้ท่านหลบหนีไปจากความทุกข์ได้เพียงชั่วคราว
เท่านั้น

ท่านทำได้แต่เพียงหันเหความสนใจของท่านไปจากความทุกข์เป็นการ
ชั่วคราว แล้วก็นึกเอาเองว่าท่านได้พ้นจากความทุกข์นั้นแล้ว แต่ความเป็น
จริงนั้น ท่านหาได้หลุดพ้นจากความทุกข์ไปไม่ ในทางตรงกันข้าม ความทุกข์
ของท่านกลับจะเพิ่มพูนขึ้น การหลีกเลี่ยงไปจากความทุกข์จึงไม่ใช่เป็นการแก้
ปัญหา พระพุทธองค์ทรงสอนให้เรากล้าเผชิญหน้ากับปัญหา เผชิญกับความ
เป็นจริง แทนที่จะหลบหนีไปจากความจริง ทรงพบว่าวิธีการปฏิบัติภาวนาวิธี
ต่าง ๆ เหล่านั้น เป็นแต่เพียงการหันเหจิตใจจากความทุกข์เฉพาะหน้าไปสู่
สิ่งอื่นเท่านั้น ในส่วนลึกของจิตนั้น เรายังรู้สึกถึงความทุกข์นั้นอยู่ และยัง
สร้างสังขารหรือความคิดปรุงแต่งของจิตให้เกิดโลภะ โทสะ หรือ โมหะเพิ่มขึ้น
ไปอีก ทำให้ต้องทนทุกข์ทรมานมากขึ้น จุดมุ่งหมายของการปฏิบัติภาวนา จึง
ไม่ใช่การสร้างสิ่งสมมติ แต่ควรจะเป็นการสังเกตสภาวธรรมตามความเป็นจริง
หรือญาณูตา ตถตา ซึ่งหมายถึงความจริงในลักษณะที่มันเป็นเช่นนั้นเอง เรา
ควรสังเกตความจริงที่ปรากฏอยู่ในเวลานั้น ความจริงที่เราประสบอยู่ภายใน

การบรรยายธรรมของท่านอาจารย์ สัตยา นารายณ์ โกเอ็นก้า
ณ ธรรมสถาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๓๒

ในที่สุดเพื่อนชาวพม่าที่ดีที่สุดคนหนึ่งของข้าพเจ้า จึงรับเราให้ข้าพเจ้าไปเข้ารับการอบรมวิปัสสนากรรมฐาน ๑๐ วันกับท่านอาจารย์อุบาชิน เพื่อนข้าพเจ้าผู้นี้มีชื่อว่า อุจันตุน ซึ่งเมื่อครั้งที่พม่าได้รับเอกราชใหม่ ๆ ได้ดำรงตำแหน่งเป็นอธิบดีกรมอัยการคนแรกของประเทศ และยังเป็นเลขาธิการองค์การพุทธศาสนาแห่งประเทศพม่า องค์การที่จัดงานสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ ๖ ที่กรุงย่างกุ้ง ทั้งดำรงตำแหน่งเป็นประธานองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก ซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ประเทศไทยด้วย ส่วนท่านอาจารย์อุบาชินซึ่งเป็น วิปัสสนาจารย์ผู้มีชื่อเสียงนั้น ท่านเป็นฆราวาสรับราชการอยู่ที่กรมบัญชีกลาง โดยได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมบัญชีกลางคนแรกของพม่า

ภายหลังจากที่ได้รับเอกราช เมื่อแรกที่ได้รับคำแนะนำเช่นนั้นจากเพื่อน ข้าพเจ้ารู้สึกลังเลมึนงงเข้าไปรับการอบรม แม้ว่าข้าพเจ้าจะมีความเคารพในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะมีความเชื่อเหมือนชาวฮินดูจำนวนมากว่า พระองค์ทรงเป็นอวตารชาติที่ ๔ ของพระวิษณุ ทว่าคำสอนของพระองค์จะชักนำมนุษย์ไปสู่ทางที่ผิด น่าเสียดายว่า ในขณะที่ยังเชื่อเช่นนั้น ข้าพเจ้ามิได้ใส่ใจที่จะตรวจสอบคำสอนของพระองค์ แม้จะมีพระภิกษุชาวฮินดูรูปหนึ่งได้มอบหนังสือธรรมบทให้แก่ข้าพเจ้ามาก่อน แต่ข้าพเจ้ากลับไม่สนใจ และได้วางหนังสือนั้นทิ้งอยู่บนโต๊ะเป็นเวลาจวบ ๓ ปี

เพื่อนพม่าผู้หวังดีได้พยายามโน้มน้าวให้ข้าพเจ้าไปพบท่านอาจารย์อุบาชิน เพื่อทำความเข้าใจในเมืองแรกถึงสิ่ง

ที่ท่านสอน เพื่อนของข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าอาการปวดศีรษะของข้าพเจ้านั้น สืบเนื่องมาจากความเครียดทางจิตที่ข้าพเจ้าประสบในชีวิต และวิธีการที่ท่านอาจารย์อุบาชินสอนนั้น จะช่วยให้ข้าพเจ้าหลุดพ้นจากความเครียด และนั่นจะทำให้อาการปวดศีรษะของข้าพเจ้าหายขาดได้ โดยที่ไม่ต้องฉีดยาหรือรับประทานยาต่อไป ข้าพเจ้าไปพบท่านอาจารย์อุบาชินด้วยความรู้สึกลังเลเป็นอันมาก ทว่าได้พบว่าท่านเป็นบุคคลที่มีจิตใจดีงาม เปี่ยมล้นไปด้วยความเมตตากรุณา เมื่อท่านได้อธิบายให้ข้าพเจ้าทราบว่าเป็นเพียงการรักษาจิตใจที่ผิดเพี้ยน และพัฒนาปัญญาของเราเอง ซึ่งคงจะไม่มีชาวฮินดูคนใดปฏิเสธได้ เมื่อรับทราบเช่นนั้น ข้าพเจ้าจึงตัดสินใจที่จะให้โอกาสตัวเองเข้ารับการอบรมวิปัสสนา

เมื่อได้มีโอกาสเข้ารับการอบรมเป็นเวลา ๑๐ วัน ครั้งแรกนั้น ข้าพเจ้าได้ประจักษ์อย่างชัดเจนว่าวิธีการนี้เป็นวิธีการที่มีเหตุผล มีผล ปฏิบัติได้จริง ทั้งยังมีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ และมุ่งประโยชน์จากการปฏิบัติ ผลก็คือภายใน ๑๐ วันนั้นเอง ข้าพเจ้าหายขาดจากโรคปวดศีรษะและไม่ต้องพึ่งยาหรือรับประทานยาต่อไป นี้มิใช่ปาฏิหาริย์ใด ๆ เลย การปฏิบัติทำให้ข้าพเจ้าได้เข้าใจอย่างชัดเจนว่า โรคปวดศีรษะนั้น

สืบเนื่องมาจากความที่ข้าพเจ้าเป็นคนอารมณ์รุนแรงหุนหันพลันแล่น ใจร้อนวู่วาม และมีอัตตาสูง นับแต่ได้เข้าอบรมครั้งแรกครั้งนั้น ข้าพเจ้าก็รู้สึกวกากิเลสภายในใจได้เบาบางลงไป ซึ่งถือว่าเป็นผลสำเร็จอันยิ่งใหญ่ ที่มากกว่าเสียการได้ขจัดโรคปวดศีรษะและการใช้มอร์ฟีน ข้าพเจ้าเริ่มมีชีวิตที่สุขสงบขึ้น แต่ใช้ว่าโทษของข้าพเจ้าจะถูกขจัดออกไปหมดสิ้นภายในระยะเวลา ๑๐ วันของการอบรมนั้น หากค่อย ๆ เริ่มลดลงอย่างเห็นได้ชัดในแต่ละวัน นับตั้งแต่ข้าพเจ้าฝึกปฏิบัติวิปัสสนาเข้า-เย็นทุก ๆ วัน

ประสิทธิผลของการฝึกปฏิบัติวิปัสสนาเริ่มเป็นที่กระจ่างชัดแก่ข้าพเจ้า เมื่อข้าพเจ้าต้องหันมาให้ความสนใจทั้งหมดกับเวทนาหรือความรู้สึกบนร่างกาย และฝึกประคองจิตให้มีอุเบกขา โดยไม่ปรุงแต่งตอบโต้ออกไปด้วยความทะยานอยาก หรือด้วยความยึดติดใด ๆ เมื่อได้ประสพกับเวทนาที่น่าพอใจหรือไม่ปรุงแต่งตอบโต้ออกไปด้วยความโกรธเกลียด เมื่อได้ประสพกับเวทนาที่ไม่น่าพอใจ ข้าพเจ้าได้ตระหนักว่า สิ่งนี้คือการค้นพบอันยิ่งใหญ่ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่สามารถช่วยให้มนุษยชาติหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งมวลในชีวิต ตลอดจนความทุกข์จากสังสารวัฏฏ์แห่งการเวียนว่าย

กายของเราเอง

ในการปฏิบัติวิปัสสนาเราจะต้องค้นหาความจริงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวเราเองทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งเรามักยึดถือว่าเราว่าเป็นตัวเรา ของเรา ตลอดจนสร้างความผูกพันที่เราเชื่อว่าเป็นตัวตนของเรา นั่นจนกลายเป็นความทุกข์ การสังเกตความจริงที่เกี่ยวข้องกับใจและกายของเรา หรือที่เรียกกันว่านามและรูปนั้น ผู้ปฏิบัติควรจะได้รู้แจ้งด้วยตัวเองถึงลักษณะพื้นฐานของนามและรูป จึงจะทำให้เกิดปัญญา ซึ่งปัญญาที่จะเกิดขึ้นนั้นก็จะจะเป็นได้ทั้งสุขุมปัญญา หรือจินตามยปัญญา หรือภาวนามยปัญญา

การที่เราฟังการบรรยายธรรม หรือศึกษาจากพระคัมภีร์สิ่งที่เราจะได้อีกคือสุขุมปัญญา การที่เราได้ใช้ความคิดของเราแยกแยะหาเหตุผลทำความเข้าใจ จนเราเชื่อว่าคำสอนของพระพุทธองค์นั้น เลิศล้ำประกอบไปด้วยปัญญาเป็นที่น่ามหัศจรรย์ แต่เราก็ทำได้มีประสบการณ์กับปัญญานั้นด้วยตัวเราเองไม่ หรือเราอาจจะยอมรับนับถือในสภาวะธรรมอันเป็นความจริง ในเรื่องของนามและรูป ในเรื่องของสฬายณะหรือสิ่งรับรู้อารมณ์ ๖ (อายตนะภายใน ๖) และสิ่งที่ทำให้เกิดอารมณ์ ๖ (อายตนะภายนอก ๖) อันเป็นลักษณะพื้นฐานของอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็เพราะว่าเรามีศรัทธามั่นในองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรายอมรับความเป็นจริงเหล่านี้เพราะเราสามารถคิดตามได้ว่าทุกสิ่งล้วนเป็นอนิจจัง ทุกสิ่งในโลกล้วนเกิดขึ้นแล้วดับไป เกิดขึ้นแล้วดับไปเป็นอนิจจัง ความทุกข์นั้นเมื่ออยู่รอบ ๆ ตัวเรา และถ้ามองลงไปให้ลึก ๆ แล้ว ก็จะเห็นว่าไม่มีอะไรที่เป็นตัวตนของเรา เรายอมรับความจริงเหล่านี้ด้วยการพิจารณาศึกษาแยกแยะด้วยตัวเราเอง แต่ทำได้จากประสบการณ์ของเราเองไม่

อันตัวเรานั้นประกอบขึ้นด้วยกายและจิต ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า กายา-นุปัสสนา และจิตตานุปัสสนา เราจะปฏิบัติกายานุปัสสนาให้รู้ด้วยตัวเองได้อย่างไร ถ้าเราไม่รู้ว่ากายคืออะไร เราจะต้องรู้สึกได้ว่ามีอะไรเกิดขึ้นในกายของเราเองเสียก่อน เราจึงจะสามารถพูดได้ว่าเราได้ปฏิบัติกายานุปัสสนา เราจะต้องมีประสบการณ์กับความรู้สึกที่เกิดขึ้นในกาย แล้วเราจึงจะพูดได้ว่าเรารู้จักกาย เรามีประสบการณ์ทั้งกาย และการที่เราสังเกตความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับกายนั้น ก็เท่ากับว่าเราปฏิบัติเวทนาอุปัสสนา

สรุปแล้วเราจะต้องเข้าใจถึง วิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเสียก่อน เราจะเริ่มด้วยการฝึกอาหนุปาสนา คือการดำรงสติอยู่ที่ลมหายใจ ลมหายใจที่หายใจเข้า หายใจออกตามธรรมชาติ ไม่ใช่ลมหายใจที่แต่งขึ้นมา อย่าทำเป็นเกมฝึกการหายใจ อย่าไปควบคุมลมหายใจตามแบบปราดนยาม ให้กำหนดสติ สังเกตลมหายใจเข้าออก ที่ตรงทางเข้าช่องจมูกให้ปฏิบัติเช่นนี้ติดต่อกันไป ถ้าท่านสามารถปฏิบัติได้อย่างสม่ำเสมอ โดยไม่ถูกรบกวนใด ๆ เลย ภายในเวลา ๒-๓ วัน สภาวะธรรมอันอ่อนละเอียดย่อมปรากฏขึ้นก็จะ

ตายเกิดนี้ได้ในที่สุด

เมื่อพูดถึงรายละเอียดของวิธีการปฏิบัติ ข้าพเจ้าใคร่ขอกล่าวถึงประสบการณ์การปฏิบัติของตนเอง ในระหว่างที่เข้ารับการอบรมครั้งแรกพอเป็นสังเขป

คำสอนเกี่ยวกับการปฏิบัตินั้นประกอบด้วย ๒ ส่วนใหญ่ ๆ คือ อานาปานสติ และ เวทนานุปัสสนา ในการฝึกอานาปานสตินั้น ข้าพเจ้าคิดว่าท่านอาจารย์จะขอให้ข้าพเจ้าสวดบริกรรม *โอม นะโม พุทธายะ* แทนคำบริกรรมที่ข้าพเจ้าเคยสวดในศาสนาฮินดูว่า *โอม นะมะ ศิวายะ* แต่ข้าพเจ้าก็ต้องประหลาดใจที่พบว่ามิได้มีการบริกรรมใด ๆ ในระหว่างการปฏิบัตินี้เลย นอกจากนี้ข้าพเจ้ายังคิดว่าท่านอาจารย์จะขอให้ข้าพเจ้าสร้างมโนภาพพระพุทธรูป พระพุทธเจ้า แทนภาพองค์พระศิวะตามที่ข้าพเจ้าเคยปฏิบัติมาก่อน ทว่าท่านกลับห้ามมิให้มีการสร้างมโนภาพหรือจินตนาการใด ๆ แม้จะเป็นภาพของพระพุทธรูปก็ตาม ท่านต้องการให้ข้าพเจ้าปฏิบัติตามคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้าจริง ๆ ข้าพเจ้าต้องเผ่าสังเกตลมหายใจอย่างเป็นปกติลมหายใจที่ผ่านเข้าออกตามธรรมชาติ โดยไม่ไปควบคุมหรือบังคับลมหายใจอย่างที่ข้าพเจ้าเคยกระทำเมื่อครั้งปฏิบัติปรานายาม ท่านต้อง

การให้ข้าพเจ้ายอมรับสภาพความเป็นจริงของลมหายใจตามอย่างที่เป็น นั่นคือ ยถาภูตตะ ถ้าหากลมหายใจยาว ข้าพเจ้าก็ต้องยอมรับว่ามันยาว ถ้าหากลมหายใจสั้น ก็ต้องยอมรับว่ามันสั้น โดยไม่ไปบังคับลมหายใจที่ผ่านเข้าออกอย่างเป็นธรรมชาตินี้

นอกจากนี้ ข้าพเจ้ายังต้องฟังความสนใจไปตั้งมั่นจดจ่ออยู่ที่บริเวณทางเข้าช่องจมูก *ปริมุขัง สติง อุปฏิภฐเปตวา* นั่นคือ *นาสิกักเค* และบริเวณตรงกลางเหนือริมฝีปาก หรือ *อุตตโรฎฐัสสะ เวมฺชฌปปะเทสสะ* โดยพยายามรักษาความตั้งมั่นจดจ่ออยู่ที่บริเวณพื้นที่เล็ก ๆ นี้ และมีสติระลึกถึงลมหายใจตามธรรมชาติให้ได้ นานที่สุดเท่าที่จะนานได้ ในเวลาต่อมา ข้าพเจ้าจึงจะพอเข้าใจถึงเหตุผลของการให้ฝึกปฏิบัติดังกล่าว เมื่อเวลาผ่านไปหนึ่งหรือสองวัน ลมหายใจก็จะเริ่มสั้นลง สั้นลง แฉ่วเบา แฉ่วเบา และละเอียดขึ้นละเอียดขึ้น ข้าพเจ้าเริ่มเข้าใจว่าถ้าพื้นที่ที่ใช้ฟังความสนใจมีขนาดเล็ก สมานที่ใช้ในการเผ่าจดจ่อก็จะยิ่งมีความละเอียดทำให้สามารถรักษาความต่อเนื่องของสติเอาไว้ได้ในระยะหนึ่ง และจิตก็จะค่อย ๆ แหลวมขึ้น รับรู้ความรู้สึกได้ว่องไวขึ้น ว่องไวขึ้น จนเริ่มรับรู้ถึงความรู้สึกบนร่างกายหรือเวทนาบางอย่างในพื้นที่เล็ก ๆ

นี้ ทั้งหมดนี้จะปรากฏให้เห็นในวันที่สองหรือสามของการปฏิบัติ

พอถึงวันที่สี่ ซึ่งเริ่มเข้าสู่การฝึกปฏิบัติวิปัสสนา ข้าพเจ้าก็ต้องประหลาดใจที่ได้รับรู้ถึงเวทนาที่เกิดขึ้นทั่วร่างกาย นับตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า เวทนาเหล่านี้ทำให้ข้าพเจ้าได้ประจักษ์ถึงธรรมชาติของการเกิดขึ้นและดับไป นั่นคือภาวนามยปัญญา เป็นการเผชิญกับสภาวะของความเป็นอนิจจังจากประสบการณ์ของตนเองโดยตรง ถ้าหากเป็นเพียงการเชื่อแบบศรัทธา หรือการใช้ความคิดพิจารณาตามเหตุผล ซึ่งเป็นปัญญาระดับสุดมยปัญญา และจินตมยปัญญานั้น ท่านอาจารย์เห็นว่าไม่อาจนำพาเราไปสู่จุดหมายปลายทางของการหลุดพ้นได้ พระพุทธรูปทรงให้ความสำคัญกับภาวนามยปัญญา ซึ่งไม่ปรากฏอยู่ในแนวทางปฏิบัติที่ข้าพเจ้าเคยปฏิบัติมาก่อนเลย และนี่ทำให้ข้าพเจ้าประจักษ์แจ้งว่าการรับรู้ถึงเวทนามนร่างกายนั้น เป็นหัวใจสำคัญในการปฏิบัติสมาธิวิปัสสนาของพระพุทธรูป

ตามความเชื่อของศาสนาฮินดู ข้าพเจ้าได้รับการปลูกฝังว่ามีให้ปล่อยใจพลัดพลินไปกับสิ่งยั่ววนทั้งหลาย ข้าพเจ้าถูกสอนมิให้แสดงปฏิภิกิริยาตอบโต้ด้วยความทะยานอยากหรือขุ่นเคือง เมื่อต้องเข้าไป

สัมพันธ์กับสิ่งเหล่านั้น ไม่ว่าจะนำพอใจหรือไม่พอใจก็ตาม สิ่งที่พระพุทธองค์ค้นพบนั้น หากดูจากภายนอกก็เหมือนว่าเรากำลังมีปฏิกิริยาต่อสิ่งที่เข้ามากระทบ แต่ทว่าในความเป็นจริงที่เกิดขึ้น เรากำลังมีปฏิกิริยาต่อเวทนาบนร่างกาย และนี่จึงเป็นเหตุผลว่าเพราะเหตุใดในปัจจุสมุปบาทนั้น พระพุทธองค์มิได้กล่าวตรัสว่า สฬายตนะ ปัจจยา ตัณหา หากทรงกล่าวถึงกระบวนการอันเป็นธรรมชาติไว้อย่างชัดเจนว่า สฬายตนะ ปัจจยา ผัสสะ, ผัสสะ ปัจจยา เวทนา และ เวทนา ปัจจยา ตัณหา ดังนั้นความทะเยอทะยานอยากได้ความพอใจ และความทะยานอยากที่จะผลัดไสความไม่พอใจออกไป จึงมีมูลเหตุมาจากเวทนาที่เราได้ประสบบนร่างกาย

นี่ทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจอย่างชัดเจนว่า สิ่งที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบนั้นนำพาข้าพเจ้าไปสู่ต้นตอแห่งปัญหาทั้งปวง ด้วยการฝึกฝนพัฒนาความสามารถในการรับรู้เวทนาต่าง ๆ บนร่างกาย โดยไม่ปรุงแต่งได้ตอพบ หากทำความเข้าใจว่าเวทนาต่าง ๆ ไม่ว่าจะนำพอใจ ไม่นำพอใจ หรือเป็นกลาง ๆ ล้วนแล้วแต่มีลักษณะที่เป็นอนิจจัง หรืออุทยัพพยะเหมือน ๆ กัน กล่าวคือ เมื่อเกิดขึ้นแล้ว ย่อมจะดับไปเป็นธรรมดา ข้าพเจ้ายังรู้สึก

ปรากฏขึ้นมา จากความหยาบมาสู่ความละเอียดสุขุมขึ้น สุขุมขึ้น มาสู่สมาธรรมอันเป็นความจริงที่แท้ไม่ใช่ความคิดนึก หรือวาดภาพเอาเองด้วยความที่รู้สึกได้เองตลอดทุกขณะจิต และนี่คือวิปัสสนา

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าภายในเวลา ๓ วัน ถ้าท่านได้สังเกตลมหายใจของท่าน ณ บริเวณทางเข้าช่องจมูก ภายในเวลา ๓ วัน ท่านก็จะเริ่มจับความรู้สึกที่เกิดขึ้นในบริเวณนั้นได้ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นทางกาย ความรู้สึกที่เป็นธรรมชาติ อาจจะร้อน หนาว เหงื่อออก เนื้อเต้นสั่นสะเทือน หรือเย็นซ่า ท่านจะเริ่มมีความรู้สึกชนิดหนึ่งชนิดใดเกิดขึ้นในบริเวณนี้ และเมื่อถึงวันที่ ๔ หรือวันที่ ๕ ของการปฏิบัติ ท่านจะรู้สึกว่า มีความรู้สึกชนิดใดชนิดหนึ่งเกิดขึ้นจากศีรษะจรดปลายเท้า จากปลายเท้าจรดศีรษะตลอดทั่วร่างกายของท่าน แต่ท่านจะต้องไม่มีปฏิกิริยาใด ๆ ต่อความรู้สึกที่เกิดขึ้นนี้ ขอให้เฝ้าสังเกตดูเฉย ๆ สังเกตดูอย่างเดียว อย่าไปยึดถือว่าเป็นความรู้สึกอะไรของท่าน สังเกตดูแต่ความรู้สึกอย่างที่มีมันเป็นอยู่หรือยถาภูตา

จากการปฏิบัติตามแบบอย่างที่พระพุทธองค์ทรงต้องการให้ปฏิบัตินี้ ในวันที่ ๗ หรือวันที่ ๘ ท่านก็จะก้าวเข้าไปสู่สภาพรู้อันละเอียดลึกซึ้ง ธรรมะจะเริ่มช่วยท่าน ร่างกายของท่านที่ดูเหมือนจะเป็นกลุ่มก้อน เมื่อท่านได้สังเกตดูความรู้สึกในกายไปเรื่อย ๆ ท่านจะไปถึงขั้นที่รู้สึกได้ว่าโครงสร้างของร่างกายทั้งหมด ที่ดูเหมือนเป็นตัวตนเป็นกลุ่มก้อนนั้น ที่จริงแล้วประกอบไปด้วยอนุภาคปรมาณูเล็ก ๆ ที่เรียกว่าอัลลูกลาปะทั่วทั้งร่างกาย และอนุภาคปรมาณูจิ๋ว ๆ เหล่านี้ก็มีตัวตนไม่ หากแต่เป็นเพียงกระแสความสั่นสะเทือน

เมื่อท่านได้ปฏิบัติมาถึงจุดหนึ่ง ท่านจะรู้สึกได้ว่าโครงสร้างทางร่างกายทั้งหมด เป็นแต่เพียงความสั่นสะเทือนเท่านั้น เมื่อตกเห็นรูป ท่านจะรู้สึกเพียงว่ามันเป็นแค่ความสั่นสะเทือน เมื่อหูได้ยินเสียงก็รู้สึกเพียงว่ามันเป็นเพียงความสั่นสะเทือน ไม่เที่ยงแท้ จมูกได้กลิ่น กลิ่นนั้นก็มันเป็นเพียงความสั่นสะเทือน สัมผัสที่ร่างกายก็เป็นเพียงความสั่นสะเทือน ทุกอย่างล้วนเป็นแต่เพียงความสั่นสะเทือนทั้งสิ้น ไม่ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นท่านก็เพียงแต่สังเกตให้เห็นความจริง การปฏิบัติวิปัสสนาจะทำให้จิตของท่านแหลมคม ว่องไว ละเอียด จนกระทั่งท่านเริ่มรู้สึกได้เอง

เมื่อวิญญานทำหน้าที่รับรู้ว่ามีอะไรมากระทบที่ส่วนไหนของร่างกาย สัญญาแยกแยะชนิดของสิ่งที่มากระทบนั้น ส่วนที่สามของจิตคือเวทนาหรือความรู้สึกก็เกิดขึ้น เป็นความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ ส่วนที่สี่ของจิตคือสังขารก็จะเริ่มทำงาน หน้าที่ของสังขารคือทำปฏิกิริยาปรุงแต่งความรู้สึกนั้น

ขอให้เข้าใจว่าปรากฏการณ์ข้างต้นนี้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะในส่วนใด ทุก ๆ ขณะจะต้องมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดมากระทบที่ทวารทั้ง ๖ น้อยุ่เสมอ และทุก ๆ ขณะวิญญานก็จะรับรู้ สัญญาจะส่งความจำ เวทนาจะรู้สึก และสังขารก็จะทำปฏิกิริยาปรุงแต่งด้วยโลภะ หรือโทสะแล้วแต่กรณี และสิ่ง

ประทับใจในคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อพบว่าสิ่งนี้มีใช่เป็นการละเล่นทางเซวร์ปัญญา หรือเป็นการยอมรับด้วยศรัทธาอันมีขอบเขต ทว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงสนพระทัยที่จะแสวงหาความจริงจากประสบการณ์ของพระองค์เอง แม้ว่าปัญญาในระดับสุดมยปัญญา และในระดับจินตามยปัญญาจะมีความสำคัญ ในลักษณะที่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจ และชี้แนะแนวทางแก่เรา แต่ทว่ามีเพียงภาวนามยปัญญาเท่านั้นที่จะช่วยถอดถอนพฤติกรรมอันเป็นอกุศลของจิตได้ถึงระดับรากเหง้า

เมื่อข้าพเจ้าฝึกปฏิบัติไปเรื่อย ๆ ก็ยิ่งตระหนักชัดขึ้นว่า เวทนานร่างกายมีความสำคัญเป็นอันมาก สามารถนำพาเราไปสู่เส้นทางแห่งความ

ทุกข์ ขณะเดียวกันก็สามารถนำพาเราไปสู่เส้นทางแห่งความหลุดพ้นได้ด้วยเช่นกัน เวทนาจะมีอยู่ตลอดเวลา ตราบเท่าที่เรายังมีชีวิต ทว่ายังคงถูกรอบงำด้วยอวิชชาหรือความไม่รู้ จึงปรุงแต่งตอบโต้ต่อเวทนาที่เกิดขึ้นด้วยความทะยานอยากและความขุ่นเคือง แต่วิปัสสนาซึ่งเป็นคำสอนที่มีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ของพระพุทธเจ้านี้ จะช่วยให้เราสามารถพัฒนาสติ คือการระลึกถึงถึงเวทนามนร่างกายไปพร้อม ๆ กับสติสัมปชัญญะอันเป็นปัญญาในการเห็นแจ้งถึงธรรมชาติที่ไม่เที่ยงของเวทนานั้น ซึ่งนี่คือ *อาตาปีสัมปะชาโร สติมา* คักยภาพทั้งสองประการนี้จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติหลุดพ้นจากการมีปฏิภิกิริยาปรุงแต่งต่อเวทนาอย่างมีขอบเขต ไม่ถูกต้อง ด้วยการสร้างความทะยานอยากและความขุ่นเคืองไม่พอใจหรือโลภะและโทสะ

หากคำสอนของพระพุทธองค์แนะนำเพียงแค่นี้ ข้าพเจ้าหยุดปรุงแต่งโลภะและโทสะ มิให้ตอบโต้ต่อสิ่งยั่วยวนต่าง ๆ ที่มากกระทบย่อมไม่อาจทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสนใจขึ้นมาได้อย่างแน่นอน เพราะนั่นเป็นสิ่งที่มิปรากฏอยู่ในคำสอนตามจารีตประเพณีของข้าพเจ้าอยู่แล้ว ทว่าเมื่อข้าพเจ้าถูกสอนมิให้ปรุงแต่งตอบโต้ต่อเวทนามน

ร่างกายด้วยโลภะและโทสะ ก็เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า ข้าพเจ้ากำลังลงลึกถึงขั้นอนุสัยกิเลส คือความไม่บริสุทธิ์ที่นอนเนื่องอยู่ในส่วนลึกที่สุดของจิต อันเป็นส่วนที่ทำให้เรามีรูปแบบพฤติกรรมที่เป็นอกุศล ข้าพเจ้าตระหนักดีว่ามีแนวทางการปฏิบัติอยู่หลายวิธีที่จะช่วยชำระจิตใจได้ในระดับพื้นผิว แต่ไม่ลงลึกถึงขั้นอนุสัยซึ่งนอนเนื่องอยู่ในจิตระดับที่ลึกที่สุดที่เรียกว่าระดับจิตไร้สำนึก อนุสัยกิเลสนี้เองที่เป็นตัวการสำคัญในการสร้างสมรูปแบบของอกุศลจิตทั้งปวง

ภายหลังจากที่ได้มีโอกาสศึกษาทั้งด้านปฏิบัติและปริยัติกับท่านอาจารย์อุบาสิกา บิดาทองธรรมของข้าพเจ้า เป็นเวลา ๑๔ ปี ข้าพเจ้าก็ได้รับมอบหมายให้หาวิธีการปฏิบัติที่กลับคืนสู่ดินแดนต้นกำเนิด แล้วเผยแพร่ออกทั่วโลก ซึ่งข้าพเจ้าก็ได้ดำเนินการมาเป็นเวลา ๓๒ ปีแล้ว ในเมื่อข้าพเจ้า ผู้ซึ่งมาจากความเชื่อที่ต่างออกไป ยังเชื่อมั่นในวิธีการปฏิบัตินี้ ข้าพเจ้าก็พบว่า ผู้คนจากชุมชนต่าง ๆ ทั่วทุกมุมโลกต่างยอมรับในวิธีการปฏิบัตินี้ด้วยเช่นกัน

เมื่อได้เห็นวิปัสสนาเผยแพร่ออกทั่วโลก ข้าพเจ้าก็ยิ่งมีความมั่นใจว่า สิ่งที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงค้นพบนั้นเป็นธรรมะที่มีลักษณะสากล มิได้แบ่งแยกเป็นลัทธินิกาย

รูปแบบความเคยชินผิด ๆ ในการปรุงแต่งโลภะ และโทสะต่อเวทนานั้น มิได้จำกัดอยู่แค่เฉพาะชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือชาติใดชาติหนึ่ง หากมนุษย์ทุกผู้ทุกนามล้วนแล้วแต่ตกเป็นทาสของความเคยชินนี้ทั้งสิ้น จนเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ตามมา ไม่ว่าคนผู้นั้นจะร่ำรวยหรือยากจน เป็นผู้ที่มีการศึกษาหรือไม่มีการศึกษา เป็นชายหรือหญิง ไม่ว่าจะเป็ชชาวพุทธหรือฮินดู คริสเตียนหรือมุสลิม หรือไม่ว่าจะเป็ชชาวไทยหรือพม่า อินเดียหรือปากีสถาน ก็ไม่มีความแตกต่าง ความทุกข์นั้นเป็นสากล พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงได้ทรงมอบโอสถอันวิเศษนี้ให้แก่ทุกคน และธรรมโอสถนี้ก็เป็ชสากลด้วย ดังนั้นผู้คนจากศาสนาความเชื่อต่าง ๆ ที่มีโอกาสมาเข้ารับการอบรมวิปัสสนาจึงได้รับผลอย่างเดียวกัน ปัจจุบันนี้ผู้เข้ารับการอบรมวิปัสสนาล้วนมาจากศาสนาสำคัญ ๆ ของโลกทั้งสิ้น แม้แต่ผู้นำของศาสนาเหล่านั้นต่างก็มาร่วมปฏิบัติ และได้รับผลดีเช่นเดียวกัน ทุกคนต้องฝึกปฏิบัติให้มีสติระลึกรู้ถึงเวทนาบนร่างกาย และพัฒนาอุเบกขาต่อเวทนานั้น ๆ ด้วยความเข้าใจในกฎของธรรมชาติ คือความไม่เที่ยง หรืออนิจจัง

ในประเทศอินเดียและอีกหลาย ๆ ประเทศที่ได้ทดลอง

เหล่านี้จะเกิดขึ้นตลอดเวลา ตลอดชีวิต

เมื่อท่านปฏิบัติแต่เพียงผิวเผิน ท่านก็เพียงแต่ใช้สติปัญญาของท่านคิดหาเหตุผล ท่านอาจจะยอมรับว่าถูกละเราไม่ควรจะสร้างความอยาก ไม่ควรสร้างความโกรธเกลียด ไม่ควรมีโลภะ ไม่ควรมีโทสะ เพราะเป็นสิ่งไม่ดี และท่านก็อาจจะพยายามเก็บกดความรู้สึกนั้น แต่ลึกลงไปในใจ ความรู้สึกเหล่านั้นยังคงอยู่ตลอดเวลา ท่านยังคงมีความอยากหรือความไม่อยาก ท่านยังไม่หลุดพ้น

พระพุทธรองค์ทรงค้นพบทางแก้ เมื่อไรที่ท่านเกิดมีความรู้สึกขึ้นมา ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด ให้ท่านเพียงแต่สังเกตดูมันไป ถ้าท่านไม่ปฏิบัติจนสามารถเข้าถึงส่วนลึกของจิตใจ และซุดรากเหง้าแห่งความทุกข์ออกมา ท่านก็จะไม่มีทางหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ กำแพงที่ขวางกั้นระหว่างจิตสำนึกและจิตไร้สำนึกจะต้องถูกทำลายเสียก่อน แล้วท่านจึงจะพบกับทางหลุดพ้น ตามความเป็นจริงแล้ว จิตไร้สำนึกนั้นมีใช้ว่าจะไร้สำนึก ตลอดเวลาจิตไร้สำนึกจะทำการปฏิบัติอยู่เสมอ หากแต่จะม่ปฏิบัติอยู่เฉพาะแต่กับความรู้สึกที่เกิดขึ้นในร่างกายเท่านั้น เมื่อเกิดความรู้สึกไม่พอใจ ก็จะมีปฏิกิริยาตอบสนองด้วยโทสะ เช่นนี้คือแบบแผนพฤติกรรมของจิตไร้สำนึก หรือภวังคจิต และถ้าภวังคจิตยังคงถูกคุมขังอยู่ ด้วยกิเลสตัณหาของวามโลภ ความโกรธ แล้วเราจะหลุดพ้นจากความทุกข์ได้อย่างไร

ถ้าท่านคอยสังเกตดูใครสักคนที่นั่งอยู่ในที่เดียวสัก ๑๐-๑๕ นาที ท่านจะเห็นว่าบุคคลผู้นั้น ต้องขยับเนื้อขยับตัวอยู่เสมอโดยที่เขาไม่รู้ตัวเลย ทั้งนี้เพราะเขาไม่รู้ว่าจะเวทนาคืออะไร เขาไม่รู้ว่าจะเขามีปฏิกิริยาตอบสนองเวทนาด้วยความไม่พอใจ กำแพงที่ขวางกั้นนี้เรียกว่าอวิชชา เราไม่รู้ว่ามีอะไรเกิดขึ้น แต่การปฏิบัติวิปัสสนา คือการทำลายสิ่งกีดขวางหรืออวิชชา

ด้วยวิปัสสนาเราจะเริ่มเข้าใจว่า เวทนาเป็นปัจจัยให้เกิดตัณหา (เวทนาปัจจัยตตัณหา) ได้อย่างไร เมื่อมีความรู้สึกพอใจเกิดขึ้น ความอยากก็ตามมา เมื่อมีความไม่สบายใจเกิดขึ้น ความโกรธ ความไม่พอใจก็ตามมา

พฤติกรรมเช่นนี้ถ้าไม่ขจัดออกไปเสีย ก็จะมีแต่ความโลภ ความโกรธ ตลอดทั้งวันทั้งคืน โดยผิวเผินท่านอาจจะกล่าวว่า ท่านได้ปฏิบัติตามคำสอนของพระบรมศาสดาแล้ว แต่ความจริงท่านมิได้ทำเช่นนั้น ท่านปฏิบัติตามคำสอนของผู้อื่นต่างหาก พระพุทธรองค์ทรงสอนให้เราเข้าไปให้ถึงส่วนลึกภายในจิตใจที่เป็นรากเหง้าของความทุกข์ ความทุกข์ที่เกิดจากการที่เรามีปฏิกิริยาปรุงแต่งตามความรู้สึกพอใจ ต้นเหตุอยู่ที่นี้ และเราต้องเปลี่ยนพฤติกรรมของเราเสีย

พระพุทธรองค์ทรงต้องการให้เราพิจารณาความทุกข์และเหตุแห่งทุกข์ ถ้าเราไม่พิจารณาทั้งสองสิ่งนี้ เราก็จะไม่สามารถดับเหตุแห่งความทุกข์ได้ เหตุแห่งความทุกข์หรือสมุฏฐานแห่งความทุกข์คือเวทนาหรือความรู้สึก เรามี

นำวิธีการปฏิบัติวิปัสสนานี้เข้าไปอบรมนักโทษจนกระทั่งในเรื่องจำ ต่างเห็นผลว่านักโทษได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติวิปัสสนา สิ่งที่พระพุทธรูปองค์ทรงค้นพบนั้นทำให้พวกเขาได้ประจักษ์ว่า ความโกรธ ความเกลียด ความมั่งร้าย ความอาฆาตแค้นใด ๆ ล้วนส่งผลกระทบต่อตัวเขา ทั้งนี้เพราะผู้ที่ตกเป็นเหยื่อคนแรกของอารมณ์เหล่านั้น ก็คือพวกเขา นั่นเอง ดังพุทธพจน์ที่ว่า *บุพเพ หนะหติ อตตานิ ปัจฉา หนะหติ โสปะเร* บุคคลย่อมประการตนเองเป็นเบื้องแรก ก่อนที่จะทำการประการผู้อื่น นั่นหมายความว่า เราได้ทำลายความสงบสุขภายในตนเอง เพราะรู้สึกโกรธชิงชังขึ้นมา เมื่อนั้นก็ย่อมเป็นทุกข์แสนสาหัสไปด้วย และเมื่อได้ประจักษ์ถึงสังขารนั้นครั้งแล้วครั้งเล่า ด้วยการเฝ้าสังเกตเวทนาที่เกิดขึ้นบนร่างกาย พฤติกรรมของพวกเขาก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไป

ความจริงนี้มีได้จำกัด เฉพาะกลุ่มนักโทษในเรื่องจำสำหรับข้าพเจ้าแล้ว เราทุกคนต่างเป็นนักโทษด้วยกันทั้งสิ้น เป็นนักโทษที่ถูกจองจำอยู่ในกรอบพฤติกรรมอันเป็นอกุศลของตนเอง อวิชชาหรือความไม่รู้เป็นเหตุในเราร้างสมกิเลสขึ้นภายในใจเรื่อยมาจนก่อเกิดเป็นความทุกข์ และเมื่อเราเรียนรู้ที่จะเฝ้าสังเกตกิเลส

ในระดับเวทนาที่เกิดขึ้นในร่างกายอย่างมีอุเบกขาแล้ว เราก็จะสามารถหลุดพ้นจากรูปแบบของพฤติกรรมเก่า ๆ ที่ฝังอยู่ในระดับลึกของจิตใจได้ง่ายขึ้น แล้วเราก็จะเริ่มมีชีวิตที่สุขสงบขึ้น มีสุขภาพจิตที่ดี อันจะเป็นผลดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

ผลอันพิเศษจากการเฝ้าสังเกตเวทนาด้วยใจที่เป็นอุเบกขาดังกล่าวนั้น นับเป็นเรื่องมหัศจรรย์ ยิ่งเมื่อผู้มาเข้ารับการอบรม ซึ่งเปิดเผยว่าตนเองติดสุรา การพนัน และยาเสพติดอย่างหนัก ได้ฝึกปฏิบัติวิปัสสนา ไม่ช้าพวกเขาก็เข้าใจว่า สิ่งที่พวกเขาติดและตัดไม่ขาดนั้น จริง ๆ แล้วก็เป็น การติดใจในเวทนาที่เกิดขึ้นบนร่างกาย พวกเขากำลังโหยหาเวทนาหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นในขณะเสพยาเสพติดทั้งหลาย และเมื่อพวกเขาได้มีโอกาสเฝ้าสังเกตความรู้สึกเหล่านั้นด้วยใจที่เป็นอุเบกขาแล้ว ก็ย่อมจะค่อย ๆ ถอดถอนออกจากภาวะการติดนั้นได้

นอกจากนี้ ยังมีเจ้าหน้าที่ระดับบริหารทั้งภาครัฐและเอกชนมาเข้ารับการอบรมวิปัสสนากันเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะพวกเขาค้นพบว่าการเฝ้าสังเกตเวทนาอย่างมีอุเบกขานั้น ช่วยให้จิตใจของพวกเขาสงบเยือกเย็นลง ตลอดจนช่วยผ่อนคลายความ

เครียดซึ่งอยู่ในระดับที่ลึกที่สุด ทำให้พวกเขาสามารถปฏิบัติหน้าที่การงานในแต่ละวันได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ดังนั้น การเฝ้าสังเกตเวทนาด้วยใจที่เป็นอุเบกขาตามคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ ได้พิสูจน์ให้เห็นประจักษ์แล้วว่า โอสถขนานนี้เป็นโอสถสากลที่สามารถรักษาความทุกข์ทั้งปวงดังที่พระองค์ได้ตรัสไว้อย่างชัดเจนว่า *เวทนาสมุสสรณาลัพเพ อัมมา* — ธรรมทั้งปวงที่เกิดขึ้นในจิตมีเวทนาเป็นที่ประชุมลง (ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นในใจย่อมปรากฏเป็นเวทนามบนร่างกาย) ฉะนั้นเวทนาจึงมีส่วนสำคัญยิ่งที่ทำให้เราเป็นทุกข์ตราบใดที่เรายังไม่รู้เท่าทันเวทนา และคงปรุงแต่งตอบโต้ด้วยโลภะและโทสะเรื่อยไป

ขณะเดียวกันเวทนามีความสำคัญเป็นอันมาก หากเราสามารถมีสติระลึกรู้ต่อเวทนานั้น ๆ โดยไม่มีปฏิกิริยาปรุงแต่งตอบโต้ด้วยโลภะและโทสะ ไม่ว่าจะนำพ้อใจหรือไม่นำพ้อใจก็ตาม เพราะสิ่งนี้จะช่วยให้พวกเราทุกคนได้ตระหนักถึงอนิจจลักษณะอันเป็นสังขารสากลด้วย ด้วยประสบการณ์ที่เกิดขึ้นภายในโครงสร้างของร่างกาย ผู้ปฏิบัติคนใดก็ตามที่เฝ้าสังเกตเวทนาโดยไม่สร้างสมโลภะและโทสะย่อมจะได้รับอานิสงส์แห่งการชำระจิตใจเหมือน ๆ กัน ด้วย

เหตุนี้วิธีการปฏิบัตินี้จึงเป็นที่
ยอมรับของผู้คนจำนวนมากทั่ว
โลก

ท้ายที่สุดนี้ ข้าพเจ้าใคร่
ขอถวายพระพรแต่พระบาท-
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ
สมเด็จพระนางเจ้าพระบรม-
ราชินีนาถ พร้อมทั้งพระบรม-
วงศานุวงศ์ทุกพระองค์ และ
ขออำนวยการแต่ประชาชนชาว
ไทยผู้อาศัยอยู่บนผืนแผ่นดิน
ธรรมแห่งนี้

ขอสันติสุข ความเจริญ
รุ่งเรือง และความสงบจงแผ่
ไพศาลไปทั่วแผ่นดินนี้

ขออนุญกุศลที่เกิดจากการ
แสดงปาฐกถาธรรมครั้งนี้
จงนำมาซึ่งความสุข ความสงบ
และความปรองดอง ระหว่าง
ประเทศที่เป็นเพื่อนบ้านกัน
ทั้งหลายในโลกนี้ ตลอดจน
ศาสนิกชนทุกหมู่เหล่า

**ขอให้สรรพสัตว์ทั้งหลาย
จงมีความสุข ความสงบ จง
หลุดพ้นทุกข์**

ปฏิบัติปรุณแต่งต่อความรู้สึกจึงทำให้ความทุกข์เกิดขึ้น ถ้าท่านไม่มีปฏิบัติ
ปรุณแต่งต่อความรู้สึกนั้นความทุกข์ก็จะไม่เกิดขึ้น ไม่ว่าความรู้สึกที่เกิดขึ้นจะ
แยแสแค่ไหน ท่านก็ไม่มีปฏิบัติปรุณแต่งไปตามความรู้สึกไม่ชอบ ไม่ปรุณแต่ง
ไปตาม ท่านก็ได้แต่ยึดมั่นไป ทั้งนี้เพราะท่านมีอุปาทาน ท่านวางเฉยเพราะ
ท่านรู้ถึงความไม่เที่ยง รู้ว่าทุกสิ่งล้วนเป็นอนิจจัง แล้วชีวิตก็จะราบรื่นขึ้นสำหรับ
ท่าน พหุติกรรมทางจิตก็จะเปลี่ยนแปลงไปในระดับที่ลึกที่สุดของจิตใจ

ถ้าในส่วนที่ลึกที่สุดของจิตของท่านยังคงมีปฏิบัติปรุณแต่งต่อสิ่งที่มา
กระทบหาที่มีความพอใจ หรือไม่พอใจ เกิดความโลภหรือความโกรธขึ้นตาม
ความรู้สึกนั้น ๆ ท่านก็ยังไม่สามารถหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ ไม่ว่าท่านจะ
นับถือหรือศรัทธาในศาสนาหลักเพียงใด ท่านก็ไม่อาจจะหลุดพ้นได้ เพราะท่าน
มิได้เปลี่ยนแปลงในจิตส่วนลึกของท่าน

บุคคลผู้มีความทุกข์จากความโกรธ จากความลุ่มหลง จากความกลัว
คนที่มีความทุกข์จากความหลงตน มีความไม่บริสุทธิ์ในจิตใจทุกชนิด เมื่อได้
ปฏิบัติวิปัสสนา กระแสแห่งกิเลสก็จะเริ่มหลั่งไหลออกมา หลั่งไหลออกมา ใน
ไม่ช้ากระแสกิเลสก็จะหลั่งไหลออกมาอย่างชัดเจน นี่คือผลแห่งวิปัสสนาที่จะ
สามารถรู้สึกได้โดยไม่จำกัดเวลาหรือกาลโก ในชีวิตนี้ท่านจะต้องได้เห็นผล

ประเทศไทยเป็นดินแดนแห่งธรรมะ เป็นดินแดนที่ศึกษาพุทธศาสนา เป็น
ดินแดนที่มีพระสงฆ์ผู้สืบต่อพุทธศาสนา มาก จึงใช้คำสอนของพระพุทธองค์
ให้เป็นประโยชน์ต่อตัวท่านเอง จงเข้าไปให้ถึงส่วนลึกที่สุดในจิตใจของท่าน ส่วน
ที่ติดพันซ่อนตัวอยู่

ฉะนั้นท่านจึงต้องปฏิบัติให้ถึงส่วนที่ทำให้เกิดเวทนา แล้วท่านจึงจะ
สามารถเปลี่ยนพหุติกรรมทางจิตของท่านได้ จงปฏิบัติด้วยวิธีการนี้ ซึ่งจะนำ
ท่านเข้าไปถึงส่วนที่ลึกที่สุดของจิต ถ้าหากท่านจะปฏิบัติให้เข้าถึงแต่เพียงแค่
พื้นผิวของจิต ท่านจะสามารถเปลี่ยนได้แต่เพียงในส่วนที่เป็นจิตสำนึกของท่าน
เท่านั้น ท่านทำได้แค่เพียงเปลี่ยนแปลงความรู้สึกความเข้าใจของท่าน แต่ท่าน
จะไม่ได้เข้าไปถึงรากเหง้าอันเป็นสาเหตุ รากเหง้าของจิตของท่านซึ่งอยู่ใน
ชั้นของภวังคจิตหรือจิตไร้สำนึก และท่านก็จะไม่อาจขุดค้นเอาอนุสัยกิเลส
ที่นอนเนื่องอยู่ในสันดานให้ออกมาได้ อนุสัยกิเลสที่เป็นเสมือนภูเขาไฟที่
หลับอยู่ ซึ่งจะระเบิดขึ้นมาเมื่อไรก็ได้ และท่านก็จะยังคงเวียนว่ายอยู่ใน
สังสารวัฏ ไม่มีวันหลุดพ้นจากความทุกข์ หลุดพ้นจากเครื่องพันธนาการ
ทั้งมวลและพบกับความสุขอันแท้จริง.

วิทยาศาสตร์ที่แท้

บทสัมภาษณ์ เอส. เอ็น. โกเอ็นก้า

กองบรรณาธิการ – แปล

เอส. เอ็น. โกเอ็นก้า

เอส. เอ็น. โกเอ็นก้า ได้เปิดสอนการทำสมาธิแบบวิปัสสนา มาถึง ๓๑ ปีแล้ว และบางสิ่งที่เขารู้จักกันอย่างกว้างขวางก็คือ คอร์สอบรมภาวนาสำหรับผู้เริ่มต้นแบบเข้มข้น ๑๐ วันของเขา ซึ่งการอบรมนี้เปิดฟรีโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ในทุก ๆ ศูนย์อบรมที่มีกระจายอยู่ทั่วโลก โดยศูนย์เหล่านี้อยู่ได้โดยเงินบริจาคจากผู้ศรัทธา

เอส. เอ็น. โกเอ็นก้า ถือกำเนิดในเมืองมณฑลทะเลย์ ประเทศพม่า ในปี พ.ศ. ๒๔๖๗ ได้รับการฝึกสอนโดยอาจารย์วิปัสสนากรรมฐานผู้มีชื่อเสียง คือ ท่านสะยาตี อู บา ซิน (พ.ศ. ๒๔๔๒-๒๕๑๔) หลังจากฝึกฝนปฏิบัติอยู่นานถึง ๑๔ ปี เขาก็ยกเลิกการใช้ชีวิตในฐานะนักธุรกิจผู้ประสบความสำเร็จหันมาอุทิศตัวให้กับการเผยแผ่การทำสมาธิภาวนา ถึงวันนี้เขาเป็นผู้ดูแลองค์กรที่รวมเอาศูนย์อบรมภาวนาที่อยู่ในที่ต่าง ๆ ทั่วโลกกว่า ๘๐ แห่ง และยังเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จอย่างน่าทึ่งในการนำเอาการเจริญภาวนาเข้าไปในเรือนจำ โดยครั้งแรกเริ่มที่ประเทศอินเดีย และต่อมาก็กระจายไปในหลาย ๆ ประเทศ ทางองค์กรประมาณการว่ามีนักโทษเป็นจำนวนถึง ๑๐,๐๐๐ คน ที่เคยเข้าคอร์สอบรมภาวนา ๑๐ วัน ในจำนวนนี้รวมทั้งเจ้าหน้าที่ ตำรวจและทหารเอาไว้อด้วย

เอส. เอ็น. โกเอ็นก้า เดินทางมาเยือนมหานครนิวยอร์กเพื่อร่วมการประชุมสุดยอดสันติภาพโลกที่ตึกสำนักงานสหประชาชาติ เมื่อฤดูใบไม้ร่วง ปี ๒๕๔๓ ที่ผ่านมา บทสัมภาษณ์ที่ปรากฏอยู่นี้สัมภาษณ์โดย เฮเลน ทวอคอฟ

เรื่องและรูป จาก Superscience : An interview with S.N. GOENKA

on the techniques of Buddhist Practice

tricycle Volume X, Number 2, Winter 2000, p.44-50.

มีบางคนบอกว่า การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน เป็นหลักปฏิบัติเฉพาะใน พุทธศาสนานิกายเถรวาท สำหรับคนนอกแล้ว วิธีปฏิบัติอันนี้ถือเป็น สายสืบทอดสายหนึ่งที่มีแบบฉบับเป็นของตัวเอง ไม่ทราบว่าคุณใช้คำ นี้ในรูปลักษณะเช่นไร?

วิปัสสนากรรมฐานย่อมถือเป็นสายสืบทอดได้สายหนึ่ง แต่เป็นสาย สืบทอดที่ไม่มีอะไรข้องเกี่ยวกับเรื่องนิกายทางศาสนา สำหรับผมแล้วผม ถือว่า พระพุทธองค์ไม่เคยทรงก่อตั้งนิกายใด ๆ เมื่อตอนที่ผมพบกับ “ครู” ของผม คือ ท่านสะยาตี อุ บา ขิน (Sayagyi U Ba Khin) ท่าน ถามผมสองสามคำถามเท่านั้นเอง ท่านถามว่า ในฐานะที่ผมเป็นผู้นำชาว ฮินดู ผมมีข้อคัดค้านใด ๆ หรือไม่ในเรื่องการถือศีล มีข้อคัดค้านใน เรื่องการถือศีลอย่างไรหรือ? คุณจะถือปฏิบัติในสิกขาบทได้อย่างไร หาก คุณไม่รู้จักควบคุมจิตใจ ท่านพูดว่า ฉันจะสอนคุณให้เข้าใจเรื่องศีลโดย การควบคุมจิต ฉันจะสอนการทำสมาธิให้คุณ ๆ มีอะไรคัดค้านหรือไม่? มีอะไรคัดค้านด้วยหรือในการทำสมาธิ? แล้วท่านก็บอกว่า โดยตัวมัน เองก็ไม่มีอะไร เพราะในระดับภายนอก สมาธิจะชำระจิตใจของคุณให้ บริสุทธิ์ ส่วนในระดับภายในที่ลึกลงไปนั้นมีความซับซ้อนซึ่งเป็นเรื่องของ อุปนิสัยสันดาน ซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยสมาธิ ฉันจะสอนคุณเกี่ยวกับ ปัญญา ซึ่งจะนำพาคุณไปสู่มิติด้านลึกของจิตใจ ฉันจะสอนให้คุณรู้จัก ความลุ่มลึกของจิต อันเป็นที่ ๆ มลทินเศร้าหมองทั้งหลายถือกำเนิด เพิ่ม จำนวน และถูกเก็บกักสั่งสมไว้ เพื่อว่าคุณจะสามารถขจัดสิ่งเหล่านี้ ออกไปได้

ดังนั้นเมื่อครูของผมบอกผมว่า ฉันจะสอนคุณสามอย่างนี้เท่านั้น คือ ศีล สมาธิ ปัญญา นอกเหนือจากนี้ไม่มีอะไรอีก ผมจึงบอกว่า ขอให้ผม ได้ทดลองดู

ด้วยการเฝ้าดูจิต ศีลจะเกิดขึ้นได้อย่างไร?

ตอนที่ผมเริ่มศึกษาการเจริญภาวนาแบบวิปัสสนานั้น ผมเชื่อมั่นว่า พระพุทธเจ้าไม่ได้เป็นศาสดาของศาสนา แต่พระองค์เป็นยอดแห่งนัก- วิทยาศาสตร์ เป็นยอดแห่งนักวิทยาศาสตร์ทางจิตวิญญาณ เมื่อท่าน ตรีสรสอนเรื่องศีลธรรม ประเด็นก็มีอยู่ว่า พวกเรานั้นต่างก็เป็นมนุษย์ มี ชีวิตอยู่ในสังคมของมนุษย์ และพวกเราไม่ควรทำอะไรที่เป็นการทำร้าย ต่อสังคม ซึ่งเป็นเรื่องจริงทีเดียว และต่อมาในฐานะที่ท่านเป็นนักวิทยาศาสตร์ พระองค์ได้ตรัสไว้ที่นั่นด้วยว่า เมื่อเราทำร้ายใครสักคนหนึ่ง หรือเมื่อเรากระทำความชั่วใด ๆ ก็ตาม ตัวเราเองคือคนแรกที่ตกเป็น เหยื่อ คุณทำร้ายตัวคุณเองเป็นอันดับแรก แล้วต่อมาก็ทำร้ายคนอื่น ๆ ท่านที่ฝึกเฝ้าดูจิตในจิตใจ ธรรมชาติของคุณจะปรากฏในลักษณะที่ ทำให้คุณรู้สึกเป็นทุกข์สิ้นหวัง เหล่านี้คือสิ่งที่วิปัสสนากรรมฐานได้ สอนผม

หมายถึงว่า เมื่อคุณเห็นกิเลสกำลังก่อให้เกิดความกังวลความปวด-
ร้าวต่อตัวคุณเอง สิ่งนี้เป็นจุดเริ่มต้นของศีล และของความกรุณา

หากคุณสามารถเปลี่ยนสิ่งเหล่านี้มาเป็นความกรุณา ความจริงอีก
อย่างหนึ่งจะปรากฏชัดยิ่งขึ้น แทนที่จะผลิตแต่ความโกรธ ความเกลียด
ความทะยานอยาก หรือความกลัว ความเป็นตัวกูู ฝมหันมาสร้าง ความ
รัก ความกรุณา ความเป็นมิตรไมตรี ธรรมชาติก็จะเริ่มให้รางวัลแก่
ตัวฉัน ฉันจะรู้สึกถึงทานดีสุข เต็มไปด้วยความลงตัวกลมกลืนในภายใน
เช่นเดียวกัน เมื่อผมทำจิตใจของผมให้เศร้าหมองผมก็จะได้รับการลงโทษ
ครั้งแล้วครั้งเล่า และเมื่อผมหันมาชำระจิตใจของผมเองให้บริสุทธิ์ ผมก็
จะได้รับรางวัลครั้งแล้วครั้งเล่า

**ในระหว่าง ๑๐ วันของคอร์สอบรมวิปัสสนากรรมฐานนั้นมื่อะไรเกิดขึ้น
บ้าง?**

ในฐานะที่ท่านเป็นนักวิทยาศาสตร์ พระองค์ได้ตรัสไว้ที่นี้ด้วยว่า เมื่อเราทำร้ายใคร
สักคนหนึ่ง หรือเมื่อเรากระทำความชั่วใด ๆ ก็ตาม ตัวเราเองคือคนแรกที่ตกเป็น
เหยื่อ คุณทำร้ายตัวคุณเองเป็นอันดับแรก แล้วต่อมาก็ทำร้ายคนอื่น ๆ ทันทที
กิเลสเกิดขึ้นในจิตใจ ธรรมชาติของคุณจะปรากฏในลักษณะที่ทำให้คุณรู้สึก
เป็นทุกข์สิ้นหวัง เหล่านี้คือสิ่งที่ วิปัสสนากรรมฐานได้สอนผม

กระบวนการทั้งหมดก็คือการตระหนักรู้อย่างทั่วถ้วน เป็นกระบวนการ
การแห่งการตระหนักรู้ตนเอง เป็นสัจจะที่เกี่ยวข้องกับตัวเอง โดยตัวเอง
ภายในตนเอง ไม่ใช่เกมทางพุทธิปัญญา ไม่ใช่เกมทางอารมณ์หรือการ
ทุ่มเทอุทิศตน “โอ พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้เช่นนั้นครั้งแล้วครั้งเล่า...
ประเสริฐยอดเยี่ยมยิ่งนัก ผมขอยอมรับ” มันเป็นวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์
ผมต้องเข้าใจสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในตัวผม สัจจะที่อยู่ภายในตัวผม เรา
เริ่มด้วยลมหายใจ ดูไปก็เหมือนเป็นเรื่องความคิดทางกายภาพ มีลม-
หายใจเข้าและลมหายใจออก ซึ่งก็เป็นเรื่องจริง แต่ในระดับที่ลึกลงไป
นั้นลมหายใจนั้นเชื่อมโยงอย่างแน่นแฟ้นกับจิตใจ กับมลทินที่อยู่ในจิตใจ
ขณะที่เรากำลังเจริญสมาธิ ขณะที่เรากำลังสังเกตดูลมหายใจ จิตใจก็
จะเริ่มเร่ร้อนออกไปที่นั่นที่นี้ บ้างก็เป็นความทรงจำในอดีต บ้างก็เป็น
ความคิดในอนาคต ในทันทีนั้นสิ่งที่เรากำลังสังเกตเห็นก็คือ ลมหายใจได้
สูญเสียความปกติของมันไปเสียแล้ว ซึ่งมันอาจจะหายใจแรงไปนิดหนึ่ง
หรือไม่ก็เร็วไปนิดหนึ่ง และทันทีที่ความไม่บริสุทธิ์นั้นหายไป ลมหายใจ
ก็กลับเป็นปกติอีกครั้ง สิ่งนี้หมายความว่า ลมหายใจนั้นเชื่อมโยงอยู่กับ

จิตใจอย่างแน่นแฟ้น และไม่เพียงแต่จิตใจเท่านั้น ลมหายใจยังเชื่อมโยงกับความไม่บริสุทธิ์แห่งจิตใจอีกด้วย ดังนั้น พวกเรามาที่นี่ก็เพื่อทำการทดลอง เพื่อสืบค้นตรวจสอบสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นภายในตัวเรา ในขั้นที่ลึกไปกว่านั้นเราจะพบว่าจิตใจนั้นส่งผลต่อร่างกายที่ระดับความรู้สึก

สิ่งนี้นำไปสู่การค้นพบที่ยิ่งใหญ่อีกอันหนึ่ง นั่นก็คือ คุณไม่ได้มีปฏิกิริยาตอบสนองต่อวัตถุภายนอก ตัวอย่างเช่น ผมได้ยินเสียงและพบว่าเป็นเสียงที่กำลังยกยอผม หรือไม่ก็เป็นเสียงที่กำลังว่าร้ายผม ผมจึงโกรธ คุณกำลังมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อถ้อยคำที่คุณได้ยินอย่างแจ่มชัด ซึ่งก็ใช่ แล้วก็จริง คุณกำลังตอบสนองอยู่จริง แต่พระพุทธเจ้าตรัสว่าคุณกำลังมีปฏิกิริยาต่อความรู้สึก ซึ่งเป็นความรู้สึกทางกาย นั่นก็คือเมื่อคุณรับความรู้สึกทางกาย ขณะที่จิตใจของคุณประกอบด้วยอวิชชา จิตใจของคุณก็จะถูกทำให้เศร้าหมองด้วยต้นเหตุความอยาก ด้วย

ความเกลียดชัง ความโลภ หรือไม่ก็ความโกรธ นั่นก็เพราะว่าคุณไม่รู้ว่าจะไร้อะไรกำลังเกิดขึ้น

เมื่อคุณได้ยินคำยกยอสรรเสริญหรือคำกล่าวร้าย สิ่งนี้เป็นการตอบสนองที่กลั่นกรองมาจากจิตใจที่ส่งไปยังความรู้สึกทางร่างกาย หรือว่ามันเกิดขึ้นพร้อมกัน?

มันเกิดขึ้นเป็นลำดับตามกันไป แต่ก็เร็วมากจนคุณไม่สามารถแยกมันออกจากกันได้ เร็วมากทีเดียว! ในบางครั้งคุณสามารถตระหนักรู้มันได้โดยอัตโนมัติ “ดูสิ สิ่งที่กำลังเกิดขึ้น ผมโกรธแล้วนะ”

และผู้เจริญวิปัสสนากรรมฐานก็จะพูดทันทีว่า “โอ ความเกลียดมากเหลือเกิน! มีความเกลียดชังมากเหลือเกินในร่างกายของเรา ร่างกายสิ้นระริวมากขึ้น... โอ ความทุกข์ ฉันรู้สึกเป็นทุกข์”

หากคุณไม่ได้พิจารณาถึงความรู้สึกทางร่างกาย นั่นก็จะเป็นเพียงว่า คุณกำลังอยู่ในระดับความคิดทางพุทธิปัญญาเท่านั้น คุณอาจจะพูดว่า “ความโกรธไม่ดี” หรือ “ความกำหนดไม่ดี” หรือ “ความกลัวไม่ดี” ทั้งหมดนี้เป็นเพียงความคิด เป็นเพียงคำสอนทางศีลธรรมที่คุณได้ยินในวัยเด็ก ก็คืออยู่ มันก็ช่วยได้บ้าง แต่เมื่อคุณหันมาปฏิบัติ คุณจะเข้าใจว่าทำไมสิ่งเหล่านั้นมันไม่ดี ไม่เพียงแต่การที่ฉันทำร้ายผู้อื่นด้วยการสร้างกิเลสประเภทความโกรธ ความอยาก ความกลัว ความชั่วร้าย ฉันทำร้ายตัวเองด้วยในขณะเดียวกัน

การเจริญวิปัสสนาคือการสังเกตพิจารณาความจริง อาศัยลมหายใจ ผมกำลังสังเกตดูความเป็นจริงในระดับพื้นผิวหรือเปลือกนอก การทำเช่น

นี่จะนำผมไปสู่ระดับที่ประณีตยิ่ง ๆ ขึ้นไป ภายในเวลา ๓ วันจิตใจก็จะเฉียบแหลมว่องไวยิ่งขึ้นเนื่องจากคุณกำลังสังเกตดูความเป็นจริงอยู่นี้ไม่ใช่การจินตนาการ ไม่ใช่ปรัชญาหรือการคิด แต่เป็นสัจจะความจริง เป็นลมหายใจ เป็นสัจจะของลมหายใจ ลุ่มลึก หรือตื่นขึ้น จิตจะเริ่มเฉียบแหลมยิ่งขึ้นเสมือนว่า บริเวณพื้นที่รอบ ๆ รูกมูก คุณจะเริ่มรู้สึกได้ถึงปฏิกิริยาทางชีวเคมีบางอย่าง ซึ่งหมายถึงความรู้สึกทางกายภาพบางอย่างนั่นเอง สิ่งนี้จะมียู่อสมำเสมอทั่วตลอดทั้งเรือนร่าง แต่เมื่อจิตใจนั้นหยابเกินไป มันจึงรับรู้ได้แต่เฉพาะความรู้สึกที่หยาบ ๆ เช่น ความเจ็บปวด หรืออะไรที่คล้าย ๆ กันนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีความรู้สึกอีกหลากหลายชนิดที่จิตใจของเรายังไม่สามารถรับรู้มันได้

การเจริญวิปัสสนาคือการสังเกตพิจารณาความจริง อาศัยลมหายใจ ผมกำลังสังเกตดูความเป็นจริงในระดับพื้นผิวหรือเปลือกนอก การทำเช่นนี้จะนำผมไปสู่ระดับที่ประณีตยิ่ง ๆ ขึ้นไป ภายในเวลา ๓ วันจิตใจก็จะเฉียบแหลมว่องไวยิ่งขึ้นเนื่องจากคุณกำลังสังเกตดูความเป็นจริงอยู่นี้ไม่ใช่การจินตนาการ ไม่ใช่ปรัชญาหรือการคิด แต่เป็นสัจจะความจริง เป็นลมหายใจ เป็นสัจจะของลมหายใจ ลุ่มลึก หรือตื่นขึ้น จิตจะเริ่มเฉียบแหลมยิ่งขึ้นเสมือนว่า บริเวณพื้นที่รอบ ๆ รูกมูก คุณจะเริ่มรู้สึกได้ถึงปฏิกิริยาทางชีวเคมีบางอย่าง ซึ่งหมายถึงความรู้สึกทางกายภาพบางอย่างนั่นเอง สิ่งนี้จะมียู่อสมำเสมอทั่วตลอดทั้งเรือนร่าง แต่เมื่อจิตใจนั้นหยابเกินไป มันจึงรับรู้ได้แต่เฉพาะความรู้สึกที่หยาบ ๆ เช่น ความเจ็บปวด หรืออะไรที่คล้าย ๆ กันนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีความรู้สึกอีกหลากหลายชนิดที่จิตใจของเรายังไม่สามารถรับรู้มันได้

ขอให้คุณช่วยอธิบายถึงการสร้างปัญญาสักหน่อยได้มั๊ย? ความรู้แจ้งกับปัญญาเป็นสิ่งเดียวกันใช่หรือไม่?

เหมือนกัน สองสิ่งนี้เป็นสิ่งเดียวกัน การรู้แจ้งไม่ใช่ความพยายามที่จะเข้าใจความเป็นจริงภายในเพียงแคาระดับพุทธิปัญญาเท่านั้น แต่เดี๋ยวนี้ผมเข้าใจมันในระดับผ่านประสบการณ์ร่วม สำหรับใครก็ตามที่ชื่นชมคำสอนของพระพุทธองค์ที่ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างนั้นเป็นอนิจจัง เปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย การรู้อย่างนี้เป็นเพียงระดับความคิดเท่านั้น ใช่ว่าสรรพสิ่งทุกอย่างกำลังเปลี่ยนแปลง ไม่มีสิ่งใดที่คงอยู่ยั่งยืน เป็นจริงที่เดียว แต่นี่ก็ไม่ได้ช่วยอะไร แต่เมื่อผมมาเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ผมเริ่มต้นจับความรู้สึก ดูว่า ความรู้สึกทางกายเกิดขึ้น แล้วก็อาศัยอยู่สักระยะหนึ่ง แล้วก็ผ่านไป ไม่ได้ตั้งอยู่ตลอดไป

และหลังจากสี่ห้า หรือหกวันผ่านไป ความรู้สึกทางร่างกายเหล่านี้ก็จะหายไป ทั่วตลอดทั้งร่างกายนี้จะไม่มีความเป็นก้อนแข็ง ๆ อีกต่อไป จะเหลือก็แต่การสั่นสะเทือน เป็นแรงสั่นสะเทือนที่ประณีตอย่างยิ่ง ถึงตอนนี้เราก็จะสัมผัสกับประสบการณ์ของความเป็นอนิจจัง จุดประสงค์ของการแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบสิ่งต่าง ๆ จะเป็นไปได้เพื่ออะไรกันเล่า? ในเมื่อสิ่งเหล่านี้มันเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและอย่างรวดเร็ว อะไรคือเป้าหมายของการตอบสนองด้วยความอยาก ด้วยความยึดติดถือมั่น? เมื่อสิ่งเหล่านี้ย่อมหายไป แม้ความเกลียดชัง มันก็จะดับไปหายไป

คนที่โกรธมาก ๆ หรือ คนที่เต็มไปด้วยวาระคะตึกหา เต็มไปด้วยความกลัว ความหึงหวงหวัดรำคาญใจ เต็มไปด้วยตัวกู เต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัว สังเกตความรู้สึกทางร่างกายอย่างต่อเนื่อง อุปนิสัยทั้งหมดของพวกเขาจะเปลี่ยนไป

หมายถึงว่า วัตถุอันเป็นที่ตั้งของความรู้สึกตัวได้หายไป คงเหลือแต่การทำความรู้สึกตัวในความรู้สึกตัวเพียงเท่านั้น?

ถูกต้อง แต่เมื่อผมพูดว่า ผมมีสติรู้ตัวอยู่กับวัตถุชิ้นนี้ และ “ตัวผม” อยู่ที่นี่ “ตัวผม” รู้สึกตัวอยู่กับสิ่งนี้ อันนี้คือความเป็นของคู่ (ทวิลักษณ์) เมื่อคุณดูต่อไปอย่างช้า ๆ “ตัวผม” ก็จะหายไป สิ่งต่าง ๆ เพียงแต่เกิดขึ้น และส่วนที่ทำหน้าที่รู้ก็จะรับรู้ ทั้งหมดดีเพียงเท่านั้น

อันนี้เหมือนกับสิ่งที่ครูบาอาจารย์บางท่านเรียกว่า “การใส่ใจอย่างเต็มเปี่ยม” ใช่หรือไม่?

ใช่แล้ว นี่คือ “การใส่ใจอย่างเต็มเปี่ยม”

เมื่อไรถึงจะไม่มีวัตถุที่ถูกสังเกต?

วัตถุนั้นเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สิ่งที่เป็นวัตถุที่ตั้งในชั่วขณะนี้อาจจะไม่ใช่เป็นวัตถุในขณะต่อไป สิ่งต่าง ๆ ปรากฏตัวจากขณะหนึ่งสู่ขณะหนึ่งอย่างแจ่มชัด และเมื่อมีความรู้สึกตัวอยู่ คุณก็ไม่ต้องไปมีปฏิกิริยาตอบสนองกับมัน พุดกันว่าตัววัตถุ, ตัวความรู้สึกนี้น่าพึงพอใจยิ่งนัก อุปนิสัยเดิมของเราเมื่อสัมผัสกับความรู้สึกนี้ เราก็จะมีปฏิกิริยาตอบสนอง “อา...ยอดไปเลย ฉันต้องทำต่อ ต้องรักษาสิ่งนี้ไว้” เมื่อเป็นเช่นนั้นแสดงว่าไม่ได้สักแต่ความรู้สึกตัวอยู่ แต่ถ้าคุณดูต่อไปอย่างรู้ตัวทั่วพร้อม, ขอผมดูหน่อยว่าจะเกิดอะไรขึ้น ความรู้สึกอันนี้ก็จะเปลี่ยนไป คุณเพียงแต่สังเกตพิจารณาถึงธรรมชาติอันเปลี่ยนแปลงของความรู้สึกทางกายภาพอันนั้น จะเป็นความรู้สึกวันนี้ หรือความรู้สึกวันไหน, ก็ไม่ต่างกัน

ไม่ทราบว่าคุณเคลื่อนไปถึงระดับความรู้สึกตัวชนิดที่ไม่มีจิตสำนึกแบบตัวตนอย่างสิ้นเชิงแล้วหรือยัง?

นั่นเป็นขั้นที่สูงมากเป็นขั้นพระนิพพาน ตราบใดที่เรายังอยู่ในขอบเขตของรูปและนาม ความรู้สึกทางกายภาพนี้ก็ยังคงอยู่ แต่มันก็จะค่อย ๆ ประณีตยิ่ง ๆ ขึ้นไป

เป็นไปได้หรือไม่ที่เราจะอยู่เหนือความรู้สึกตัวนี้?

เป็นไปได้แน่นอน แต่ก็ต้องใช้เวลาพอสมควร แต่ถ้าคุณเอาแต่ครุ่นคิดถึงมัน, มันก็เป็นได้แค่จินตนาการเท่านั้น วิธีการทั้งหมดนี้ไม่มีพื้นที่สำหรับจินตนาการ ขอแค่อยู่กับปัจจุบันแต่ละขณะ ๆ อย่างที่มันเป็นเท่านั้น ไม่เช่นนั้นคุณก็จะอยู่กับความคิดว่า “นิพพาน, นิพพานเป็นอย่างนี้ฉันต้อง...” นี่แสดงว่าคุณไม่ได้ประสบกับภาวะแห่งนิพพาน แต่คุณได้ยืมเกี่ยวกับพระนิพพาน คุณเพียงแค่คิดหาเหตุผลเกี่ยวกับนิพพาน หรือไม่ก็อ่อนไหวไปตามอารมณ์เกี่ยวกับพระนิพพาน คุณไม่ได้รู้ว่าอะไรคือพระนิพพาน ดังนั้น คุณต้องเปิดทางให้พระนิพพานได้เข้ามา ทุก ๆ

วิธีการทั้งหมดนี้ไม่มีพื้นที่สำหรับจินตนาการ ขอแค่อยู่กับปัจจุบันแต่ละขณะ ๆ อย่างที่มันเป็นเท่านั้น ไม่เช่นนั้นคุณก็จะอยู่กับความคิดว่า นิพพาน, นิพพานเป็นอย่างนี้ ฉันต้อง... นี่แสดงว่าคุณไม่ได้ประสบกับภาวะแห่งนิพพาน แต่คุณได้ยืมเกี่ยวกับพระนิพพาน คุณเพียงแค่คิดหาเหตุผลเกี่ยวกับนิพพาน หรือไม่ก็อ่อนไหวไปตามอารมณ์เกี่ยวกับพระนิพพาน คุณไม่ได้รู้ว่าอะไรคือพระนิพพาน ดังนั้น คุณต้องเปิดทางให้พระนิพพานได้เข้ามา ทุก ๆ ขณะนั้นเป็นพระนิพพานสำหรับคุณ ไม่ว่าจะอะไรเกิดขึ้นขอให้คุณสังเกตพิจารณา

ขณะนั้นเป็นพระนิพพานสำหรับคุณ ไม่ว่าจะอะไรเกิดขึ้นขอให้คุณสังเกตพิจารณา เดียวนี้ มันกำลังผ่านไป, เดียวนี้ มันกำลังเกิดขึ้น รู้สึกตัวอย่างเต็มเปี่ยม สิ่งนี้จะนำคุณไปสู่ขั้นที่ไม่มีความรู้สึกทางกายภาพใด ๆ อีกต่อไป, นั่นคือ อยู่เหนือรูปและนาม ความรู้สึก (เวทนา) ทั้งหลายเกิดขึ้นเมื่อมีรูปและนาม และเมื่อไม่มีรูป, ไม่มีนาม ก็ย่อมไม่มีขอบเขต ไม่มี การผ่านไป ไม่มีเวทนา แต่เราจินตนาการเอาไม่ได้ ทันทีที่คุณเริ่มจินตนาการมันก็จะกลายเป็นปรัชญา

คุณเข้าใจว่าการปฏิบัติเช่นนี้เป็นแก่นคำสอนของพระพุทธเจ้าใช่ไหมคะ?

ใช่ ถ้าหากการใส่ใจที่เหมาะสมไม่ได้เกิดขึ้นกับความรู้สึกทั้งหลาย ก็เท่ากับว่าเรายังไม่ได้เข้าถึงระดับลึกที่สุดของจิตใจ ในระดับจิตในขั้นลึกที่สุด ตามที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ นั่น, จิตในขั้นนี้จะสัมผัสกับความ รู้สึกทางร่างกายอยู่เสมอ และเราจะพบสิ่งนี้ได้ก็โดยประสบการณ์

บทบาทในฐานะเป็นครูบาอาจารย์ของคุณเป็นอย่างไร?

ครู ย่อมมีความรัก ความกรุณา เมื่อมองเห็นผู้คนที่กำลังเป็นทุกข์ ก็ต้องบอกหนทางให้ แต่ปัจเจกบุคคลแต่ละคนต้องเดินไปตามเส้นทาง ไม่มีความวิเศษอัศจรรย์ใด ๆ เกี่ยวกับครู เป็นไปไม่ได้ ทั้งหมดที่ครูต้องทำก็คือชี้ทาง นี่คือ บทบาทเพียงอย่างเดียวของครู ไม่มีอย่างอื่นอีก

คุณสร้างองค์กรไว้ทั่วโลก แต่ดูเหมือนว่าคุณยังไม่มีทายาทผู้สืบทอดทางธรรมเลย?

มีศูนยปฏิบัติธรรมหลายศูนยกำลังเกิดขึ้น และหากมีการคัดเลือกใครสักคนมาเป็นผู้สืบทอดทางธรรมจะไปส่งผลสะท้อนต่อความบริสุทธิ์เข้า พระพุทธองค์ไม่เคยทรงคัดเลือกใครมาเป็นผู้สืบทอด ผมเป็นใครกันที่จะทำเช่นนั้น? บรรดาครูอาจารย์กว่าห้าหมื่นคนที่ผมฝึกฝนมา

พวกเขาจะดำเนินการกันต่อไป แม้ผมไม่อยู่พวกเขาก็ยังทำต่อไปได้ ไม่ใช่เพราะเขาเหล่านี้ศรัทธาในตัวครู แต่เพราะพวกเขาศรัทธาในวิธีการซึ่งส่งผลต่อพวกเขา ทั้งหมดนี้คือสิ่งที่จะเหลืออยู่ มิฉะนั้นแล้วก็จะกลายเป็นว่าตราบใดที่ “ครู” ยังอยู่ พวกเขาจะได้รับประโยชน์เมื่อไม่มี “ครู” ทุกอย่างก็จบสิ้น อย่างนี้มันเป็นลัทธิบูชาตัวบุคคล ส่วนเทคนิควิธีการยิ่งใหญ่กว่านั้น มันจะรอดและมีชีวิต อย่างกังวลไปเลย (หัวเราะ) ผมมั่นใจมากกว่า มันจะคงอยู่ต่อไป

ดิฉันต้องการถามเกี่ยวกับเสียงวิพากษ์วิจารณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศนี้ (อเมริกา) โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับหน่วยงาน

ของคุณที่ได้รับการรายงานว่าปฏิเสธพวกรักร่วมเพศเข้าร่วมในการอบรมสมาธิภาวนาขั้นสูง

ผมไม่รู้ว่าจะทำไมถึงเริ่มมีการให้ข่าวนี้ ซึ่งผมชอบบอกอย่างมั่นใจมากกว่า เป็นข่าวที่ผิดพลาดอย่างสิ้นเชิง เราไม่เคยมีการแบ่งแยกประเภทบุคคลใด ๆ มันเป็นไปไม่ได้โดยสิ้นเชิง แต่แน่ละ เมื่อคุณเข้าอบรมในคอร์สที่สูงขึ้นไป เป็นคอร์ส ๒๐ วัน, ๓๐ วัน หรือคอร์ส ๔๐ วัน ซึ่งเป็นคอร์สผ่าตัดจิตใจอย่างลึกซึ้ง เป็นศัลยกรรมทางจิต ปมซับซ้อนที่หยั่งรากลึกในใจจะเริ่มโผล่ขึ้นมาบนพื้นผิว ดังนั้น ผู้เข้าอบรมแต่ละคนจะต้องมีความสะดวกในเรื่องของความเป็นส่วนตัว เป็นสถานที่ที่ปราศจากสิ่งดึงดูดใจหรือวัตถุแห่งกาม หากใครสักคนเกิดมีความกำหนัดขึ้น และวัตถุแห่งความกำหนัดก็พร้อมอยู่ที่นั่นตลอดเวลา มันก็จะก่อให้เกิดความยุ่งยากขึ้นได้ง่าย ๆ ความยุ่งยากต่าง ๆ เกิดขึ้นเสมอแม้ในคอร์ส ๑๐ วันก็ตาม เป็นเรื่องที่คุณจะต้องระวังให้มาก

ผมไม่รู้ว่าจะสิ่งผิดพลาดเหล่านี้เกิดขึ้นได้อย่างไร ในประเทศนี้และใน

ยุโรปก็มีครูอาจารย์ที่เป็นเลสเบียน และที่เป็นโฮโมเซ็กชวล (คนรักร่วมเพศ) ในที่ ๆ มีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อม ผมก็สอนพวกเขา เมื่อพวกเขาไปที่ศูนย์อบรมที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกไม่มากพอ และอย่างที่พวกเขาพากันพูดว่า “ฉันถูกปฏิเสธจากที่นั่น” ดังนั้น พวกเขาจึงเขียนจดหมายและพูดถึงบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ดีต่อคำสอน พวกเขาไม่เข้าใจ แล้วสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่พวกเราหยิบยื่นให้เขาละ? อาจจะมีคนสักหนึ่งหรือสองคนที่เริ่มบ่นเนื่องจากพวกเขาโดนปฏิเสธและคงมีสาเหตุอื่น ๆ ด้วยที่ถูกปฏิเสธ ผมเคยปฏิเสธแม้คนที่ไม่ใช่โฮโมเซ็กชวลหรือเลสเบียนมาแล้ว เหตุผลก็เนื่องจาก ณ ขณะนั้น คน ๆ นั้นไม่เหมาะสมที่จะผ่านกระบวนการขั้นสูงเช่นนั้น แม้แต่เป็นครูหรือผู้ช่วยสอน หรือเคยมีครูผู้พันล้านที่เคยทุ่มอย่างหนักเพื่อขอเข้าคอร์สระยะยาว แต่ผมก็ไม่ทำให้เขา ผมบอกว่า ไม่ คุณยังไม่เหมาะที่จะเข้า

หลายศตวรรษแห่งคำสอนของพระพุทธรองค์ ไม่เคยมีเหตุการณ์แม้แต่เหตุการณ์เดียวที่สาวกของพระองค์จะเข้าไปพัวพันกับการนองเลือดในนามของการเผยแผ่คำสอน ที่ไหนก็ตามที่คำสอนของพระพุทธรเจ้าแม่ไปถึง ก็จะไปด้วยความรักและความกรุณา ขนบประเพณีเหล่านี้กำลังบอกว่า นี่คือนรรควิธีที่ไม่สนับสนุนความรุนแรงและการนองเลือด

มีความสงสัยอยู่บ้างว่า ความคิดที่ไม่อนุญาตให้คนเหล่านี้ฝึกคอร์สระยะยาวก็คือ คนเหล่านี้อาจจะไปทำอะไรบางอย่างที่ไม่เหมาะสมเข้า

ไม่ ไม่ ไม่! ใคร ๆ ก็ทำผิดพลาดหรือทำไม่ถูกทางได้ ถ้าเราจะแยกพวกเขาออกมานั้นก็เพื่อผลดีแก่พวกเขา ไม่ใช่เพื่อการแบ่งแยกหรือการประณามกล่าวโทษ “โอ คุณเป็นคนไม่ดี ดังนั้น ผมจึงแยกคุณออกไป” เราทำเพื่อคนทุกคน

จริงหรือที่ว่ากลุ่มคนรักร่วมเพศต้องประกาศเลิกแนวพฤติกรรมทางเพศของตัวเองเสียก่อนเพื่อจะสามารถร่วมคอร์สระยะยาวได้?

ผิดอย่างสิ้นเชิง แน่ละที่เราจะขอตรวจสอบทุกคนไม่ว่าจะเป็นเลสเบียน (กลุ่มหญิงรักหญิง) หรือไม่ใช่ ไม่ว่าจะ เป็นกลุ่มคนรักร่วมเพศหรือไม่ได้เป็น ถ้าคุณยังเต็มไปด้วยตัณหา ราคะ และคุณไม่สามารถควบคุมตัวคุณได้ คุณก็ไม่สามารถเข้าร่วมทำการผ่าตัดทางจิตชนิดที่ลึกลงไป รอไปก่อนสักพัก เข้าคอร์สอื่น ๆ ไปก่อนสัก ๒-๓ ครั้ง นี่คือนสิ่งที่เราบอกกับทุกคนที่เข้ามา ไม่ใช่เฉพาะกับบางคนที่เป็นกลุ่มคนรัก-

ร่วมเพศเท่านั้น

ปัจจุบันในประเทศนี้ การถือปฏิบัติตามรูปแบบประเพณี เช่น การแบ่งแยกในเรื่องชาย-หญิง หรือการแบ่งแยกในประเทศอื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน กำลังกลายเป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายวัฒนธรรมของเรา ครูบา-อาจารย์บางท่านก็ตอบรับความท้าทายอันนี้ แต่หลายท่านก็ยังพะวงอยู่กับการรักษาความบริสุทธิ์ของสายชนบประเพณีอันหลากหลาย คุณนับเป็นคนหนึ่งที่ค่อนข้างมีชื่อเสียงในการถือทัศนคติอันเคร่งครัดต่อการรักษาความสมบูรณ์ของแต่ละสายปฏิบัติเอาไว้...

ที่สุดแล้วคุณต้องตัดสินเอาอันใดอันหนึ่ง คุณต้องการทำน้ำ คุณขุดลงไป ๑๐ ฟุต เมื่อไม่ได้น้ำ คุณก็ขุดต่ออีก ๑๐ ฟุต คุณยังคงขุดต่อไปในที่อื่น ๆ ลึกวันหนึ่งคุณต้องแน่ใจว่า ฉันจะต้องพบน้ำที่นี่, จากนั้นก็ขุดลงไป ผมไม่เคยพูดว่า จงอยู่กับผมที่นั่นต่อไปเท่านั้น คุณลองดูสิ และทางไหนก็ตามที่มันสอดคล้องไปกันได้กับอุดมการณ์ของคุณ กับความคิดของคุณมากกว่า ก็ทำต่อไป ผมไม่ว่าอะไร

อีกตัวอย่างหนึ่งของสายประเพณี ที่มาในลักษณะเดียวกัน ก็คือการประชุมสุดยอดสันติภาพโลกที่คุณได้เข้าร่วมที่สำนักงานสหประชาชาติจัดขึ้นในสัปดาห์นั้น เป็นการนำเอาผู้นำทางศาสนาของโลกมารวมทำคำประกาศเพื่อตั้งปณิธานในการจรรโลงสันติภาพโลกให้เกิดขึ้น มุมมองของคุณตรงนี้เป็นอย่างไร? มีเหตุปัจจัยทางบวกบ้างมั๊ย? เมื่อเราหันไปดูทวีปเอเชีย เราเห็นประเทศพม่า ศรีลังกา ความทุกข์ความรุนแรงที่เห็นในประเทศที่ประชาชนนับถือพุทธเหล่านี้ เราจะใช้การปฏิบัติของเราเพื่อเข้าถึงสันติภาพได้อย่างไร?

หลายศตวรรษแห่งคำสอนของพระพุทธองค์ ไม่เคยมีเหตุการณ์แม้แต่เหตุการณ์เดียวที่สาวกของพระองค์จะเข้าไปพัวพันกับการนองเลือดในนามของการเผยแผ่คำสอน ที่ไหนก็ตามที่คำสอนของพระพุทธเจ้าแผ่ไปถึง ก็จะไปด้วยความรักและความกรุณา ชนบประเพณีเหล่านี้กำลังบอกว่าคุณนี่คือมรรควิธีที่ไม่สนับสนุนความรุนแรงและการนองเลือด

ตอนนี้เรามาถึงการประชุมแห่งสหัฐวรรษซึ่งกำลังดำเนินอยู่ ตามคำสอนของพระพุทธองค์และศาสตร์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็วิทยาศาสตร์ หรือมนุษยศาสตร์ รวมทั้งความเป็นจริงที่เราเผชิญหน้าอยู่ นั่นเป็นอีกครั้งหนึ่งที่เรากำลังต้องการสันติภาพในสังคมมนุษย์ แน่แน่นอนว่าทุกคนจะเป็นชาวพุทธหรือไม่ก็ตามต่างก็ต้องการสิ่งนี้ แต่สันติภาพจะเกิดขึ้นในสังคมทุกซ์ได้อย่างไร หากปัจเจกบุคคลแต่ละคนปราศจากสันติภาพ? ถ้าปัจเจกบุคคลต่างเดือดดาลแล้ว เราอยู่นอยู่ตลอดเวลา ก็ย่อมไม่มีสันติภาพ แล้วคุณจะมาคาดหวังสังคมทั้งสังคมให้มีสันติภาพละหรือ? สำหรับผมมันเป็นเรื่องไม่สมเหตุสมผล ฟังดูไม่เป็นตรรกะเอาเสียเลย

จะเป็นประโยชน์ไหม หากเราไม่ต้องใช้คำ “พุทธศาสนา” เพื่อว่าสิ่งนี้จะ
ได้กลายเป็นสมบัติของคนทุกคน?

มีคำอยู่ ๒ คำ ที่ผมหลีกเลี่ยงที่จะใช้ในรอบ ๓๑ ปีมานี้ ๓๑ ปีตั้งแต่
ผมเริ่มเปิดการสอนอบรม ผมปฏิเสธที่จะใช้คำว่า “พุทธศาสนา” ผมไม่
เคยใช้คำว่า “ศาสนา” กับเรื่องทีคำสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวข้องไปถึง
สำหรับผมแล้ว พระพุทธองค์ไม่เคยก่อตั้งสถาบันศาสนา พระพุทธเจ้าไม่
เคยสอนพุทธศาสนา พระองค์ไม่เคยทำให้ใครเป็นพุทธศาสนิกชนแม้แต่
คนเดียว

คนทุกคนจะเห็นพ้องกันว่า ศาสนาทุกศาสนาในโลกต่างก็มีองค์
ประกอบทั่วไป ซึ่งผมขอเรียกว่า แก่นสารภายในของศาสนา กล่าวคือ
ศีลธรรม การเป็นนายเหนือจิตใจ และการทำชำระจิตใจให้บริสุทธิ์

สำหรับผมแล้ว พระพุทธองค์ไม่เคยก่อตั้งสถาบันศาสนา พระพุทธเจ้าไม่เคยสอน
พุทธศาสนา พระองค์ไม่เคยทำให้ใครเป็นพุทธศาสนิกชนแม้แต่คนเดียว
คนทุกคนจะเห็นพ้องกันว่า ศาสนาทุกศาสนาในโลกต่างก็มีองค์ประกอบทั่วไป
ซึ่งผมขอเรียกว่า แก่นสารภายในของศาสนา กล่าวคือ ศีลธรรม การเป็นนายเหนือ
จิตใจ และการทำชำระจิตใจให้บริสุทธิ์

ดังนั้น ผมจึงขอบอกว่านี่คือแก่น เป็นแก่นอันดีงามของทุก ๆ ศาสนา และนอกจากนี้
ก็ยังมีเปลือกนอก เปลือกนอกอันนี้ผลจะแตกต่างกันในแต่ละศาสนา จะปล่อยให้ทุก
คนมีความสุขกับพิธีกรรม และประเพณีของพวกเขา แต่พวกเขาก็ไม่ควรหลงลืม
แก่นที่อยู่ภายใน ถ้าเขาเหล่านี้ละเลยแก่นสารภายในและยังคงบอกว่า ฉันเป็น
ศาสนิกชนเพราะว่าฉันทำพิธีกรรมมาตลอด เช่นนี้แล้วก็เท่ากับว่า เขากำลังหลอก
ลวงตัวเอง และหลอกคนอื่น ๆ ด้วย

ดังนั้น ผมจึงขอบอกว่านี่คือแก่น เป็นแก่นอันดีงามของทุก ๆ ศาสนา
และนอกจากนี้ก็ยังมีส่วนนอก เปลือกนอกอันนี้ผลจะแตกต่างกันในแต่ละ
ศาสนา จะปล่อยให้ทุกคนมีความสุขกับพิธีกรรม และประเพณีของ
พวกเขา แต่พวกเขาก็ไม่ควรหลงลืมแก่นที่อยู่ภายใน ถ้าเขาเหล่านี้ละเลย
แก่นสารภายในและยังคงบอกว่า ฉันเป็นศาสนิกชนเพราะว่าฉันทำ
พิธีกรรมมาตลอด เช่นนี้แล้วก็เท่ากับว่า เขากำลังหลอกลวงตัวเอง และ
หลอกคนอื่น ๆ ด้วย

ตามความเข้าใจต่อสันติภาพภายในในความหมายนี้ ในวัฒนธรรมนี้ก็ยัง
คงมีความกลัวอันหนึ่งก็คือ คนที่มีสันติภาพอย่างยิ่งก็คือคนที่ใกล้ความ
ตายน้อย ๆ เข้าไปแล้ว เราต่างก็ต้องการสันติภาพ แต่เราจินตนาการ

ไม่ได้ว่าเราจะช่วยโลกให้รอดได้อย่างไร ในความหมายเชิงระบบนิเวศโดยปราศจากความซึ้งโกรธ เราต้องติดต่อสัมพันธ์กับสรรพชีวิตด้วยกิเลสประเภทต่าง ๆ อยู่ดี

ผมตระหนักในข้อนี้ ผมไม่ได้เห็นแย้ง ผู้คนไม่ยอมเข้าใจคำสอนของพระพุทธองค์อย่างถูกต้อง ตัวอย่างเช่น มีคนมาทำร้ายผม และผมบอกเขาว่า “ผมเป็นนักวิปัสสนา เช่นเดียวกับพี่ซึ้ง เข้ามาเลย เข้ามาเชือดผมเลย” ... นี่ไม่ใช่คำสอนของพระพุทธเจ้า เราสามารถจะแสดงออกถึงปฏิบัติการอย่างเข้มข้นที่สุดในสถานการณ์ที่จำเป็น ไม่ว่าจะผ่านทางกายกรรมหรือวจีกรรม

แต่ก่อนที่จะทำเช่นนั้น เราต้องตรวจสอบตัวเราเองเสียก่อนทั้งในระดับร่างกาย ความรู้สึก และจิตใจ ถ้าผมพบว่าจิตใจของผมเป็นกลางเต็มที่ ผมไม่มีความโกรธต่อคนผู้นี้ ผมมีความรักต่อคนผู้นี้ แต่เนื่องจากเขาคนนั้น ไม่ยอมเข้าใจถ้อยคำอันนุ่มนวล ผมก็ต้องใช้ถ้อยคำแบบแรง ๆ เขาไม่เข้าใจ การกระทำแบบอ่อนโยน ผมก็ต้องใช้การกระทำแบบหยาบคาย ในความใส่ใจของเขาและเธอ ความรักย่อมมีอยู่ ความกรุณาย่อมมีอยู่ แต่ถ้าหากมีความโกรธเข้ามาแทน ผมก็ต้องเป็นทุกข์ คนทุกข์จะไปช่วยคนทุกข์อีกคนหนึ่งได้อย่างไร?

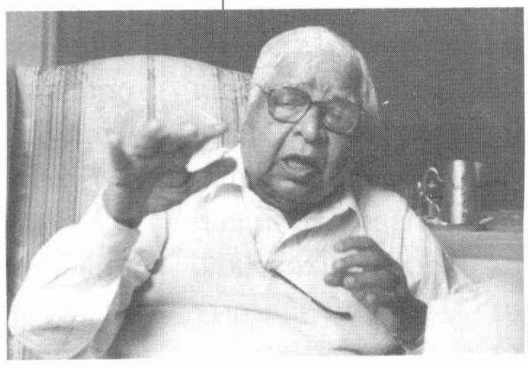
คำถามนี้ต้องการคำตอบที่แจ่มชัดมาก เพราะว่ามันกำลังจะเกิดขึ้น คำถามที่ว่าหากคุณไม่โมโหแล้วคุณจะปกป้องตัวเองได้อย่างไร? หากเราไม่โกรธแล้วเราจะประสบความสำเร็จในด้านนั้นด้านนี้ได้อย่างไร อันนี้ก็เนื่องจากผู้คนส่วนใหญ่มิได้ใช้ชีวิตในลักษณะที่เป็นกลาง ไม่ลำเอียง แต่กลับยึดมั่นอย่างเหนียวแน่น คนเรามักรู้สึกว่าด้วยการยึดมั่นเท่านั้นจึงสามารถบรรลุเป้าหมาย แต่เมื่อพวกเขาเข้าใจและหันมาปฏิบัติ ก็จะทำให้เห็นว่าบุคคลที่ไม่ยึดติดถือมั่นต่างหากที่ประสบความสำเร็จมากกว่า ในการไปให้ถึงเป้าหมาย นี่ก็เพราะสภาพจิตใจยังสงบอย่างยิ่ง แจ่มชัดอย่างยิ่ง และไม่ว่าปัญหาใดจะเกิดขึ้น คุณก็ตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว และถูกต้อง

ถ้าเป็นอย่างนี้ รัฐบาลก็จะเสนอให้การทำวิปัสสนาเข้าไปอยู่ในหลักสูตรโรงเรียนตำรวจ แม้แต่นักโทษหรืออาชญากรรมรุนแรงทั้งหลาย ก็จะเปลี่ยนไป ทุกรัฐบาลต้องการให้นักโทษเปลี่ยนพฤติกรรมเมื่อมาอยู่ในคุก แต่แทนที่จะเป็นเช่นนั้น กลับเป็นว่าเรามีกรมราชทัณฑ์ ไว้เป็นที่สำหรับอธิบายเรื่องประเภทของอาชญากรรม และคุณก่ออาชญากรรมขึ้นได้อย่างไร พวกเขาเรียนรู้เพิ่มขึ้นมากมาย และผลออกมาก็คืออาชญากรรมที่ใหญ่โตยิ่งขึ้น เดียวนี้ ด้วยวิปัสสนากรรมฐาน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ และนี่ไม่ใช่เกิดโดยการพูดบรรยายพระสูตรหรือโดยการสวดมนต์สรรเสริญพระพุทธองค์ แต่เกิดโดยเทคนิควิธีการ กล่าวคือ เมื่อพวกเขาเริ่มสังเกตพิจารณา (ตัวเอง) การอาศัยอยู่ในเรือนจำ คนเหล่านี้เต็มไปด้วยโทสะ มีพยานให้ผมพบเห็นนับจำนวนไม่ถ้วน เมื่อถูกออกไป กูจะฆ่ามัน! นี่คือการล้างแค้น แต่เมื่อพวกเขาหัน

มาสังเกตพิจารณา “โอ...ฉันกำลังทำอะไรอยู่หรือนี่? ฉันกำลังเผาตนเอง” ความโกรธก็จะหายไป โดยวิธีอื่น ๆ คนผู้นี้ก็จะก่อความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ๆ ขึ้นไป แต่เดี๋ยวนี้เขาทำเช่นนั้นไม่ได้ เขาเต็มไปด้วยความรักความเมตตา และกลายเป็นคนกระตือรือร้นอย่างยิ่ง อาชญากรที่กระทำอาชญากรรมร้ายแรงจำนวนมากเมื่อพ้นโทษออกมา พวกเขาได้งานทำที่นั่นที่นี่ และพวกเขาไม่ต้องการกลับไปเหมือนเดิมอีก

คุณคิดว่าในสังคมชาวพุทธ ซึ่งความรุนแรงเห็นได้อย่างกลาดเกลื่อนอยู่ในตอนนี้ ผู้คนทำหน้าที่ด้วยการไม่ยึดติดถือมั่นหรือเปล่า?

ถ้าใครบางคนมาบอกว่า เขาเป็นชาวพุทธ และทั้งหมดที่เขาทำก็คือแค่นี้ ผมก็จะบอกว่า คุณเป็นได้แค่ผู้ศรัทธาในพระพุทธรูป แต่คุณไม่ได้เป็นสาวกของพระองค์ ซึ่งแตกต่างกันมาก คุณมีศรัทธาแรงกล้าในพระพุทธรูป คุณพรา้พูดว่า “พระพุทธรูป โอ พระพุทธรูป ผู้เลิศประเสริฐแท้” แต่คุณไม่ได้ปฏิบัติฝึกฝน ไม่ว่าเราจะเรียกตัวเองว่าเป็นคริสเตียน เป็นฮินดู หรือมุสลิม ไม่มีอะไรแตกต่างกันเลย สาวกของพระพุทธรูปต้องปฏิบัติตามคำสอนของพระองค์ คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ส่วนคนที่เอาแต่เรียกตนเองว่าชาวพุทธ ไม่เห็นว่าจะใช้ชีวิตเยี่ยงพุทธแต่อย่างใด นี่คือเหตุผลว่า ทำไม ผมจึงไม่ใช่คำว่า “ชาวพุทธ” หรือ “พุทธศาสนา” พระพุทธรูปไม่เคยสอนลัทธิหรือศาสนาใด ๆ ในพุทธพจน์ทั้งหมด รวมทั้งอรรถกถาทั้งหลาย ซึ่งรวมแล้วหลายพันหน้ากระดาษ ไม่เห็นมีคำว่า “พุทธศาสนา” คำทั้งหมดนี้ล้วนเกิดขึ้นภายหลังเมื่อคำสอนของพระองค์เริ่มลงหลักปักฐานแล้ว ผมไม่รู้ว่าเริ่มมีการเรียกสิ่งนี้ว่า “พุทธศาสนา” ตั้งแต่เมื่อไหร่ และอย่างไร แต่ทันทีที่คำเรียกนี้เกิดขึ้น มันได้ลดทอนคุณค่าคำสอนของพระพุทธรูปลงไป สิ่งเหล่านี้เคยเป็นคำสอนสากล แต่คำเรียกเหล่านี้ทำให้เกิดการแบ่งแยกเป็นลัทธิในกายศาสนา ราวกับจะบอกว่า พุทธศาสนามีไว้เพื่อชาวพุทธเพียงเท่านั้น เช่นเดียวกับศาสนาฮินดูก็เพื่อชาวฮินดู ศาสนาอิสลามก็มีไว้เพื่อคนมุสลิมเท่านั้น แต่ธรรมะนั้นมีไว้เพื่อมนุษย์ทุกคน.

ชีวิต ความงาม และ สุขภาพ

บทความเสนอในการประชุมเรื่อง
“การปรับกระบวนการทัศน์ทางการแพทย์ และสุขภาพของสังคมไทย”
เมื่อวันที่ ๒๒-๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๔
ณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ชีว
อในหัวข้อบทความนี้ มีคำที่ต่างจากหัวข้อ
ที่เคยให้ไว้ในครั้งแรก คือเปลี่ยนจาก “จิต-
วิญญาณ” เป็น “ชีวิต” และจาก “สุนทรีย-
ภาพ” เป็น “ความงาม” เพียงเพื่อให้ผู้เขียนได้
ปลอบใจตัวเองให้รู้สึกที่กำลังเขียนในเรื่องที่
ไม่ยากหนักหนา หรือลึกลับซับซ้อน และเพื่อเลี่ยง
ความรุ่มรวยอักขระแต่สาระลึบสน ส่วนคำว่า
“สุขภาพ” นั้นเมื่อยังหาคำที่ดีกว่านี้มาแทนไม่ได้
จึงขอใช้ไปพลาง ๆ ก่อน มีคนเคยตั้งข้อสังเกต
ว่า “สุขภาพ” เป็นสิ่งที่แปลก ๆ อยู่ ไม่เหมือน
แม้กระทั่งนามธรรมอื่น ๆ เช่น ชีวิต ความงาม
ความดี ความสุข ความทุกข์ ซึ่งเราอาจจะพอ
สุดดมชมดูและสัมผัสได้ สุขภาพนั้นเรารู้แต่ว่ามี
อยู่คู่กับความเจ็บป่วย ถ้าปลอดโรคภัยไข้เจ็บ เรา
ก็จะบอกว่าสุขภาพดี และถ้ามีโรคภัยไข้เจ็บ เรา
ก็รู้ว่าสุขภาพเราย่ำแย่ แต่เราไม่เคยได้รู้เห็นมัน
จริง ๆ เลย จึงยากมากที่จะพูดถึงเรื่องที่เร

ไม่สามารถจับต้อง และเห็นได้
ครั้งเปิดพจนานุกรมภาษา
อังกฤษเล่มหนา ดูคำว่า health
จึงพบว่า health มาจากคำ
ในภาษาอังกฤษเก่าคือคำว่า
WHOLE ที่แปลว่าทั้งหมด
ทั้งสิ้นหรือสมบูรณ์ แล้วจึงรู้ว่า
ถ้ายึดเอาความหมายเดิมของ
สุขภาพแล้ว คำว่าสุขภาพกาย
สุขภาพใจ หรือสุขภาพองค์รวม
ที่เราใช้กันอยู่นี้เป็นการใช้คำซ้ำ
(redundancy) และแบ่งแยก
ไปโดยไม่จำเป็น ดังนั้นเพื่อให้
เรื่องทั้งหมดง่ายขึ้น ผู้เขียน
ขอถอยยึดเอาความหมายเดิม
ของคำว่าสุขภาพมาเป็นที่ตั้ง
คือสุขภาพในความหมายว่า
ทั้งหมดทั้งสิ้น ซึ่งย่อมหมาย
รวมถึงชีวิตและความงามด้วย
โดยปริยาย

คำถามหนึ่งซึ่งตั้งขึ้นให้
ขบคิดกันเป็นประจำในหมู่ผู้
ทำงานด้านศิลปวัฒนธรรมคือ
ทำอะไรถึงจะฟื้นฟูศิลป-
วัฒนธรรมได้ และดูเหมือนว่า
เราจะประสบปัญหาเดียวกันไป
ทุกแห่งหนบนโลกคือการสูญ-
เสียสิ่งดีงามที่บรรพชนได้ตั้งตน
ไว้ให้ ในความพยายามที่จะ
ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของเรา
เราได้หยิบยกเอาสิ่งที่เป็น
รูปธรรมมาเชิดชูฟื้นฟูกัน
ผลที่ได้รับคือศิลปวัฒนธรรม
ปลอม ๆ ที่เอามาปั้นแต่งและ
แห่แหนหลอกนักท่องเที่ยวใน
แต่ละปี และทุกอย่างก็ผิด
เพี้ยนไปหมด เกิดการนำ
วัฒนธรรมไปใช้ในทางที่ผิดที่

ทาง (decontextualization)
จนนึกไม่ออกว่าถึงรุ่นลูกหลาน
แล้ว เขาจะรู้ต้นธารของศิลป-
วัฒนธรรมได้อย่างไร เป็นต้น
ว่าเราอยากจะทำอนุรักษ์บ้านพื้น
เมืองต่าง ๆ ให้คงอยู่ ก็เป็น
เรื่องทีลำบาก เราถูกพรากจาก
วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมมานานแล้ว
อีกทั้งสถาปนิกรุ่นใหม่ ๆ ก็ไม่
อาจสืบสานสายธารวัฒนธรรม
เดิมได้ เพราะถูกฝึกมาให้เขียน
แบบบ้านเป็นแปลนที่แข็ง
กระด้าง และแห้งแล้งไร้
ความงาม จะมีต้นไม้ก็เพียงเพื่อ
ประดับเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น
คำถามที่ตามมาคือเราจน
ปัญญาหาเครื่องมือมาฟื้นฟู
ศิลปวัฒนธรรมกันหรือ
อย่างไร กระทรวงศึกษาธิการ
จึงทำได้เพียงแค่สั่งให้พระติด
ป้าย “เรารักวัฒนธรรมไทย”
แม้แต่วัดปัจจุบันนี้ก็มักเขียน
สตรีผู้หนึ่งบอกว่า เราอยาก
จะให้คนเข้าวัดไปทำไมในเมื่อ
เดี๋ยวนี้วัดซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจ
และศิลปวัฒนธรรมของชุมชน
ก็กลายเป็นวัดร้างไปหมดแล้ว
เมื่อสำรวจจลลลิกเราจะพบว่า
เราไม่อาจสร้างศิลปวัฒนธรรม
ได้โดยตรง เราจะทำได้เพียง
แค่ฟื้นฟูชีวิตเท่านั้นเพราะชีวิต
สร้างศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏ
เป็นความงามที่เราสัมผัสได้
ชีวิตที่ดีงามเท่านั้นที่จะทำให้
วัฒนธรรมเกิดขึ้นอย่างเป็น
ไปเอง ดังนั้นเมื่อเราจะฟื้นฟู
ศิลปวัฒนธรรมโดยลิมชีวิต
ความพยายามทั้งหมดที่ลงไป

ทั้งด้านนโยบายและงบประมาณก็ดูจะเป็นความ
ล้มเหลวไปเสียสิ้น โกล้เคียง
กันกับเรื่องการฟื้นฟูศิลป-
วัฒนธรรมก็คงจะเป็นเรื่องดูแล
รักษาสุขภาพ กล่าวคือเราคำนึง
ถึงสุขภาพมากจนละเลยชีวิต
เหมือนดังที่ ศ.น.พ.ประเวศ
วະสี ได้เคยกล่าวไว้ว่า คนไข้ซึ่ง
มี ๒ พยางค์นั้นการแพทย์แผน
ปัจจุบันเพิ่งถึงที่ “ไข้” และ
ไม่ค่อยเข้าใจมิติ “คน” หรือ
ชีวิต ในขณะที่ผู้ศึกษาด้าน
วัฒนธรรมพบว่ามีกรมองชีวิต
ในมิติที่ลุ่มลึกของกลุ่มคนใน
ฐานวัฒนธรรมดั้งเดิม ดังจะ
เห็นได้จากการรักษาและการ
ดูแลชีวิต เช่น ผีจ้วง ของชาว
ไทดำในประเทศลาว คือผีมาสิง
สู่สตรีผู้ทราบข่าวคนรักเก่าที่
ไม่ได้แต่งงานกันสิ้นชีวิต จึงมี
พิธีกรรมไล่ผีจ้วงกันอยู่หลาย
วันหลายคืน หรือในล้านนาที่
จะมีการผ่าจันกันระหว่างคู่
สามีภรรยา เมื่อคนใดคนหนึ่ง
ชราภาพและถึงแก่วาระ มีการ
แบ่งดอกไม้ออกเป็นสองกอง
สิ่งเสียกันและให้คนที่อยู่ได้
สบายใจไม่ไหลตายตามกันไป
การแพทย์สมัยใหม่มองข้าม
เรื่องชีวิตไปเกือบหมดสิ้น
แยกแยะและหันชวยชีวิตเป็น
แผนก ๆ ไป จนกระทั่งมีคน
บอกว่า ในที่สุดเราจะมีโรง-
พยาบาลตาข้างซ้าย ถ้าหากเรา
เจ็บป่วยทางใจและเป็นผลต่อ
ร่างกายก็คงไม่มีหมอคนไหน
มาสำรวจประวัติเราว่าแฟนเก่า

เราตายไปหรือไม่ แต่การศึกษาชีวิตในแพทย์แผนปัจจุบันจะต้องเป็นสิ่งที่เสี่ยงไม่ได้เสียแล้ว

นิตยสาร “ไลพ์” เมื่อ ๒ ปีที่แล้วขึ้นปกบอกว่า ทำไมคนอเมริกันจำนวนราว ๗๐ ล้านคน ถึงนอนไม่หลับ เป็นโรคที่เรียกว่า Sleep Disorder ค่อนข้างจะเป็นตัวเลขที่น่าตกใจ จนคณะแพทย์ถึงกับตั้งให้เป็นโรคระบาดแห่งชาติ (national epidemic) ซึ่งไม่ปรากฏว่าเป็นเรื่องใหญ่ก่อนปี ค.ศ. ๑๙๗๐ เมื่อเร็ว ๆ นี้มีการสำรวจโรงพยาบาลและคลินิคต่าง ๆ ทั่วประเทศ พบว่าผุดขึ้นเป็นดอกเห็ดราวสามพันกว่าแห่ง จนต้องทำการวิจัยกันครั้งใหญ่ เรื่องชีวิตของผู้คนในอเมริกาเสร็จแล้วก็สรุปง่าย ๆ ว่า ผู้ที่เริ่มต้นปัญหาคือ โธมัส เอ็ดดิส พอมมีหลอดไฟฟ้าอะไรต่าง ๆ ก็ตามมา ถึงทุกวันนี้ชาวอเมริกันมีโทรทัศน์นับร้อยช่อง อีกทั้งร้านรวงที่เปิดทั้งวันทั้งคืน และอินเทอร์เน็ต ยังไม่ต้องพูดถึงการทำงานผลัดกลางคืนของโรงงานอุตสาหกรรมและการทำงานแบบหามรุ่งหามค่ำของคนทำงาน ที่ถือเป็นความภาคภูมิใจและโอ้อวดว่าตนได้สร้างวีรกรรมทำงานหนักและนอนน้อย เป็นเรื่องเศร้าที่ของขวัญที่มนุษย์ได้รับมาโดยง่ายจากธรรมชาติ คือการนอนหลับ กลับเป็นเรื่องซับซ้อนวุ่นวายกลายเป็นความมอลหม่านระดับชาติ นับเป็นความอัปมงคลขั้น-

แค้นของประเทศที่มั่งคั่ง ร่ำรวยเช่นสหรัฐอเมริกา

ถ้าจะเปรียบเทียบดูกับการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม การดูแลรักษาสุขภาพก็มีอะไรเกิดขึ้นคล้ายคลึงกันอยู่ และมีมากมายกว่าหลายเท่าเพราะเป็นเรื่องความเป็นความตาย จากที่ ดร.น.พ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ ได้ทำการศึกษาและรายงานไว้ใน *ปรากฏการณ์ชีวิตจิตบอกอะไรแก่สังคมไทย* และจากที่เห็นและเป็นอยู่ขณะนี้เรามีการฟื้นฟูเรื่องสุขภาพอย่างที่มีทางเลือกมากมาย และมีความพยายามที่จะการกลับคืนสู่ธรรมชาติในหลายวิธีการ แต่คำถามที่อาจจะต้องตั้งไว้ให้สำรวจกันก็คือว่า นั่นเป็นการรู้จักชีวิตหรือไม่ ดังที่พระไพศาล วิสาโล เคยตั้งข้อสังเกตไว้ว่าชีวิตจิตนั้นหวั่นหวาดกลัวความแก่และความตายเสียด้วยซ้ำไป ผู้เขียนเคยนั่งฟังเพื่อนผู้เฒ่า ๒ คนคุยกัน ท่านแรกคุยฟังถึงเพื่อนเก่าคนหนึ่งซึ่งดูแลสุขภาพตามหลักแมคโครไบโอติกส์อย่างเคร่งครัดแล้วจึงหายจากโรคร้าย ผู้เฒ่าท่านที่สองซึ่งนั่งฟังอยู่รำพึงดัง ๆ ให้ได้ยินว่า “แล้วเรามีชีวิตอยู่ไปเพื่ออะไรนะ” ฟังดูเฟิ่น ๆ เหมือนจะสิ้นหวังกับชีวิตอย่างไรไม่ทราบ แต่ผู้เฒ่าท่านเดียวกันนี้เล่าถึงประสบการณ์ขณะที่ท่านเผชิญหน้าหัวใจวายว่า “บัดนั้นผมรู้สึกทั่วโลกทั้งโลกงมมสไตลิ่งขึ้น

มรณสติเป็นสิ่งดีงาม” จึงทำให้ประจักษ์ได้ว่าการกินอาหารอย่างเคร่งครัดเพื่อรักษาสุขภาพไว้นั้นเป็นคนละเรื่องกันกับชีวิตและความงาม บางทีการที่เรากินอาหารโดยไม่คำนึงถึงรสชาติเลยนั้น เราอาจจะละเลยสัมผัสอันสำคัญที่ประกอบขึ้นเป็นชีวิตเราก็ได้ อีซาเบล อาเยนเด (Isabel Allende) เขียนไว้ในหนังสือเกี่ยวกับอาหาร ที่มีชื่อ *Aphrodite : A Memoir of the Senses* ว่า

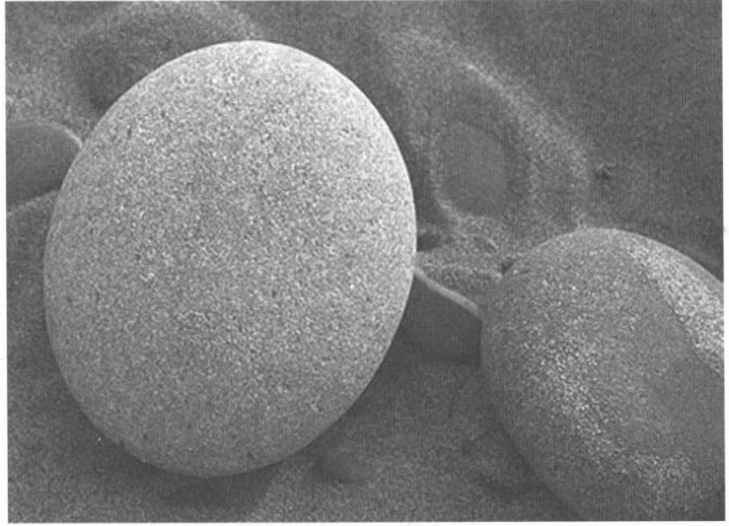
การที่เราหมกหมุ่นอยู่กับกลิ่นต่าง ๆ อันหลากหลายในชีวิตนั้น เป็นเพราะว่าความสุขเสียของขั้วอันมีค่าคือประสาทสัมผัสรสชาติที่ใช้ในการลิ้มรสเมื่อเทศปล้ำ ๆ ลูกหนึ่ง และนี่หมายความว่าเราไม่สามารถจะอยู่ในโลกแห่งสัมผัสได้แล้ว เมื่อเราสูญเสียของขั้วอันเรียบง่ายนี้ เราจึงไปแสวงหามันในความพิศดารต่าง ๆ

การศึกษาของเราทุกวันนี้ทำให้เราไกลห่างจากประสาทสัมผัสออกไปทุกที หลานเล็ก ๆ เรียนชั้นประถมวิ่งเอาตำราวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สปช.) มาให้ปู่ดูพร้อมร้องให้ว่าไม่เข้าใจเลยขอช่วยทำการบ้านให้ด้วย ป้าก้มดูรูปหูที่ซับซ้อนด้วยความงง ๆ ครูสั่งให้ระบว้าองค์ประกอบของหูชั้นนอก หูชั้นในมีอะไรบ้าง ป้าผู้ไม่มีความรู้เรื่องหูเลยต้องร่วมทำการบ้านด้วยเสร็จแล้วจึงถามหลานว่า ที่เราได้ยินนกร้องเพราะเสนาะหูอยู่นี้ เราใช้ความรู้ชุดหูชั้นนอกหูชั้นในหรือ

ไม่ หลานบอกว่าไม่แล้วจึง
สบายใจหยุดร้องไห้ ทุกวันนี้
นักเรียนศิลปะเรียนวาดรูปได้
โดยเทคนิคต่าง ๆ แต่อาจจะ
ไม่มีความรู้เรื่องความงามเลย
ก็ได้ หรือคนสนใจเรื่องสุขภาพ
อาจจะไม่รู้จักรักชีวิตเลยก็เป็นได้
เพราะคำว่า Health นั้นถูก
พรากรจากความหมายเดิมคือ
คำว่า Whole มานานจนเรา
เกือบลืมเรื่องราวทั้งหมดของ
ชีวิตไปเสียแล้ว ดังนั้นเราจึง
ต้องการปรับกระบวนทัศน์ใน
เรื่องสุขภาพกันใหม่ และคำ-
ถามต่อมาก็คือว่า เพื่ออะไรกัน

คนในยุคนี้ดูเหมือนจะ
ขาดความไว้วางใจในชีวิต ด้วย
หลุดจากรากฐานวัฒนธรรม
ดั้งเดิมแห่งการยอมรับความ-
จริงของชีวิต ผู้สูงอายุใน
ปัจจุบันจึงถูกเรียกว่า “วัยทอง”
ต้องปลอบกันน่ายังไม่แก่ และ
หลอกล่อให้ทำความดีให้กับ
สังคมด้วยกิจกรรมต่าง ๆ
นานา ไม่นับการกินยารักษา
ต่าง ๆ เป็นกำ ๆ หลังอาหาร
ที่เห็นได้ชัดในเรื่องการปฏิเสธ
ชีวิตคือการใช้ยาอายุวัฒนะ
เป็นเรื่องปกติ ในหนึ่งช่วงคน
ที่ผ่านมามีผมขาวจึงเป็นสิ่ง
ที่น่ารังเกียจนักในสังคมยุค
ปัจจุบัน อาจเป็นเพราะว่ามัน
เป็นสัญญาณแจ้งความแก่และ
ความตายที่กำลังจะคืบคลาน
มา ผู้เขียนเคยแนะนำให้นักวิชา-
การของสำนักส่งเสริมศิลปะ-
วัฒนธรรมให้เสนอโครงการ
วิจัยเพื่อขอรับทุนของมหา-

วิทยาลัยในหัวข้อ “สีย้อมผ้า-
ยาย้อมผม : มิติทางวัฒนธรรม
และการเปลี่ยนแปลง” เพราะ
นักวิชาการผู้นี้มีผลงานวิทยา
นิพนธ์ที่ได้รับรางวัลดีเด่นของ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ใน
เรื่องส้อม แต่ปรากฏว่านอกจาก
จะไม่สนใจแล้ว กรรมการผู้
ตัดสินซึ่งเป็นอาจารย์จากคณะ
ต่าง ๆ รุมสับ และเสนอให้ไป
ทำงานวิจัยด้านตลาดให้บริษัท
ผลิตยาย้อมผมดีกว่าและจะได้
ทุนมากกว่าด้วย ดังนั้นจึงยาก
ที่จะต้านกระแสการบริโภคนิยม
ลากจูงผู้คนไปห่างไกลจาก
ความเป็นจริงของชีวิต ชาว
ล้านนาเองก็เกือบลืมไปแล้ว
ว่า ผู้เฒ่าผู้แก่มีคำพูดที่เตือน
ให้เราระลึกถึงเสมอต่อการ
เปลี่ยนแปลงของสังขารซึ่งเป็น
ธรรมดาว่า

ลิปปีอาบน้ำปันทาว

ชาวปีแ้วสาวบักาย (ก่าย=เมื่อ)

สามลิปปีบหน่ายสงสาร

ลีลิปปีเยก้านเหมือนฟ้าผ่า

(เยก้าน=ทางหน)

ห้าลิปปีสาวหน้อยด่าบ่เจ็บ
หกลิปปีโอเหมือนฟานโขก

(ฟานโขก=แก้งร้อง)

เจ็ดลิปปีป่าโทกเต็มตัว

(ป่าโทก=โรคร้าย)

แปดลิปปีไค่หัวเหมือนไห้

(ไค่หัว=หัวเราะ) (ไห้=ร้องไห้)

เก้าลิปปีใช้ก่อตายบ่ใช้ก่อตาย

เป็นเรื่องน่าแปลกที่เราไม่
ต้องการให้ตัวเองแก่ตัวลง แต่
เราอยากกินผลไม้ทุกฤดูกาล
และอยากให้อายุยืนยาวเพื่อ
จะได้บริโภคไว้ ๆ การรอคอย
สิ่งดีงามตามฤดูกาลไม่ได้เป็น
วัฒนธรรมของเราเหมือนก่อน
เก่า ปรากฏการณ์หนึ่งในล้าน-
นาปัจจุบันคือมี “ครูบาอุ๊กแก๊ส”
เต็มไปหมด (อุ๊ก=บ่ม) สมัย
ก่อนพระจะเป็นครูบาได้ก็ต่อ
เมื่อถึงวัย สังสมอะโรมามาก
พอควรแล้วชาวบ้านก็จะเรียก
กันเอง เตียนนี้พอบวชไปได้
ไม่กี่พรรษา ก็เรียกตัวเองว่า
“ครูบา” บางรูปก็มีบารมีแก่กล้า

ชาวบ้านติดตามกันเป็นขบวน
เมื่อไปเรียนถามความเห็นของ
พระโพธิ์รังษี แห่งวัดพันตอง
ซึ่งเป็นรองเจ้าคณะจังหวัด
เชียงใหม่ ท่านห้องซื้อครุบา
อายุเยาว์ให้ฟัง แล้วบอกว่า
“ตายไปแล้วรูปหนึ่งเมื่อเดือน
ก่อน” พอเรียนถามว่าเป็นอะไร
ตาย ท่านหัวเราะอี ๆ แล้วบอก
ว่า “เป็นเอดส์” ถึงอย่างไรเราก็
หนีไปไม่พ้นวงจรของชีวิตนี้ที่มี
ความตายหมายรวมอยู่ แต่
ผู้หญิงในอำเภอแม่แจ่มที่ยังมี
ร่องรอยของวัฒนธรรมเดิม
หลงเหลืออยู่ น้อมรับความตาย
ได้อย่างงดงามยิ่ง ทอผ้าชิ้น-
ตินจก ทอเสื้อ เตรียมที่นอน
หมอนมุ้งเสื้อและคัมภีร์ไบเบิล
เพื่อ “กลับบ้านเก่า” ขนบชีวิต
ของแม่อุ้ยชาวแม่แจ่มมีเสน่ห์
และอ่อนโยนกว่าที่โรเบิร์ต
ฟูลกัมผู้เขียน *ธรรมดาที่
ไม่ธรรมดา* และ *จกต้นสู่
ปลาย : ขนบแห่งชีวิต* ได้
ทดลองสัมผัสรู้จักความตาย
โดยลงไปนอนในหลุมฝังศพ
ของตัวเอง และที่สำคัญ คนใน
ฐานวัฒนธรรมเช่นชาวแม่แจ่ม
มีเป้าหมายชีวิต ถ้าถามแม่อุ้ย
พ่ออุ้ยแม่แจ่มว่ามีชีวิตเพื่อ
อะไร ก็จะได้รับคำตอบว่าเพื่อ
สังฆมวารมีหรือทำบุญ ตาม
รอยพระพุทธองค์ ไม่หลงทาง
ห่างเหินธรรมะอันเป็นความ
จริงของชีวิต เรามีคำว่า “สมย.”
หรือสมัยซึ่งลึก ๆ แล้วแปลว่า
เวลาอันสุกงอม หรือความถึง
พร้อม (ripening time) ซึ่ง

ทำให้เรารู้ว่าวัยชรา นั้นเป็นวัย
งาม ลุถึงสมัยแห่งการเข้าใจ
โลกและชีวิตอย่างแจ่มแจ้ง เรา
มีคำว่า รัตตัญญู ที่ใช้เรียกผู้
เฒ่าผู้แก่ซึ่งแปลว่า ผู้รู้ราตรีนาน
แต่ผู้เฒ่าผู้แก่ในปัจจุบันดู
เหมือนจะไม่ใช่จักว่าราตรีนั้น
ยาวนาน และไม่มีใครครวญคุด
ให้ลูกหลานฟังเรื่องชีวิตและ
นิทานปรัมปราเพราะมัวนั่งดู
ละครโทรทัศน์กันหมดแทบทุก
บ้าน พวกนี้ลืมเป้าหมายของ
ชีวิตและรากฐานดั้งเดิมไป
หมดสิ้น

เราอาจไม่ต้องสร้าง
กระบวนทัศน์ใหม่ขึ้นมาในเรื่อง
สุขภาพหรือเรื่องการศึกษา
รากฐานดั้งเดิมเรามีอยู่แล้ว
เพียงแต่ถูกละเลยไม่ได้รับการ
เหลียวแล และทำอะไรที่เรา
จะสานสืบกระบวนทัศน์ที่เรา
เคยมีมาในอดีตได้ ก็คงต้อง
เป็นเรื่องที่คนรุ่นเก่าจะช่วยสืบ
ค้นหาความหมายและทำให้เข้า
กับยุคสมัยของคนรุ่นใหม่ที่มีเมื่อ
เข้าใจแล้วจะสานต่อไปได้
บางทีเราอาจจะต้องบอกกันว่า
ความเจ็บไข้ได้ป่วยนั้นมันไม่ใช่
เรื่องน่าเกลียดน่ากลัวแต่มีมา
ให้เราได้เข้าใจชีวิต ดังมีผู้รู้
ท่านหนึ่งเคยกล่าวว่า เมื่อถึง
คราวชีวิตสุกงอมแล้ว เราจะ
เจ็บแต่ไม่ทรมาน เศร้าแต่ไม่
โศก

คำว่า passion ที่คนสมัย
ใหม่ใช้ในหมายความว่าเราจะ
หรือความพึงพอใจไหลลงนั้น
มาจากภาษาลาตินแปลว่า to

suffer หรือเป็นทุกข์ ดังนั้นคำ
ว่า compassion ที่เราใช้แปล
คำว่าความเมตตา กรุณานั้นโดย
ความหมายลึกตามรากศัพท์
เต็มจึงหมายความว่า to suffer
with other people ซึ่งก็คือ
ร่วมทุกข์กับผู้อื่น สรุปแล้วเรา
ควรจะมีกันคนละโรคสองโรค
เพื่อจะได้รู้จักชีวิตและร่วมทุกข์
กับผู้อื่น ซึ่งในความหมายที่ใช้
ในปัจจุบันก็คือความเมตตา
กรุณา อันเป็นเป้าหมายของ
การมีชีวิตอยู่ของชาวพุทธ เพื่อ
ขัดเกลาจิตใจให้บริสุทธิ์ การมี
โรคร้ายไข้เจ็บคือโอกาสในการ
สังฆมวารมีที่จะยกระดับชีวิต
ให้สูงขึ้น หาใช่ตกต่ำลงตรง
ความตายไม่

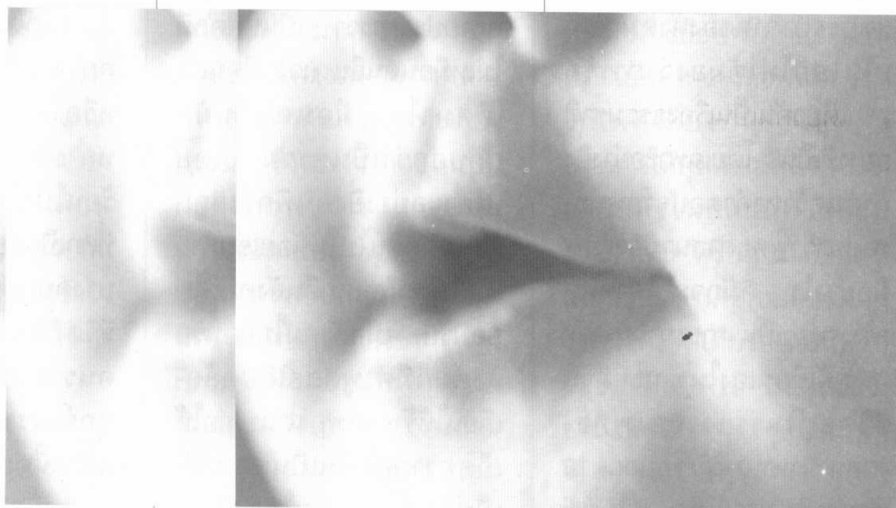

เอกสารอ้างอิง

- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ *ปรากฏการณ์
ชีวิตบอกอะไรแก่สังคมไทย* กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์มูลนิธิร่มไทร คิมทอง, ๒๕๕๒
พิมพ์ครั้งที่ ๒
- เขมานันท์ *ช่วงชีวิตช่วงวานา* กรุงเทพฯ :
ธรรมสภา, ๒๕๓๖
- เครือมาศ วุฒิกุลณ์ *ชีวิต ศรัทธา และฝัน
ผ้า : การสืบทอดความรู้เรื่องการทอผ้า
อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่*
รายงานการวิจัยทุนสำนักงานคณะ
กรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) ปี
พ.ศ. ๒๕๓๗ ตีพิมพ์ใน *เสขียธรรม
ฉบับที่ ๔๗* ปีที่ ๑๑ มกราคม-มีนาคม
๒๕๔๔
- ฟูลกัม, โรเบิร์ต *จากต้นสู่ปลาย : ขนบแห่ง
ชีวิต* สมพร วรรณะสาร-วารินาโด แปล
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๓
- Allende, Isabel 1999 *Aphrodite : A
Memoir of the Senses*. New York :
Haper Perennial.
- Life Magazine* February 1999.

เ ก ษ เลสเบี่ยน

วิ บ า ก ก ร ร ม ของใคร

เรื่องของคนรักเพศเดียวกันหรือที่เรียกกันว่า ไฮโมเซ็กซ์วล (ขออภัยที่ใช้คำฝรั่ง) มักมีปรากฏอยู่ในคัมภีร์โบราณทางศาสนาทุกศาสนา แม้ในพุทธศาสนาของเราเอง ก็ยังมีปรากฏให้เห็น นั่นเป็นที่แน่ใจได้อย่างไม่ต้องสงสัยเลยว่า พฤติกรรมรักเพศเดียวกันของมนุษย์ มีมาช้านานนับเป็นพัน ๆ ปีแล้ว หรือไม่ก็ยาวนานพอ ๆ กับที่เริ่มมีมนุษย์ผู้ชาย-ผู้หญิงคู่แรกเกิดขึ้นมาบนโลกนี้

1 นเมื่อปรากฏตามหลักฐานแล้วว่าพฤติกรรมรักเพศเดียวกันของมนุษย์มีมาช้านานนับเป็นพันปีเช่นนี้ก็น่าที่จะเข้าใจได้ระดับหนึ่งว่าพฤติกรรมรักเพศเดียวกันของมนุษย์นั้นเป็นเรื่องธรรมชาติ แต่บรรยากาศของสังคมเท่าที่เป็นไปก็ไม่ได้มองว่าการรักเพศเดียวกันเป็นเรื่องธรรมชาติอย่างที่เห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าค้นคว้าหาคำตอบจากพุทธศาสนาว่าพุทธศาสนา มองเรื่องนี้อย่างไร ก็มักจะได้อะไรมาบ้าง ว่าเป็น “กรรม”

ผู้เขียนเองในฐานะที่มีวิถีชีวิตอยู่ในร่มเงาของพุทธศาสนามานาน ต้องขอบอกตามตรงว่าจริง ๆ แล้วตนเองก็ยังไม่เคยพบสักทีว่าตรงไหนแน่ที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า เกิดมาเป็นคนรักเพศเดียวกันแล้วเป็นกรรม ตรงนี้เข้าใจว่าคงเป็นอรรถกถา (เนื้อความขยายความหมาย) ซึ่งเขียนโดยอรรถกถาจารย์รุ่นต่อ ๆ มา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการตีความกันเองของนักบวชรุ่นหลัง ๆ ซึ่งอาศัยหลักธรรมเรื่อง “กรรม ๑๒” มาเป็นมาตรฐานวัดว่าใครเกิดมาเป็นอะไรแล้วเป็นกรรม ซึ่งตรงนี้นอกจากคนที่เป็นเกย์ (ชายรักชาย) เลสเบียน (หญิงรักหญิง) จะรับไปเต็ม ๆ แล้ว พวกบัณฑิตเขาก็กะเทยก็จะรับไปมากที่สุด อันนี้ยังไม่แนับบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศที่

แตกต่างอื่น ๆ อีกมากแบบซึ่งไม่พ้นที่จะต้องถูกเหมารวมว่าเป็นกรรมไปด้วย

การที่มีการวิเคราะห์ว่าเกิดมาเป็นคนรักเพศเดียวกันแล้วเป็นกรรมนั้น เข้าใจว่าคงเนื่องมาจากมีการตั้งข้อสังเกตหลายประการว่า เป็นบุคคลที่ไม่เหมือนคนอื่น (เวลาที่คนเราเกิดมาไม่เหมือนคนอื่นมักถูกบอกว่าเป็นกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนพิการก็ถูกสังคมตัดสินไปไม่น้อยเช่นกัน) เมื่อไม่เหมือนคนอื่นสังคมก็ไม่ยอมรับ เมื่อสังคมไม่ยอมรับสังคมก็มีคำพูดสื่อเสียดลือเลี่ยนให้ร้ายต่างๆ นานา ก่อให้เกิดความกดดันเป็นสภาวะที่เป็นทุกข์ ภายในใจต่าง ๆ นานาหลายประการ สรุปแล้วเกิดเป็นคนรักเพศเดียวกันเป็นกรรม โดยยังไม่ได้มีการศึกษาวิจัยลงลึกไปถึงตัวตนจริง ๆ ของกลุ่มคนที่รักเพศเดียวกันว่าพวกเขาใช้ชีวิตอย่างไร มีความทุกข์จริงหรือไม่ ควรจะถูกจัดว่าเป็นชีวิตที่เกิดมากรรมอย่างที่เขารู้ว่ากันเช่นนั้นหรือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนไปในปัจจุบันที่มีการยอมรับความแตกต่างของบุคคลกันมากขึ้น อันที่จริงการจะวิเคราะห์ว่าใครเกิดมาเป็นอะไรแล้วเป็นกรรมหรือไม่ นั้น มีหลักวิเคราะห์อยู่ว่าเจตจำนงหรือทัศนคติของบุคคลคนนั้นเป็นอย่างไร อย่างเช่นคนอยากจน

เราว่าเขาเป็นคนมีกรรมเพราะเกิดมายากจน ความที่เรามีทัศนคติว่าเกิดเป็นคนจนนั้นลำบากในขณะที่เกิดมาเป็นคนรวยแล้วสุขสบาย เราจึงตัดสินว่าเขาเกิดมามีกรรมเพราะเกิดมาจน โดยเรายังไม่ได้วิเคราะห์ว่าเขาเกลียดหรือเป็นทุกข์กับสภาพความยากจนของเขาเองหรือไม่ เพราะคนอยากจนหลายคนก็ไม่ได้เป็นทุกข์เป็นร้อนไปกับสภาพความจนยากที่เขาเป็นอยู่ ตรงกันข้ามคนจนบางคนกลับรู้สึกปรกติดีกับวิถีชีวิตที่ตนเองเป็นไป ผิดกับคนรวยบางคนที่อยู่ร้อนนอนทุกข์เพราะเป็นห่วงสมบัติบ้างอย่างนี้จะไปบอกว่าเกิดเป็นคนจนมีกรรมก็คงไม่ถูกนัก

เช่นเดียวกับชายรักชายหญิงรักหญิง กะเทย ทอม เกย์ดี รวมไปถึงบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่างอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งดูพวกเขาที่มีความสุขดีกับวิถีชีวิตในแบบที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคู่รักที่เป็นเพศเดียวกันหลายคู่พบว่าพวกเขามีความสุขดีกับการครองรักในเพศเดียวกัน และก็ดูจะมีความปรกติสุขกว่าคู่รักต่างเพศหลายคู่ที่เอาแต่ทะเลาะวิวาทหย่าร้างนอกใจกันทุกวัน (ขณะที่เขียนบทความนี้อยู่ที่ไทยรัฐ ฉบับวันที่ ๒๕ ก.ค. ๔๔ เพิ่งลงข่าวว่าคู่สมรสไทยจดทะเบียนหย่ากันปีละ ๖ หมื่นคู่ ช่างเป็นตัวเลขที่ไม่น้อยเลย) หน้าซำยังให้กำเนิดลูกออกมา

สร้างปัญหากับจิตใจให้เด็ก ด้วยเหตุพ่อแม่แยกทางกันอีก อย่างนี้คงต้องทบทวนกันใหม่ เสียแล้วว่าใครกันแน่ที่เกิดมามี กรรม

ในฐานะที่การตีความหัวข้อธรรมในศาสนาให้เข้ากับยุคสมัยก็จัดเป็น “เสขियธรรม” หรือ “ธรรมที่ควรศึกษา” ประการหนึ่ง ผู้เขียนจึงอยากเสนอ มุมมองใหม่ ๆ เกี่ยวกับเรื่อง กรรมต่อบุคคลที่รักเพศเดียวกัน เพื่อให้ชาวพุทธได้ช่วยกัน คิดและขยายฐานความเข้าใจ เรื่องกรรมต่อประเด็นนี้ไว้ ๓ ประการ

ประการแรก เกิดเป็น กะเทย ทอม เกย์ ดี หรือมี อุตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่าง อื่น ๆ ไม่ได้เป็นกรรม ด้วยถ้า พูดว่าเป็นกรรมแล้ว การเกิด เป็นเพศไหนก็เป็นกรรมทั้งสิ้น เพราะคนทุกคนที่เกิดมาล้วน มีเกิด มีแก่ มีเจ็บ มีตาย เหมือน ๆ กันทุกคน กรรม ไม่เลือกเพศว่าเกิดเป็นชายเอา กรรมไปน้อย ๆ ส่วนพวกที่เกิด มาเป็นผู้หญิง กะเทย ทอม เกย์ ดี พวกนี้เอากรรมไป มาก ๆ กรรมคงไม่แบ่งเช่นนั้น แต่ที่เราเข้าใจว่าเป็นเช่นนั้นนั้น คงมีสาเหตุมาจากการเลือก ปฏิบัติ-การกดขี่-การกระทำ รุนแรง-การใช้คำสบประมาท และความไม่เท่าเทียมกันที่เกิด ขึ้นกับคนกลุ่มนั้นมากกว่านั่นเอง ปัจจุบันนี้สังคมกำลังเดินหน้า

ไปสู่การเรียนรู้เรื่องการยุติ ความรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “การยุติการกระทำรุนแรง ต่อผู้หญิง” สมควรอย่างยิ่งที่ ชาวพุทธเราควรจะทำให้ความ เข้าใจในประเด็นเรื่องยุติการ กระทำรุนแรงต่อเพื่อนมนุษย์ กันให้มาก มากกว่าการนำเอา อุตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่าง มากล่าวหากันด้วยวาทะเรื่อง กรรม ซึ่งนอกจากจะไม่เป็น ผลดีต่อการให้ความเคารพใน ความเป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน แล้ว การตัดสินว่าใครเกิดมา มีกรรมทำให้เรามองข้ามความ เป็นมนุษย์ในด้านอื่น ๆ ที่เขา มี และยังเป็นการมองข้าม “โอกาสในการบรรลุนิพพาน” ของบุคคลไปด้วย

ประการที่สอง เป็นกรรม ของสังคม “กรรม” ในความ- หมายของการกระทำร่วมกัน ของคนกลุ่มใหญ่ที่กระทำต่อ คนกลุ่มน้อย อันก่อให้เกิด บาป ๓ ด้านด้วยกัน คือ

- **ด้านกายกรรม** คือการ ที่สังคมเลือกปฏิบัติ ได้แก่การ เลือกไม่รับเข้าทำงานเพียง เพราะเห็นว่ามีบุคลิกภาพที่ดู ออกว่าอาจเป็นบุคคลที่รักเพศ เดียวกัน หรือในเรื่องสิทธิอัน ชอบธรรมอื่น ๆ ที่บุคคลเหล่านี้ จะไม่ได้รับการปฏิบัติเช่น บุคคลทั่วไป ในต่างประเทศ การเลือกปฏิบัติมีความรุนแรง มากถึงกับมีการทำลายทรัพย์สิน ของคนที่รักเพศเดียวกัน

เช่น กรีดรถ เผาบ้าน ไปจนถึง การทำร้ายร่างกายด้วยการ ทุบตี อาจจะต้องมีความรังเกียจ หรืออคติใด ๆ ก็ตาม นับเป็น “การทำบาปทางกาย” ที่ร้าย- แรงอย่างยิ่ง

- **ด้านวจีกรรม** คือการ ที่สังคมใช้ถ้อยคำสบประมาท เยาะเย้ยถากถางถึงพฤติกรรม รักเพศเดียวกันของบุคคล เพื่อหวังให้บุคคลเกิดความอับ- อาย ทั้งในทีส่วนตัวและที่ สาธารณะ หรือการให้ข้อมูล เพื่อสร้างความเข้าใจผิดต่าง ๆ ว่าคนรักเพศเดียวกันเป็นพวก วิปริต ผิดปรกติ ไม่สบาย มี อารมณ์รุนแรง (ปัจจุบันสถาบัน จิตเวชและจิตศาสตร์ในต่าง ประเทศรวมทั้งกรมสุขภาพจิต ของไทยต่างก็สรุปแล้วว่าการ รักเพศเดียวกันของบุคคล ไม่ได้เป็นอาการป่วยทางจิต อย่างที่เข้าใจ) ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ เป็นเพียงอคติที่ถูกสร้างขึ้น และก่อความเดือดร้อนใจให้ กับบุคคลที่รักเพศเดียวกัน จัดเป็นวจีกรรมที่รุนแรงไม่แพ้ กายกรรม

- **ด้านมโนกรรม** คือการ ที่สังคมมีอคติต่อบุคคลที่รัก เพศเดียวกัน มีทัศนคติที่ไม่ ยอมรับความแตกต่างหลากหลาย ไม่ยอมรับว่าคนรักเพศ เดียวกันมีตัวตนจริง นำไปสู่ ความคิดที่เป็นลบและความ รังเกียจอย่างรุนแรงต่อบุคคลที่ รักเพศเดียวกัน ซึ่งมโนกรรม เป็นรากเหง้าไปสู่กายกรรมและ

วจีกรรมข้างต้น

เหล่านี้คือกรรมที่สังคมได้ทำกับคนที่รักเพศเดียวกัน ทั้งทางกาย วาจา และใจ

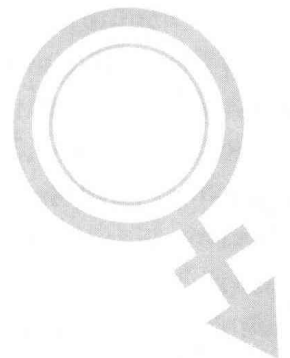
ประการที่สาม เป็นกรรมของสังคมไทยที่ตั้งอยู่บนรากฐานของโครงสร้างสังคมผู้ชายเป็นใหญ่ การที่สังคมยกฐานะให้ชายเป็นใหญ่ในทุกเรื่องไม่ว่าจะเป็นการศึกษา วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง หรือแม้แต่ศาสนา เป็นผลให้บุคคลที่มีเพศสภาพหรือวัยที่แตกต่างอื่น ๆ ไม่ได้รับการเหลียวแลและถูกเลือกปฏิบัติออกไป เช่น ผู้หญิง เด็กคนชรา และเมื่อมีบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่างเพิ่มขึ้นมาอีก ก็เป็นที่แน่นอนว่าบุคคลเหล่านี้จะต้องถูกผลักออกไปด้วย และอาจจะถูกผลักออกไปรุนแรงกว่าบุคคล ๓ ประเภทแรก ซึ่งลักษณะการถูกผลักออกไป จะเป็นไปในรูปแบบของกรรมประการที่สองข้างต้น ด้วยการทำบาป ๓ ด้าน (กาย วาจา ใจ) ระหว่างผู้กระทำกับผู้ถูกกระทำจะหมุนวนไปมาภายใต้โครงสร้างสังคมชายเป็นใหญ่ดังกล่าวอย่างไม่มีวันจบสิ้น นับเป็นความรุนแรงที่เกิดกับเพื่อนร่วมโลกภายใต้โครงสร้างสังคมชายเป็นใหญ่ที่ควรเร่งรีบเยียวยาแก้ไข

เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว สังคมควรหันกลับมามองดูสมาชิกร่วมสังคมเดียวกันว่า แท้จริง

แล้วสังคมเราประกอบไปด้วยบุคคลที่มีเพศสภาพหลายลักษณะ มีบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศมากมายหลายแบบ เป็นเรื่องยากที่เราจะบังคับให้มนุษย์มีเพียงเพศสภาพใดเพศสภาพหนึ่ง เพราะเป็นความพึงพอใจที่แตกต่างของแต่ละบุคคล สังคมควรให้ความเคารพในความแตกต่างหลากหลายเหล่านี้ด้วยธรรมชาติธรรมะคือธรรมชาติได้สร้างสรรพคุณหลากหลายให้เกิดขึ้นบนโลกนี้อย่างเหมาะสมแล้ว แม้แต่มนุษย์เองก็ยังมีอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่างหลากหลาย นับเป็นความสมดุลทางธรรมชาติประการหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับอัตราการเพิ่มประชากรโลก การใช้ความรุนแรงเข้าจัดระเบียบในสังคมนอกจากจะเป็นการก่อกรรมทำบาปซ้ำซ้อนให้กับเพื่อนร่วมโลกแล้วยังเป็นการสนับ สนุนให้สังคมน่าวิจาร์ณญาณในการเข้าใจคนอย่างสันติวิธีอีกด้วย

การจะเป็นคนดีหรือไม่ นั้นไม่ได้เริ่มต้นที่อัตลักษณ์ทางเพศ หรือไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเป็นเพศใดเพศหนึ่ง แต่เริ่มจากจิตใจว่ามีพรหมวิหารธรรมหรือไม่ นั่นคือมีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาอยู่ภายในใจหรือเปล่า สังคมควรสร้างค่านิยมใหม่ ๆ ให้กับเพื่อนมนุษย์ด้วยการให้ความสำคัญกับคุณธรรมด้านในมากกว่าแค่

อัตลักษณ์ภายนอก และมองความแตกต่างของเพื่อนมนุษย์ด้วยจิตใจที่เป็นกลางอย่างมีพรหมวิหารธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมองดูเพื่อนมนุษย์ทุกคนด้วยใจอันเมตตา ยุติการถือเอาความแตกต่างของเพื่อนมนุษย์มาเป็นข้ออ้างของการกดขี่ เพื่อที่สังคมมนุษย์จะได้อยู่ร่วมกันอย่างมีภราดรภาพและสงบสันติยิ่งขึ้น เมื่อใดที่เราสร้างสังคมให้เกิดความสงบสันติเมื่อนั้นได้ชื่อที่เรากำลังสร้างกรรมใหม่ให้กับสังคมและตนเอง กรรมใหม่ที่เป็นทั้งกรรมดีและเป็นบุญกุศลอย่างยิ่งในเวลาเดียวกัน.

จุลจารึกของคนหนุ่มสาว

ขบวนการแสวงหาเส้นทางเข้าสู่ตำบลใน

ป้ายคล้อยของวันเสาร์หนึ่งในเดือนมิถุนายน บนทางสายย่อยไกลความแออัดของใจกลางพระนครออกไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือราว ๗๐ กิโลเมตร คนครึ่งโหลทั้งชายและหญิงเริ่มต้นการเดินทางทำมุ่งสู่ทิศเหนือ แต่ริมคลอง ๑๕ ของอำเภอองครักษ์สู่บ้านบางปลากดที่อยู่ห่างออกไปสี่ห้ากิโลฯ ทว่าปลายทางดังกล่าวย่อมมิใช่จุดหมายแท้จริงของบุคคลแปลกประหลาดคณะนี้ ที่ไม่เพียงแต่ผู้คนบนยวดยานซึ่งสัญจรผ่านจะต้องเหลียวหลังกลับมาดูด้วยความสนใจ แม้บรรดาผู้พิทักษ์บ้านเรือนริมทางที่มีปลูกอยู่ห่าง ๆ สลับกับเรือกวสวนและทุ่งโล่ง ก็กรูกรียวกันส่งเสียงขรมต้อนรับนักเดินทางแปลกหน้า ผู้พากันเลียบเลาะเงาไม้ที่ทอดยาวใต้แสงอาทิตย์ท้ายวัน หากแต่เป็นที่หมายในสิ่งซึ่งเวลาถัดมา พวกเขาเห็นพ้องต้องกันที่จะเรียกว่า การมุ่งหน้าไปยัง “เส้นทางสู่ตำบลใน”

ก่อนหน้านั้นพวกเขาใช้เวลาเกือบๆ คืบหนึ่งกับอีกกึ่งวันนั่งล้อมวงแลกเปลี่ยนทัศนะ สู้กันและกัน เพื่อแสวงหาหนทางจัดสรรชีวิตกิจกรรมด้านนอก ให้สอดคล้องกับสภาพบุคลิกข้างในใจอย่างได้สมดุล วงสนทนานี้มีอนุสนธิมาแต่การประชุมพบปะกันของคนทำงานหนุ่มสาวในเครือข่ายมูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป และมูลนิธิโกมลคีมทอง ซึ่งเพิ่งผ่านพ้นไปเมื่อปลายเดือนพฤษภาคม โดยเมื่อได้ระดมความเห็นและปรึกษาหารือกัน คนรุ่นใหม่จำนวนไม่น้อยในที่ประชุม นั้นมองเห็นว่าการรังสรรค์ขึ้นและจรรโลงไว้ซึ่งอุดมคติในท่ามกลางโลกสมัยใหม่ที่กำลังเป็นอยู่นั้น จำเป็นยิ่งที่จะต้องมีพื้นฐานดุลยภาพภายในอย่างเข้าใจ-รู้จัก และรักตนเองพร้อม ๆ กับ ประพฤติปฏิบัติอย่างมีประสิทธิ ภาพ แต่ทว่าอ่อนโยนต่อโลกภายนอก รอบ ๆ ตัว “การภาวนา” ตามความหมายของงานด้านในที่บรรสานเหมาะสมกับกิจกรรมด้านนอก จึงถูกเอ่ยถึงขึ้นอีกครั้งโดยคนหนุ่มคนสาวรุ่นนี้ ภายหลังจากคนรุ่นก่อนหน้าเขาก็ได้เคยใช้เวลาแห่งพิณิจตอบใจหทัยข้อสำคัญนี้มาแล้วอย่างเอาจริงเอาจัง ดังปรากฏเป็นบทสรุปใน “การภาวนากับการรับใช้สังคม” ของพระประชา ปสนุนธมโม (พ.ศ. ๒๕๒๒) และ “แสวงหา

รากฐานของชีวิตในโลกแห่งกิจกรรม” ของ พระไพศาล วิสาโล (พ.ศ. ๒๕๒๗) ซึ่งทั้งสองเป็นปาฐกถาประจำปีของมูลนิธิโกมลคีมทอง ตลอดไปจนเรื่องอื่น ๆ ในห้วงเวลาเดียวกัน

๒

แม่หัวข้อต่อเนื่องของการประชุมเครือข่าย ว่าด้วยเรื่องการภาวนา จะมีคนร่วมด้วยไม่มากมายนัก แต่คนจัดและผู้รับเชิญมานำกลุ่มก็มีได้แสดงว่า ท้อแท้ใจ กลับเห็นว่าเป็นเรื่องดีที่จะได้มีโอกาสสื่อสารซึ่งกันและกันอย่างทั่วถึง ระหว่างนักปฏิบัติงานทางสังคมผู้เริ่มหันมาสนใจการงานด้านในที่พากันเดินทางมา วิศิษฐ์ วังวิญญู เจ้าของวิญญูณชบถที่ได้รับการตราไว้ในคำอุทิศของเรื่อง “แต่หนุ่มสาว” ซึ่งคนส่วนมากคงลืมไปแล้ว ด้วยประสบการณ์การเคลื่อนไหวทางสังคม จนในแวดวงธุรกิจ ประกอบกับการไตร่ตรองมองตนเอง หลายหลากฤดูฝน กระทั่งปัจจุบันเขาเพียงให้ความสำคัญแก่การสร้าง “ชายเียวชีวิต” โดยเลือกที่จะเร้นกายไปบวชธรรมาสนเป็นผู้รับใช้-ช่วยเหลืออยู่ทางแถบจังหวัดเชียงราย ภายใต้นามแห่ง **สถาบันขวัญเมือง** ที่เจ้าตัวบอกว่าเป็น เสมสิกขาลัย ซึ่งแตกตัวออกไปอยู่ในหัวเมือง

(“ชายเียวชีวิตและการก่อร่างของ ‘ขวัญเมือง’ : เรื่องราวของชุมชนเล็ก ๆ จากหัวเมือง” **ปาจารย์สาร** มี.ค.-มิ.ย. ๒๕๔๔) จึงยินดีและเต็มใจที่จะมาร่วมแลกเปลี่ยนแบ่งปันกับคนรุ่นลำดับถัดลงมาคราวนี้ ผู้นำวงนักภาวนา เริ่มต้นดำเนินการเสวนาแบบเปิดกว้าง โดยให้ออกาสทุกคนที่เข้าร่วมต่างมีส่วนในกระบวนการแลกเปลี่ยนอย่างทั่วถึงและไม่มีกรอบกั้น ซึ่งได้ผลน่าพอใจ ด้วยเป็นหนทางเชื่อมโยงและสานต่อบทเรียนแทบทุกมิติของชีวิตแต่ละคนเข้าหากัน อย่างถ้อยที่เรียนรู้จุดเข้มแข็งและเปราะบางทั้งของตนและคนอื่น ๆ ไปพร้อมด้วยกัน แตกต่างไปกว่าการนั่งนิ่งภาวนาอย่างที่บางคนนึกวาดภาพไว้ ผลของการวิสา สะแบบปราศจากกระบวนการทำในวันเริ่มต้น ทำให้คณะได้ตกลงกันว่าแผนการนั่งสนทนาในวันถัดไป ตอนแต่ดรัมมลมตจะเปลี่ยนอารมณ์อิริยาบถเป็นการออกเดินเท้าอย่างรู้ตัวทั่วพร้อมไปตามเส้นทางอันได้วางไว้อย่างเป็นทางการ

๓

แม่ยามเย็นในเมือง ชนบทของนครนายกจะแตกต่างไปกว่านครราชคฤห์แต่ครั้งพุทธกาล ทว่าการก้าวย่างไป

ด้วยกันแบบเอื่อย ๆ บนเส้นทางที่ผู้คนมักสัญจรอย่างรีบเร่ง ด้วยกำลังแรงแห่งยานยุคใหม่ ทำให้อดเสียมิได้ที่จะนึกเปรียบเทียบภูมิทัศน์ที่ได้แลเห็นกับการเสด็จกลับเบญจคีรีนครของพระพุทธรองค์ ในบทต้นของ **กามนิด** ที่เสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป นำมาถ่ายทอดไว้ โดยเฉพาะตอนที่ว่า “เป็นเวลาจวนสิ้นทิวาวาร แดดในยามเย็นกำลังอ่อนลงสู่สมัยใกล้วิกาล ทอแสงแผ่ซ่านไปยังสาวิเกษตร และลือเห็นเป็นทางสว่างไปทั่วประเทศสุดสายตา ดูประหนึ่งมีหัตถ์ทิพย์มาปกแผ่อำนวยสวัสดิ” และแล้วในโลกของความจริงทางขอบฟ้าฟากตะวันตก เมื่อนักเดินเท้ามองขึ้นไปซ้ายมือเบื้องบนก็ได้แลเห็นปราสาทเมฆมหึมาปรากฏขึ้นกีดกันลำแสงอาทิตย์ยามเย็นไว้ ขอบฟ้าเบื้องหลังจึงบังเกิดเป็นสีรุ้งกระทบเลื่อมพรายคล้ายเปลือกของมุก คล้อยหลังไปได้สักหน่อยผู้ล้นทัดเส้นทางก็ชี้ชวนชาวคณะพุ่งผ่านกระโอหมอกและเปลวแดดระยิบสู่ทางตะวันออก ที่ตระหง่านอยู่ตรงโน้นคืออุทยานเขาใหญ่ซึ่งอยู่ไกลออกไปนับร้อยกิโลเมตร แต่ละก้าวย่างของนักภวานกำลังดำเนินไปท่ามกลางความโอบล้อมอันยิ่งใหญ่น่าอัศจรรย์ใจในธรรมชาติ

เมื่อมีจังหวะให้ได้หยุดพัก ผู้เดินเท้าบางคนแวะเข้าบ้าน

สวนข้างทางเพื่อขอน้ำดื่ม เจ้าของซี้เชิญให้ไปในบ้านแล้วถามไถ่ถึงที่มาที่ไป ทราบเรื่องแล้วจึงอธิบายหนทางพร้อมกะระยะให้เสร็จสรรพ พร้อมกำชับว่า ตอนชากลับอย่าลืมแวะมารับพืชไร่หอบใหญ่ที่ปลูกอยู่ไปแบ่งปันกันรับประทานบ้าง ไม่ต้องสงสัยว่าน้ำใจเช่นนี้มีรอคอยอยู่ที่ริมทางนานมาแล้ว หากเพียงผู้คนส่วนใหญ่ไม่เคยมีโอกาสได้สัมผัส เพราะมักนั่งกันมาในรถยนต์คันใหญ่ที่แล่นเลยไป

ก้าวเดินกันมาจนถึงปลายทางบางปลากด ระหว่างพักรอให้หายเหนื่อย ณ ร้านริมทางสังเกตดูชาวบ้านร้านตลาดที่ผ่านไปมา ได้แลเห็นลุงกับป้าที่รับจ้างทำงานซ่อมแซมที่พักผ่านกลับบ้านพร้อมทั้งส่งเสียงทักทายว่าเรื่องอย่างคนคุ้นเคยได้พูดคุยถึงความอัศจรรย์ของครอบครัวคนสูงอายุนี้ ประเดี๋ยวก็มีคนพื้นถิ่นเข้ามาสนทนาด้วย แนะนำว่าคุ้นเคยกับเพื่อน ๆ ในคณะนักภวานเป็นอย่างดี ครั้นทราบถึงวิธีการมาถึงจึงอาสาจะไปส่ง แต่แผนการกลับได้วางเอาไว้แล้ว จึงบอกปฏิเสธความหวังดีนี้ไป หากภายหลังให้บังเกิดมีอุปสรรค จึงปรับเปลี่ยนมาเป็นวิธีการเดิมคือเดินเท้ากลับเมื่อถึงเวลา กลุ่มนักภวานาตุหردادตุเหร่เดินเลยแยกออกมาถึงถนนใหญ่อันเป็นหนทางกลับ

เสียงแตรรถจักรยานยนต์ดังมาจากอีกฟาก คือเพื่อนที่มาจ่ายกับข้าวยังตลาดนัดบางปลากดระหว่างกำลังเกียวกันโดยสารรถกับข้าวโดยที่ยังหาผู้เสียสละไม่ได้ พอดีที่หันไปเห็นรถตู้ซึ่งเติมกะเอาไว้ว่าจะให้มารับแต่มีเหตุให้ถูกนำไปใช้งานอื่นแล้วรีบเข้ามาเทียบอย่างแทบไม่เชื่อสายตา ผู้ขับขีมาคือชาวคณะภวานากับบุตรสาวตัวน้อยที่บังเอิญไม่ได้มาร่วมจาริกทางเท้าคราวนี้เพราะมีงานพัวพัน เป็นอันว่าแปดนักภวานพร้อมหน้าทั้งคณะกลับมาถึงที่พักก่อนค่ำ ทันทเวลาอาหารเย็น นับเป็นผลของการเดินบนเส้นทางสู่ด้านในที่นำประทับใจ

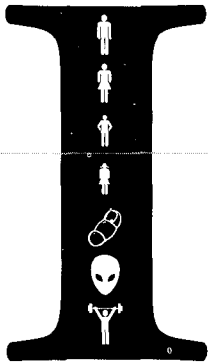
ถึงเพียงนี้แล้วใครเล่าที่จะปฏิเสธว่า ปาฏิหาริย์นั้นมิได้กำลังเกิดอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน.

ชื่อหนังสือ ประทีปนิทัศน์เมืองราชบุรี
(รวมข้อเขียนและคำพูดของ ส.กีวรักษ์
ในครั้งแรก ของปี ๒๕๔๔)
ส.กีวรักษ์ เขียน
บริษัทกึ่งนิทัศน์พิมพ์ครั้งแรกปี ๒๕๔๔
จำนวน ๒๓๒ หน้า
ราคา ๑๓๐ บาท

เมื่อตัว

ใหญ่

เท่าหม้อแกม

จ

นอนเล่นอยู่ริมแม่น้ำปาย น้ำกำลังไหลคลั่ง ๆ เหมือน “กองกำลัง” ทำทางลูกลี้ลูกลกของหนึ่ง เคลื่อนพลอยู่ได้น้ำอย่างต่อเนื่อง.....ไม่มีเหน็ด

มีเหนื่อย

สีของแม่น้ำเป็นสีส้มอมน้ำตาลสวยเหลือเกิน ใครได้ ไปนอนทอดพวยอยู่ริมแม่น้ำปาย มีผืนนาเขียวสว่าง--- สะท้อน แดดยามบ่ายพราว- อยู่ตรงหน้า คงทราบดีว่า ใจคนเรา มัน “เปิด” ได้มากเพียงไร

และเป็นเรื่องขอบรมเสียเหลือเกิน ในเมื่อ สามีและลูกสาวได้ซื้อตั๋วรถไฟมุ่งหน้าไปกรุงเทพฯ เพื่อดู คอนเสิร์ตวงสก็อร์เบียนเมื่อวานนี้ แถมเจ้าลูกชายก็ยินดี เหลือแสนที่จะไปค้างบ้านญาติ- ที่มีลูกชายตัวเท่ากัน

แล้วทำไมฉันจะเอาความเป็นแม่ ความเป็นภรรยา และความเป็นครูใหญ่ แขนงไว้ข้างฝา แล้วเป็นเพียงมนุษย์ ผู้หนึ่ง- - ชวนเพื่อนผู้หญิงขับรถมานอนกึ่งไปกึ่งมา มองน้ำสีสวยเหลือใจไม่ได้แล้ว

เสียงโทรศัพท์มือถือดังขึ้น ยามอารมณ์ต้องการ ความช่วยเหลือ ให้นักชมคนที่คิดค้นเจ้าเครื่องมือสื่อสาร ชนิดนี้ แต่ยามที่ธรรมชาติ- อุตสาหกรรมอำเภอรับเราเป็นส่วนหนึ่งของเขาแบบนี้ ฉันได้แต่มองมันแล้วรู้สึกรังเกียจ แต่คนหนึ่งงานหนักการมา จะปิด “ทือมือ” หรือ “มือถือ” เสียสนิทก็ใช่ที่

ยิ้ม ๑ ครั้ง (ตามคำแนะนำของท่าน นัท ฮันท์) แล้วรอก คำว่า ‘Hello’ คำเดียวในโลกที่ผู้คนทุกชาติทุก ภาษาใช้กันอย่างนวลเนียน

เสียงผู้จัดการโรงเรียนระล่ำระลัก “น้ำท่วมโรงเรียน ค่ะ”

ฉันว่าราชการไปตาม
ขั้นตอน ดวงตามองท้องฟ้าไป
ฟ้ากว้างจัง... เมฆสวยเหลือใจ
ก่อนวางหูได้กำชับว่า “ปิดห้อง
เรียนให้สนิทนะ ช่วงนี้สัตว์ไค้หาน้ำ
น้ำ”

จากนั้นฉันก็นอนเขลง
อย่างเก่า ด้วยไม่เคยลืมที่แม่ชี้
ท่านหนึ่งเทศน์ “คนเราชอบ
“วางแผน” แล้วก็ “ถือแผน” ไป
ตามที่ต่าง ๆ “ไม่เคยวางลงเลย”
เพื่อนที่มาด้วยถามถึง
โรงเรียนด้วยความห่วงใย ยิ่งมอง
น้ำในแม่น้ำที่ไหลอย่าง “เอาเรื่อง”
ก็ยิ่งใจไม่ตี

แต่ฉันก็ตอบว่า “ไม่
เป็นไร ถ้าฉันตายไปตรงนี้ เขาก็
ดูแลของเขาต่อไปได้” และฉันรู้สึก
เช่นนั้นจริง ๆ

สักครู่ผู้จัดการคนเดิมก็
ส่งเสียงใส่เข้ามาอีกครั้ง คราวนี้
ฉันต้องจี ๔ ครั้ง ถอนหายใจ ๖
ครั้ง และจำใจยิ้มอีก ๒ ครั้ง “พี่จำ
เมื่อก็หนูโกหกพระ ไม่กล้าบอกไป
ตรง ๆ ว่า พี่หนีงานไปเที่ยว”

“หลวงพี่หรือ” ฉันเอ่ยชื่อ
บ.ก. หนังสือเล่มนี้ เพราะท่านเป็น
“พระ” องค์เดียวที่ฉันรู้สึกเป็น
กัลยาณมิตรที่ใกล้ชิดที่สุด เรียก
ชนิดเกรงบาปนิด ๆ ว่า ถือเป็น
“เพื่อน” นั่นเทียว

ผู้จัดการบอกว่าไม่ใช่
พร้อมเล่าเรื่องราวว่า พระมหา
พระพงษ์ พลวิโร ได้เชิญให้ฉันไป
เป็นวิทยากรถวายความรู้ ให้แก่
พระนิสิตของมหาจุฬาฯ ในงาน
เสวนาทางวิชาการเรื่อง “พระ-

กำเนิด การภาวนา และเรื่องขานนำวัดอุโมงค์

บ้านเหนือ
วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๔๔

คุณวศิสดาเจ้า

ข้าเจ้าเขียนมาเพราะอยากบอกว่าชอบเรื่อง “ครูข้างทาง” ในเสขิยธรรม
เล่มที่แล้วมาก ชอบแต่เรื่องเนื้อเจ้า ถ้าจะชวนข้าเจ้าไปแล้วบ้านคุณ แม้จะ
เขียนแผนที่ให้ไว้เสียดิบตี ข้าเจ้าก็ต้องคิดหนัก เพราะไม่ชินกับการขับซี
ยวดยานบนท้องถนนที่พัฒนาแล้ว และต้องขอชื่นชมคุณและครอบครัว
หรรษาของคุณที่สามารถทำให้การเดินทางไปกลับบ้านบนเส้นทางยาวไกลนั้น
เป็นความรื่นรมย์ ประสมประสานด้วยการเรียนรู้ชีวิตจิตใจ ประสบการณ์
เช่นนี้มีค่ามากมายนะเจ้า ที่ทำงานข้าเจ้าตอนกลางวัน ณ ห้องอาหาร มักมี
เสียงราวกับนกจีแจ็บ (นกกาชเชน) แดกรังเสมอ ตามได้และคุยกันทุกวัน ที่ต้อง
ถามกันเสมอ คือ ขับรถมาทำงานตอนเช้า ๆ มาเส้นไหน ใช้เวลานานเท่าไร
ส่วนใหญ่จะใช้ไฮเวย์เพราะรวดเร็วดี ข้าเจ้าไม่ค่อยได้คำนึง คำนวณเวลา
นักหรอก ชอบขับรถฝ่าเข้าตัวเมืองแล้วลัดไปตามกำแพงเมืองด้านในของนคร
ที่มีอายุ ๗๐๐ กว่าปี นกหรือไม้ก็ไม่ค่อยมีให้ชมนัก แต่ดูผืนนี้สีเขียวของใบไม้
ทั้งแก่อ่อนและต้นหญ้าริมคูน้ำชุ่มน้ำใจดีจริง ๆ รู้ตัวมั่ง ไม่รู้ตัวมั่ง ทำไมขับ
ไปได้ถึงที่โดยปลอดภัยก็ไม่ทราบ อย่างนี้ภาษาล้านนา หรือ กำเมือง บอกว่า
“จีด” (แปลว่า จนบัญญัติหาคำอธิบาย)

ข้าเจ้าจำได้ว่าวันหนึ่งคุณบอกข้าเจ้าว่า วันนี้ทั้งวันไม่รู้สึกตัวเลย เพิ่ง
มารู้สึกตอนขับรถกลับบ้านนี่เอง กำเมืองมีคำว่า “ผู้คิง” “คิง” แปลว่าตัวตน
หรือเป็นสรรพนามบุรุษที่ ๒ ที่ใช้กันในหมู่เพื่อนผู้ชายหรือผู้หญิงแก่ ๆ โดย
เรียกตัวเองว่า “ฮา” ใครที่นำเสียดายว่า ตัว ค ไม่มีที่ใช้แล้ว จึงดีใจเพราะว่า
พจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง สะกดคำนี้และอีกหลาย ๆ
คำ ด้วยตัว ค เวลาคุณวศิสดาบอกเห็น “ครูข้างทาง” แล้วขงนุก กำเมืองจะ
บอกว่า “ขนคิงลูก” (โดยที่ไม่ต้องเปลี่ยนเป็นสรรพนามแสดงความเป็นเจ้าของ
เพื่อบอกอาการของตัวเองว่า “ขนฮาลูก” เหมือนที่ใครคนหนึ่งเคยปล่อยไ้ถามา
แล้วเจ้า)

ที่เขียนมาวันนี้ก็มีเรื่องจะเล่าเกี่ยวกับ กำเมือง ๒ คำ ที่ข้าเจ้าคิดว่
เป็น “ภาษาแห่งการภาวนา” คำแรกคือคำว่า “ผู้คิง” หรือ ฐัมสปฤติ หรือรู้สึก
ตัว และคำว่า “มั่ง” ซึ่งพจนานุกรมฉบับแม่ฟ้าหลวงอีกนั่นแหละที่ให้ความ
หมายไว้ว่า ระมัดระวัง รอบคอบ ซึ่งข้าเจ้าคิดว่าไม่ค่อยตรงตามความเป็น

พุทธศาสนากับการปฏิรูปการศึกษาไทย”

“พี่เอ๊ย... พี่ไม่รอดแน่ ท่านลงท้ายว่า หัวงเป็นอย่างไรบ้างคงจักได้
รับความเมตตาคุณเคราะห์จากท่านอาจารย์เป็นอย่างดี พร้อมอนุโมทนาใน
กุศลจิตอันดีมา ณ โอกาสนี้ด้วย”

ทั้งฉันและน้องถอนหายใจแล้วหัวเราะพร้อมกัน แต่ฉันต้องหยุด
หัวเราะโดยพลันเมื่อทราบว่า ฉันจะต้องไปพูดพร้อมวิทยากร ๒ ท่าน นั่น
คือ อาจารย์เสฐียรพงษ์ วรรณปก และ ศ.ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์

ฉันจะไปนั่งอยู่ข้าง ๆ คน ๒ คนที่ฉันยกขึ้นหิ้งได้อย่างไร

ขอบคุณเครื่องมือสื่อสารจริง ๆ ที่นำความวิตกกังวลมาประเคน
จนถึงริมแม่น้ำอำเภอลำปาง...

กลับมาจากเที่ยว ฉันคิดตลอดเวลาว่าจะ “เบี้ยว” พระมหา
พิระพงษ์อย่างไรจึงจะบาปน้อยที่สุด เพราะในจดหมายเชิญก็เห็น ๆ กัน
อยู่ว่าบุญกำลังจะหล่นลงมาทับอยู่รอมร่อ ไหงจะปล่อยให้หลุดมือไป...
ซึ่งจะว่าไปขณะยังไม่ได้พูด ก็บาปแล้ว เพราะฉันนึกโทษหลวงพี่ บ.ก.
ตลอดเวลา ว่าท่านต้องเป็นผู้เสนอชื่อฉัน ให้พระมหาพิระพงษ์แน่ ๆ ที่แท้
ท่านไม่ทราบเรื่องเลย คงจะทราบ ก็ตอนที่อ่านต้นฉบับนี้กระมัง!!

แล้วถ้าไปพูดเข้าจริง ฉันอาจจะบาปหนักเข้าไปอีกหลายกระทง
เพราะชอบพูดจาสื่อเสียดอยู่เป็นนิจ เต็มเปลอไปด่า ไปวิจารณ์ “อะไร ๆ”
ที่เขาห้ามแต่ต้องเข้า มิฎกจำคุก ๑ ปี ก่อนกฎหมายออกมาหรือ?

ที่แน่ ๆ ขณะยังไม่ได้พูด ก็บาปแล้ว เพราะฉันนึกโทษหลวงพี่ บ.ก.
ว่าท่านต้องเป็นผู้เสนอชื่อฉันให้พระมหาพิระพงษ์อยู่ตลอดเวลา
ที่กำลังสุขกายสุขใจอยู่ริมแม่น้ำ ดูเถิด...เรื่องนี้ “ข้าน้อยสมควรตาย”
แท้ ๆ

ฉันกลัดกลุ้มจนลืบลูบออกมา ๓ เม็ดอยู่หลายวัน

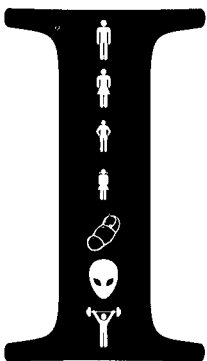
ยังงี้ก็ทำใจไม่ได้เด็ดขาด รู้สึกตัวเองต่ำต้อยอย่างมหากาฬ เมื่อ
เทียบกับอาจารย์ทั้ง ๒ ท่านนั้น

เอาเถอะ.... เอาจดหมายสวย ๆ ของพระมาอ่านใหม่ อ่านวนตรง
หัวข้อ แล้วจู้ ๆ ก็หัวเราะก๊าก.....หัวเราะจนสามีเดินมาดูว่า เสียจริตไป
เพราะความกลัวแล้วหรือไร

เปล่าหรือก พุทธศาสนากับการปฏิรูปการศึกษาไทย

ใครควรจะปฏิรูปก่อนกัน-- ฮ่า...ฮ่า... มองเห็นวัดร้าง ๆ หยากไย
เกาะ แล้วกวักมือเรียกให้คนเข้ามาจัดงานอะไรสักอย่าง- - นี้ขนาดยังไม่ได้อ
พูด บาปกำลังหล่นทับเสียแล้ว

แต่แล้ว “วินาทีประหลาด” วินาทีหนึ่ง ก็ได้บังเกิด สนวนจับขึ้นมา
เมื่ออ่านหัวข้อซ้ำ “เออ...ดีนี่หว่า เราจะได้เป็นนักเรียนของพระพุทธเจ้า
จริง ๆ เสียที ไม่ต้องเป็นนักเรียนของกระทรวงศึกษาธิการอีกต่อไปแล้ว

ไซโย.....”

พอบอกกับตัวเองได้อย่างนั้น ฉันก็เริ่มใช้สวิงซ้อนเจ้าความคิด ประสบการณ์ อารมณ์ความรู้สึกประดามีที่แสนจะกระจัดกระจาย มาเทโครมลงกระป๋อง ก่อนจะนำมาจัดเรียงอย่างสนุกสนาน

เราจะกลัวอะไร นักเรียนของพระพุทธเจ้าจะกลัวอะไร ไล่ที่กลัวมาตลอดเวลาก็เพราะเราเติบโตมาจากระบบการศึกษาตามกันฝรั่งซึ่งก็มีทั้งดีและไม่ดีใครบ้างจะไม่รู้ว่า อักษร ‘I’ ในภาษาอังกฤษนั้น แม้จะอยู่ส่วนไหนของประโยค แม้แต่ท้ายประโยค มันก็ยังแหวกกฎ โดยคงความเป็น “ตัวใหญ่” ไว้อย่างเหนียวแน่น

เราเรียนมาแบบให้ ‘I’ มันใหญ่โดยไม่รู้ตัว ไม่เท่าทันและไม่เฉลียวใจ มาตลอดชีวิต

เมื่อความกลัวกระเด็นไปฉันก็ร่างหลักสูตรที่แสนจะเพื่อฝัน และร่างไปก็ไม่รู้จะร่างไปทำไมไม่ให้เปลืองพลังงาน เพราะมันไม่มีวันหมุนวนกลับมาเป็นจริงได้

หัวข้อที่ฉันร่างเอาไว้เพื่อจะพูดโดยย่อ มีดังนี้

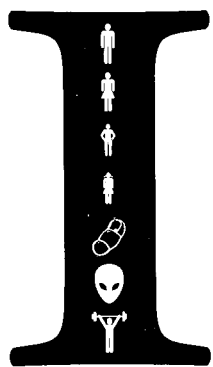
๑. นักเรียนของพระพุทธเจ้าไม่ต้องพึ่งพาตินสอหิน กระดานชนวน ปากกา ดินสอหรือเล็บบทอป แต่จะแจก “ลิ้มแสงเลเซอร์” (มองด้วยตาเปล่าไม่เห็น) ให้คนละแท่ง เอาไว้กระแทะเข้าไปสู่ความเป็น

จริงที่เราใช้อยู่ ทดสอบดูก็ได้ เช่น ข้าเจ้ามักขับรถเลยที่ ๆ จะไปเสมอ เพราะมันคืออาการ “บึ้งคิง” ของข้าเจ้า และข้าเจ้า “บั่นมั่ง” ที่จะเลยไปถูกที่ ไม่ได้แปลว่า ข้าเจ้าไม่ทันระมัดระวัง แต่ไม่ทันได้ตั้งสติ หรือรู้ตัวได้โดยขับพยนต์ภาษาภาวนาก็คงว่า หดกลับขับพยนต์ และถอนตนจากความคิดได้ในท่วงทั้นการ หรือรู้คิงทันใด ที่เขากำลังปรับปรุงพยนต์นานุกรมล้านนา-ไทย อยู่ขณะนี้ ข้าเจ้าต้องไปเสนอ ศ.ดร.อุดม รุ่งเรืองศรี ให้เพิ่มความหมายแล้วเจ้า

วัฒนธรรมของเราหยั่งรากลึกลงในกราวนา จะเรียกว่าเป็นวัฒนธรรมแห่งการเจริญสติก็ได้ ทุกวันนี้เหลือเพียงร่องรอยของคำที่เราใช้ ๆ กันอยู่โดยไม่รู้ว่า ข้าเจ้าว่านอกจากงานวิจัยเรื่อง “ศิลปินอยู่ด้วยยาก” (สัมภาษณ์ภรรยาศิลปิน) ของคุณ และงานวิจัยเรื่อง “ผู้หญิงเก่งอยู่ด้วยง่าย” (สัมภาษณ์สามีผู้หญิงเก่ง) ของข้าเจ้าแล้ว เรามาร่วมทำการวิจัยภาษาแห่งกราวนากันดีกว่าเจ้า

ความจริงที่ข้าเจ้ามานั่งเขียน ๆ อยู่วันนี้ มีสาเหตุจำเป็นบางประการ เจ้า ศิลปินสำนักหน้าวัดอุโมงค์รีบปากจะเขียนประสบการณ์ของการ “บึ้งคิง” และ “บั่นมั่ง” ลงในคอลัมน์นี้ ข้าเจ้าก็ตั้งหน้าตั้งตาทวงแทบทุกวัน หมัดข้าวเหนียวระมวงไปหลายชุดและขนมหลายถุง เกลี่ยกล่อมก็แล้ว ชมชู้ก็แล้ว ศิลปินใหญ่ก็ไม่ยอมลงมือสักที จนกระทั่งข้าเจ้ายื่นคำขาด ทานก็มาเหนือชั้นกว่า คือ เอาต้นฉบับนิยายซึ่งทุกคนเคยได้ฟัง แต่ไม่เคยมีใครได้เห็นเป็นตัวหนังสือสักที ออกมาตั้งเรียง ๆ ราวกับจะบอกว่า “เธออย่ามายุ่งกับฉันนะ ฉันมีงานสำคัญกว่าที่ต้องทำ” ข้าเจ้าเลยเลิกเข้าที่ บอกว่าขออนุญาตเอาเรื่องทานมาเขียนก็แล้วกัน อนุญาตก็ไม่อนุญาตก็ไม่ทราบ แต่จะเล่าแล้ว เรื่องแรก คือ เรื่องชา

เช้าวันหนึ่งศิลปินคนขยันกำลังกวาดลานบ้านอยู่เหมือนเช่นทุกวัน มีพระภิกษุเดินเข้ามาถามว่ามีชาใหม่ ศิลปินจึงเข้าไปดูในบ้านพบว่าชาทุกห่อที่มีถูกเปิดใช้แล้ว ไม่สมควรจะถวายพระเหลือเพียงชาซึ่งห่อเดียวจึงหยิบออกมาหมายใจจะถวาย พอพระรูปนั้นเห็นว่ามีไม่ใช่ชาจริง จึงเอ่ยว่า “อ้อ! ไม่ใช่ชา” ศิลปินเริ่มรู้สึกมีอารมณ์ขึ้นมาบ้างแล้วว่าเป็นพระทำไมต้องเลือกด้วย แต่ก็พยายามอธิบายว่าตะไคร้นั้นเอามาทุบ ๆ แล้วต้ม เขาก็เรียกว่า ชาตะไคร้ต้มแล้วมีประโยชน์ ได้ยินแล้วพระท่านพูดว่า “ทำอย่างนั้นมันเป็นการพรางสีเขียว” เท่านั้นเองแหละที่กระพืออารมณ์โกรธของศิลปินให้ลุกเป็นไฟพร้อมจะเผาไหม้อะไรให้เป็นจุนต์ แต่บังเอิญที่ยืนตรงหน้าคือ ผู้หม่ผ้าเหลืองที่ยืนสำรวจมอยู่ ถึงกระนั้นถ้อยคำธรรมะต่าง ๆ ที่สั่งสมไว้ในสมองค่อย ๆ หายไหลออกจากปากมาเป็นชุด ๆ อย่างรั้งไว้ไม่อยู่ ทานอย่าติดยึด...เป็นพระอะไรมีนิรโรค ๕...รู้จักใหม่มรรคมีองค์ ๘ ปฏิภาณสัมปทา ฯลฯ จนกระทั่งพระท่านเกิดอาการหงายหลังตกจากธรรมาสถลวนกลับไปว่า “นี่..สอนพระหรือ” ศิลปินซึ่งสูญเสียความบ้าคลั่งไปหมดแล้ว ได้หันคว้น “ไม่ใช่สอน...ถวายความรู้ต่างหาก” จากนั้นพระรูปนั้นคงหมดแรงจะเถียงแล้วจึงก้มมองชาที่ยังอยู่ในมือของศิลปิน และถามว่า “ตกลง จะถวายชานี้ไหม” ศิลปินจึงถวายชาซึ่งหน้านั้น

- ธาตุทั้ง ๔ ของตนเอง
๒. ยิ่งกว่าการศึกษาภาคบังคับ ด้วยมนุษย์ทุกคนเริ่มตั้งแต่ยังเป็นคอบแข็ง คลานได้ ต้องได้รับสิทธิ์ที่จะรับรู้ ว่า “เราเกิดมาเพื่อผลลัพธ์ชีวิต” หรือถ้าพูดให้เด็กตกใจก็คือ “เกิดมาจนสักกภาวะทิวฐิติ” ดังนั้นผู้จัดการศึกษา ก็คือพ่อแม่ คนในครอบครัว ชุมชน พระ ฯลฯ นั้นแล้ว
  ๓. ดังนั้นคำว่าบรรษัทข้ามชาติถือเป็นคำกระจอกอย่างยิ่ง เพราะนักเรียนจะต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ไปถึงการข้ามชาติข้ามภพ- โนม (สามีช่วยคิดอย่างเฮฮาอะ)
  ๔. นักเรียนที่พอฝึกได้ ต้องจับฝึกภาคสนาม นั่นคือฝึกจิต ปฏิบัติสติ- ปฏิฐาน ๔ หรือไดโดกิแล้วแต่ แต่จะต้องมีวินาทีประหลาดที่จะได้ “ร่องอ้อ” ด้วยตนเอง ทุกผู้ทุกคน เพราะสภาวะ ที่เกิดขึ้นนั้นแล้ว จะเป็นดิสก์เบรค เป็นที่พึ่งของชีวิตต่อไป
  ๕. หลักสูตรนี้มีการวัดผลอย่างต่อเนื่อง มีการ test ย่อย สอบ midterm, สอบ final เก็บคะแนนไปจนถึงลมหายใจสุดท้ายว่าจะได้เลื่อนชั้นเลื่อนภพเลื่อนภูมิกับเขาหรือไม่
  ๖. จึงไม่แปลกที่เป้าหมายการสอน จะอยู่ที่การก่อให้เกิด สัมมาทิวฐิติ
  ๗. การวางนโยบายและจัดสัดส่วนการเรียนการสอน ก็คือ การนำ “มรรคมืองค์ ๘” มาเป็นโจทย์
  ๘. จะจัดกิจกรรมไดโดกิแล้วแต่ นำไปสู่สัมมาสติ สัก ๗๐% สัมมาอาชีวะ สัก ๓๐% (ก็เขาให้มาพูดเรื่อง ปฏิรูปการศึกษาไม่ใช่หรือ)
  ๙. เล่ากระบวนการเรียนการสอนจากประสบการณ์ของตนเอง เช่นกิจกรรม
  - ก. เล่นกับไข่ ฉันทเอาไข่มาโยนไปโยนมาให้เด็กดู แล้วทำที่เป็นรับไม่ได้ ทำตกแตก เด็ก ๆ มามุงดูเห็นทั้งไข่ขาว ไข่แดง และเปลือกไข่ปรากฏ แท้จริงฉันสอนเรื่อง “ความไม่เที่ยงของรูป” แต่ไม่พูดที่ออกอย่างนั้นกับเด็กต้องทำทุกอย่างให้เป็นเกม เพื่อทำลายสัญชาตญาณของมนุษย์ โดยทำว่า ใครจะอาสาเอาช้อนตักไข่ไปใส่ถาดฝั่งโน้นโดยระวังไม่ให้ไข่แตกได้บ้าง... กติกาคือ ตามมือใจเราไปด้วยกัน ตาหาใจเราไปด้วยกัน ตาอยู่ที่ไหน มืออยู่ที่ไหน ขาอยู่ที่ไหน ใจอยู่ที่นั่น – ผลก็คือ แทบไม่มีเด็กคนไหนทำไข่แตกเลย
  - ข. เดินจงกรมบนกระป๋องอะแล็คดี๊ว ผู้ปกครองได้นำของใช้แล้วมาบริจาคเพื่อให้โรงเรียนนำมาทำกิจกรรมมากมาย ฉันทเลยเอากระป๋องนมต่างขนาดมาวางเรียงกันให้เด็ก ๆ เดินจงกรมบนนั้น กติกา ก็เหมือนเคย เท้าอยู่ตรงไหน ใจอยู่ตรงนั้น วิถีวัดผลคือ หากเด็กหรือมนุษย์ผู้ใดเอาใจไว้ในกายได้สำเร็จ เขาจะไม่พูดเลย ดังนั้นฉันจึงวัดผลกิจกรรมจากความเงียบ

ที่จริงมีกิจกรรม ทำนองนี้มากมาย หรือแม้แต่กิจกรรมที่ฉันเรียก

ว่า *ติดนิ้วเปาะ* ลองทำเล่นไป

อ่านเรื่องไปสักระ

ติดนิ้วหนแรก ผ่านไปแล้ว
ติดนิ้วใหม่อีกหน ชัดเลย...ว่านี่
เป็นครั้งแรก และนี่คือเหตุผลที่
ฉันสอนลูกให้คิดดีทุกขณะจิต
พยายามรู้สึกตัวอยู่ทุกขณะจิต
(แม้ยังทำไม่ได้เลยลูกเอ๊ย...)

๑๐. รายละเอียดปลีกย่อย เป็น
รายการ *นินทามสมหวังโย*
กลัวจะมีผู้ดำเนินการสอน
ประเภท

“พุทธเจ้า” ไม่มีอะไรน่า
กลัวเท่าคนเห่อศาสนาที่ยกตน
ข่มท่านและอີโก้ซ่อนอີโก้ชนิด
นวลเนียนตลอดเวลา ขนาดมี
นักปฏิบัติคนหนึ่งถามฉันแปลก ๆ
ว่า “ทำไมต้องไปปฏิบัติวิปัสสนา
กรรมฐานกับพระพม่ามีทราบ?”

ฉันหัวเราะด้วยอີโก้เช่นกัน
“ทำไมต้องพม่าหรือไทย ท่าน
ลืมหิ้วแล้วหรือไรว่า พระพุทธเจ้า
ของเราก็เป็นคนอินเดีย”

เรื่องนินทานว่าร้าย เสียคดี
มีเพียบแทรกได้ตลอดเวลา ของ
ถนัดอยู่แล้ว!!!

ฉันรู้แล้วแหละว่า พระ-
พุทธเจ้าสอน “เรื่องของเรา” จริง ๆ
การไปพูดครั้งนี้ก็เป็นเรื่องของ
ฉันแต่เพียงผู้เดียว และฉันเชื่อ
แล้วว่าในขณะที่เราไม่ได้คิดอะไร
ครูจะมาปรากฏ เหมือนช่วง
เตรียมตัวไปพูด คือช่วงที่ฉันสนุก
ทว่าสงบรำงับ ทบทวนและ
ใคร่ครวญที่สุดช่วงหนึ่งของชีวิต
โดยแท้.

อย่างเสียมิได้ และถ้ามีใครผ่านไปแถวนั้น ก็เห็นภาพพระนั่งบนขอนไม้ให้
พระเสียงดัง โดยมีโยมยื่นค้ำหัวรับพรอยู่ เรื่องยังไม่จบเท่านั้น หลังจากรับพร
เสร็จศิลาบิณฑบาตเดิมยังทำทานให้คุยกันอย่างลูกผู้ชายต่ออีกด้วย

ทั้งหมดนี้เล่ามานี้คือ อากา “บู้คิง” กระทั่งตกไปอยู่ในกระแदारมณ
ที่จุดกระชากลากดึงเราให้บู้คิงยิ่งขึ้น และกว่าจะ “มิ่ง” ได้ก็หลงทะเลาะกับ
พระเข้าไปแล้ว เรื่องนี้ต้องบอกว่าซาห่อเดียวเป็นเหตุไม่ใช่เรื่องอะไรใหญ่โตเลย
และระหว่าง “ความรู้” กับ “ความรู้สึกตัว” หรือความบู้คิง เราจะเลือกเอา
อะไรดีเจ้า ถ้าเลือกความรู้ก็จะเป็นเหมือนศิลาบิณฑบาตดูโม่งค้ำที่บู้คิง
ก็สลายไปเสียแล้ว เข้าทำนองความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด

แต่ชีวิตคือการสำรวจตรวจหยั่ง เรื่องชานี้ถูกถ่ายทอดโดยตรงจาก
ศิลาบิณฑบาตผู้ประเมินชีวิตของตนเองอยู่สม่ำเสมอ ได้ยวันเมื่อเล่าเหตุการณ์นี้จะเล่า
ด้วยความขบขันอากาบ่าและบู้คิงของตัวเอง แต่ตอนอยู่ในสถานการณ์จริง
ตอนนั้นสุดจะดึงตนให้พ้นหลุมอากาบิณฑบาตได้ เมื่อเร็ว ๆ มาที่เรื่องที่ศิลาบิณฑบาต
เดียวกันนี้ก็ผลพลั่งตกลงไปในหลุมความโลภ แม้คิดตั้งใจแต่ก็หลงคิดวาง
แผนจะทำในหน้าที่ ความคิดที่ตั้งใจทำในสิ่งดี ๆ ก็พุ่งไปไกลจนเริ่มปวดหัว
ในที่สุดก็ “มิ่ง” ขึ้นมาได้ ถอนตัวจากความคิดฟุ้งซ่านชาญฉลาดนั้นได้ และ
ถอนตัวจากการร่วมทำโครงการ ยกเงินวางมัดจำให้เขาไปเปล่า ๆ ด้วยรู้สึก
ละอายใจตัวเอง

การสำรวจและประเมินชีวิตในแง่มุมเล็ก ๆ นี้เองที่เป็นประสบการณ์การ
ภาวนาอันมีค่ายิ่งพอ ๆ กับการเดินทางจากบ้านไปทำงานแล้วให้หมาขึ้นอึด
เป็นครูข้างทาง ใครหนอช่างสรรหาวาจามาเชือดเฉือนผู้เฝ้าใจในการภาวนา
ว่า “เดียว...พระอรหันต์ ก็เต็มเมืองหรือ!” เขาพูดเหมือนการเป็นพระอรหันต์
มันง่ายตายเสียเหลือเกิน อย่างที่คุณว่าไว้แหละเจ้าว่าเราไม่ได้ปฏิบัติให้เป็น
อะไรสูงส่งอย่างนั้นหรือ แค่วันนั้นบวชวันยังเอาตัวไม่ค่อยรอดพ้นจาก
กามฉันทะเลย แต่คิดไปคิดมาก็ดี การมีพระอรหันต์เต็มเมืองมันน่ารังเกียจ
ตรงไหนนะ พระท่านว่าน่าจะดีกว่าเมืองที่มีคนมีมิชฌาติฏฐิเต็มบ้านเต็มเมือง
เช่นปัจจุบันเสียอีก ถ้าข้าพเจ้าย้อนอดีตได้จะขอไปอยู่เมืองสวาทที่ดีกว่า เมือง
นี้ต้องเป็นเมืองที่น่ารื่นรมย์มาก พระพุทธองค์ท่านประทับอยู่นานกว่าเมือง
อื่น ๆ ในชมพูทวีป ข้าเจ้าได้ยินได้ฟังมาว่าเมืองสวาทดีก็มีคนบรรลุโสดาบันที่
เป็นทั้งพระและฆราวาสจำนวนมากนับแสนคน ข้าเจ้าว่าเมืองนี้น่าอยู่กว่าเมือง
ที่มีคนขับรถบนถนนอย่าง “บู้คิง” เช่นเมืองเราเป็นไหน ๆ จริงไหมเจ้า

ด้วยรัก
ใบคำ

จากย่างก้าวบนดอกบัว สู่ผู้หญิงกับการปฏิบัติธรรม

บ่ายสามโมง วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๔ ณ ป่วยเสวนาคาร
ผู้หญิงและผู้ชายกลุ่มหนึ่งมาร่วมฟังและแลกเปลี่ยนทัศนะกันจาก
หนังสือเล่มหนึ่ง ซึ่งวันนั้นแม้จะยังไม่ได้รับการตีพิมพ์ก็ยังคงได้รับ
ความสนใจพอสมควร “ย่างก้าวบนดอกบัว” คือชื่อของหนังสือเล่ม
ดังกล่าว โดยมีคุณอวยพร เชื้อนแก้ว—ผู้แปล และคุณนารี แซ่ตั้ง
มาร่วมสนทนา เนื่องจากการเห็นความสำคัญของการปฏิบัติธรรมของ
ผู้หญิงและมีเวลาจำกัด กลุ่มจะพบกันอีกครั้งเพื่อสนทนากันให้
ลึกซึ้ง ขอเชิญผู้สนใจทุกท่านร่วมให้ความหมายและคุณค่ากับ
ประสบการณ์ทางธรรมของผู้หญิง ในวันอาทิตย์ที่ ๔ กันยายน ๒๕๔๔
เวลา ๑๐.๐๐ น. ณ ป่วยเสวนาคาร

และต่อไปนี้เป็นถ้อยเรียบเรียงความคิดเห็น
ในวันนั้น

คุณอวยพร

ความประทับใจ แรงบันดาลใจในการแปล

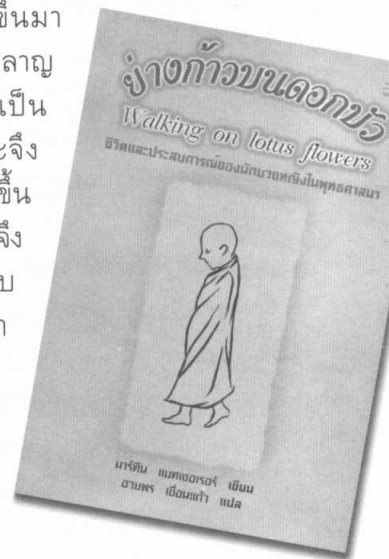
การที่ได้ทำงานผู้หญิงมานาน ตนเองเกิดความโกรธโดยได้รับแรงกดดันจากระบบสังคมที่มีต่อผู้หญิงและเด็ก เช่น การถูกขู่ตี โสเภณี ทำให้ท้อถอยและโกรธ ซึ่งก็เป็นเรื่องปกติกับการเข้าไปกระทำการกับระบบที่ใหญ่โตมาก

การสนใจภาวานาในระยะหลัง หนังสือธรรมะต่าง ๆ ในประเทศไทยนั้น แทบทั้งหมดเป็นผู้ชายเขียน ทำให้มีช่องว่าง ตนเองโชคดีสามารถอ่านภาษาอังกฤษได้ จึงได้พบนักเขียนชาวตะวันตกที่เป็นอาจารย์ทางธรรมะผู้หญิงสำหรับเล่มนี้ คุณพิภพ อุดมอิทธิพงศ์ นำมาให้และทำให้สนใจที่จะแปล เนื่องจากเป็นหนังสือที่รวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับอาจารย์ธรรมะผู้หญิงทั้งหมด ๑๘ ท่าน สิ่งที่น่าสนใจคือ เมื่อแปลแล้วกลับไม่ได้รับการตีพิมพ์ถึง ๔ ปี เรื่องนี้สะท้อนให้เห็นอะไรบางอย่าง การได้รับการตีพิมพ์นั้นก็เนื่องจากการบวชเป็นสามเณรีของสามเณรีรัชมมหนักา จึงเกิดกระแสผู้หญิงขึ้นมา

และนอกจากนั้น ตนเองก็ได้แปลหนังสือเล่มอื่น ๆ ด้วย แต่ก็มักไม่ได้ตีพิมพ์ เพราะสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ไม่สนใจ จากประสบการณ์ในการทำงานกับผู้หญิง พบว่าจำเป็นมากที่จะมีหนังสือที่รวบรวมประวัติศาสตร์เรื่องราว รวบรวมความคิดและประสบการณ์ของผู้หญิงออกมาดังนั้น จึงพยายามแปลในทุก ๆ เรื่องที่สามารถจะแปลได้ และสนับสนุนให้มีคนที่สนใจมิตัดด้านผู้หญิงแปลให้มากขึ้น

เพราะไม่ว่าจะไป เขมร อินเดีย ก็มักจะมีคนถามว่าแนวคิดแบบนี้จะไปหาอ่านจากที่ไหน?

หนังสือเล่มนี้จึงเป็นแรงบันดาลใจมาก อีกทั้งผู้เขียนเคยบวชเป็นภิกษุณีสายทิเบต และค้นพบว่ามีความสุขในการปฏิบัติธรรมมาก หลังจากที่สึกแล้วก็ค้นพบว่าการเดินทางบนเส้นทางของธรรมะควรจะต้องมีอาจารย์ แต่เขาไม่พบอาจารย์ผู้หญิงเลย จึงถอยกลับมาตั้งคำถามกับตัวเองว่า มันเกิดอะไรขึ้น และอาจารย์ผู้หญิงอยู่ที่ไหน จึงเขียนโครงการทำวิจัยเพื่อค้นหาอาจารย์ธรรมะผู้หญิงในทุกนิกาย โดยไปสัมภาษณ์มากกว่า ๔๐ ท่าน และคัดเลือกมา ๑๕ รูป กับ ๓ ท่าน ตอนที่อ่านรู้สึกได้ว่าเวลาผู้หญิงเขียนอธิบายธรรมะนั้นมีความแตกต่างจากผู้ชาย ซึ่งต่างกันด้วยประสบการณ์และมุมมองในการมองโลก เนื่องจากวัฒนธรรมที่กำหนดให้ผู้หญิงได้สัมผัสเกี่ยวข้อกับเรื่องต่าง ๆ การฝึกธรรมะแล้วถ่ายทอดออกมา ทำให้ผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงได้ และที่เห็นชัดคือเรื่องราวเหล่านี้ไม่ได้เป็นธรรมะล้วน ๆ นอกจากนี้ก็มีหนังสืออีกหลายเล่มที่ตนอ่านอยู่ซึ่งมีส่วนคล้ายกับเล่มนี้ หนังสือส่วนมากมักจะพูดว่า ธรรมะคือทุกข์ สมุทัย ต้องละวางจากตัวตน ฯลฯ ซึ่งบางที่เราอ่านแล้วพอเข้าใจแต่ชีวิตทุกวันมันยังไม่ถึง แต่ผู้หญิงคนนั้นเริ่มว่า เย็นวันหนึ่งขณะกำลังรดน้ำต้นไม้อยู่ ก็ได้ยินเสียงปิดประตูเมื่อหันไปดู เห็นสามเณรีเดินมา เขาบอกว่า “ฉันจะหย่ากับเธอ” ผู้เขียนบอกว่าตอนนั้นมันหลุดหมดความโกรธมันพุ่งขึ้นมา รู้สึกตนเองถูกเผาเผาเลย เหมือนจะตายทั้งเป็น จนได้ศึกษาธรรมะจึงได้รู้ว่ามันเกิดอะไรขึ้นอย่างนี้เป็นต้น เราจะสามารรถเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของเขาได้เพราะเขาพูดถึงชีวิตและธรรมะคือ ธรรมะมันโยงมาจากชีวิตนั่นเองเองไม่ใช่ธรรมะ

ล้วน ๆ นี่เป็นตัวอย่่างการอธิบายธรรมชาติของผู้หญิง และเนื่องจากชีวิตของผู้หญิงที่อยู่ในโครงสร้างสังคมนั้นต้องเผชิญกับความทุกข์เป็นอันมาก เพราะฉะนั้น จึงต้องผ่านทุกข์ก่อนแล้วจึงเข้ามาหาธรรมะ ส่วนผู้ชายนั้นสังคมเอื้อให้บวชเรียนเมื่อไหร่ก็ได้ หลายครั้งในบ้านเราจึงไม่ได้เข้าหาธรรมะเนื่องจากทุกข์ แต่ที่เข้ามาเพราะมีโอกาสอันเอื้ออยู่แล้ว นอกจากนี้ ยังเข้ามาเพื่อบวชเรียนแล้วสึกไปก็มาก

สิบแปดท่านในหนังสือเล่มนี้ตอกย้ำให้เห็นอย่างชัดเจนว่าแต่ละท่านเข้าหาธรรมะเพราะอะไร และพอปฏิบัติไปแล้วเกิดอะไรขึ้น มีอยู่ท่านหนึ่งที่เป็นอาจารย์ชราวาส ซึ่งแต่งงานและมีลูก พุดถึงธรรมะกับเพศสัมพันธ์ ซึ่งเถรวาทเรายังไม่มีการหรือผู้ชายคนใดเขียน เพราะเถรวาทมักคิดแบ่งแยกว่าต้องใช้ชีวิตพรหมจรรย์ ซึ่งเขาพยายามชี้ให้เห็นว่าธรรมะจะต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และไม่แบ่งแยกว่าต้องเป็นเฉพาะนักบวช

นี่เป็นแรงบันดาลใจที่ตนรู้สึกทำให้ธรรมะเป็นเรื่องง่าย ๆ และเข้าไปในมิติชีวิตของเราได้

สรุปโดยรวม หนังสือเล่มนี้ชี้ให้เห็นว่า

๑. ผู้หญิงทุกท่านต้องเผชิญอุปสรรค เช่น ไปหาอาจารย์หรือเพื่อนฝูงที่เป็นพระแล้วถูกปฏิเสธ เพราะอ้างว่าเป็นผู้หญิงนั้นบรรลุลหกรรมไม่ได้ ต้องรอให้ไปเกิดเป็นผู้ชายในชาติหน้าก่อน ซึ่งในหลาย ๆ นิกายก็ยังคงกล่าวเช่นนั้น แต่ในที่สุดผู้หญิงทุกท่านก็สามารถฝ่าฟันอุปสรรคได้ ทั้งที่เจอการเลือกปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งชี้ให้เห็นชัดเจนตามคำตรัสของพระพุทธเจ้าว่า “ผู้หญิงบรรลุลหกรรมได้”

๒. ศักยภาพของผู้หญิงนั้นไปพ้นจากการเป็นเมียและเป็นแม่ มีทางเลือกอื่นอีกมากมาย แต่เนื่องจากโครงสร้างสังคมวัฒนธรรมคือ พอผู้หญิงเกิดมาก็ได้รับการปลูกฝังให้กตัญญู ตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ หลังจากนั้นก็คิดหาคู่ครอง แล้วก็คิดเรื่องรับผิดชอบลูกและสามี กว่าจะปฏิบัติธรรมได้ก็ตอนแก่ ซึ่งความจริงไม่ใช่

ประสบการณ์จากการเข้าอบรม

แวดวงเสขิยธรรม

หนทาง

คอร์สการให้คำปรึกษาแบบพัฒนาศักยภาพ

เมื่อวันที่ ๒๙ ก.ค.- ๑ ส.ค.ที่ผ่านมา ฉันได้มีโอกาสไปเข้าคอร์สอบรมเรื่องการให้คำปรึกษาแบบพัฒนาศักยภาพ แต่ชื่อหัวข้อของการอบรมก็น่าสนใจแล้ว เนื่องจากฉันเป็นคนที่มีเพื่อนเยอะ คอยมาปรึกษาอยู่เนือง ๆ ที่ผ่านมาก็ได้แต่รับฟังและแนะนำเพื่อนบ้างเท่านั้น เลยอยากรู้ว่าจริง ๆ แล้วมันควรที่จะมีหลักการหรือหนทางอย่างไรบ้าง จึงเข้ารับการอบรมในครั้งนี้

การอบรมคอร์สนี้เป็นการอบรมสำหรับ แม่ชี และอุบาสิกา นักศึกษาเสขิยธรรมวิทยาลัย สถานที่ฝึกอบรมได้ใช้ที่ วัดทรงธรรมกัลยาณี จ.นครปฐม เป็นวัดของหลวงแม่หรือสามเณริ์ธมณีนันทา สาเหตุที่เลือกที่นี่เพราะวิทยากรทั้ง ๒ ท่านคือคุณอวยพร เชื้อนแก้ว และคุณแคทธารีน นอร์ทเวอร์ดี ให้คำตอบว่าต้องการให้แม่ชีและอุบาสิกาได้มารู้จักวัตรของพระผู้หญิงและได้รู้จักกับหลวงแม่ด้วย ซึ่งแม่ชีหลายท่านก็ยัง

ไม่รู้ว่าแม่พระผู้หญิงเกิดขึ้นแล้วในสังคมไทย ฉันคิดว่าการที่พี่พรเลือกที่นี่ไม่ผิดเลย เพราะเรื่องการอบรมก็อบรมให้กับผู้หญิงวัตรของผู้หญิง ฉันไม่ได้คิดที่จะแบ่งแยกผู้หญิงผู้ชายหรือคณะ แต่ฉันคิดในเรื่องของความเป็นกัลยาณมิตรระหว่างผู้หญิงด้วยกัน

การจำลองสถานการณ์เพื่อเข้าใจความทุกข์ของผู้หญิง

เช่นนั้น มีผู้หญิงหลายคนเลือกทำเช่นนั้นตั้งแต่เด็ก ๆ การที่ได้ไปทำงานกับแม่ซีบีเบต ทำให้เจอแม่ซีบีเบตตั้งแต่ ๔ ขวบ ๖ ขวบ ๘ ขวบ และเป็นทางเลือกที่มั่นคงที่สุดในชีวิต ซึ่งบ้านเราไม่ใช่อย่างนี้ เพราะไม่มีระบบการให้การศึกษาแก่ผู้หญิงอย่างชัดเจนและปลอดภัย

๓. ประสบการณ์ของผู้หญิงทุกท่านในหนังสือเล่มนี้ว่า ปฏิบัติธรรมแล้วเกิดผลอะไร
ท่ามกลางระบบสังคมที่ไม่เอื้อ แต่ด้วยความมั่นคงในการปฏิบัติมันเกิดอะไรขึ้น และผู้หญิงส่วนใหญ่ในที่ทำงานเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมโดยเฉพาะในสายมหายานและธิเบต ชัดเจนมากในแนวคิดพระโพธิสัตว์เพื่อมุ่งช่วยให้สรรพสัตว์พันทุกข์ โดยคิดเรื่องความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงของสรรพสิ่งคือเราและคนอื่น ๆ เป็นหนึ่งเดียวกัน การปฏิบัติธรรมไม่ใช่เป็นไปเพื่อตัวเองเท่านั้น แต่เป็นไปเพื่อคนอื่น ๆ ด้วย สายเถรวาทเราจะเน้นเรื่องนิพพานโดยเน้นการหลุดพ้นแบบเฉพาะตน

คุณนารี

ตนเองและคุณอวยพรก็เป็นตัวอย่างของฆราวาสที่ปฏิบัติธรรมและอยากจะทำประกาศชัดเจนว่าตนเองนั้นเป็นพวกฆราวาสนิยม เรามักจะคิดว่าการปฏิบัติธรรมนั้นเป็นเรื่องของนักบวชเท่านั้น แต่ความจริงการปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องของฆราวาสด้วยเช่นกัน เรามักคิดว่าฆราวาสจะต้องปฏิบัติธรรมเป็นช่วง ๆ เช่น ถีอศีลในวันพระมักจะไม่ได้นำการปฏิบัติธรรมมาเป็นวิถีชีวิตสาเหตุหนึ่งอาจเป็นเพราะมีตัวอย่างของฆราวาสที่เป็นผู้ปฏิบัติธรรมน้อยมากในปัจจุบัน ซึ่งความจริงแล้ว ธรรมะจะสัมฤทธิ์ผลได้จริง ๆ เมื่อคนส่วนใหญ่ปฏิบัติธรรมร่วมกัน ไม่ใช่เฉพาะนักบวช

ที่จะเกิดขึ้นต่างหากเล่า

อย่างที่ได้อธิบายไว้แต่แรกว่าสนใจการให้คำปรึกษา แต่พอเรียนไปจริง ๆ ก็เห็นว่าการเป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดีต้องไม่เป็นผู้แนะนำเขา แต่ควรที่จะเป็นผู้รับฟังที่ดี ฟังอย่างใส่ใจ สนใจ มีที่ท่า ทำทางที่สนใจ ไม่เมินเฉย ไม่ควรใส่ความคิดของเรา และควรที่จะเป็นกระจกสะท้อนกลับไปที่ เพื่อให้เขารู้ว่าเราได้ตั้งใจฟัง และสนใจเรื่องที่เขาเล่า

นอกจากนี้ ฉันยังได้เรียนรู้ถึงเรื่องโครงสร้างของสังคมที่กตซีโดยการใช้อำนาจอย่างไรบ้าง มีทั้งที่กตซีแบบที่เราตัวและไม่รู้ตัว รวมทั้งโยงไปถึงเรื่องการทำสมาธิภาวนา การทำสมาธิภาวนานั้นเพื่อที่เราจะได้มีสติตั้งมั่น ไม่แบกรับเอาเรื่องที่เขาเล่ามาเป็นทุกข์เอง ต่อจากนั้น แม่ซีบีเบตถามว่าแล้วเวลาตัวเราเองทุกข์ เราจะให้คำปรึกษากับตัวเองอย่างไร วิทยากรตอบว่าควรทำภาวนา มีสติอยู่กับปัจจุบัน เพราะคนที่ทุกข์คือคนที่ไม่อยู่กับปัจจุบัน แต่คิดถึงเรื่องในอดีต ประมัตต์เรื่องอนาคต ซึ่งทำให้เกิดปัญหาและความทุกข์ แต่ถ้าเรามีสติอยู่กับปัจจุบัน รู้เท่าทันอารมณ์ตัวเอง ความทุกข์จะหมกมุ่นได้ยาก อีกทั้งยังได้เรียนรู้ถึงการสื่อสารอย่างสันติ การพูดจาอย่างไรไม่ให้เกิดความ

ขุ่นเคืองขึ้นทั้ง ๒ ฝ่าย

สำหรับหัวใจของการให้คำปรึกษา คือต้องเชื่อมั่นว่าคนที่มีปัญหาทุกข์นั้น เขามีปัญญาและสามารถแก้ปัญหาเองได้ ผู้ให้คำปรึกษาเพียงแต่ช่วยทำให้มันชัดขึ้นมา อย่าไปคิดว่าเราเหนือกว่า ดีกว่าหรือไม่มีปัญญา

การอบรมครั้งนี้ ทำให้ฉันได้เรียนรู้หลายอย่าง เพราะก่อนหน้านี้เวลามีคนมาปรึกษา ฉันก็จะแนะนำบ้าง บอกแนวทางแก้ไขไปบ้าง แต่พอได้เรียนรู้แล้ว ฉันจะไม่แนะนำหรือบอกแนวทางอีก แต่จะให้คนที่มาปรึกษาได้เสนอแนวทางที่เขาคิดเอง ฉันจะเป็นเพียงแต่ผู้รับฟังที่ดี และร่วมกันคิดหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาก

สำหรับตัวฉันเองตั้งใจทำสมาธิภาวนามากขึ้น มีสติรู้เท่าทันตัวเอง ไม่ปล่อยให้ความคิดของตัวเองหลุดลอยไปไหนอนาคตหรือจมอยู่กับแต่อดีต ให้อยู่กับปัจจุบัน และมีแรงจูงใจมากขึ้นในการที่จะช่วยเหลือสังคมให้ผู้คนได้เท่าทันโครงสร้างของสังคมที่กดขี่ข่มเหง เพื่อที่ผู้คนจะได้อยู่กันอย่างสงบและสันติสุข.

เท่านั้น

การที่บอกว่าเกิดเป็นผู้หญิงเพราะทำกรรมบางอย่างไว้ ผู้หญิงไม่มีศักยภาพในการบรรลุธรรมเช่นเดียวกับผู้ชายนั้น ตนเองขอยืนยันได้ว่าไม่จริง ดังตัวอย่างในสมัยพุทธกาล

สมัยพุทธกาลมีผู้หญิงบวชเป็นภิกษุณี ซึ่งหลายท่านบรรลุธรรมขั้นสูงสุด และทุกรูปก็มีประวัติแตกต่างกันไป เช่น พระเขมาเถรี เป็นธิดาภคินี คือเป็นลูกพระเจ้าพิมพิสาร พระเขมาเถรีนี้ พระพุทธเจ้ายกย่องว่ามีปัญญาเสมอกับพระสารีบุตร อีกรูปหนึ่งชื่อพระอุบลวรรณาเถรี เป็นลูกเศรษฐีและเป็นพระอรหันต์ซึ่งมีฤทธิ์มากและได้อภิญญาเสมอกับพระโมคคัลลานะ เป็นพระเถรีองค์ที่เคยถูกข่มขืน เมื่อชาติหนึ่งเคยเกิดมามีทุกข์มากเพราะเคยตกเป็นเมียของลูกชายตนเอง คือเคยมีลูกและพลัดพรากจากกัน ตอนหลังเกิดตกทุกข์ได้ยากและเป็นโสเภณี จึงตกเป็นเมียของลูกชายตัวเอง ต่อมาลูกชายก็มีเมียอีกคนหนึ่งซึ่งก็เป็นลูกสาวของตนเองเช่นกัน ได้คิดว่ากามนั้นทำให้เป็นทุกข์มาก จึงเกิดดวงตาเห็นธรรมที่น่าสนใจคือ เธอเป็นผู้หญิงที่เคยถูกข่มขืน เคยหลงผิดบางอย่าง แต่ก็บรรลุพระอรหันต์

พระภูงาจารย์เถรี เคยเป็นบ้า เพราะลูก ๒ คน สามีนตาย บิดา มารดา และน้องชาย ตายในวันเดียวกัน ได้มาพบพระพุทธเจ้าและบรรลุพระอรหันต์ อีกท่านหนึ่งเป็นฆาตกร คล้าย ๆ กันกับองคุลิมาล ชื่อ พระกุนทลเกสิเถรี สามีเป็นโจรและจะฆ่าเอาทรัพย์สินจึงฆ่าสามีเพื่อเอาตัวรอด และพระกิสาคอตมิ เป็นลูกเศรษฐีตกยาก ถือว่าเป็นคนจน ซึ่งล้นแล้วแต่เมื่อได้ปฏิบัติธรรมก็สามารถบรรลุธรรมขั้นสูงได้ทั้งสิ้น ดังนั้นการบรรลุธรรมมิได้จำกัดเฉพาะชนชั้นปัญญาชนเท่านั้น คนทุกคนถ้าปฏิบัติธรรมอย่างจริงจังก็สามารถบรรลุธรรมขั้นสูงได้

ที่น่าสังเกตคือ ทั้ง ๖ ท่านนี้เมื่อชาติหนึ่งได้เคยเกิดเป็นพี่น้องกัน เคยได้ปฏิบัติธรรมร่วมกัน ได้อธิษฐานขอให้ได้บรรลุธรรม และได้มาเกิดในสมัยพระพุทธเจ้าองค์นี้ และทั้ง ๖ ท่านนี้เคยเป็น

พี่น้องกับพระนางวิสาขาด้วย น่าสนใจว่า คนในสังคมเดียวกับเรา ซึ่งอาจยากจน เป็นโสเภณี ถูกข่มขืน เป็นบ้า หรือว่าเป็นฆาตกร ไม่แน่ว่าอาจเป็นพี่น้องกับเรา ซึ่งนี่เป็นพื้นฐานของวิคิดแบบมหายานที่เชื่อว่า คนเราทุกคนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และไม่แน่ว่าจะแสวงหาความหลุดพ้นเฉพาะตน

ตนเองเริ่มปฏิบัติธรรมตั้งแต่วัยรุ่น โดยมีเพื่อนไปบวชและให้หนังสือ “เตาเต็กเก็ง” มาอ่านด้วยความสนใจเรื่องธรรมชาติเป็นทุนอยู่แล้ว แต่พบว่าตนเองไม่รู้จักรศาสนา สมัยนั้นประกาศตัวว่าเป็นคนไม่มีศาสนา เพียงแต่สนใจด้านศาสนาเท่านั้น ต่อมาเมื่อชีวิตเป็นทุกข์ เช่น เอ็นท์ไม่ติด ทำให้คิดได้ว่า ความทุกข์เกิดจากใจที่ผิดหวัง เกิดจากข้างในเราเอง หลังจากนั้นก็ได้อ่านหนังสือมากขึ้นและยอมรับในที่สุดว่าตนเองเป็นชาวพุทธ ประกอบกับได้มีโอกาสมาปฏิบัติธรรมที่สวนโมกข์ เมื่อมาทำงานกับกลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม ทำงานประสานความเข้าใจระหว่างศาสนา พอเริ่มปฏิบัติจึงได้รู้ว่าอ่านหนังสือมา ๑๐ ปีนั้นที่เคยคิดว่าเข้าใจแล้วก็ยังไม่สามารถจะแก้ทุกข์ได้ ต้องปฏิบัติเท่านั้น จึงเกิดความคิดว่าที่เป็นทุกข์ก็เพราะไม่ได้อยู่กับปัจจุบัน ไปคิดอยู่ในอดีตและอนาคต จึงเกิดทุกข์ ตนเองคิดว่าตอนนี้มีเครื่อง-มือที่จะใช้จัดการกับความทุกข์ได้ ถ้าจัดการให้มีสติอยู่กับปัจจุบัน จึงได้ปฏิบัติอย่างจริงจัง ต่อมา ปัญหาของผู้ปฏิบัติธรรมแบบฆราวาสคือ ความรวนเรเห็น พอกลับบ้านแล้ว อารมณ์ในการปฏิบัติธรรมมันจะหายไปเรื่อย ๆ โดยสรุปแล้ว คิดว่าผู้หญิงมีศักยภาพที่จะปฏิบัติธรรมได้ และควรนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน

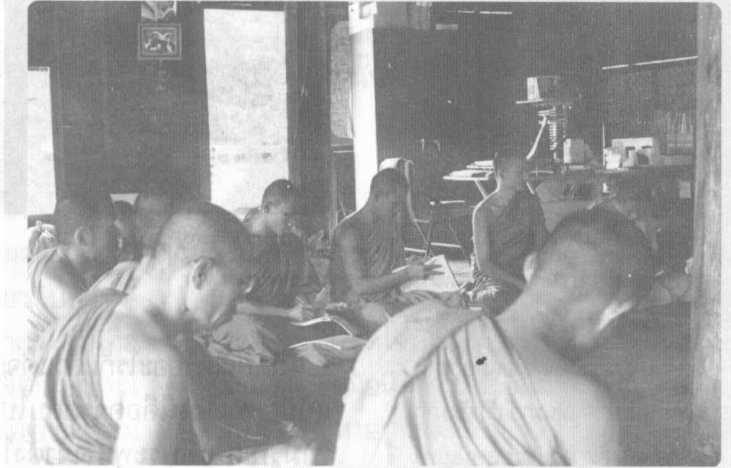
คุณอวยพร

ฟังจากที่คุณนารีเล่าเรื่องภิกษุณีทั้ง ๖ รูปนั้น ชี้ให้เห็นว่า ศาสนาเป็นสถาบัน เป็นมิติชีวิตและสังคมที่ผู้ชายจัดการทั้งหมด ตั้งแต่เขียน ตีความ

และจัดระบบ ตนเองเมื่อตอน ๖ ขวบเคยเห็นพระบิณฑบาต แล้วบอกแม่ว่าอยากบวช แต่แม่ห้ามบอกว่าบาป เป็นผู้หญิงบวชไม่ได้ ตนเชื่อว่าเหตุการณ์นี้ทำให้ความคิดเรื่องศาสนาหยุดลงตั้งแต่ตอนนั้น แต่เรื่องความยุติธรรมทางสังคมยังคิดอยู่ เพราะเป็นลูกชานาและยากจนมาก ตนคิดว่า ถ้าได้ยินเรื่องภิกษุณีตั้งแต่ตอนนั้นชีวิตคงไม่เป็นอย่างนี้ เรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่า โอกาสที่ผู้หญิงจะเข้าถึงเรื่องนี้มีน้อยมาก แน่หนอนว่ามีเรื่องราวผู้หญิงอยู่ในพระไตรปิฎก แต่ผู้ชายซึ่งเป็นผู้แปลก็เลือกแปลแต่ที่ตนเองชอบถึงอย่างไร คนเราก็มืดคิดและความชอบที่จะเลือกอันใดอันหนึ่งที่จะหยิบมาพูดหรือสอนทั้งนี้ โดยไม่ได้ตั้งใจ ผู้ชายก็อาจจะแปล ตีความตามมุมมองหรือประสบการณ์ของตนมีใช้เพื่อผลประโยชน์ใด ๆ เลย ข้อมูลด้านประสบการณ์การปฏิบัติธรรมหรือบทบาทของผู้หญิงแทบจะไม่มี และทุกวัดแทบไม่พูดถึงเลย ส่วนมากเรามักจะได้อ่านจากหนังสือที่สามเณรี (ธัมมกันหา) ซึ่งแต่ก่อนท่านเคยเป็นอาจารย์ทางด้านนี้จัดทำออกมา เป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมในการแปลและตีความ ซึ่งจะทำให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ทำให้ยังเกิดความสมดุล ไม่ใช่แตกแยก การเปิดโอกาสให้ผู้หญิง ไม่ว่าจะ

ประสบการณ์จากการเข้าคอร์ส พัฒนาการสถาบันสงฆ์ไทย และบทบาทต่อสังคมสมัยใหม่

เนกขัมมวิสัย

เมื่อวันที่ ๑๕-๑๘ มิ.ย. ที่ท่านก ข้าพเจ้าได้เข้าร่วมอบรมคอร์สของเสขิยธรรมวิทยาลัยสำหรับพระสงฆ์ รุ่นที่ ๒ หัวข้อเรื่อง “พัฒนาการสถาบันสงฆ์ไทยและบทบาทต่อสังคมสมัยใหม่” ที่วัดป่าสุคะโต จ.ชัยภูมิ มีพระไพศาล วิสาโล เจ้าอาวาส เป็นวิทยากรเรื่องนี้ การอบรมครั้งนี้ ข้าพเจ้าได้เรียนรู้เรื่องของโครงสร้างคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเนื้อหาเสนอการมองปัญหาคณะสงฆ์ให้เข้าใจอย่างเป็นระบบ เพื่อสามารถวางท่าทีและมีส่วนในการช่วยแก้ไข้ปัญหาให้กับพุทธศาสนาได้ โดยเริ่มจากศึกษาพัฒนาการของคณะสงฆ์ไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงมาจนถึงปัจจุบัน และวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เช่น โครงสร้างการปกครองและการศึกษาของสงฆ์ เป็นต้น โดยทั้งหมดนี้จะช่วยนำไปสู่การแสวงหาทางออกและแนวทางแก้ไข เพื่อฟื้นฟูคณะสงฆ์ไทยให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น พร้อมกับปรับบทบาทใหม่ให้เท่าทันกับสังคมในยุคปัจจุบัน

ข้าพเจ้าดีใจมากที่ได้เห็นพระหนุ่ม เณรน้อย มีความสนใจใฝ่รู้ในเรื่องของโครงสร้างคณะสงฆ์ไทย เพื่อที่จะได้รับรู้ถึงปัญหาต่างๆ ที่กำลังเกิดขึ้นกับคณะสงฆ์ไทยว่ามีความเป็นมาอย่างไร ในอดีตมีปัญหอะไรที่เกิดขึ้น เขามีวิธีการจัดการแก้ไขกับปัญหาอย่างไร ปัจจุบันนี้คณะสงฆ์เป็นอย่างไร และในอนาคตจะมีปัญหอะไรเกิดขึ้นอีก เพื่อที่จะรับมือแก้ไขสถานการณ์ของคณะสงฆ์ให้ดีขึ้น

พร้อมกันนั้น ระหว่างการอบรมมีการทำวัตรเช้า วัตรเย็นร่วมกับเพื่อน ๆ พระสงฆ์ที่วัดป่าสุคะโต รวมทั้งออกบิณฑบาตตอนเช้าด้วย ทำให้ได้เห็นบรรยากาศของชีวิตชาวบ้านทางภาคอีสาน เพราะพระสงฆ์ที่เป็นนักศึกษาเสขิยธรรมวิทยาลัยนั้นมาจากหลากหลายที่ เกือบจะทั่วทุกภาคของประเทศเลยทีเดียว และในทุกเช้าของการทำวัตรเช้าพระไพศาล เจ้าอาวาสวัดป่าฯ ได้ชี้แนะทุกคนด้วยทุกเช้า แถมยังเทศน์ให้

กับชาวบ้านทั้งก่อนที่จะผันข้าวด้วย

ข้าพเจ้าสังเกตว่าผู้คนที่นี่มีข้าววัด ส่วนใหญ่จะเป็นพ่อใหญ่ แม่ใหญ่ และ ลูกเด็กเล็กแดงที่ยังไม่ได้เข้าโรงเรียน ส่วนหนุ่ม ๆ สาว ๆ เข้าใจว่าบางส่วนไปโรงเรียน และอีกบางส่วนไปทำงาน ทำให้ไม่มีเวลาเข้าวัด จะมาได้เฉพาะ ช่วงวันหยุด และวันสำคัญทางศาสนา เท่านั้น ทำให้ข้าพเจ้าได้เห็นว่ามีแม่แต่ ชนบทที่หากคนหนุ่มสาวเข้าวัดเข้าวาได้ยาก แล้วในสังคมเมืองเล่าจะเป็นอย่างไร ดังนั้นข้าพเจ้าจึงไม่แปลกใจเลยที่ว่าทำไมบาร์ ห้างสรรพสินค้า ดึงดูดคนหนุ่มสาวได้ดีกว่าวัด ซึ่งดูจะสงบเงียบไม่เหมือนหรือเหมือนกับสถานบ้านเชิง แต่หากคนทั้งหมดเข้าวัดกันมากขึ้น ข้าพเจ้าคิดว่าจะช่วยลดปัญหา ยาเสพติด และปัญหาอื่น ๆ ของวัย รุ่นได้บ้างไม่มากก็น้อย แต่อย่าเสียตย ที่วัดส่วนใหญ่ไม่สามารถดึงพวกเขาเข้าวัดได้ ทำให้ข้าพเจ้าคิดว่าวัดก็มีส่วนเหมือนกันที่ก่อให้เกิดปัญหาในหมู่วัยรุ่น เนื่องจากพระสงฆ์ไม่สามารถสื่อ กับคนรุ่นใหม่ได้ วัดก็มีสิ่งปลูกสร้างมากมายไม่ชวนให้เข้าไปเลย เหล่านี้ ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไข ทั้งพระสงฆ์ และวัยระรังต้องย้ายแยกกัน

สนทนาอย่างเป็นกันเอง

เป็นภิกษุณีหรืออะไรก็แล้วแต่จะยังเป็นการช่วยพระพุทธรศาสนา วิธีแก้ปัญหารื่องนี้คือควรกลับไปพิจารณาสมัยพระพุทธรเจ้า ดูระบบตามรูปแบบที่พระพุทธรเจ้าตั้งไว้แต่เดิม

ตัวอย่างเรื่องการตีความ เช่น ตอนที่มีการสังคายนาครั้งที่ ๑ ที่มีพระเถระชั้นผู้ใหญ่ซึ่งบรรลุนิพพานแล้วทั้งสิ้นได้ตั้งคำถามทำนองว่าพระอานนท์ไปทอดตันให้พระพุทธรเจ้าให้บวชภิกษุณี ถ้าฟังโดยไม่คิดต่ออะไรก็คงเห็นด้วย แต่เรื่องนี้สามเณริฐมนั้นหาว่ามีมุมมองว่า พระพุทธรเจ้าท่านอยู่เหนือภาวะที่ใครจะไปทอดตันได้ การตีความอย่างนี้แสดงว่าดูถูกพระพุทธรเจ้า หว่าท่านไม่มีปัญหาจึงต้องให้พระอานนท์มากอดตัน ซึ่งทำให้เห็นว่า

๑. การศึกษาเรื่องพุทธชนนั้น ไม่สามารถเชื่อมโยงกับผู้หญิงเองได้ เพราะไม่มีผู้หญิงปรากฏอยู่ในตัวละครเลย นอกเสียจากว่าเป็นผู้เสียสละ เป็นผู้เลี้ยงลูก

๒. เนื่องจากผู้หญิงบวชเป็นนักษบวชไม่ได้ จึงมีการคิดรูปแบบแม่ชีขึ้นมา ตนเองได้ทำงานแม่ชีร่วมกับคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศพพ.) มานานถึง ๖-๗ ปี เราพบว่าแม่ชีเป็นกลุ่มผู้หญิงที่มีสถานภาพต่ำที่สุดในสังคม องค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทยมีเพียง ศพพ. เท่านั้นที่ทำงานด้านนี้ ซึ่งมี ๑๐,๐๐๐ กว่ารูปทั่วประเทศ ปรากฏการณ์นี้เป็นเช่นเดียว ลาดัก เขมร ศรีลังกา และทุก ๆ แห่งที่ตนไป องค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ ไม่มีภาพของนักบวชหญิงที่เรียกว่าแม่ชีอยู่ในหัวเลย ระบบการศึกษาของแม่ชีก็ถูกทอดทิ้ง กฎหมายก็ไม่รองรับ ดังนั้น ผู้หญิงจึงไม่อยากจะเข้ารูปแบบนี้ พ่อแม่ก็ไม่อยากให้เข้าด้วย เพราะสถานภาพตกต่ำคนทั่วไปเห็นว่าแม่ชีเป็นผู้รับใช้พระ และนี่ก็มาถึงว่าแม่ชีจะขึ้นมา

นึ่งเทศน์บนธรรมาสน์ได้

สรุปว่าโครงสร้างก็ไม่เอื้อ ระบบการศึกษา ก็ไม่มี เพราะฉะนั้น เราต้องมองเชื่อมโยงกับระบบ โครงสร้างจึงจะเข้าใจ ต้องมองให้ลึกกว่าอะไรทำให้ ผู้หญิงไม่สามารถเข้าไปปฏิบัติธรรมได้ มิเช่นนั้น เราจะมองด้วยอคติว่าผู้หญิงไม่ปฏิบัติธรรมเอง หรือแม่ชีไม่ยอมพัฒนาตัวเอง ที่คุณนารีพูดว่า อ่านหนังสือมาสิบปีไม่เท่ากับนั่งวันหนึ่งนั้นเป็น ความจริง การจะเข้าถึงธรรมะได้ต้องปฏิบัติ แต่ มีผู้หญิงด้อยโอกาส แรงงาน กรรมกร ชวนา โสเภณีอีกมากที่ไม่มีโอกาสไปวัดสัปดาห์หนึ่ง อย่างนี้ เพราะโครงสร้างระบบนอกจากไม่เอื้อแล้ว ยังกีด ถ้าเข้าไปในร้านหนังสือแล้วมองกวาดไป จะเห็นว่าภาพของผู้หญิงเป็นภาพเกี่ยวกับความ-งาม การเลี้ยงเด็ก วิธีทำกับข้าว ถ้าสุดโต่งก็คือ ไปเปลือย เราจะไม่เห็นมิติด้านจิตวิญญาณ ดั่งนั้น ในระบบอย่างนี้ผู้หญิงก็ไม่สามารถจะเชื่อมโยงตัวเองกับการปฏิบัติธรรมได้

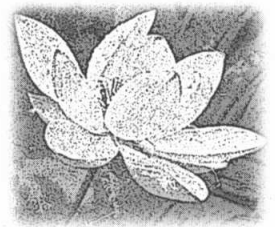
ตนเองเชื่อว่า ต่อไปเราจะเรียนรู้พุทธศาสนา จากเพื่อนชาวตะวันตก ถ้าแบ่งออกเป็น ๓ นิกาย คือ เถรวาท มหายาน และวัชรยาน พบว่าสาย ธิเบต (วัชรยาน) เป็นสายที่มีภาพลักษณ์ของ ผู้หญิงมากที่สุด เพราะเราจะเห็นภาพผู้หญิง เช่น พระนางตารา (เป็นพระราชาธิพระองค์หนึ่งที่น่า พระพุทธศาสนาจากอินเดียเข้าไปในธิเบต ชาว ธิเบตถือเป็นพระพุทธรูปเจ้าในภาคผู้หญิง คล้ายกัน กับพระนางกวนอิมในนิกายมหายาน) เวลาไปนั่ง ในสำนักซึ่งจะเห็นพระพุทธรูปนางตารา ภาพทั้งก ที่แขนก็เป็นรูปพระนางตารา และยังมีบทสวด- ของพระนางตาราด้วย ทำให้ผู้หญิงรู้สึกมั่นคง เพราะมีความมั่นใจ แต่สายเถรวาทซึ่งดูให้ชัดเจน แล้วเป็นสายที่อนุรักษนิยมที่สุด คำว่าอนุรักษ- นิยมนี้มีทั้งข้อบวกและลบ เพราะอนุรักษนิยม หมายถึงชายเป็นใหญ่ อีกประการหนึ่งคือเถรวาท แบ่งแยกชัดเจนระหว่างฆราวาสกับพระ เพราะ ฉะนั้นหน้าที่ในการเผยแผ่พระศาสนาคือหน้าที่ ของพระโดยที่ฆราวาสชายหญิงไม่เกี่ยวข้อง และ มีลักษณะแบบลำดับชั้นอำนาจด้วย ในตะวันตก

ฆราวาสเข้ามาปฏิบัติและปฏิรูปให้ศาสนาพุทธ เชื่อมโยงกับโลกสังคมปัจจุบันได้ ทำให้พระ- พุทธศาสนากลับมามีความหมาย ยกเว้นวัดไทย วัดเขมร วัดลาวในตะวันตกที่ยังคงรูปแบบ แบบอนุรักษนิยมอยู่ แม้แต่การนั่ง วัดเหล่านี้พระ จะนั่งอยู่ข้างบน แต่ถ้าเป็นวัดนิกายธิเบตจะนั่ง แบบผู้ชายฝั่งหนึ่ง ผู้หญิงฝั่งหนึ่ง และหลายที่จะ มีอาจารย์ธรรมะทั้งผู้หญิงและผู้ชาย

นอกจากนั้นก็ต้องให้โอกาสฆราวาสเข้ามา มี ส่วนร่วมด้วย

ทัศนะจากผู้ร่วมกิจกรรม

- แม่ชีขาดโอกาสในการเรียนรู้และฝึกฝน พัฒนาตน สมัยนี้ดีกว่าแต่ก่อนมาก แต่ถึงอย่าง ไรก็ยังมีปัญหาอยู่อีกมาก
- การทำงานเพื่อผู้หญิงนี้ เราจะต้องมอง และทำงานเพื่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างด้วย
- ความไม่ยุติธรรมที่เกิดขึ้นกับแม่ชีดูไปแล้ว ไม่แตกต่างอะไรกับการถูกกดขี่ของสมัชชาคนจน
- ควรจะสร้างเวทีเช่นนี้ออกสู่สังคมอย่างเป็น ระบบ โดยสร้างองค์ความรู้เพื่อเป็นกระแสและ ประสานงานกับภาครัฐ
- ผู้หญิงควรจะรวมตัวกัน
- กลุ่มนี้น่าจะได้เจอกันอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง โดยครั้งต่อไปอาจจะตั้งประเด็นเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติธรรมของแต่ละท่าน และทิศทางของกลุ่ม.

แม่ช้ไทย ในทัศนะ ของข้าพเจ้า

ที่มา

จากการได้ทำงานร่วมกับแม่ช้ ข้าพเจ้าพบกับความอึดอัดคับข้องใจหลาย ๆ ครั้ง เมื่อได้ยื่นคำแนะนำ ที่มักมีผู้กล่าวกับแม่ช้ในทำนองว่า “ถ้าอยู่เ็นแม่ช้แล้วทุกซ้อย่างนี้ทำไมถึงไม่สึกเสียละ ไปปฏิบัติธรรมนอกแบบก็ได้” ข้าพเจ้าขอคิดแทนแม่ช้ว่า ผู้หวังดีเหล่านั้นพูดง่าย เพราะเขามีชีวิตที่แตกต่างจากแม่ช้มากมาย ถ้าข้าพเจ้าตัดสินใจบวช เพื่อหาโอกาสศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ทั้งมิได้มีบัญชีเงินฝากในธนาคาร และครอบครัวก็มีภาระเกินกว่าจะอุปการะได้ ณ บัดนี้ข้าพเจ้าถือเป็นอนาคาริกคนหนึ่งแสวงหาความหลุดพ้นก็ดี หรือไม่เห็นหนทางอื่นใดที่จะได้ใกล้ชิดพระศาสดาก็ดี แม้รู้ว่าจะต้องฝ่าเผชิญความทุกข์ยากต่าง ๆ ข้าพเจ้าจะยังบวชเช่นนี้ต่อไปหรือไม่ ฟังดูเหมือนง่ายที่จะตัดสินใจ แต่ถ้าคิดว่า

ตัวเองเป็นแม่ซีคนหนึ่งจริง ๆ แล้ว ข้าพเจ้าพบว่ามันเป็นเรื่องยุ่งยากมาก และนี่เองเป็นที่มาของข้อเขียนชิ้นนี้ ซึ่งตอนแรกเป็นเพียงการคิดโต้ตอบกับตนเอง ดังนั้น ถ้อยคำเพียงรำพันนี้อาจดูวากวน เต็มไปด้วยคำถาม และดูปราศจากทางออกที่เป็นรูปธรรม แต่ข้าพเจ้าหวังว่านี่อาจจะเป็นประกายให้เกิดความแตกฉานและขบคิดร่วมกันให้ชัดเจนต่อไป

กำเนิดแม่ซีไทย

ก วามเป็นมาของแม่ซีไทยไม่มีผู้ใดให้ความกระจ่างได้ เมื่อสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์แล้ว พบหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพียงเล็กน้อย จากบันทึกของ ลาลูแบร์ ทูตชาวฝรั่งเศส ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช กล่าวว่า “ถึงแม่สยามจะมีนางซีคือสตรีที่ปฏิบัติตามพระวินัยสิกขาบท (ศีล) เป็นส่วนใหญ่ บางพวกไม่มีสำนักของตนต้องอาศัยในวัดของพระภิกษุนั้น ชาวสยามเชื่อว่าอายุขัยวัยล่วงชราเหล่านั้น (ด้วยปรากฏว่าไม่มีนางซีสาว ๆ เลย) นั้นแลเป็นเครื่องประกันเพียงพอของการสำรวมอินทรีย์อันบริสุทธิ์”

และจดหมายเหตุของหมอเอนเยนเบิร์ตแคมเฟอร์ ในสมัยต้นของพระเพทราชาได้กล่าวว่า “สตรีชาวสยามรักเสรีภาพมากเกินไปกว่าที่จะยอมมอบตนให้อยู่ในสำนักนางซีของเรา นางจะไปบำเพ็ญเพียรก็ต่อเมื่อล่วงเข้าวัยชรา ที่เปื้อนโลกียวิสัยแล้วเท่านั้น และน้อยรายที่จะลาออกจากสำนักมา ประการหนึ่งโดยที่นางต้องติดตามพระสงฆ์องค์เจ้าเสมอ จึงได้มีการกำหนดกฎเกณฑ์ในสตรีที่จะบวชเป็นชีก็ต่อเมื่ออายุล่วง ๕๐ ปีไปแล้วเท่านั้น เพื่อป้องกันข้อครหา นางต้องโกนศีรษะ โกนคิ้ว เหมือนอย่างภิกษุ และนุ่งขาวห่มขาว สีขานั้นเป็นสีสุภาพของชนชาวสยาม ใช้ในโอกาสไว้ทุกข์และคราวมีพิธีงานสำคัญ พวกนางมีได้อยู่ในคณะอาราม นางจากครอบครัวมาอยู่รวมกันหมู่ละ ๓-๔ คนในที่ใกล้

วัด ได้ถือกำหนดวินัยข้อปฏิบัติเอาตามภิกษุที่สวดมนต์ทำวัตรและเจริญภาวนานาน ๆ ในโบสถ์หน้าที่ส่วนใหญ่ของนางคือปรนนิบัติพระสงฆ์ การจัดจ้งหันถวย และช่วยเหลือในกิจการอื่น ๆ ด้วยการอวยทานอยู่เนื่องใจ”

จำนวนที่แน่นอนของแม่ซีไทยก็ไม่สามารถหาข้อมูลอ้างอิงได้อย่างชัดเจน บ้างก็ว่า ๓๐,๐๐๐ รูป ๑๓,๐๐๐ รูป หรือ ๖,๐๐๐ รูป แต่ที่แน่นอนในจำนวนนี้สังกัดสถาบันแม่ซีไทยประมาณ ๓,๐๐๐ รูป

แม่ซีไทยในวัด

ก วามคิดความเชื่อที่ว่าหน้าที่ของแม่ซีคือทำครัว เก็บขยะ เลี้ยงสุนัข ทำงานรับใช้วัด พระ และเณร ยังฝังแน่นอยู่ในอคติของสังคม บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้าได้ยินใคร ๆ บอกว่า ความรู้สึกที่เกิดเมื่อได้พบเจอแม่ซีไม่แตกต่างกันนัก การตัดสินคุณค่าภายในใจว่า แม่ซี คือผู้หญิงร่อนเร่ จุกจิก ชอบสร้างปัญหา ที่มีสโลแกนว่า “อกหัก หลีกลอย คอยงาน สังขารเสื่อม” เป็นปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันทันทีที่เห็นแม่ซี แสดงว่ารากเหง้าความคิดความเชื่อนี้ฝังรากลึก!

แม้ปัจจุบัน วิกฤตของคณะสงฆ์ที่วิวัฒนาการซับซ้อนเรื้อรังมากขึ้น โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่อาจมีท่าทีปฏิเสธและต่อต้านการเคารพพระสงฆ์ แต่ข้าพเจ้าเชื่อเหลือเกินว่าความรู้สึกโดยรวมที่สังคมมีต่อพระสงฆ์ในปัจจุบันก็ยังฝังอยู่ด้วยความหวงและเปี่ยมด้วยความศรัทธาเลื่อมใส

เช่นเดียวกับภาพลักษณ์ที่สังคมสร้างให้แม่ซี แม้ปัจจุบันดูเหมือนสถานการณ์จะดีขึ้นกว่าเดิม มีแม่ซีที่ได้รับการยกย่องในทางปฏิบัติธรรม มีแม่ซีที่อุทิศตนทำงานช่วยเหลือสังคม มีแม่ซีรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาสูงขึ้นทั้งทางโลกและทางธรรม แต่ความรู้สึกโดยรวมที่สังคมมีต่อแม่ซีก็ยังคงเหมือนเดิม และยังเพิ่มเติมไปด้วยความลึกลับสยอง อิทธิพลที่เหลือในความรู้สึก และประดักประเดิดใจ

หากไม่เชื่อลองถามตัวท่านเองก่อน แล้ว
สอบถามคนรอบข้างดูอีกที

สถานภาพทางสังคม

ก วามอิหลักอิเหลื่อ ประดักประเดิดใจ
นี่เอง ที่ทำให้คนไม่รู้จะวางแม่ชีไว้ตรง
ไหน จะเป็นนักบวชก็ไม่ใช่ จะเป็น
ฆราวาสก็ไม่เชิง ดังนั้นผู้คนจึงมักจะ “อะไรก็ได้”
กับแม่ชี โดยไม่นึกว่าท่านเหล่านั้นก็ต้องสำรวม
และรักษาความบริสุทธิ์ถึงดงามแห่งตน เป็นเรื่อง
ที่พบได้บ่อยที่จะมีผู้ชายขึ้นมานั่งข้าง ๆ เมื่อแม่
ชีนั่งรถโดยสาร โดยอาจจะกล่าวได้ว่า สถานภาพ
ของแม่ชีปรับเปลี่ยนตามการตัดสินใจของคนใน
สังคม สังคมเล็ก ๆ เช่น บางหมู่บ้านยกย่องแม่ชี
เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ประกอบพิธีกรรมและ
บิณฑบาตเช่นเดียวกับพระสงฆ์ แต่ข้าพเจ้าก็ยัง
เห็นว่าภาพลักษณ์เก่า ๆ นั้นยังคงบ่งชี้ได้ดีถึง
“ความเป็นแม่ชี” ที่สังคมโดยรวมเข้าใจ

ดูเหมือนว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้วยอยู่ ๒
ประการ คือ ปัจจัยภายนอก ซึ่งได้แก่ชุมชน
ระบบการบริหารในวัด และสังคมโดยรวม ปัจจัย
ที่เกี่ยวข้องด้วยอีกประการหนึ่งก็คือ ปัจจัยภายใน
หมายถึงตัวของแม่ชีเอง คือความแน่วแน่
ศรัทธาปฏิบัติธรรมในเพศพรหมจรรย์เพื่อช่วย-
เหลือสังคมและหลุดพ้น

ทั้งสองปัจจัยนี้ล้วนมีผลเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยง
ถึงกันและกัน มักมีผู้อ้างว่า “ถ้าแม่ชีทำตัวดีแล้ว
ความศรัทธาก็จะมาเอง” ข้าพเจ้าคิดเล่น ๆ แบบ
มองมุมกลับว่า “ถ้าสังคมมีความเลื่อมใสศรัทธาดี
แล้ว แม่ชีก็จะปฏิบัติดีเอง” แต่ความจริงก็คือ
คนเรามักมีแนวโน้มที่จะกล่าวโทษผู้อื่นก่อนตนเอง
ความคิดเล่น ๆ ของข้าพเจ้าจึงมีอันต้องตกไป
แต่อาจจะเห็นชัดกว่า หากเปรียบเทียบว่าถ้าคน
เป็นคนดี ใฝ่ดีเสียแล้ว ปัญหาทุจริต คอรัปชั่น
ฆาตกรรม ยาเสพติด และอื่น ๆ ก็คงไม่เกิด
ถ้าเพียงแต่คนเป็น “คนดี” เท่านั้น ซึ่งก็มีส่วน
ประกอบของความเป็นจริงอยู่ แต่เรามากจะลืมนึก

มองไปว่า องค์ประกอบใดบ้างเล่าที่มีผลทำให้คน
เป็นคนดี นอกเสียจากความใฝ่ดีของบุคคล
นั่นเอง?

เกิดเป็นแม่ชีมีกรรม

! ฝันไปได้หรือไม่ ที่จะแม่ชีที่ตั้งใจศึกษา
และปฏิบัติธรรม ไม่ว่าแรงบันดาลใจใด
ก็ตามที่นำพาท่านก้าวเข้ามาสู่เส้นทางนี้
(เรื่องนี้คงจะคล้ายกันกับการก้าวเข้าสู่ร่มเงาแห่ง
บวรพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสงฆ์) แต่ภาพ-
ลักษณ์ที่ตอกย้ำอยู่เนื่อง ๆ ว่าบพาทของแม่ชีคือ
ผู้รับใช้ มิใช่การแสวงหาเพื่อหลุดพ้นหรือเป็น
ผู้นำทางจิตวิญญาณ ประกอบกับความคาดหวัง
ของผู้คนที่ยังอิงอยู่ในกรอบภาพลักษณ์เดิม ๆ
ผู้หญิงคนหนึ่งจะฝ่าเผชิญรอบคอบและค่านิยม
เก่า ๆ ที่ครอบทับอยู่อย่างแน่นหนาได้สักเท่าไร?
ถึงแม้ว่าจะมีแม่ชีที่พยายามกระทำทุกวิถีทางเพื่อ
แสวงหาโอกาสปฏิบัติธรรม ท่านเหล่านั้นก็ต้อง
ฝ่าฟันกับอคติที่แปรออกมาในหลากหลายรูปแบบ
เห็นจะมีบางท่านกระมังที่มีโอกาส มีฐานความรู้
และทรัพยากรเพียงพอที่จะทลายกรอบดังกล่าว
ได้ (ซึ่งก็จะต้องไปเจอกรอบเก่าที่ปรากฏในรูป-
แบบใหม่ ๆ อีก) และแม้ว่าจะมีวัด พระ รวมทั้ง
ฆราวาสหลายท่านหลายฝ่ายช่วยกันฝ่าทลาย
กรอบแห่งมายาคติดังกล่าว ก็ดูเหมือนว่าเป็น
ความพยายามอันแสนจำกัดเหลือเกิน แต่ถ้าคิด
แบบมองโลกในแง่ดีก็เห็นว่า ยังดีกว่าไม่มีใคร
ทำอะไรเสียเลย

จนในที่สุด เมื่อหาเหตุผลใดไม่ได้แล้วก็ยก
โทษทัณฑ์ทั้งหมดทั้งปวงแก่กรรม ซึ่งก็ง่ายดี
และดูปราศจากข้อโต้แย้ง แม้ว่าจะเป็นการตี-
ความกฎแห่งกรรมที่จำกัดคับแคบ ละเลยกรรม
ในมิติของกรรมร่วมที่เชื่อเรื่องความเชื่อมโยงอิง-
อาศัยซึ่งกันและกันของสรรพสิ่งต่าง ๆ

อย่างไรก็ดี คำพูดที่ว่า “เกิดเป็นแม่ชีมี
กรรม” ก็ได้ยินอยู่บ่อยครั้ง จนดูเหมือนกับว่า
เราเพ่งมองแต่ปัจจัยภายใน คือตัวแม่ชีเอง (โดย

ยกเหตุไปให้กรรม) ละเลยปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่ออย่างจริงจังเสียยิ่งกว่าจริง

โครงสร้างสังคมแบบชายเป็นใหญ่

 นวนิเวศเรื่องสังคมหรือวัฒนธรรม แบบชายเป็นใหญ่หรือระบบปิตาธิปไตย โดยทั่วไปหมายถึง การมีอำนาจเหนือกว่าของผู้ชาย ความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ผู้ชายมีเหนือกว่าผู้หญิง และใช้ในการอธิบายลักษณะระบบที่ผู้หญิงถูกกำหนดให้อยู่ในฐานะที่ด้อยกว่าผู้ชายในหลายด้าน

“การใช้อำนาจเหนือกว่า หมายถึงการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใช้แหล่งอำนาจที่ตนเองมีอยู่ (ไม่ว่าจะเป็นเพศ วัย ทรัพย์สิน ความรู้ ตำแหน่งชาติพันธุ์ คุณธรรม ฯลฯ) เพื่อตัดตัดสินใจแทนแสวงหาประโยชน์ และให้ความหมายประการการณ กำหนดมาตรฐาน หรือให้คุณค่ากับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่น” น่าสังเกตว่าอำนาจเหนือกว่านี้ ใคร/เพศใด จะเป็นผู้ใช้ก็ได้ หากมีแหล่งอำนาจอยู่ในมือ เพียงแต่ผู้ชายในสังคมแบบชายเป็นใหญ่สามารถเข้าถึงแหล่งที่มาของอำนาจได้ง่ายกว่า บางกรณีมีการใช้อำนาจเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม แต่เราสามารถจำแนกได้ว่าเป็นการใช้อำนาจเหนือกว่าหรือไม่ โดยใช้เกณฑ์ว่าใครเป็นผู้ตัดสินใจ และใครได้ประโยชน์

ระบบโครงสร้างดังกล่าวแตกต่างกันไปในแต่ละชนชั้น บริบทของสังคม และช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ โดยเชื่อว่านี่ไม่ใช่ธรรมชาติหรือเหตุผลทางสรีรวิทยาที่ผู้หญิงเกิดมาด้อยกว่าผู้ชาย จำเป็นจะต้องถูกควบคุมโดยผู้ชาย หรือเป็นทรัพย์สินส่วนหนึ่งของผู้ชาย ซึ่งเหล่านี้เป็นระบบคิดที่มนุษย์สร้างขึ้น หรือเรียกว่าเป็นวัฒนธรรม ซึ่งมีการปลูกฝังบ่มเพาะมายาวนานอย่างเป็นระบบ

ความรู้สึกและประสบการณ์ที่ต้องอยู่ในสถานะเป็นรองเป็นสิ่งทำลายเกียรติ ศักดิ์ศรี ความมั่นใจ และการเคารพตนเองของผู้หญิง

ที่สำคัญยังเป็นตัวจำกัดความมุ่งมาดปรารถนาในการกระทำใด ๆ เพื่อยืนยัน แสดงสิทธิของตนเอง (มักจะมีผู้หญิงถูกกล่าวหาว่าเป็นแม่เมดแพศยา ไม่มีมายอาย ก้ากั้น ไม่เป็นกุลสตรี เมื่อเธอก้าวออกจากบทบาทและพื้นที่ที่สังคมได้กำหนดไว้แล้ว)

บรรทัดฐานและการปฏิบัติที่กำหนดให้ผู้หญิงอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่าผู้ชายอันเป็นการใช้อำนาจควบคุมผู้หญิงนั้นเกิดขึ้นในทุกแง่มุมของชีวิต ทั้งในบ้าน สังคม ศาสนา โรงเรียน หนังสือ สื่อต่าง ๆ โรงงาน และที่ทำงาน โดยผ่านสถาบันหลัก ๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา ระบบกฎหมาย ระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจ ระบบและสถาบันทางการเมือง สื่อและสถาบันการศึกษาและระบบการเรียนรู้ ซึ่งทั้งหมดทั้งมวลนี้ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบมาเป็นเวลายาวนาน

ผู้ชายในสังคมชายเป็นใหญ่

 แม้ว่าผู้ชายนั้น จะต้องการหรือไม่ต้องการระบบโครงสร้างแบบนี้ ปรากฏการณ์ที่เป็นจริง ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติคือ พวกเขาเกือบพอใจกับสิทธิบางอย่าง ในฐานะที่เป็นผู้ชาย ทั้งนี้ โดยมีผู้หญิงเป็นส่วนหนึ่งของการสนับสนุนโครงสร้างดังกล่าว ซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องแปลกประหลาดอะไร เพราะผู้หญิงก็ได้รับการปลูกฝังคุณค่านั้น ๆ ด้วย ผู้หญิงจึงไม่หลุดออกไปจากอุดมคติของระบบโครงสร้างสังคมแบบชายเป็นใหญ่ และมีผู้หญิงบางส่วนได้รับประโยชน์จากระบบนี้ด้วยเช่นกัน นี่เป็นมิติความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน ซึ่งใช้วิธีการหลายอย่างที่ทำให้ความร่วมมือนั้นดำรงอยู่ได้

แต่อีกด้านหนึ่ง ในโครงสร้างสังคมแบบชายเป็นใหญ่นี้ ผู้ชายเองก็เสียประโยชน์เช่นเดียวกับผู้หญิง พวกเขาถูกผลักดันให้เป็นอย่างที่คนทั่วไปคิด ต้องเล่นไปตามบทบาทบางอย่างที่สังคมกำหนด ต้องประพฤติตามความคาดหวังที่มีอยู่

ไม่ว่าจะพอใจหรือไม่ก็ตาม ดังนั้น เช่นเดียวกับผู้หญิง พวกเขาไม่สามารถกำหนดทางเลือกให้ชีวิตได้เช่นกัน พวกเขาไม่สามารถที่จะก้าวออกมาจากกระแสหลักและปลดปล่อยตัวเองจากบทบาทของผู้หาเลี้ยงและผู้ปกป้องคุ้มครองได้เลย

อย่างไรก็ดี ปรากฏการณ์เหล่านี้ไม่อาจจะเทียบได้กับการถูกกดขี่ของผู้หญิง ทั้งนี้เพราะโดยรวมแล้ว ผู้ชายทุกคนไม่ได้ประสบกับปัญหาแบบนี้ พวกเขาไม่ได้ถูกกีดกันหรือถูกทำให้หมดสิทธิ์และโอกาสของชีวิต กล่าวได้ว่า ถึงอย่างไรโลกในระบบโครงสร้างสังคมชายเป็นใหญ่ก็ยังมีที่ทางมากมายสำหรับผู้ชาย

ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง

ระบบโครงสร้างที่เอื้อให้มีการใช้อำนาจเหนือกว่านี้เอง ทำให้เกิดความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อที่จะได้ควบคุมผู้หญิงให้อยู่ในกรอบที่สังคมชายเป็นใหญ่ให้คุณค่าไว้ ผู้หญิงและเด็กจึงตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงหลายต่อหลายครั้ง กรณีผู้หญิงถูกข่มขืนในภาวะสงครามเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นตลอดมาในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ พ.ศ. ๒๕๔๑ ในประเทศฟิลิปปินส์ ผู้หญิงเชื้อสายจีนจำนวนมากถูกข่มขืน เพราะความชิงชังของคนอินโดนีเซียที่ล่าบากยากจนและถูกกดขี่ภายใต้ระบบเผด็จการมายาวนาน ส่วนผู้หญิงในอิเรียนจาया และติมอร์ตะวันออกถูกทหารข่มขืนอย่างจงใจ เพราะได้รับการสนับสนุนจากกองทัพให้ใช้เป็นยุทธวิธีสำคัญที่สลายการชุมนุมต่อต้านรัฐบาลซุฮาร์โต (เป็นยุทธศาสตร์จากมุมมองแบบชายเป็นใหญ่ที่ใช้เพื่อทำลายความเป็นมนุษย์ของอีกฝ่ายหนึ่ง) เหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นจริงท่ามกลางความเพิกเฉยของประชาคมอาเซียนและรัฐบาลอินโดนีเซีย และเร็ว ๆ นี้เองที่มีการเรียกร้องให้ชายไทยไปข่มขืนผู้หญิงพม่า เมื่อเกิดการกระทบกระทั่งในความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ ดังนั้น การข่มขืนจึงเป็นปรากฏการณ์

ที่ซับซ้อน ซึ่งมีใช้แค่เรื่องความต้องการทางเพศในชั่ววูบ แต่เป็นการใช้อำนาจบังคับเพื่อระบายความโกรธแค้นซึ่งซึ่งต่ออะไรบางอย่าง นอกจากนั้น ประมาณกลางเดือนสิงหาคม ๒๕๔๔ นี้เองที่มีข่าวการฆ่าทารกหญิงในประเทศอินเดียในอัตราสูงมาก นี่เป็นการเลือกที่จะมีลูกชายโดยฆ่าลูกสาว

นอกจากนั้น รูปแบบอื่น ๆ ที่สังคมกระทำรุนแรงต่อผู้หญิงปรากฏตัวอยู่ในการคุกคามและละเมิดทางเพศ การเลือกปฏิบัติต่อแรงงานหญิงของนายจ้าง การตบตีทำร้ายร่างกายผู้หญิง การเลือกปฏิบัติในการให้อาหารและการศึกษาต่อเด็กผู้หญิงในครอบครัว ฯลฯ และที่เป็นข่าวเกรียวกราวอยู่ในขณะนี้คือการฆาตกรรมผู้หญิงทั้งกรณีหมอม่าเมีย อาจารย์มาเมีย (และยังมีก่อนหน้านี้ด้วย)

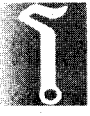
สรุป ความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างเบ็ดเสร็จนี้เป็นผลพวงจากระบบโครงสร้างสังคมแบบชายเป็นใหญ่ที่เอื้อให้มีการใช้อำนาจเหนือกว่า และไม่เฉพาะผู้หญิงเท่านั้นที่ตกเป็นเหยื่อ ผู้ชายเองก็ได้รับผลกระทบด้วย นอกจากนั้น ยังปฏิเสธไม่ได้เลยว่าเด็กที่เติบโตมาในโครงสร้างสังคมแบบนี้ ในฐานะที่มีอำนาจน้อยที่สุด อาจเรียกได้ว่าเป็นเหยื่อที่มองไม่เห็น เพราะถูกมองข้ามละเลยมาตลอด

แม่ชื่กับความรุนแรงเชิงโครงสร้าง

ประสบการณ์การทำงานร่วมกับแม่ชื่ทำให้ข้าพเจ้าได้รับฟังเรื่องราว การกระทำรุนแรงต่อแม่ชื่มากมาย มีทั้งเรื่องราวที่ข้าพเจ้าได้รับฟังจากแม่ชื่ที่ถูกกระทำด้วยตนเอง บ้างก็เป็นเรื่องเล่าที่รับฟังจากแม่ชื่ที่ข้าพเจ้าเคารพนับถือ แต่ทุกเรื่องล้วนทำให้ข้าพเจ้าเศร้าใจ เพราะมันยากที่จะยอมรับ มันเป็นเรื่องจริงที่จริงเสียจนข้าพเจ้าอยากจะแยกตัวเองออกมาเป็นผู้ที่ไม่รู้อะไรเสียเลย ข้าพเจ้าไม่อยากจะเชื่อว่าจะมีแม่ชื่จะถูกทำร้ายร่างกายโดย

ถูกพระทูบตีที่ศีรษะ ถึงขั้นสลบจนต้องเข้าโรงพยาบาล เพราะเหตุผลที่พระเจ้าเมื่อถูกกดดันให้มีการสอบสวนว่า “หยุดไม่ได้ โทสะมันขึ้น” และแสดงความรับผิดชอบโดยการจ่ายเงินจำนวน ๙๐๐ บาทเป็นค่ารักษาพยาบาล หรือแม่ชีรูปที่ถูกพระหลอกให้กินยาเบื่อโดยอ้างว่าเป็นยาบำรุงร่างกาย เพื่อจงใจทดลองยาหรือเพราะความแค้นชิงชังที่มีต่อแม่ชีกียังเคลือบแคลงคลุมเครือ ฤทธิ์ยาทำให้ท่านหมดสติจนทกล้มศีรษะแตก แพทย์วินิจฉัยว่าประสาทบางส่วนของท่านถูกทำลาย! หรือกรณีพระสูงอายุ ซึ่งได้รับมอบหมายให้จัดรายการธรรมะทางวิทยุโทรศัพท์มาหาแม่ชีที่ข้าพเจ้ารู้จักดีเพื่อสำเร็จความใคร่! นอกจากนั้น ยังมีเรื่องราวที่ข้าพเจ้าได้ฟังจากคำบอกเล่าอีกหลายต่อหลายเรื่องว่ามีแม่ชีถูกละเมิดทางเพศในหลายรูปแบบ รวมทั้งถูกข่มขืน! ทั้งจากพระสงฆ์และฆราวาส...

มายาคติแห่งความรุนแรง

 โครงสร้างสังคมแบบดังกล่าว นอกจากจะทำให้เกิดความรุนแรง ที่เห็นเป็นรูปธรรมแล้ว ยังมีความรุนแรงอีกประการหนึ่งที่กระทำกับผู้หญิง ในรูปแบบที่ต้องพิจารณาอย่างลึกซึ้ง กล่าวถึงกรณีแม่ชี ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า การขาดโอกาสในการพัฒนาทางจิตวิญญาณ เช่น ขาดโอกาสในการศึกษาปฏิบัติ และเผยแพร่ธรรมะแก่ประชาชนอย่างเป็นระบบ เป็นการลดทอนพลัง ศักยภาพของบุคคล ซึ่งถึงที่สุดแล้ว เป็นการลดทอนภาวะความเป็นมนุษย์ที่สามารถฝึกได้ เพราะโอกาสในการศึกษาปฏิบัติ และเผยแพร่ธรรมะนี้ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดความมั่นคงภายใน และทำให้เกิดความเคารพตนเอง อีกทั้งการจัดรูปแบบของชุมชนและวินัยก็เป็นอุปายในการขัดเกลาตนเอง และยังเป็นกำลังใจแก่การดำรงชีวิตพรหมจรรย์ อันจะเอื้อต่อการปฏิบัติภาวนาในระดับบุคคลของแม่ชีได้

หากลองคิดว่า แม่ชีที่บวชเข้าวัดถูกคาดหวังให้เข้าร่วมกลุ่มเพื่อทำงานครัวทุกวันเช้า ๆ ซาก ๆ ในพื้นที่เดิม ๆ อันจำกัด แก่ปัญหาเก่า ๆ ที่เกิดขึ้นทุกวัน ๆ โดยปราศจากการเรียนรู้เรื่องวินัย และการปฏิบัติ พร้อมทั้งรับฟังเข้าไปเข้ามาอยู่อย่างนั้นว่า หน้าทีของแม่ชีก็คือทำครัว มีไข้ภาวนาเพื่อบรรลुरुธรรม ก็คงจะมีแม่ชีสัก ๑ ใน ๑๐๐ กระมังที่สามารถนำความเบือหน้าจากการรับผิดชอบภาระหน้าที่ดังกล่าวมาเป็นอารมณ์ในการปฏิบัติภาวนาจนสามารถบรรลुरुธรรมได้

โครงสร้างสังคมดังกล่าว จึงดูเหมือนว่าผูกขาดการบรรลुरुธรรมไว้แต่กับเพศชาย คือพระภิกษุสงฆ์ ผู้เป็นเนื้อนาบุญ เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม และเป็นผู้เชื่อมต่อดินแดนแห่งโลกปุถุชนกับดินแดนแห่งคุณงามความดี (ถ้าเราไม่พูดถึงวิกฤตของคณะสงฆ์ไทยที่ปัจจุบันแม่จะผูกขาดโอกาสแห่งการบรรลुरुธรรมแต่กลับไม่ได้ใช้โอกาสนั้นเท่าที่ควร เรื่องนี้มีปัจจัยเงื่อนไขหลากหลายเชื่อมโยงอยู่ ซึ่งไม่สามารถกล่าวถึงได้หมดในที่นี้) แต่ทั้งหมดทั้งมวลของระบบโครงสร้างสังคมแบบนี้ กล่าวได้ว่ามีแม่ชีเป็นผู้อุปถัมภ์ค้ำจุน และมีอุบาสิกา อุบาสิกา ผู้ฝึกไฟในธรรมทั้งหลายเป็นประจักษ์พยานของความรุนแรง

ที่กล่าวมานี้ มีใช้เพื่อกล่าวร้ายหรือตัดพ้อต่อว่าผู้ชายแต่อย่างใด ดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้ชายเองก็ไม่ได้มีความสุข มีผู้ชายจำนวนมากที่ทุกข์เพราะโครงสร้างแบบนี้ให้อำนาจแก่เขาในการกระทำรุนแรงต่อผู้หญิง และต้องทุกข์หนักเพราะโครงสร้างสังคมแบบนี้ก็มีชุดความคาดหวังที่ตายตัวให้ผู้ชายปฏิบัติตัวอย่างเคร่งครัดยิ่ง

เราต่างก็ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง ต่างกันที่ในโครงสร้างสังคมแบบนี้ ถึงอย่างไรก็ให้อำนาจการตัดสินใจแก่ผู้ชาย และแน่นอน ผู้ชายย่อมเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์มากกว่า

แม่ชีจึงถูกละเลยมาตลอด อาจจะต้องตั้งแต่มัยอยุธยาตอนปลายโน้นทีเดียว (ซึ่งทำที่สุดก็จับบันทึกลงและถ่ายทอดผ่านสายตาของผู้ชาย

กรณีผู้หญิงคัดค้านการรื้อฟื้นภิกษุณี

ภ

าพสะท้อนของความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ในสังคมพุทธเถรวาทไทย แน่นอนว่าผู้หญิงทุกคนล้วนเติบโต มาในโครงสร้างสังคมแบบชายเป็นใหญ่ โดยไม่สามารถเลือกได้ (เพราะมีอยู่แล้ว) และล้วนได้รับผลพวงอิทธิพลที่ถูกปลูกฝังอบรมในชุดความคิด ความเชื่อ ดังกล่าว และแม้เมื่อพินิจดูสังคมด้วยสายตาใหม่ ด้วยความเข้าใจในระบบโครงสร้างสังคมแบบชายเป็นใหญ่แล้ว ก็ยังต้องพบข้อจำกัดอีกมากที่ผู้หญิงจะทำเพื่อฝ่าทลายกรอบความคิด ความเชื่อ รวมถึงระบบวิถีศึกษา ซึ่งหมายถึงวิธีการหรือเครื่องมือที่ใช้ศึกษาและแก้ปัญหา อันแทบทั้งหมดเคยเป็นกรอบ เป็นระบบ ที่เป็นศาสตร์ของผู้ชาย ล้วนมาจากมุมมองของผู้ชายทั้งสิ้น จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่มีผู้หญิงจำนวนมาก พัฒนาไปสู่ความเป็นชาย คือ คิดและตัดสินใจ ในแบบที่โครงสร้างสังคมแบบชายเป็นใหญ่กระทำ เพราะง่ายดี และได้รับการยอมรับ ทั้งจากผู้หญิงที่เคยชินกับอำนาจแบบนี้ และโดยเฉพาะจากผู้ชายที่เติบโตและให้คุณค่ากับอำนาจในโครงสร้างสังคมแบบดังกล่าวทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว

กรณีผู้หญิงด้วยกันออกมาคัดค้านการรื้อฟื้นภิกษุณีในประเทศไทย จึงเป็นภาพสะท้อนของความรุนแรงเชิงโครงสร้างในสังคมพุทธเถรวาทแบบไทยดังที่ปรากฏอยู่ ซึ่งคงไม่ใช่เรื่องแปลก หากเราใช้ระบบโครงสร้างสังคมแบบชายเป็นใหญ่มาวิเคราะห์ เพราะหากจะบอกว่าเป็นเพราะผู้หญิงมักอิจฉาริษยากัน ทำให้ไม่สามัคคีรวมพลังกัน นั่นก็อาจแสดงให้เห็นว่า จากห้วงความคิดของสังคมชายเป็นใหญ่ได้ฝังรากลึกจนอาจยากที่จะถอนโคนเสียแล้ว เพราะในสังคมแบบนี้ผู้หญิงไม่เคยถูกสอนให้เคารพในความเป็นผู้หญิงของตัวเอง ดังนั้น จึงเป็นเรื่องยากมากที่จะก้มกราบผู้หญิงด้วยกันโดยเฉพาะในฐานะที่พึง

ทางจิตวิญญาณ

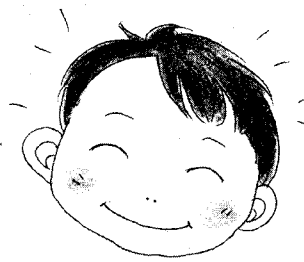
กล่าวถึงกรณีแม่ชี นอกจากระบบโครงสร้างสังคมแบบชายเป็นใหญ่แล้ว กระแสวัฒนธรรมบริโภคนิยมที่กำลังจะกลายเป็นศาสนาใหม่ในยุคนี้ ก็พร่ำสอนแต่ว่าบุคคลที่ควรให้ความเคารพนับถือคือคนที่มีอำนาจ มีเงิน แต่งตัวดี จบปริญญา ฯลฯ แม่ชีซึ่งถูกให้ภาพว่าเป็นผู้รับใช้ เป็นผู้ด้อยค่าขนาดนั้น จะได้รับการยกย่องนับถือจากคนทั่วไปได้อย่างไร?

อย่างไรก็ดี ภาพสะท้อนนี้ มีคุณค่าความดีงามอยู่ประการหนึ่งคือ ทำให้ผู้หญิงและผู้ชายที่ตระหนักถึงปัญหาอันเกิดจากโครงสร้างสังคมแบบชายเป็นใหญ่ได้เรียนรู้ว่า ในสังคมพุทธเถรวาทของไทยเรานั้น ยังต้องการการศึกษาเรื่องนี้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ชุดรื้อให้พบมายาคติดังกล่าว เพื่อแสวงหาบทบาทความสัมพันธ์ที่เหมาะสม และเอื้อต่อการเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณ สำหรับทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเพศใด

ทางออกยังมี

ป

ระสพการณ์ในการทำงานร่วมกับแม่ชี ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความท้อถอย หลายต่อหลายครั้ง ข้าพเจ้าเองก็เคยแอบคิดว่า “ทำไมแม่ชีไม่ทำอย่างนั้น” หรือ “ทำไมทำอย่างนี้” แต่เมื่อมองปัญหาด้วยสายตาที่ผ่านความเข้าใจต่อระบบโครงสร้างสังคมแบบชายเป็นใหญ่นี้แล้ว ข้าพเจ้าก็เจ้าค่อนข้างเห็นใจว่าในระบบโครงสร้างเช่นนี้ ลำพังตัวแม่ชีจะทำอะไรได้ก็มากน้อย เรามักคาดหวังให้แม่ชีลุกขึ้นมาต่อสู้ อย่างน้อยที่สุดก็เพื่อให้ตัวเราสบายใจว่าได้มีใครทำอะไรไปบ้างแล้ว และโดยเฉพาะใครที่ว่านั่นคือเจ้าของปัญหา คือผู้ที่ประสบเหตุการณ์ดังกล่าวโดยตรง ทั้งนี้โดยนำตัวเองออกมา และเฝ้าดูว่าเหตุการณ์จะดำเนินไปในรูปแบบที่ต้องการหรือไม่ ในแง่มุมนี้การกระทำนี้คงไม่แตกต่างจากกรอบคิดของสังคมชายเป็นใหญ่ที่ใช้อำนาจเหนือกว่าจากแหล่งอำนาจของความเป็นคนชั้นกลางที่ผ่านระบบการ

ศึกษาขั้นสูงตัดสิน ให้ความหมายประสบการณ์ และกำหนดมาตรฐานในการแก้ปัญหาของแม่ซี

โดยความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าเมื่อคนเราได้รับรู้ข้อมูลตามที่เป็นจริง ความมืดบอดเพราะไม่รู้หมดไป ปัญญาจะเกิดขึ้น และข้าพเจ้าเชื่อว่าทุกคนสามารถรู้แจ้งเช่นนี้ได้ แต่โอกาสเช่นนี้ เมื่อไม่ได้มีมาง่าย ๆ โดยเฉพาะในระบบโครงสร้างสังคมที่เป็นอยู่ ซึ่งมีวิชามากมายที่ขัดขวางไม่ให้เกิดการรับรู้ตามสภาพที่เป็นจริง จึงต้องช่วยกันสร้างโอกาสให้สังคมได้เกิดการตระหนักรู้มากยิ่งขึ้น ฝึกการใช้อำนาจร่วมแทนที่จะใช้อำนาจเหนือกว่าแต่ประการเดียวให้คุณค่ากับการบรรลุธรรมของผู้หญิง และให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมในพระพุทธศาสนาโดยแสวงหาโอกาสให้ได้พัฒนาทางจิตวิญญาณ และเหนืออื่นใด สำหรับตัวข้าพเจ้าเอง ภารกิจที่ต้องเร่งกระทำและกระทำอย่างต่อเนื่อง คือ ทำลายมายาคติและวิชาชาต่อแม่ซีที่เกิดขึ้นและสั่งสมมาตลอดชีวิต!

เอกสารประกอบการเขียน

๑. กัมลา บาซิน, อวยพร เชื้อนแก้ว แบล, กะเทาะเปลือกสังคมแบบชายเป็นใหญ่, เอกสารประกอบการอบรม เสริมสิกขาลัย จัดพิมพ์
๒. โครงการสตรีและเยาวชนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, เก็บหลังย่างก้าว, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มิถุนายน ๒๕๕๒
๓. นิตยุมิ นวรัตน์, อินเดียดินแดนอาหารหญิง, คอลัมน์เปิดฟ้าส่องโลก หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, วันจันทร์ที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๔๔
๔. ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, โรคเกลียดผู้หญิงในดินแดนแห่งการข่มขืน, คอลัมน์หมายเหตุการณ์ เนชั่นสุดสัปดาห์ ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๔๘๑, วันที่ ๒๑ - ๒๖ สิงหาคม ๒๕๔๔
๕. อวยพร เชื้อนแก้ว และแคทเธอรีน นอร์ทเวอร์สต์, การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการให้คำปรึกษาแบบเสริมสร้างศักยภาพแนวสตรีนิยม ชั้น ๑ และ ๒, เสริมสิกขาลัย จัดพิมพ์.

เด็ก ๆ วันเสาร์

วัดที่ผมอยู่เปิดสอนธรรมให้กับเด็ก ๆ ได้สองสัปดาห์แล้ว โดยเรียนเฉพาะวันเสาร์ตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ น.-๑๑.๓๐ น. บางวันก็เลยไปถึงสี่โมงเย็น เพราะเด็ก ๆ ชอบเล่นสนุกจึงไม่ยอมกลับไปบ้านง่าย ๆ หลังจากพากันกินข้าวเที่ยงที่วัดเสร็จ ก็อยู่กันต่อเลยจนถึงเย็น พระต้องบอกให้กลับบ้าน เด็ก ๆ กลับไปบ้านแบบไม่เต็มใจเท่าไรนัก เพราะกำลังเล่นกันสนุกอยู่

วันนี้ผมสอนพุทธประวัติให้กับเด็ก ๆ ซึ่งมีประมาณสิบกว่าคน พอสอนจบในคาบนั้น ผมก็แจกกระดาษและสีให้พวกเขาวาดรูปเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนกันในวันนี้ว่าเด็ก ๆ ประทับใจในพุทธประวัติตอนไหน แล้วก็วาดและระบายสีลงในกระดาษ เด็ก ๆ พอได้สีและกระดาษแล้วต่างก็แยกย้ายไปวาดตามมุมที่ชอบ บางคนก็เบื่อนวดได้ร่มไม้ บางคนก็ยังเล่นสนุกกันอยู่ ส่วนผมเองนั่งวาดอยู่ไม่ห่างจากพวกเด็ก ๆ มากนัก

เวลาผ่านไปประมาณ ๑๐ นาที ผมหันไปมองดูบรรยากาศรอบ ๆ เห็นอ้อมซึ่งเป็นเด็กหญิงตัวเล็กผอมบาง ผิวคล้ำ เธอนั่งวาดรูปไม่ไกลจากผมนัก ผมสังเกตเห็นว่าเธอนั่งอยู่เฉย ๆ ไม่ได้วาดรูปหรือระบายสี ผมจึงถามเธอว่า “อ้อ ทำอะไรไม่วาดรูปล่ะ? อ้อม” เด็กหญิงตัวเล็กก็ร้องตอบมาว่า “ก็ไม่ว่า เจ้าชายสิทธัตถะหน้าตาเป็นอย่างไรนี่นา” สงสัยที่เธอนั่งอยู่เฉย ๆ คงกำลังนึกถึงหน้าตาของเจ้าชายสิทธัตถะอยู่ละมัง? ผมคิดเอา

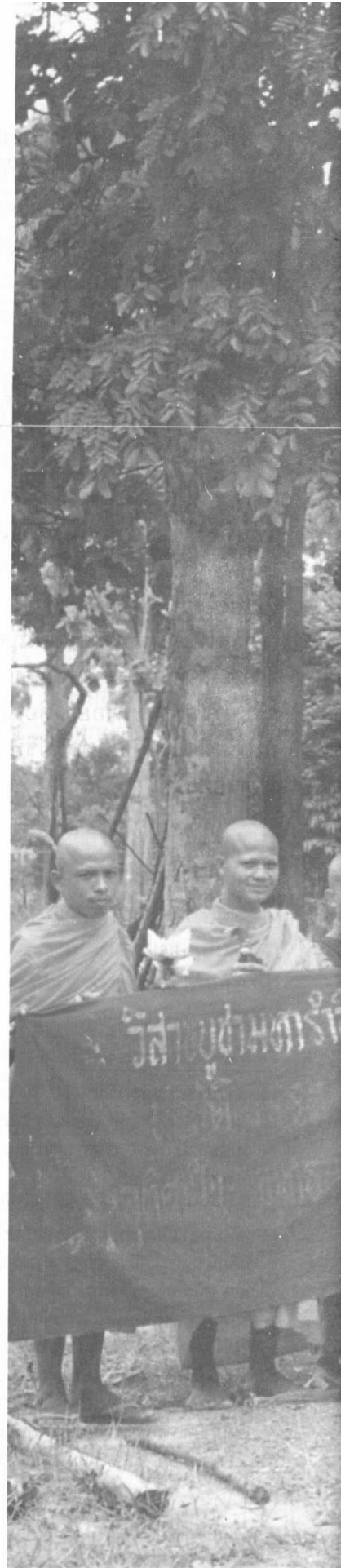
นั่นนะซินะ นานก็ร้อยก็พันปี ก็วันเวลาแล้วที่พระองค์มีคณาถ์ถึง แล้วหน้าตาที่แท้จริงของพระองค์เป็นอย่างไรละ?

วรรณโณภิกขุ

ศูนย์กับกัมนิมิต

เป็นที่รู้ ๆ กันอยู่ว่าพระหนุ่มเณรน้อยที่เข้ามาบวชนั้น มีจำนวนไม่น้อยได้อาศัยใช้เป็นช่องทางเพื่อให้ตัวเองได้ศึกษา เหตุผลโดยมากเป็นเพราะความยากจน ครอบครัวเป็นชาวไร่ชาวนา ในชนบทที่อยู่อย่างยากลำบาก การได้เข้ามาบวชจึงนับเป็นช่องทางที่ดี อีกทั้งวัฒนธรรมไทยก็ยอมรับเสมอมา โดยหากไฟในการศึกษาก็สามารถไปได้ถึงระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งเวลานี้ก็มีมหาวิทยาลัยของรัฐหลายแห่งที่เปิดรับนอกจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่มีอยู่แล้ว ๒ แห่ง เช่นนี้เองในปีหนึ่ง ๆ จึงมีพระภิกษุจำนวนไม่น้อยเลยที่สำเร็จการศึกษา แต่เราก็อู้ ๆ กันอีกว่าเกินครึ่งของผู้ที่จบก็มักจะสึกออกไปทำงานอยู่เป็นฆราวาสตามปกติ ส่วนจำนวนที่เหลือก็หาทิศทางบทบาทที่ตัวเองจะทำได้ ซึ่งก็เป็นไปอย่างจำกัดและหายากที่จะส่งเสริมต่อชีวิตพรหมจรรย์ให้เจริญไปในทางที่ออกงาม แต่มีแนวทางลักษณะหนึ่งที่เป็นทางเลือกของกลุ่มเล็ก ๆ ก็คือการกลับไปคืนสู่ชุมชนท้องถิ่นตนเองเพื่อไปเป็นหลักทางจิตวิญญาณและช่วยแก้ไขปัญหาคความทุกข์ยากไปพร้อม ๆ กัน

พลังของกลุ่มสองรุ่นใหม่ ในการกลับคืนสู่ท้องถิ่น

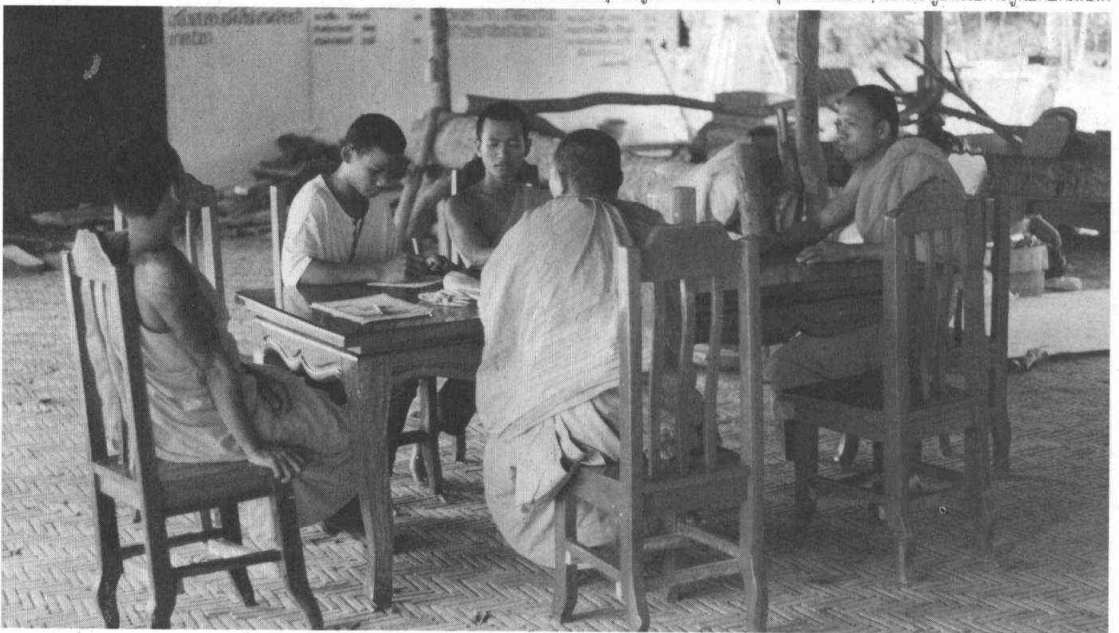
“ศูนย์ทับทิมนิมิต” เป็นสถานที่แห่งหนึ่งที่มีอุดมคติเช่นนี้ในการกลับคืนสู่ท้องถิ่น แม้ที่นี่จะมีความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก เป็นชุมชนในเขตชายแดนไทย-กัมพูชาคือ หมู่ที่ ๑๔ ตำบลด่านอำเภอคาบเชิง แต่ที่นี่พระสงฆ์รุ่นใหม่หลังจบออกจากร่วมหาวิทยาลัยได้ตั้งปณิธานที่จะกลับมารับใช้ชุมชนบ้านเกิด โดยกลุ่มแกนหลักมีด้วยกัน ๕ รูป ซึ่งหวังว่าพระสังฆกรรมจะเป็นแนวทางนำให้หมู่บ้านต่าง ๆ ในเขตละแวกนี้ ได้มีความอบอุ่นร่มเย็นและอยู่อย่างมีความสุขขึ้น เฉพาะอย่างยิ่งคือปัญหาปากท้องที่ยังเป็นเรื่องสำคัญ ทำให้ชาวบ้านยังไม่อาจพึ่งพาตัวเองได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นหลังจากที่ศูนย์ทับทิมตั้งขึ้นในปี ๒๕๔๑ แนวทางใหญ่ด้านหนึ่งที่ทำคือบำบัดความยากจนนี้ โดยได้รวมตัวชาวบ้านจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ขึ้น ปัจจุบันก่อตั้งขึ้นแล้วใน ๒๐ หมู่บ้าน ซึ่งนี่ถือเป็นงานด้านสงเคราะห์ของทางศูนย์ฯ งานอีก ๓ ด้าน ยังมีด้านนันทนาการ ด้านการศึกษา และด้านอาชีพ รวมเป็นทั้งหมด ๔ ด้าน

๐ หลังจากได้ตั้งศูนย์ฯ ขึ้นแล้วมีกิจกรรมอะไรบ้าง?

งานในปีแรก ๆ ทำกิจกรรมหลายอย่าง โดยพยายามจัดให้ไปในแนวทางทั้ง ๔ ด้านของศูนย์ฯ กิจกรรมในปีแรกก็มีการพาเยาวชนไปดูงานเกษตร จัดงานกีฬาเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านและเยาวชน งานบายศรีสู่ขวัญคนเฒ่าคนแก่ด้วยการให้ลูก ๆ หลาน ๆ มากอบและผูกข้อต่อแขนขอพร นอกจากนี้ก็จัดบวชภาคฤดูร้อน ปีที่ ๒ ก็พาเยาวชนไปดูงานสมุนไพร จัดทอดผ้าป่าสมุนไพร ปลูกป่า มีการรวมตัวของเยาวชนร่วมกันเลี้ยงไก่และเพาะเห็ด คนเฒ่าคนแก่ก็ร่วมกันทำเครื่องจักสานเป็นอาชีพเสริมอีกด้วย

ช่วงหลัง ๆ ตั้งแต่ปี ๔๒ ได้มาร่วมโครงการเสขิยธรรมวิทยาลัย ทำให้ได้ศึกษาได้ดูงานเห็นประสบการณ์ของครูบาอาจารย์ที่ท่านได้ทำมาทำให้เรามีแนวทางอะไรที่ชัดเจนขึ้น เหมือนที่ผ่านมาก็คลำหาทางอยู่ และทำมาอย่างจับจ่ายหลายเรื่องยังไม่ชัดเจน ในช่วงนี้เองจึงได้เริ่มลงทำงานกับชุมชนมากขึ้น โดยอาจารย์สมัย ได้มีโอกาสไปดูงานของ อาจารย์สุบิน ปณีโต จ.ตราด เห็นโครงการสัจจะสะสมทรัพย์ตอบสนองกับชุมชนดีและญาติโยมก็ได้มาเจอกัน จึงคิดว่า

บรรยากาศการประชุมในศูนย์ทับทิมนิมิต ชาวสวด พระสมัย สัจจะภาโณ ผู้อำนวยการศูนย์ทับทิมนิมิต

ใช่เลย ก็ได้เก็บข้อมูลกลับมาถ่ายทอดให้กันที่ ศูนย์ฯ ศึกษารายละเอียดโครงการอยู่หลายเดือน จึงได้ถูกขอร้องโอกาสเปิดกลุ่มแรกที่บ้านหนองเกาะ เมื่อวันที่ ๑๓ ส.ค. ๒๕๔๒ ตอนแรกชาวบ้าน ก็รู้สึกว่าจะมีปัญหาเหมือนโครงการของรัฐที่เข้ามาสนับสนุนหรือไม่ แต่เราได้เปรียบคือมีมติ จิตวิญญาณและเอาใจใส่ติดตามงาน เราไป ฟุ่มพุกทุกเดือนไม่เป็นบัญชีก็สอนให้ ไม่เข้าใจ เรื่องระบบของกลุ่มก็มีการอธิบาย ว่าเป็นอย่างนี้ นะ ผักหักกันจนทำได้ ชาวบ้านจึงเกิดความเชื่อ มั่นและไว้วางใจกัน

ในปีแรกเปิดได้ ๘ กลุ่ม โดยเปิดในช่วง วันพระ เข้าไปหากกลุ่มที่เข้ามาวัดนี้แหละ โดย อนุমানเอาว่าเป็นกลุ่มที่พร้อมที่สุด ปัจจุบันกลุ่ม สัจจะสะสมทรัพย์แล้ว ๒๐ กลุ่ม อยู่ใน ๓ อำเภอ คือ อ.กาบเชิง อ.สังขะ และอ.ลำตวน จ.สุรินทร์

นอกจากนี้หลังจากที่บวชภาคฤดูร้อนเสร็จ จะมีลูกซีและลูกเนรเหลือบวชต่อ ๑๐-๑๕ รูป ทุกปี ก็จะส่งไปเรียนต่อยังที่ต่าง ๆ รวมแล้วกว่า ๓๐ รูป

๑๑ จากประสบการณ์เมื่อมีความชัดเจนขึ้นได้ส่งผล ต่อการทำงานของกลุ่มอย่างไร?

แต่ก่อนกลุ่มเราเปิดกว้างมากใครจะมาร่วมก็ได้ อยู่บ้านไกล ๆ บางคนไม่เคยเห็นหน้าหรอก แต่ทราบข่าวก็มาร่วมกัน พอทำได้ระยะหนึ่ง (ปี ๒๕๔๑-๒๕๔๒) จึงเห็นว่าจริง ๆ มันไกลตัว แม้ว่าคนที่มาจะมาด้วยใจ แต่มันก็รู้สึกที่เรา ก็กังวลคิดว่าควรให้ความสำคัญกับคนใกล้ตัวก่อนดีกว่า แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่ได้ให้ความสำคัญกับคน ไกลตัว แต่คิดว่าถ้าคนใกล้ตัวได้รับผลของงาน จะขยายผลไปสู่หมู่บ้านไกล ๆ ออกไปอีก ตรง นี้คือความชัด เราเริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ ดีกว่าที่ จะไปขยายโดยทั่วไป

๑๒ มีหลักในการทำงานร่วมกับชาวบ้านอย่างไร?

ในส่วนการทำงานกับญาติโยมไม่ว่าจะใช้หลัก

อะไร แต่เราไม่ได้ทำเพื่อใครคนใดคนหนึ่งจะ พยายามลดความรู้สึกตรงนี้ เราไม่ได้คิดว่าฉัน อยู่ใกล้บ้านหนองเกาะฉันจะทำเพื่อบ้านหนอง เกาะอย่างเดียว ไม่ใช่ แต่เราอาจจะเริ่มต้นจาก บ้านหนองเกาะ และทำงานในเชิงรุกคือพยายาม ทำให้ชาวบ้านเกิดการรวมกลุ่มกัน วิธีการเข้าไป หาชุมชนก็เข้าไปด้วยขบวนการสัจจะสะสมทรัพย์ โดยเข้าไปตลอดและไปพูดคุยรับรู้ปัญหาของชาว บ้าน

๑๓ ย้อนกลับไปถามถึงศูนย์หทัยนิมิตมีความเป็น มาอย่างไร?

หลายปีที่ผ่านมาได้ทำงานกับคณะสงฆ์รู้เป็น อย่างดีว่าติดปัญหาโครงสร้างต่าง ๆ โครงสร้างของ วัด โครงสร้างคณะสงฆ์ จิปาถะ การที่จะรวมกลุ่ม พระหนุ่มเณรน้อยทำไม่ได้ภายใต้ข้อจำกัดนี้ อย่างเช่นจะจัดอบรมเยาวชนเพื่อแก้ไขปัญหา ยาเสพติด เราจะขอเงินได้หรือเปล่า ถ้าผ้าป่ามา ๒ แสนบาท จะขอเงิน ๒ พันบาททำตรงนี้มันก็ ไม่ได้ สิ่งที่เขาไปทำก็คือสร้างโบสถ์ เสร็จแล้วก็ กำแพง ต่อด้วยซุ้มประตู และก็หอรอฆ้อง เมรุเผา ศพ ดังนั้นการที่จะทำงานกับวัดภายใต้โครงสร้าง เดิมจะมีอุปสรรคมากกว่าการมาหาสถานที่ใหม่ที่ ลดโครงสร้างต่าง ๆ เหล่านี้ให้น้อยลง และมี โอกาสที่จะคิดงานโดยไม่ต้องรอให้ใครมาสั่งหรือ เป็นนโยบายของคณะสงฆ์ นี่จะช่วยเป็นการ ตอบสนองกับชุมชนได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ช่วง ที่ยังเรียนอยู่ ยังมีโอกาสได้ทำงานและเรียนรู้งาน กับกลุ่มสหธรรม ทำให้หลังจากศึกษาจบเมื่อได้ ลงโครงการพระบิณฑบาตอาสาพัฒนาชายแดน ที่ อ.กาบเชิง และมีการพบกันของสหธรรมิก ๓ รูป จึงได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและ ทบทวนถึงบทบาทพระสงฆ์ คิดว่างานของคณะ สงฆ์มีอะไรที่จะช่วยได้บ้างและจะสร้างศาสน ทายาทส่งเสริมลูกเนรและลูกซีให้เรียนได้อย่างไร พุดกันมา ๘ เดือน ก่อนจะสิ้นสุดโครงการได้มี จิตสำนึกว่า “เป็นหนี้ชาวบ้าน” ตามคำพูดของ หลวงพ่อนาน ทำอย่างไรจะตอบสนองสังคม ทำให้

เกิดแรงผลักดันว่าต้องมึงานใโดงานหนึ่งที่ทำเป็นหลัก พอติมีอยู่ช่วงหนึ่งพากันไปขุดต้นประดู่เพื่อมาปลูก โยมก็ถามว่าเมื่อจบโครงการแล้วจะไปไหน ก็ตอบว่าคงจะอยู่ถ้ามีที่ทาง ถ้าไม่มีก็ต่างคนต่างไป ด้วยความที่โยมอยากให้อยู่ก็เลยบอกขายที่ให้ ทั้งหมดก็มี ๗๐ ไร่ จึงตัดสินใจซื้อที่ แต่ทำอะไรไม่มีเงินซุกบาท! ก็ถามโยมว่าถ้าจะซื้อที่ไม่มีเงินจะทำอย่างไร ตอนนั้นชาวบ้านก็แนะนำว่าให้บิณฑบาตข้าวเปลือก ดังนั้นสภาพพระนิสิตจบใหม่จึงออกมาขอบิณฑบาตข้าวเปลือก โยมแม่มองหน้าไม่ติดเลย “อะไรลูกเรียนจบแล้วไปขอบิณฑบาตข้าวเปลือก อย่างนี้ไม่ต้องไปร่ำไปเรียนอะไรหรอก” ถึงอย่างไรก็ได้เงินมาบ้างและเริ่มสร้างเพิงขึ้นก่อน ๓ หลังเพื่อใช้สำหรับจัดกิจกรรม จากนั้นจึงมีการตั้งกลุ่มอาสาพัฒนาชายแดนขึ้นเมื่อปลายปี ๒๕๔๐ โดยเป็นการรวมตัวของพระสงฆ์ สามเณร และญาติโยม เข้ามาร่วมทำงานและมองว่าพวกเราควรทำงานเป็นทีม จากนั้นต้นปี ๒๕๔๑ จึงตั้งเป็นศูนย์ทัพบกนิสิตขึ้น

๑๑. ภายในกลุ่มที่ทำงานมีใครบ้าง?

ช่วงแรกที่เป็นพระบัณฑิตอาสาลงไปทำงานในพื้นที่ปี ๒๕๔๐ และร่วมกันคิด ๓ รูป คือ พระสมัย สัจจมานโน พระมหานิคม คุณสมปนโน และพระมหาพงษ์พิพัฒน์ ภูริเมธี ต่อมาก็มีพระวิมล วิมล, พระพิเชษฐ พิเชฎโจ และสามเณรอาณัติ แสนโท เข้ามาร่วมกันทำ นอกจากนี้ญาติโยมก็มาช่วยไม่ขาด

๑๒. การรวมกันทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้เกิดจุดแข็งจุดอ่อนอย่างไรบ้าง?

จุดแข็งคือถ้าประสานกันได้จะมีพลังและทำให้รอบคอบยิ่งขึ้น โดยแต่ละรูปย่อมมีเอกลักษณ์และแนวคิดที่แตกต่างกัน เราต้องประสานและยอมรับความแตกต่างหลากหลายนี้ได้ ส่วนจุดอ่อนบางครั้งทำให้ซ้ำ จะตัดสินใจอะไรต้องพูดคุยกันซึ่งอาจไม่ทันใจเพราะไม่เหมือนระบบเจ้าอาวาสที่ใช้สั่ง แต่ตรงนี้อาจทำให้เกิดเป็น

ผลดีก็งานก็ได้

๑๓. ใช้วิธีการทำงานร่วมกันในกลุ่มอย่างไร?

ใช้หลักความเป็นที่เป็นน่อง ความเท่าเทียมกัน คือบางที่บางเรื่องต้องยอมกันมีการปรับตัวและทุกครั้งโดยเฉพาะการตัดสินใจใหญ่ ๆ จะมีการพูดคุยกันตลอด จะเป็นการนัดพูดคุยหรือในระหว่างอยู่ร่วมกัน คือจะไม่ค่อยรู้สึกว่าเป็นอาจารย์สมัยท่านเป็นเจ้าอาวาส ถึงแม้ชาวบ้านทั่วไปจะเข้าใจอย่างนั้นก็ตาม แต่พวกเขาก็รู้สึกว่าท่านก็เหมือนพี่ เหมือนเพื่อนร่วมงาน

๑๔. มีปัญหาในการทำงานหรือไม่และแก้ไขปัญหากันอย่างไร?

มีบ้างเพราะความเห็นไม่ลงรอยกันตลอดหรือ เพียงแต่เป็นลักษณะเปิดคือมีตั้งแต่เริ่มทำงานจนสุดท้ายจะใช้หลักขอพวารณา (จะว่ากันนั้นแหละ) แม้แต่โยมที่เข้ามาร่วม บางคนคิดว่าเราทะเลาะกันแต่เป็นปกติของที่นี่ ตรงนี้เณรก็สามารถว่าพระได้ เราให้ความสำคัญเช่นกัน นี่ทำให้เรารักกันยิ่งขึ้น

๑๕. อยากให้ช่วยสะท้อนถึงพระสงฆ์รุ่นใหม่ในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร?

พระรุ่นใหม่ส่วนมากก็อยู่ในสถาบันการศึกษา รุ่นเก่า ๆ ก็อยู่ตามวัดโดยมากเป็นเจ้าอาวาส เป็นพระหลวงตามีตำแหน่งในทางปกครองไป แต่พระรุ่นใหม่ที่จะมาอยู่ในชุมชนก็ไม่ค่อยมี ส่วนมากเป็นพระที่บวชตามประเพณีเสร็จแล้วก็สึกขาลาเพศกันไป ฉะนั้นโอกาสที่พระรุ่นใหม่จะเข้ามาทำงานในชุมชนค่อนข้างยากในระหว่างที่ศึกษาเล่าเรียนก็ไม่มีโอกาส และพอจบก็ไม่มีเวทีให้ท่านได้ทำ จนสุดท้ายก็มีน้อยนักที่จะได้กลับมาสู่ชุมชน.

หนังสือดี
ครบรอบ
๑๐๐ ปี
ชาตกาล
นายปรีดี
พนมยงค์
รัฐบุรุษ
อาวุโส

วิถีสังคมไทย

ตริทัศน์ทางวิชาการ
เนื่องในวาระหนึ่งศตวรรษ ปรีดี พนมยงค์ ชุดที่

๑-๑๑

จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล
นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส
(๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๔)
และในวาระที่องค์การยูเนสโกบรรจุชื่อไว้ในปฏิทินการเฉลิมฉลอง
บุคคลสำคัญของโลก (ค.ศ. ๒๐๐๐-๒๐๐๑)

ชุดวิถีสังคมไทย

สารนิพนธ์ทางวิชาการเนื่องในวาระหนึ่งศตวรรษ ปรีดี พนมยงค์งานวิชาการที่กำเนิดขึ้นด้วยแรงบันดาลใจจากคุณูปการทางความคิดของรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ ผสมผสานกับจุดหมายของการแสวงหาทางออกจากความอับจนทางปัญญาในยุคโลกาภิวัตน์รวมบทความจากนักคิดนักเขียนชั้นนำกว่า ๒๐ ท่านใน *วิถีสังคมไทย ๔ ชุด*

ชุดที่ ๑

ภูมิปัญญา กระบวนทัศน์ใหม่ และจินตนาการใหม่

ประเวศ วะสี

ยุค ศรีอาริยะ

เจตนา นาควิริยะ

ราคา ๑๒๐ บาท

การล่มสลายของสังคมยุคใหม่บนกระแสโลกาภิวัตน์ของความโลกทำให้เกิดกระแสเรียกร้องของ 'โลกาภิวัตน์ทางปัญญา' และ 'ภูมิปัญญาบูรณาการ' เพื่อจุดตั้งสังคมสู่ยุค 'โลกาภิวัตน์อาริยะ' ประวัติศาสตร์ได้ย้อนกลับมาท้าทายจิตวิญญาณ และการหยोหาอดีตอีกครั้งหนึ่ง.

ชุดที่ ๒

ความคิดทางการเมือง การปกครอง

เอนก เหล่าธรรมทัศน์

มารค ตามไท

ราคา ๙๐ บาท

ปัญหาเรื้อรังของระบบประชาธิปไตย และอุปสรรคขวากหนามที่จะก้าวเข้าสู่อนาคตของ 'ประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเอง' โดยที่ยังคง 'การปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข' อันเป็นลักษณะเฉพาะของสังคมไทยเอาไว้ นับเป็นแง่มุมที่ชวนแก่การไตร่ตรอง.

ชุดที่ ๓

เศรษฐกิจ -

เศรษฐศาสตร์ทางเลือก

สุธี ประศาสน์เศรษฐ

ฉันทนา บรรพศิริโชติ

ไพฑูริย์ สุทธาวาศ

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ

ราคา ๑๗๐ บาท

ภายใต้ความกดดันจากปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ ปัญหาความขัดแย้งจากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาได้ปะทุขึ้นเป็นระยะ ๆ ตั้งแต่ระดับชุมชน ไปจนถึงโครงการใหญ่ ๆ และนับวันจะก่อความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ การเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาในรูปของ 'ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองระดับชาติ', 'การปฏิรูปสหกรณ์ไทย' และ 'การสร้างโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม' นับเป็นทางเลือกใหม่ของการพัฒนาที่น่าสนใจ.

ชุดที่ ๔

ประชาสังคม

และ วัฒนธรรมชุมชน

พระไพศาล วิสาโล

ผาสุก พงษ์ไพจิตร

อาพันธ์ กาญจนพันธ์

ราคา ๑๕๐ บาท

การถามหาความหมายจาก 'หมู่บ้านในสังคมไทย' มีมากขึ้น เพราะความเบื่อหน่ายและผิดหวังจากความล้มเหลว-ซ้ำซาก ของกระบวนการพัฒนาจากรัฐ หากหมู่บ้านเข้มแข็งและยืนหยัดขึ้นได้โดยฐานรากของ 'พุทธศาสนากับประชาสังคม' แล้ว การให้ 'บ้านล้อมรัฐ' จึงเป็นบทบาทและยุทธวิธี การพัฒนาแนวใหม่ที่น่าท้าทาย.

ชุดที่ ๕

ประวัติศาสตร์สังคมการเมืองไทย

สุลักษณ์ ศิวรักษ์

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

ราคา ๑๐๐ บาท

นับแต่มีการเปลี่ยนแปลงชื่อประเทศ นาม "สยาม" มาเป็น "ไทย" ใน พ.ศ. ๒๔๕๒ ประวัติศาสตร์การเมืองไทยยังคงไหลและผูกติดกับกระแสอำนาจอิทธิพลของตะวันตก ทั้งวิทยาศาสตร์นิยม, ระบบทุนนิยม, วัตถุนิยม และบริโภคนิยม ฯลฯ บทความ 'จากกงจักรเป็นดอกบัว พิศวาทกรรม ๖๐ ปี ที่ชื่อสยามกลายเป็นไทยแลนด์' และจากสยามเป็นไทย : นามนั้นสำคัญไฉน? จะมาช่วยกระตุกความคิดให้ได้ย้อนรอยกลับไปเก็บเกี่ยวรายละเอียดเรื่องนี้งานอีกครั้ง.

ชุดที่ ๖

กฎหมายและสิทธิมนุษยชน

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์

วิระดา สมสวัสดิ์

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์

ไชยันต์ ไชยพร

สมบัติ จันทร์วงศ์

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์

ราคา ๒๕๐ บาท

เมื่อวิบุรุษประชาธิปไตย ปรีดี พนมยงค์ ได้ก่อกำเนิดรัฐธรรมนูญฉบับแรก ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ จนถึงยุครัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ บทความในเล่มนี้ ล้วนติดตาม

ความเคลื่อนไหวทางการเมืองและสิทธิมนุษยชนอย่างใกล้ชิด

ทั้งการวิเคราะห์กฎหมายรัฐธรรมนูญ แม่บทกฎหมายที่สำคัญว่าจะสัมฤทธิ์ผลดังเจตนารมณ์ของราษฎรหรือไม่?

นิติศาสตร์แห่งทางเลือกเพื่อสตรีจะเป็นจริงได้เพียงไร?

สิทธิมนุษยชน "สากล" กับปัญหาที่ต้องเผชิญ ทั้งความแตกต่างทางฐานคิด ประวัติศาสตร์ จารีตประเพณี ฯลฯ การเคารพต่อความแตกต่างเพื่อที่จะรู้จัก "รักผู้อื่น" จะเกิดขึ้นยากขนาดไหน?

และประเด็นปัญหาใหญ่ที่สืบเนื่องจากการเติบโตรวดเร็วของเทคโนโลยีการสื่อสาร การจัดระเบียบธุรกิจการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระหว่างประเทศ ล้วนเป็นการจับประเด็นการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ต้องติดตาม.

ชุดที่ ๗

การศึกษาเพื่อความเป็นไท
สมพงษ์ จิตระดับ สุ้องค์วาทิน
พิภพ ธงไชย

ราคา ๑๑๐ บาท

จากระบบการศึกษาไทยดั้งเดิมที่ผูกพันกับวัดและภูมิปัญญาท้องถิ่น เมื่อถูกดึงเข้าสู่การปฏิรูปการศึกษา นับแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมา ทิศทางการศึกษาที่ถูกปรับให้สนองตอบต่อการพัฒนาระบบทุนนิยมจึงได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์มากขึ้น ถึงความล้มเหลวและการลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์

นี่จึงเป็นช่วงจังหวะเวลาที่สำคัญในการแก้ไขความบกพร่องที่ผ่านมาแต่จะไปสู่ทิศทางใด เพื่ออะไร และด้วยวิถีใด ล้วนเป็นภารกิจที่รอการสืบสานต่อไป.

ชุดที่ ๘

วิถีประชาธิปไตย
สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ
พีรยา มหาภักดีคุณ
ราคา ๑๑๐ บาท

ผลงานทางวิชาการจากการบรรยายสาธารณะ ๒ เรื่อง (อันเป็นส่วนหนึ่งของโครงการฉลอง ๑๐๐ ปี นายปรีดีฯ) ที่กล่าวถึง "เส้นทางประชาธิปไตย ของสยาม" ว่ากว่าจะได้มาซึ่งประชาธิปไตยนั้น เต็มไปด้วยเรื่องราวของการต่อสู้...การสังเวยชีวิตจากคนเล็กคนน้อย...ราษฎรสามัญ จาก 'ปรีดี พนมยงค์' ผู้ก่อการประชาธิปไตยถึงเพื่อนผู้ร่วมอุดมการณ์ 'ทองอินทร์ ภูริพัฒน์' ส.ส.อุบลราชธานี ๔ สมัย แกนนำฝ่ายค้านยุคแรกของเมืองไทย.

มีจำหน่ายตามร้านหนังสือทั่วไป และสั่งซื้อได้จากทางมูลนิธิเด็ก โดยจะได้รับส่วนลดพิเศษดังนี้

- ลด ๑๐% ต่อเล่ม
- ซื้อ ๑๐ เล่มขึ้นไป ลด ๒๕%
- ซื้อเพื่อบริจาคเข้าห้องสมุด ลด ๓๐% (แนบรายชื่อโรงเรียนที่ต้องการบริจาคมาด้วยหรือให้ทางมูลนิธิเด็กเป็นผู้เลือกโรงเรียนตามความเหมาะสม)

วิธีการชำระเงิน

- เช็คสั่งจ่ายในนาม "มูลนิธิเด็ก (หนังสือชุดครบรอบ ๑๐๐ ปี)" หรือ
- ตัวแลกเงิน หรือ
- ธนาคัตติในนาม "มูลนิธิเด็ก" สั่งจ่าย ปณ. กระทั่งล้ม ๗๓๒๒๐ หรือ
- โอนเงินเข้าบัญชีออมทรัพย์ ของมูลนิธิเด็ก ในธนาคารต่อไปนี้

ธนาคาร / สาขา / เลขบัญชี
 กรุงเทพ / หนองแขม / 236-0-30989-8
 กรุงเทพ / อ้อมน้อย / 732-1-25298-1
 ศรีอยุธยา / หนองแขม / 308-1-13382-8
 กสิกรไทย / พุทธมณฑลสาย 4 / 261-2-84481-2
 ทหารไทย / หนองแขม / 109-2-03535-9
 ไทยพาณิชย์ / เพชรเกษมซอย 114 / 115-2-14733-0

กรุณาส่งใบสั่งซื้อของท่าน พร้อมเช็ค ธนาคัตติ ตัวแลกเงิน หรือหลักฐานการโอนเงินไปยัง

มูลนิธิเด็ก

๙๕/๒๔ หมู่ ๖ ซ.เกียรติร่วมมิตร
 ถ.พุทธมณฑลสาย ๔ ต.กระทุ่มล้ม
 อ.สามพราน จ.นครปฐม ๗๓๒๒๐
 โทรศัพท์ ๐-๒๘๑๔-๑๔๘๑-๗
 โทรสาร ๐-๒๘๑๔-๐๓๖๙

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม

สำนักพิมพ์มูลนิธิเด็ก
 โทร. ๐-๒๘๘๑-๑๗๓๔
 โทรสาร ๐-๒๕๒๕-๖๒๘๐

● ความตายในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ

โดย พระเดชพระคุณ พระครูโกธ

สันต์ ทัศนวิธาน

เอกวิทย์ ณ ถลาง

นิธิพัฒน์ เจียรกุล

สุวรรณา สถาอานันท์

ประชา หุตานุวัตร

จัดพิมพ์โดย

เครือข่ายชาวพุทธเพื่อพระพุทธศาสนาและ

สังคมไทย (คพศ.)

สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง

มูลนิธิพุทธธรรม

มูลนิธิสุขภาพไทย

คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (คพพ.)

กลุ่มเสถียรธรรม

๘๗ หน้า ราคา ๓๐ บาท

“ความตายในทัศนะของท่านพุทธทาสนั้น เป็นความตายที่มีความหมายลึกซึ้งกว่าที่เรา เข้าใจกัน และที่พวกเราในปัจจุบันนี้ ไม่เข้าใจ การตายและความตาย

ท่านพุทธทาสกล่าวถึงการตายและความตายไว้อย่างค่อนข้างชัดเจน และอันที่จริงกันได้

ใช้ร่างกายของท่านเป็นบทเรียนให้พวกเราได้ ตระหนักว่า ความเข้าใจผิดในปัจจุบันทำให้ คนเราประสบกับความทุกข์ทรมานมากขึ้น”

● สิบสายธารตำนานนักอุดมคติ

ผ่านหัวใจไปสู่นักอุดมคติแห่งสามัญชน

โดย ศ.น.พ.เสม พริ้งพวงแก้ว

สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง

๘๗ หน้า ราคา ๓๐ บาท

การที่มูลนิธิโกมลคีมทอง ได้เชิญอาจารย์ เสม พริ้งพวงแก้ว ในวัย ๘๐ ปี

ซึ่งเลี้ยวหนุ่มสาวมานาน อาจเป็นการตั้ง คำถามครั้งยิ่งใหญ่กับสังคมไทยว่า

จิตวิญญาณแห่งการแสวงหาและเสียสละ เป็นสิ่งที่มีอยู่เฉพาะในคนรุ่นหนุ่มสาวเท่านั้น หรือ ?

● วิพากษ์คอมพิวเตอร์ เทวรูปแห่งยุคสมัย

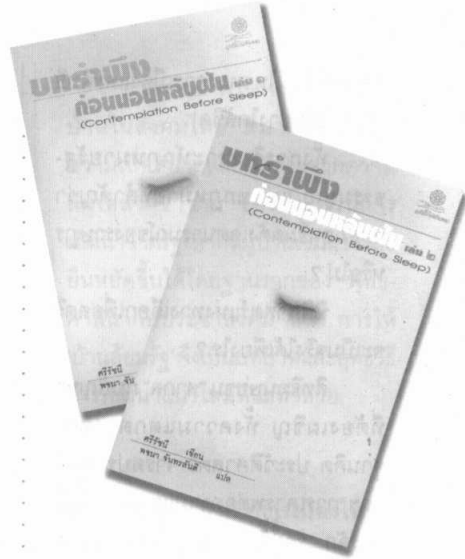
ไมเคิล แซลลิส เขียน

พระไพศาล วิสาโล, สมควร ฝั่งมดี แปล

สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง

๒๗๐ หน้า ราคา ๒๐๐ บาท

ศาสตราจารย์โจเซฟ ไวเซนบอม ผู้ ประดิษฐ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์อันเลื่องชื่อที่สุด โปรแกรมหนึ่งของโลกเคยกล่าวว่า “ข้าพเจ้าใกล้ จะเชื่อแล้วว่าคอมพิวเตอร์นั้นเป็นปฏิบัติการต่อ มนุษย์โดยธรรมชาติ มันมีประติษฐานกรรมของ ปีศาจ” เขาพูดจากประสบการณ์อันยาวนานใน การวิจัยคอมพิวเตอร์และปัญญาประดิษฐ์ใน สถาบันทางวิชาการที่มีชื่อเสียงที่สุดในโลกคือ เอ็มไอที นั่นเป็นหนึ่งในบรรดาถ้อยคำอัน เต็มไปด้วยความรู้สึกลึกซึ้งเกี่ยวกับผลของ คอมพิวเตอร์ต่อสังคมและผู้คน คำถามมีอยู่ว่า เหตุใดจึงควรกล่าวข้อความที่รุนแรงอย่าง ชัดเจนเช่นนั้น

● บทราฟังก่อนนอนหลับ เล่ม ๑

ศิริวัชริน เขียน พจนานันท์ จันทร์สันติ แปล

สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง

๒๑๒ หน้า ราคา ๑๘๐ บาท

ศาสนาจะต้องมีใช้กิจกรรมอันแยก ต่างหากจากชีวิต

ทว่าน่าจะเป็นตัวชีวิตเลยที่เดียว

ไม่ว่าเราจะทำอะไรก็ตาม

ไม่ว่าจะทำกับข้าว ซักเสื้อผ้า ทำสวน

ทุกสิ่งเหล่านั้นล้วนเป็นการภาวนาทั้งสิ้น

ล้วนเป็นสมาธิ เป็นการเฉลิมฉลอง

● บทราฟังก่อนนอนหลับ เล่ม ๒

ศิริวัชริน เขียน พจนานันท์ จันทร์สันติ แปล

สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง

๒๑๕ หน้า ราคา ๑๘๐ บาท

“เราล้วนหลับไหลอยู่ มิใช่ในความหมาย

สามัญ หากตามนัยทางธรรม

เราไม่รู้ตัวเราคือใคร ดังนั้นจะเรียกเราว่า

ผู้ตื่นได้อย่างไร

เราไม่รู้เลยว่าอะไรคือแก่น อะไรคือ สสารัตถะ

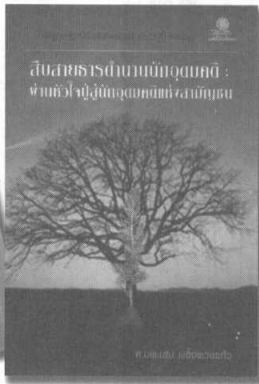
เรารู้แต่เพียงความรู้สึกแดนเท่านั้น

เรารู้ทุกสิ่งเกี่ยวกับดวงจันทร์และดวง-อาทิตย์ เราเกี่ยวกับโลก

รู้ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ ทว่าเรา ไม่รู้อะไรเลยเกี่ยวกับตนเอง

เราไม่รู้อะไรเลยเกี่ยวกับตัวผู้รู้

ซึ่งน่าจะเป็นความโล่งใจประการแรกของ การศึกษาที่แท้จริง”

เครือข่ายชาวพุทธ เพื่อพระพุทธรักษาและสังคม

ปัญหาพระประเพณีศิลปวัฒนธรรมวิถียุคใหม่ซึ่งเกิดขึ้นแล้วช้าเล่าโดยที่คณะสงฆ์ไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี เป็นอาการบ่งชี้ถึงวิกฤตการณ์ที่กำลังเกิดกับพุทธศาสนาของไทย ทั้งนี้เพราะปัญหาดังกล่าวมิได้เป็นผลจากความไร้ประสิทธิภาพในการปกครองคณะสงฆ์เท่านั้น หากยังเกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยอื่น ๆ อีก อาทิ ความตกรังการการศึกษาของคณะสงฆ์ ความสัมพันธ์ที่ไม่สมดุลระหว่าง พระสงฆ์รัฐ กับประชาชน จนไม่สามารถทำหน้าที่ที่พึงมีต่อกันได้อย่างถูกต้อง ทั้งขณะนี้ลัทธิพระศาสนาเข้าสู่ภาวะวิกฤต อันจำเป็นต้องมีการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

การรักษาศาสนาไทยยังยั้งนั้น มีชี้เป็นเงาที่ของคนที่โดนกดขี่หรือบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ที่มีใช้ในความรับผิดชอบที่จำกัด อยู่ที่พระสงฆ์หรือรัฐบาลเท่านั้น หากเป็นหน้าที่ของชาวพุทธทุกคน และเป็นความรับผิดชอบที่พระพุทธรูปทรงเครื่องมอบหมายให้แก่พุทธบริษัททั้งหลาย ดังนั้นเมื่อถึงคราวที่พระพุทธรักษาประสบภาวะวิกฤต จึงควรที่ชาวพุทธทุกคนจะร่วมมือกันอย่างเต็มที่แก้มุ่งมั่นความสามารถเพื่อฟื้นฟูพุทธศาสนาให้เจริญงอกงามและรักษาสันติความสงบต่อสังคมไทยรวมทั้งยังประโยชน์แก่สังคมโลก

ด้วยเหตุนี้ เครือข่ายชาวพุทธเพื่อพระพุทธรักษาและสังคมไทย จึงเกิดขึ้น เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการมีองค์การประสานงานในภาคประชาชนสำหรับการเคลื่อนไหวล่าสุดนี้ให้มีการฟื้นฟูพุทธศาสนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง งานในระยะแรกขอเครือข่ายดังกล่าวก็คือ การส่งเสริมให้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความเห็นกันในเรื่องนี้ต่างจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ อันจะนำไปสู่การรวมกลุ่มกันในระดับท้องถิ่น เพื่อขยายสำนึกในความเป็นพุทธบริษัทให้แพร่หลายต่อไป และเพื่อร่วมกันคิดค้นแนวทางการฟื้นฟูพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ เมื่อกลุ่มท้องถิ่นดังกล่าวมีจำนวนมากพอและเกิดขึ้นทั่วประเทศ งานระยะต่อไปของเครือข่ายดังกล่าวก็คือ การประสานกลุ่มเหล่านี้เพื่อร่วมกันจัดตั้งสภาชาวพุทธสำหรับเป็นองค์การประสานงานระดับประเทศ โดยมีภารกิจหลักคือ ร่วมกับรัฐและคณะสงฆ์ดำเนินการฟื้นฟูพุทธศาสนาและจัดการปฏิรูประบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

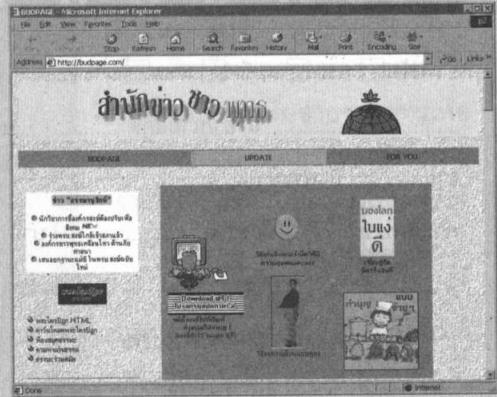
องค์การที่ร่วมกันเป็นเครือข่ายดังกล่าวในขั้นนี้ประกอบด้วย มูลนิธิโกลดิมทอง มูลนิธิพุทธธรรม มูลนิธิสุภาพไทย คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา กลุ่มเสวียธรรม ท่านสามารถร่วมกับเครือข่ายในการฟื้นฟูพุทธศาสนาด้วยการรวมกลุ่มในท้องถิ่นของท่านเอง เพื่อจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การอภิปรายสัมมนา เปิดเวทีสาธารณะ โดยเครือข่ายฯ ยินดีให้ความสนับสนุนตามกำลังจากนั้นรายยี่สิบวันทั้งข้อเสนอแนะจากท่าน ตลอดจนข่าวคราวความเคลื่อนไหวในท้องถิ่นของท่านด้วย

สถานที่ติดต่อของเครือข่าย

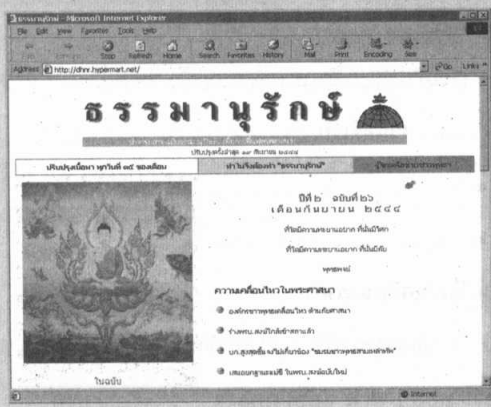
๘/๒๓ ซ.บ้านช้างหลด ถ.พรานมา
บางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทร. ๐-๒๕๔๑-๓๓๗๖๔, ๐-๒๕๔๑-๐-๕๒๖
หรือ ตู้ไปรษณีย์ ๒ คลองสาน ๑๐๖๐๔

เยี่ยมชมเว็บไซต์ของเครือข่ายได้ที่
<http://www.budpage.com>

**การฟื้นฟูพระพุทธรักษา
ประชาชนต้องมีส่วนร่วม**

สำนักข่าวชาวพุทธ >> www.budpage.com

ธรรมานุรักษ์ >> dhnr.hypemart.net

จดหมายข่าวธรรมานุรักษ์

<http://dhnr.hypemart.net>

email: dhnr2000@yahoo.com

สมัครวันนี้ เพียงปีละ 100 บาท

เลือกรับหนังสือธรรมะดีๆ
ฟรี 1 เล่ม (มีจำนวนจำกัด)

1. แกนแท้ของพระพุทธรักษา
2. คู่มือการพัฒนาตนเองแนวพุทธ สำหรับผู้ใ้การปรีกษา 2 ตัดต่อได้ตี : 29/15 ซ.รามคำแหง 21 (นาครี)

๓. รามคำแหง แขวงวังทองหลาง เขตบางกะปิ

กรุงเทพฯ 10310

โทรศัพท์โทรสาร 0-2314-7385-6

(ชานิตีสิ่งจ่ายในนามคุณชนลักษณ์ ตรงศีลสัตย์ ปณ.หัวหมาก)

ข้าพเจ้า พระ แม่ชี นาย นาง น.ส.

..... ฉายา/นามสกุล .....

อายุ ..... ปี พรรษา .....

การศึกษา นักธรรม ..... บาลี เปรียญ .....
 ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี
 มัธยมศึกษา, ปวช., ปวส.
 อื่น ๆ (ระบุ) .....

อาชีพ รัฐบาล, รัฐวิสาหกิจ ทำงานเอกชน
 ธุรกิจส่วนตัว นักศึกษา
 อื่น ๆ (ระบุ) .....

รายได้/เดือน ..... งานอดิเรก .....

หนังสือที่ชอบอ่าน ๑. ....
๒. ....

สมัครเป็นสมาชิก หนังสือ "เสขियธรรม"

สมาชิกใหม่ ต่ออายุสมาชิก (เลขสมาชิกเดิม.....)

เป็นเวลา ..... ปี (ปีละ ๒๐๐ บาท ๔ ฉบับ) เป็นเงิน ..... บาท
เริ่มรับตั้งแต่ฉบับ .....

๑.สถานที่ส่งหนังสือ (สำหรับตัวท่านเอง) .....

รหัสไปรษณีย์ ..... โทรศัพท์ .....

๒.สถานที่ส่งหนังสือ (สำหรับผู้ที่ท่านแนะนำ) .....

รหัสไปรษณีย์ ..... โทรศัพท์ .....

โดยได้แนบ ขนาดนิต ตัวแลกเงินไปรษณีย์ เช็คของขวัญ

ส่งจ่ายในนาม นางสาวศิริพร ฉัตรหิรัญมงคล (ปณ.หัวหมาก)

ส่งที่ คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (คพพ.)
๒๓/๑๕ ซอยรามคำแหง ๒๑ (นครศรี) ถนนรามคำแหง
แขวงวังทองหลาง เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

สิทธิพิเศษสำหรับสมาชิก

- ท่านสามารถระบุชื่อสมาชิกสมทบจำนวน ๑ ท่านเพื่อมอบโอกาสในการอ่านเสขियธรรม ในจำนวนและระยะเวลาเท่ากับอายุสมาชิกของท่าน
- เสขियธรรมจะประกาศรายชื่อหนังสือตราค่าเป็นพิเศษสำหรับสมาชิก ในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งสมาชิกจะสามารถสั่งซื้อได้ทางไปรษณีย์

รายชื่อผู้สมัครสมาชิกเสขियธรรม

- คุณพรพนธ์ วีระจงกุล ๒๐๐ บาท
- สามเณรวีระพันธ์ ศรีสุวรรณ ๒๐๐ บาท
- คุณสุวิชัย ชนสว่างกุล ๒๐๐ บาท
- สามเณรโกบชัย แซ่ตั้ง ๒๐๐ บาท
- พระอรวงฆ อภิภูจิน ๒๐๐ บาท
- คุณยิ้มยวน มาลีลัย ๒๐๐ บาท
- พระพิบูลสิน ญาณวฑฒโน ๒๐๐ บาท
- คุณประจักษ์ พุทธิเจริญ ๒๐๐ บาท
- พระมหากรม ติณวิไล ๒๐๐ บาท
- คุณอุลิต กิตติประภัสร์ ๖๐๐ บาท
- คุณประจิดดี พนาวัฒน์วงศ์ ๖๐๐ บาท
- คุณวัฒน์วดี พุ่มไชย ๒๐๐ บาท
- คุณวิมลรัตน์ ชิตนุชตราภรณ์ ๒๐๐ บาท
- คุณชัยลักษณ์ ทัศนัยธรรม ๒๐๐ บาท
- คุณศุภย้อม อยู่สวัสดิ์ ๒๐๐ บาท
- คุณผานดา สายงาม ๒๐๐ บาท
- คุณสมถิติ ปิยศิริเวช ๒๐๐ บาท
- คุณวาสนา ชินวรากร ๒๐๐ บาท
- คุณไพจิตร เจริญทรัพย์ ๒๐๐ บาท
- คุณเมกนิค สุทธิจิตต์ ๔๐๐ บาท
- คุณชุมพล สิ้นิน ๒๐๐ บาท
- คุณเมกนิดา เพชรรัตน์ ๒๐๐ บาท
- คุณอุทัยวรรณ ตั้งมั่นสกุล ๒๐๐ บาท
- คุณเนติไลภ วรรณแปง ๒๐๐ บาท
- คุณเสรีฐากร ศิริพิบูลอุตสา ๒๐๐ บาท
- คุณอนุวัฒน์ ไสวภิรมย์ ๒๐๐ บาท
- มูลนิธิหลวงพ่อกุศล ๒๐๐ บาท
- สำนักสงฆ์เขาสันติ ๒๐๐ บาท
- พระเมฆาภิวัฒน์ ถาวรจิตโต ๒๐๐ บาท
- พระอมร ถาวร ๒๐๐ บาท
- คุณเมกพล ประสงค์ทรัพย์ ๒๐๐ บาท
- คุณลิขิต นันทวงศ์ ๒๐๐ บาท
- พระจำลอง วุสิตโต ๒๐๐ บาท
- ทันตแพทย์หญิงกาญจนา ไรหิตรัตน์ ๔๐๐ บาท
- คุณบรรณรัตน์ เสียงสกุล ๔๐๐ บาท
- วิทยาลัยศาสนศึกษา ๒๐๐ บาท
- คุณแสงเคราะห์ รุ่งบัว ๒๐๐ บาท
- พระมหาบุญยั้ง สิริบุญโย ๒๐๐ บาท
- พ.ท. สมมิตร ญาณรัตน์ ๒๐๐ บาท
- อ.สุภานี นองเนื่อง ๒๐๐ บาท
- อ.ศิริรัตน์ ชิงดวง ๒๐๐ บาท
- คุณณิฉัย ใจผล ๒๐๐ บาท
- คุณมารณศิริ ศติศาสตร์ ๒๐๐ บาท
- คุณพุดศิริ ชูระหาญ ๒๐๐ บาท
- พระคง ปณฺหะทีป ๒๐๐ บาท
- คุณเอวทัย แซ่เตียว ๒๐๐ บาท
- คุณมา กอพยัคฆ์จันทร์ ๒๐๐ บาท
- คุณนิกร คำเหลื่อม ๒๐๐ บาท

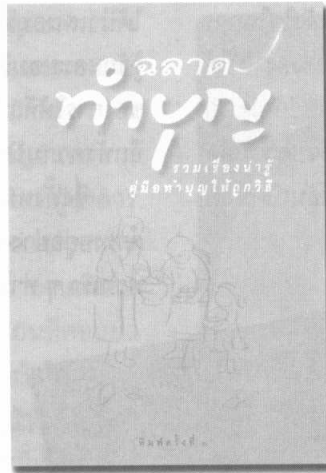
สวัสดิคະ เพื่อน ๆ

สมาชิกรวมเสขิยธรรมฉบับนี้ออกมาพร้อมกับการย้ายสำนักงานใหม่ของผู้ที่เสขิยธรรมเจ้าหน้าที่ศพพ. เจ้าหน้าที่ธรรมานุรักษ์ รวมทั้งเจ้าหน้าที่เครือข่ายชาวพุทธฯ บ้านใหม่ของเราอยู่แถวรามคำแหงนะคะ อยู่เลยเดอะมอลล์ รามคำแหง ไปหน่อยค๊ะ ถึงแม้ว่าข้างนอกหน้าปากซอยเราจะดูอีกที เป็นย่านชุมชน แต่พอได้เข้าไปในซอยลึกประมาณ ๗๐๐ เมตรนั้นเป็นที่ที่สงบมากเลยค๊ะ และยังมีทำให้พวกเราได้ออกกำลังกายกันด้วยนะคะ ถ้าเพื่อนๆ สมาชิกที่อยู่แถวรามคำแหงจะแวะมาเยี่ยมเยียนกันได้เลยนะคะ

สำหรับหนังสือที่แนะนำลงในเสขิฯ ฉบับนี้เป็นหนังสือออกใหม่ของมูลนิธิโกมลคีมทองค๊ะ เล่มแรกเรื่องแห่งความสดใสของชีวิต เล่ม ๒ เรื่อง แห่งการงานอันเบิกบาน ทั้ง ๒ เล่มพิมพ์เป็นครั้งที่ ๗ แล้วนะคะ หนังสือทั้ง ๒ เล่มเป็นหนังสือที่อ่านแล้วจะมีกำลังใจเพิ่มขึ้น มีความสุขกับการใช้ชีวิตมากขึ้น สามารถเห็นความสวยงามของสังคมในสังคมที่เป็นอยู่นี้ด้วยค๊ะ

แล้วพบกันใหม่ฉบับหน้าค๊ะ

ศิริพร

ฉลาดทำบุญ

เรียบเรียงโดย พระชาย วรรณโม
จัดพิมพ์โดย เครือข่ายชาวพุทธเพื่อ
พระพุทธศาสนาและสังคมไทย
จำนวน ๘๘ หน้า ราคา ๕๐ บาท

รวมเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการทำบุญ ใช้คู่มือทำบุญให้ถูกวิธี เป็นเหมือนแผนที่เดินทางไปสู่นิพพาน

ทำบุญก็ให้ได้บุญ ทำบุญอย่างฉลาด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำบุญ ปล่อยนกปล่อยปลา ที่พูดถึงไรต้อง

ถกกันทุกที ตกลงว่าเป็นการทำบุญหรือบาปกันแน่

หรือความเชื่อเรื่องทำบุญวันนี้เพื่อผลบุญในชาติหน้า เวลาทำบุญใส่บาตร บางคนจึงนำเอาน้ำชาใส่บาตรพระไปด้วย ทำแบบนี้ไม่ค่อยฉลาดนะจ๊ะ เพราะถือว่าเป็นการเบียดเบียนให้พระต้องถือของหนักกลับวัด ทั้งที่วัดก็มีน้ำอยู่แล้ว

ทำบุญเพื่อตัวเองจะได้อะไร ยังมีกิเลสอยู่ ทำบุญก็ต้องเพื่อลดกิเลสซิเนอะ

หนังสือเล่มนี้จะให้คำตอบทั้งความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องของบุญและวิธีการทำบุญ ในแบบและโอกาสต่าง ๆ อันจะนำไปสู่ "ความสำเร็จในบุญ" ที่ผู้ทำปรารถนา

"แห่งความสดใสของชีวิต"

The Art of Living

วิลเฟรด เอ บีเตอร์สัน เขียน

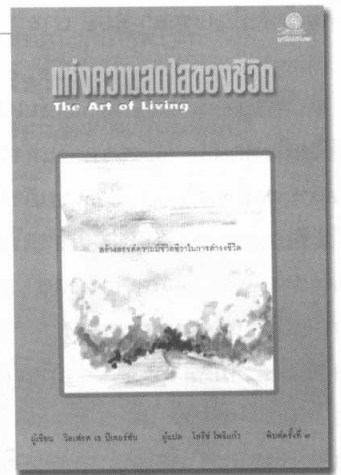
โสรัชนี โพธิแก้ว แปล

สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง

พิมพ์ครั้งที่ ๗ ราคา ๑๐๕ บาท

หนังสือแห่งความสดใสของชีวิตเป็นหนังสือที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับคนที่กำลังมีความสุข ทุกข์ แต่สำหรับคนที่มีความสุขก็สามารถทำให้เขามีกำลังใจและปรารถนาที่จะแบ่งปันความดีงามไปสู่ผู้อื่น

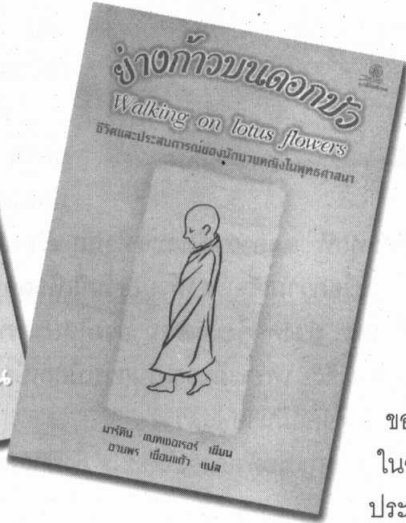
หนังสือเล่มนี้ใช้ภาษาที่อ่อนโยน สละสลวย ให้กำลังใจ ปลอดภัย

ประโลมใจ สร้างแรงบันดาลใจ สร้างพลังใจในการลุกขึ้นมาต่อสู้กับจิตใจที่กำลังมืดมน หม่นหมอง ให้ได้รับความสว่างสดใส ความสุขนั้นมีได้ขึ้นอยู่กับตำราแห่งปรัชญา แต่ขึ้นอยู่กับจิตใจที่อ้อมเอิบด้วยความคิดอันสวยงามและหัวใจที่เปี่ยมด้วยอารมณ์อันเบิกบาน

ได้นำเสนอมุมมองในแง่การเฝ้าสังเกตตนเองเพื่อให้รู้จักและยอมรับตัวเองอย่างซื่อตรง ในแง่ความงามของการให้ที่แท้จริง การอยู่ร่วมกัน การช่วยเหลือผู้อื่น อีกทั้งความรักและความเบิกบานของชีวิต

ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้ล้วนเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงอยู่อย่างงดงามของคนในสังคมสมัยใหม่ ดังเช่นพวกเรา ๆ ท่าน ๆ นี้เอง

แห่งการงานอันเบิกบาน

ดาร์ลิ่ง ตุลกู เขียน
โสริช โทธิแก้ว แปล
สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง
พิมพ์ครั้งที่ ๗ ราคา ๑๖๐ บาท

คนแต่ละคนมีลักษณะเด่นเฉพาะของตนเอง มีชีวิตที่แตกต่าง มีแนวทางแห่งความงอกงามและความสุขที่ต่างกันไป ลองถามตัวท่านดูซิว่า จริงหรือไม่ที่เราเองแทบจะไม่มีเวลาหรือโอกาสในการตั้งคำถามกับตัวเองถึงความสุข ความงอกงามและการแสวงหาคุณค่าแห่งการงาน เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความหมายมากนักน้อยเพียงใด “แห่งการงานอันเบิกบาน” เป็นหนังสือที่ท่านดาร์ลิ่ง ตุลกู รินโปเช นักบวชและครูสอนศาสนาจากทิเบตตะวันออกได้แบ่งปันประสบการณ์ จากการที่ท่านได้เฝ้าสังเกตแนวทางการทำงานและการใช้ชีวิตของคนทั้งตะวันออกและตะวันตก ในช่วง ๒๐ ปีที่ผ่านมา โดยท่าน

อย่างก้าวบนดอกบัว

มาร์ทีน แบทเชอเลอร์ เขียน
อวยพร เชื้อนแก้ว แปล
สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง
๒๗๙ หน้า ราคา ๒๒๐ บาท

วิถีและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมของผู้หญิง ๑๘ ท่าน ในประเทศเอเชีย ซึ่งในจำนวนนี้บางส่วนเป็นชาวตะวันตก และประกอบไปด้วยภิกษุณี และแม่ชี ๑๕ รูป และผู้ปฏิบัติธรรมหญิงในเพศฆราวาสอีก ๓ ท่าน นอกจากวิธีการอันหลากหลายในการปฏิบัติ

ภาวนาตามคำสอนของพระพุทธองค์ที่ปรากฏชัดในทุกเนื้อเรื่องอย่างมีชีวิตชีวาและลุ่มลึกแล้ว ทั้งแนวทางของเถรวาท มหายาน และวัชรยาน สิ่งที่ถูกท่านสะท้อนออกมาในน้ำเสียงเดียวกันคือ ความยากลำบากในการดำรงชีวิตพรหมจรรย์ และอุปสรรคในการแสวงหาโอกาสเพื่อพัฒนาทางจิตวิญญาณ ซึ่งเห็นชัดเจนมากในฝ่ายมหายานและวัชรยาน อันเนื่องมาจากแนวคำสอนที่เน้นการส่งผ่านโพธิจิตจากอาจารย์ถึงศิษย์ ทว่าความเป็นผู้หญิงของทุกท่านมิได้ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติเพื่อหลุดพ้นแต่อย่างใด ทุกตัวอักษรล้วนสัมผัสได้ถึงความศรัทธาแน่วแน่ต่อวิถีทางที่ทุกท่านเป็นผู้เลือกเดิน นัยยะแห่งชื่อของหนังสือเล่มนี้ คือ “อย่างก้าวบนดอกบัว” คงจะพอสรุปความเช่นนี้ได้

โครงสร้างสังคมที่ไม่เอื้อเพื่อให้นักบวชหญิงได้เจริญเติบโตทางจิตวิญญาณ และนำมาซึ่งความยากลำบากในการแสวงหาที่ทาง และครูบาอาจารย์

ต่างหากเล่าที่เป็นอุปสรรคในเรื่องนี้ เราไม่อาจเข้าใจ ประเด็นดังกล่าวได้โดยอ่านเพียงผิวเผินและมองเลย มาyacติแห่งความไม่เป็นธรรมในโครงสร้างสังคมดั่ง ที่เป็นอยู่นี้ ประเด็นดังกล่าวเป็นสารสำคัญอันปรากฏ อยู่ในน้ำเสียงและถ้อยคำระหว่างบรรทัดที่ผู้ส่งสาร ทุกท่านสื่อกับผู้อ่าน โดยผ่านภาษาอย่างง่ายและ ราบรื่นยิ่ง ทั้งนี้คงมิใช่เป็นการมองในแง่ร้ายจนเกินไป นัก เพราะเห็นได้ตั้งแต่บทนำของผู้เขียนที่ตอกย้ำ อย่างชัดเจน บอกเล่าความอึดอัดขัดข้องใจในการหา คำตอบว่ามีแม่ชีพุทธ หรือครูผู้หญิงอยู่บ้างหรือเปล่า โดยเฉพาะเมื่อผู้หญิงที่กำลังเผชิญทุกข์เป็นผู้ถาม และนี่เองเป็นที่มาในการรวบรวมประวัติของทุกท่านที่ ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้ “ ย่างก้าวบนดอกบัว “

ขอเชิญร่วมเปิด

“หอสมุดพุทธทาส”

และ ร่วมงาน

ปาฐกถาเสม พริ้งพวงแก้ว ครั้งที่ ๗

วันเสาร์ที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๔

๐๙.๐๐ น.

พิธีเปิด “หอสมุดพุทธทาส”

ณ วัดปทุมคงคา ผังโรงเรียนวัดปทุมคงคา

๑๐.๐๐-๑๒.๐๐ น.

บรรยายพิเศษ

“ชาวพุทธไทยสมัยใหม่ควรเป็นอย่างไร”

สุลักษณ์ ศิวรักษ์

๑๓.๐๐-๑๗.๐๐ น.

ปาฐกถาเสม พริ้งพวงแก้ว ครั้งที่ ๗

“กระบวนการค้นคว้าใหม่ :

จิตวิญญาณ

สุนทรียภาพกับความเป็นมนุษย์”

นายแพทย์โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์

การใช้บริการตู้หนังสือฯ

๑) หากท่านมีความต้องการหนังสือเล่มใดที่กอง- บรรณารักษ์ได้แนะนำผ่านตู้หนังสือแล้ว ขอได้ ส่งจดหมายหรือไปรษณียบัตรแจ้งความจำนง พร้อมระบุชื่อหนังสือที่ท่านต้องการ มาให้ทาง เจ้าหน้าที่ทราบ ทั้งนี้ โดยขอได้ครั้งละ ๑ เล่ม โดย ไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ

๒) การให้บริการตู้หนังสือเสขียธรรมนี้ เพื่อจุด- ประสงค์สนับสนุนการศึกษาค้นคว้าของ ภิกษุ สามเณร และแม่ชี เป็นหลัก ดังนั้น ภายหลังจากที่ผู้จัดทำได้ส่งหนังสือไปถวายแล้ว หากท่าน มีความสนใจหนังสือเล่มอื่นอีก ขอให้แสดงความจำนงพร้อมระบุชื่อหนังสือที่ต้องการ มาให้ ทางเจ้าหน้าที่ได้ทราบ และเขียนวิจารณ์หรือ เสนอความคิดเห็นที่ได้จากการอ่านหนังสือเล่ม ก่อนมาด้วย

สำหรับท่านผู้อ่านที่เป็น ฆราวาส นั้น หากท่าน สนใจหนังสือที่เราแนะนำ ก็สามารถสั่งซื้อผ่านทาง ศพพ. ในราคาพิเศษพิเศษ ๒๐% โดยส่งรายชื่อหนังสือ ที่ต้องการมาที่

ตู้หนังสือเสขียธรรม

๒๙/๑๕ ซอยรามคำแหง ๒๑ (นวมศรี)

ถนนรามคำแหง แขวงวังทองหลาง

เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

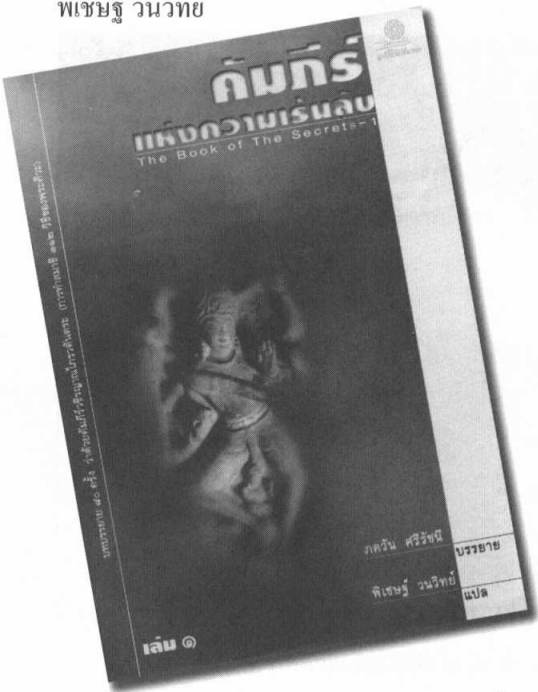
ธนาณัติสั่งจ่าย

นางสาวศิริพร ฉัตรหิรัญมงคล

ปณ.หัวหมาก

พิเชษฐ วนวิทย์

กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๙

ณ บ้านริมน้ำแห่งหนึ่ง เชียงดาว

วิกิขิตตนยณ : คือดวงตาอันสอดสาย

ไม่คิดมาก่อนเลยว่า การพูดคุยแบบไม่เห็นเนื้อหาระ (แต่เรามันชนิดข้ามวันข้ามคืน) ของพวกเราจะเห็นดีเห็นชอบ ๆ กับวังมาราชาจนได้ถึงเพียงนี้ ขณะนี้ทุก ๆ คนล้วนตกอยู่ในอาการสลบไสลไม่ได้สติ ยกเว้นเราผู้รักและชื่นชมธรรมชาติ เหลือบไปเห็นหนังสือภาษาอังกฤษเล่มเรื่องวางสงบนิ่งอยู่บนโต๊ะกลาง หน้าปกเป็นรูปด้านข้างของคนอินเดียไว้หนวดเครารุงรัง ชื่อเรื่อง The Book of the Secrets ระหว่างที่เจ้าของหนังสือตัวจริง (พี่พจนา จันทรสันติ) กำลังนอนกรนอยู่นี้ ไม่มีอะไรดีไปกว่านั่งจิบเบียร์เย็น ๆ แล้วแอบอ่านหนังสือของผู้อื่นเพื่อจะได้นอนหลับฝันดี เพราะแต่ไหนแต่ไรมา หนังสือที่เขียนด้วยภาษาต่างชาตก็ถือเป็นยานอนหลับชั้นเยี่ยมอยู่แล้ว แต่กลายเป็นว่ายิ่งอ่าน ๆ ไปก็ยิ่งติดลม จนจบบทที่หนึ่งโดยไม่รู้ตัว

หนังสือที่อ่านสนุกเช่นนี้ มีวิธีเดียวคือตลุยอ่านรวดเดียวให้จบ (โดยไม่สนใจเจ้าของ)....

The Book of the Secrets นี้มีอยู่ ๕ เล่มเรื่อง ๆ ด้วยกัน ทั้งหมดเป็นอรรถาธิบายว่าด้วยคัมภีร์ วิชาญาณโหราอันเก่าแก่ หรือ ๑๑๒ วิธีในการทำสมาธิของพระคิระ พระสูตรเริ่มต้นจากคำถามที่เทวี ทรงทูลถามพระคิระ ถึงธรรมชาติความเป็นไปของสรรพสิ่ง แต่แทนที่จะทรงตรัสตอบข้อสงสัยเหล่านั้น พระองค์กลับทรงประทานอุบายวิธีในการภาวนา เพื่อให้สรรพสัตว์เข้าถึงสภาวะดังกล่าวด้วยตัวเอง

พระสูตรนับจากบทแรกจนบทสุดท้ายเขียนด้วยถ้อยคำสั้น ๆ กระชับได้ใจความแต่อ่านเข้าใจยาก เป็นพระสูตรในการภาวนาที่ครอบคลุมไปถึงอุปนิสัยของชนทุกระดับชั้น ด้วยรากฐานความเชื่อของตันตระที่ว่า การกระทำทุกชนิดไม่ว่าด้านบวกหรือด้านลบ ล้วนเป็นปัจจัยนำไปสู่การบรรลุธรรมทั้งสิ้น

กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๙

ยามเย็นของวันถัดมา ณ บ้านริมน้ำหลังเดิม

ปริศวิปตติ : เสียเพราะบริษัท

ปฏิบัติการยัดหนังสือของผู้อื่นมาเป็นของตน ยังดำเนินไปอย่างไม่หยุดยั้ง

ผมถามพี่พจน่า หนังสือดี ๆ อย่างนี้ทำไมไม่แปล (มัวทำอะไรอยู่ ฮี!) พี่พจน่าตอบว่าเราเองก็อยากแปล แต่ไม่รู้จะแปลอย่างไรเพราะมีถึง ๕ เล่ม ยังมีเล่มอื่น ๆ จ่อคิวอยู่อีกพะเนิ่นเทินทีก็ หลังจากทนฟังเสียงรบเร้าอยู่นาน หญิงสาวนางหนึ่งก็โผล่ขึ้นมาว่า “เธอก็แปลเองดีไม่เห็นยาก” จากนั้นโรคบ้าจี้ก็ระบาดไปทั่วทุกอณูของบ้านริมน้ำแห่งนั้น หญิงสาวอีกนางหนึ่งก็ผสมโรงว่า “นั่นสิ นั่นสิ น้องนะแปลได้อยู่แล้ว” ด้วยน้ำเสียงเชื่อมั่นอย่างออกนอกหน้า พี่พจน่าจึงสรุปปิดท้ายองค์ประชุมว่า “นายนั้นแหละเอาไปแปลซะ”

ปมาท : ความเผละสติ

(หรืออีกนัยหนึ่ง เขี้ยวแห่งความปลาบปล้ำใจ... ขึ้นใหญ่)

อิมม์... ทำเราจะแปลได้จริง ๆ แะ ไซ่ ๆ ต้องไม่เก็นความสามารถเขาเน่ ๆ !!

ภควัน ศิริวัชนีคือหนึ่งในครุทางตะวันออกที่ไปปักหลักเผยแผ่หลักธรรมในโลกตะวันตก (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอเมริกา) จนมีชื่อเสียงโด่งดัง ในยุคที่คนหนุ่มสาวเกิดความเบื่อหน่ายและตั้งคำถามต่อกฎเกณฑ์ทางสังคมอย่างเข้มข้น ผู้คนต่างพากันแสวงหาหนทางเลือกใหม่ ๆ ทางจิตวิญญาณ ไม่มียุคใดที่วิถีชีวิตของชาวโลกตะวันออกจะได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางเท่ากับยุคนี้ บรรดาครุต่าง ๆ ที่เดินทางไปเผยแผ่หลักธรรมคำสอนต่างก็ได้รับความสำเร็จกันถ้วนหน้า ศิริวัชนีเองก็อยู่ในข่ายนี้ แต่ในบั้นปลายชีวิต ท่านก็ซวดเซไปกับกระแสแห่งความสำเร็จที่โหมซัดเข้ามาอยู่ไม่น้อย นี่จึงเป็นการตกย้ำว่า ธรรมะมิใช่ของสำเร็จรูป สภาวะธรรมนั้นมิใช่จะอุปติขึ้นง่าย ๆ หรือถึงจะอุปติขึ้นแล้ว แต่หากตั้งอยู่ในความประมาทแม้เพียงเสี้ยววินาที ก็อาจเสื่อมถอยลงได้ แม้จะมีสภาวะธรรมสูงส่งเพียงใดก็ตาม แต่ผู้มีปัญญาย่อมสังเกตเห็นคุณค่าในคำพูดของครุมากกว่าที่จะเป็นตัวท่านเอง หากมองในจุดนี้ ความสามารถของศิริวัชนีในแง่ของการอธิบายข้อธรรมยาก ๆ ให้เข้าใจง่าย ด้วยกลวิธีในการแจก--แจงอย่างเป็นเหตุเป็นผล และยกตัวอย่างประกอบอย่างมีชั้นเชิงและร่วมสมัยเป็นคุณสมบัติที่หาได้ยากยิ่งในหมู่ครุทั้งหลาย ผลงานส่วนใหญ่ของท่านคือ การอธิบายเนื้อความในคัมภีร์ของศาสนาต่าง ๆ อาทิเช่น นิกายเซน นิกายซูฟี ธรรมบท ไบเบิล หรืออุปนิษัท เป็นต้น แต่ผลที่ถือกันว่าโดดเด่นที่สุดในแง่ของการอธิบายความ ในแง่ของความสดใหม่มีพลังก็คือคัมภีร์แห่งความเร้นลับนี้เอง

วิปาก : ผลกรรม

จาก พ.ศ. ๒๕๓๗ - พ.ศ. ๒๕๔๓

intuition เนี่ยจะแปลยังไงดีนี่... แล้ว focus, concentrate ละ จะใช้คำไทยว่าจะไรดีให้ต่างกันแล้ว realization อีก เปิด Dic ก็เที่ยวก็ยังงง สิบวันแล้ว แปลได้แค่บรรทัดเดียว จะเลิกก็เสียฟอร์ม ฮือ...ฮือ... ไม่น่าหลวมตัวบ้ายอ เลี้ย...ย...ยย

แม้จะเป็นคัมภีร์ในฝ่ายฮินดู แต่หลักการภาวนาบางอย่างก็มีมาก่อนการอุบัติขึ้นของพุทธศาสนา มีอยู่หลายวิธีที่พบได้ในพระไตรปิฎกจนพุทธศาสนิกชนจำนวนมากเข้าใจไปว่า นี่เป็นหลักการภาวนาของพุทธศาสนา

ก่อนที่พระพุทธรองค์จะทรงตรัสรู้ นั้น พระองค์ทรงจำเรียนหลักการภาวนาหลายอย่างมาจาก อาฬารดาบสและอุทกดาบส แม้ภายหลังจากที่ทรงตรัสรู้ และประกาศหลักอริยสัจ ๔ แล้ว วิธีการหลายอย่างที่ทรงเล็งเห็นว่าเป็นประโยชน์เช่น อานาปานสติหรือกสิณต่าง ๆ ก็ไม่ได้ทรงทอดทิ้ง แต่กลับทรงนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสั่งสอนเวไนยสัตว์ทั้งปวง นี่คือเครื่องบ่งชี้ว่า จิตที่แสวงหาการหลุดพ้นนั้นเป็นสิ่งสากลและแผ่ฝังอยู่ในตัวมนุษย์เรามาเนิ่นนานแล้ว และจะคงอยู่ในจิตใจมนุษย์ตลอดไปชั่วกาลนาน

โมกข : ความหลุดพ้น

สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๓

เสร็จซะที ปาเข้าไป ๔ ปีเต็ม (หนังสือที่ใช้เวลาแปลนานเหลือเกินตั้งแต่ชาวไทยอพยพลงมาจากเทือกเขาอัลไตเป็นต้นมา)

อวมงคลสุทิน : ผันร้าย

มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๔

พี่พจนาส่งข่าวมาว่า หนังสือได้ดีพิมพ์แล้ว ยินดีด้วย แต่เสียใจที่จะแจ้งให้ทราบว่ามีเหลืออีกเล่มใหม่ที่เคยตกลงกันว่าจะช่วยกันแปลคนละเล่มนั้น คงไม่ได้แล้ว เพราะเป็นคนละสำนวนกัน ต่อแต่นี้พี่พจนจะทำตัวเป็นวิญญาณ หรือสัมภเวสีคอยหลอกลอนด้วยถ้อยคำที่ว่า “แปลไปถึงไหนแล้ว...วว...วว” พร้อมเงื่อนไขอีกข้อหนึ่งว่า จากที่เคยใช้เวลาแปล ๔ ปีต่อ ๑ เล่ม ก็ให้หดเหลือ ๔ เล่มต่อ ๑ ปี (แต่โดยดี) มิฉะนั้นแล้ว “นายจะให้เห็นเราแม่ในยามฝัน”

เอวัง ด้วยประการฉะนี้.

เจ้าสัวเดี่ยวเกียงซำ (พระโสภณแพชรรัตน์)

เจ้าสัวเดี่ยวเกียงซำ สืบเชื้อสายมาจากบรรพชนคนหมู่บ้านไซแค อำเภอดำรงวิทยาคาร มณฑลทลวงตุ้ง ท่านถือกำเนิดที่เมืองไทย ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ จากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ใ้เป็นพระโสภณแพชรรัตน์ ซึ่งในสังคมทั่วไปมักรู้จักท่านกันดีในนาม “เสี่ยผ่องกี”

บิดาของท่านคือเตียวจวงฮ้าง ซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในวงการสังคมชาวจีนโพ้นทะเลในนามท่าน “กุงเต็ง” ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งห้างกิมเล็งหลี ประกอบกิจการโรงสี โรงเลื่อย ป่าไม้ คำไม้ ครอบคลุมนธุรกิจใหญ่ย่อยหลายสาขา เป็นเจ้าสัวใหญ่ที่ร่ำรวยที่สุดในแวดวงชาวจีน มีชื่อเสียงระบือไกล ซึ่งท่านเดี่ยวเกียงซำก็ได้สืบต่อกิจการของครอบครัวจนเจริญรุดหน้า

สมัยที่กิจการค้ากำลังรุ่งโรจน์ ท่านเล็งเห็นความสำคัญของการ

คมนาคมขนส่ง จึงดำริตั้งบริษัทขนส่งไทยจีนขึ้น เพื่อแข่งขันกับชาวตะวันตก โดยริเริ่มกิจการเดินเรือของชาวจีน มีเส้นทางเดินเรือครั้งแรกไปแต่จีว กวางเจา เชียงไฮ้ เทียนสิน ทั้งได้ลงทุนก่อสร้างทางรถไฟในเมืองต่าง ๆ ข้างต้น เป็นพยานแห่งความรักในแผ่นดินมาตุภูมิ โดยท่านได้ร่วมลงทุนเข้าหุ้นในธนาคารถงเซียงที่ประเทศจีนด้วย รวมถึงกิจการอุตสาหกรรมเกษตรกรรม อีกหลายอย่าง นับว่ามีธุรกิจประกอบการเป็นจำนวนมาก เป็นสมัยแห่งความเจริญรุ่งเรืองอย่างแท้จริง

เคยได้ยินคนสมัยก่อนพูดกันว่า แม่ท่านเดี่ยวเกียงซำจะอายุน้อย แต่ก็มีจิตใจกว้างขวางใหญ่โต เคยฝึกวิद्यายุทธจากปรมาจารย์ที่มีชื่อเสียงทางด้านนี้ และเคยมีความปรารถนาจะสอบเข้ารับราชการในแผ่นดินจีน แต่ราชวงศ์ชิงได้ยกเลิกระบบการสอบคัดเลือกดังกล่าวเสียก่อน ทั้งในเวลานั้น รัฐบาลจีนหนึ่งอันแก่ ประเทศชาติบ้านเมืองก็คลอนแคลน ต่างชาติเตรียมเข้ารุกราน ชื่อท่านเดี่ยวเกียงซำมีความห่วงใยในชะตากรรมของบ้านเมือง ประจวบกับเวลานั้น ดร. ซุนยัตเซน ได้เดินทางมาเมืองไทย เพื่อรณรงค์เคลื่อนไหวทำการปฏิบัติโค่นล้มราชวงศ์ชิง ท่านจึงสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกสมัชชาผู้ร่วมกู้ชาติ จึงได้รู้จักกับท่านเดี่ยวฮุกเซ็ง และท่านอื่น ๆ ผู้ร่วมอุดมการณ์ปรึกษาหารือเกี่ยวกับเรื่องชาติบ้านเมือง นับว่ามีเพื่อนธุรกิจทั่ว ๆ ไป ทั้งสนใจแต่เพียงเรื่องค้าขาย

ถึงท่านจะเกิดที่เมืองไทย แต่ก็มีใจรักในบ้านเกิดของบรรพชน จึงได้

ทำการซื้อนาข้าวให้ชาวบ้านได้ใช้เพาะปลูกทำมาหากินแบบไม่คิดมูลค่า ตั้งโรงเรียนให้การศึกษาแก่เด็ก ๆ หลายแห่งในแถบเมืองแต่จีวและปริมณฑล สร้างสะพาน ทำถนน และเขื่อน บริจาคเงินเพื่อกิจการกุศล อีกหลายเรื่องอันเป็นประโยชน์แก่สังคมอย่างกว้างขวาง

สำหรับประเทศไทย ท่านก็ได้สร้างคุณูปการไว้มีไม่น้อย เกินกว่าจะกล่าวถึงได้ครบถ้วน ตัวอย่างเช่น ในเป็คักราชกะซิง ในรัชสมัยกวงซู่ (ค.ศ. ๑๙๐๔) ท่านได้ร่วมกับท่านเหล่ากึ่งปิง ไ้วเหมียววัน กอฮุยเจียะ เอ็งเฟ่งจิ่ว เหล่าซงเมี่ยง ทำการก่อสร้างโรงพยาบาลเทียนฟ้า แจกจ่ายยาให้การรักษาพยาบาลฟรีแก่ผู้ยากไร้ ซึ่งกิจการของโรงพยาบาลก็ได้ดำเนินต่อเนื่องโดยรุดหน้ามาถึงปัจจุบัน เป็นเวลากว่า ๙๐ ปี จนได้รับการยกย่องจากสังคม

เมื่ออายุ ๘๔ ปี ท่านยังมีพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรง ดูภายนอกเหมือนคนในวัยกลางคน แม้จะอยู่พักพ่วนกับบ้าน ท่านก็มีใจใฝ่ธรรมะ ชอบสนทนาธรรมกับพระภิกษุผู้ทรงคุณเป็นประจำทุกวัน ทั้งความสนใจในเรื่องราวทางโลก

ท่านมีบุตร ๖ ธิดา ๓ ทุกคนได้รับการศึกษาสูงทั้งไทย-จีน เป็นผู้มีความดีคุณสูงส่งสืบต่อมา แม้ฝ่ายธิดาก็ได้ออกเรือนสมรสกับผู้มีชื่อเสียงดีทั้งในวงการธุรกิจและอื่น ๆ มีลูกหลานสืบสกุลเป็นจำนวนมาก

ชีวิตของท่านเดี่ยวเกียงซำ เป็นดังคำของท่านเม่งจื้อที่ว่า “ความซื่อสัตย์สุจริต มีสติจะเป็นคุณสมบัติอันดีดั่งมาแต่เดิม ชื่อเสียงเกียรติยศ

เป็นแต่เครื่องยกย่องที่คนอื่นมอบให้บุคคลที่มีถ้วนครบด้วยคุณสมบัติทั้ง ๒ ส่วนนี้ ทั้งมีอายุมั่นขวัญยืนเท่าที่เห็นมา ดูจะมีก็แต่ท่านเดียวเกี่ยว-
ข้าเท่านั้น

เจ้าสัวกอสวยเจียะ (หลวงภักดีภูวนาท)

เจ้าสัวกอสวยเจียะ สืบเชื้อสายมาแต่บรรพชนคนอำเภอทุ่งไหล่ จังหวัดแต่จิว มณฑลทวนตุง ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ จากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ให้เป็นที่หลวงภักดีภูวนาท

เจ้าสัวกอสวยเจียะ เป็นบัณฑิตในสมัยราชวงศ์ชิง มีความปรารถนาจะสอบเข้ารับราชการเพื่อเป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูล โดยหมายมั่นจะทำประโยชน์ให้กับบ้านเมือง หากแต่ในเวลานั้น ราชวงศ์ชิงได้ยกเลิกระบบการสอบเข้ารับราชการ (จอหงวน) โดยสนับสนุนให้มีการจัดการระบบการศึกษาในโรงเรียนแบบใหม่ เพื่อให้ทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลงของโลกตะวันตก ดังนั้น ท่านจึงมิได้เข้าสอบตามความปรารถนา ประจวบกับบิดามีอายุมาก ทั้งป่วยไข้ไม่สบายอยู่เสมอ ท่านจึงรับคำสั่งจากบิดาให้เดินทางมายังเมืองไทย เพื่อรับช่วงกิจการของครอบครัว โดยได้เป็นผู้จัดการของโรงสี ร้านชาวดึง และกิจการต่าง ๆ ที่เป็นสาขาเครือข่าย เนื่องเพราะบิดของท่านเป็นผู้มีชื่อเสียงในวงการธุรกิจค้าข้าวในสมัยนั้น

ในปีคักราชกษัตริย์ของรัชสมัย กวงซู่ (ค.ศ. ๑๙๐๔) ท่านเหล่ากึ่งโป้ว เหมียวจิว ฮึง هنگจิว เหล่าซอเหมียง เตียวเกียงซำ ได้ทำการเชื้อเชิญให้ท่านกอสวยเจียะมาร่วมเป็นผู้ก่อตั้งโรงพยาบาลเทียนฟ้า ซึ่งท่านก็มีจิตศรัทธา โดยสังเกตเห็นว่าชาวจีนโพ้นทะเลที่มาอาศัยพำนักอยู่ในเมืองไทยไม่เคยชินกับสภาพดินฟ้าอากาศและอาหารการกิน เมื่อเกิดเจ็บไข้ได้ป่วยก็มีปัญหาด้านการสื่อสารเรื่องภาษากับหมอพยาบาล การรักษาพยาบาลจึงเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องก่อสร้างโรงพยาบาลสำหรับชาวจีนเหล่านั้นเป็นการเฉพาะ ด้วยเหตุนี้ท่านจึงรับความช่วยเหลือดำเนินการก่อสร้างโรงพยาบาลเทียนฟ้า โดยได้บริจาคเงินสมทบจำนวน ๑๐๐ ซั่ง (๘,๐๐๐ บาท ในเวลานั้น) เพื่อช่วยสร้างโรงพยาบาล และได้รับแต่งตั้งให้เป็นประธานบริหารงานอยู่ ๒ สมัย เป็นเหรียญกษาปณ์ทองแดง ๒ สมัย โดยเฉพาะสมัยเมื่อดำรงตำแหน่งเหรียญครั้งแรก ต้องสละทรัพย์และกำลังแรงไม่ไต่ถาบจนถึงปีหมิงกัที่ ๕ (ค.ศ. ๑๙๑๖) กิจการของโรงพยาบาลจึงเข้ารูปเข้ารอย ท่านก็ได้ทำการปรับปรุงระเบียบการบริหารงานของโรงพยาบาลใหม่ เป็นผลให้กิจการดำเนินไปอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ โดยได้จดทะเบียนเป็นมูลนิธิเพื่อการกุศล นับเป็นผลงานที่เป็นคุณูปการแห่งความเสียสละของท่านที่ยากจะลืมเลือน

ด้วยความที่เป็นปัญญาชน ท่านจึงเห็นความสำคัญของการศึกษา จึงได้ดำริก่อตั้งโรงเรียนเผยอิงขึ้น เพื่อให้การศึกษาแก่อนุชน ซึ่งนับเป็น

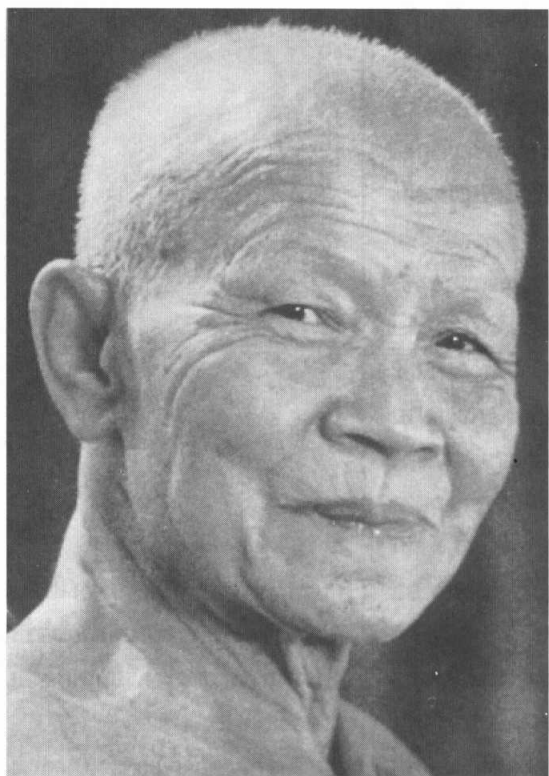

ประโยชน์ระยะยาวของสังคม ในการนี้ ท่านได้รับการมอบหมายให้เป็นการจัดการบริหารโรงเรียนเผยอิงอยู่หลายสมัย

ท่านกอสวยเจียะ เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในวงการค้าธุรกิจ ท่านได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายกสมาคมหอการค้าเงินท่านแรก และดำรงตำแหน่งนี้สืบต่อกันมาถึง ๕ สมัย ปรากฏผลงานอันเป็นประโยชน์ต่อวงการค้าและสังคมส่วนร่วม เป็นที่ประจักษ์ได้รับการกล่าวขานและเป็นที่เคารพนับถือจากสังคม

ท่านกอสวยเจียะเกิดที่ฮ่องกง หากมาสิ้นชีวิตลงที่เมืองไทย มีลูกหลานสืบสายสกุลเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในวงการทหารและการเมือง แต่ละท่านก็มีชื่อเสียงสืบต่อเกียรติประวัติของบรรพชนอย่างน่าสรรเสริญ.

เส้นทางของ พระอาจารย์มหาบัว

สุถักยณ์ ศิวรักษ์

ท่านปัญญาวัฑโฒ เป็นพระอังกฤษ ที่มาบวชไปจาก วัดปากน้ำ แต่ พ.ศ.๒๕๐๐ แล้วกลับไปตั้งสำนักสงฆ์ อยู่ที่กรุง ลอนดอน ข้าพเจ้าเองก็ทำมาหากินและเรียนกฎหมายอยู่ในราชอาณาจักร แห่งนั้นแต่ พ.ศ.๒๕๐๑ จน พ.ศ.๒๕๐๔ จึงขอบพอกับท่าน ไปมา หาผู้ที่สำนักสงฆ์แห่งนี้แทบทุกสัปดาห์ สอนภาษาไทยถวายท่านบ้าง และเรียนธรรมะจากท่านบ้าง ข้าพเจ้าเห็นว่าท่านเป็นพระที่มุ่ง ชัดเกลากิเลสโดยตรง มุ่งมั่นในการภาวนาเป็นหลัก และท่านต้องการ กลับมาแสวงหาครูอาจารย์ในเมืองไทยอีก

ท่านกลับมาถึงเมืองไทยในปี ๒๕๐๕ ไล่ ๆ กับข้าพเจ้า ที่แรกท่านพำนักอยู่ ณ วัดชลประทานรังสฤษดิ์ เพื่อแสวงหาครูอาจารย์ ท่านเห็นว่าท่านอาจารย์พุทธทาสทางสวนโมกข์นั้น หนักไปในทางความคิดอ่านและการเผยแผ่พระศาสนา ยิ่งกว่าทางภาวนามัยปัญญา และแล้วท่านก็ไปพบพระอาจารย์มหาบัว ญาณสัมปันโน ที่ระยองหรือจันทบุรี ท่านแน่ใจว่าพระคุณเจ้ารูปนี้แลคืออาจารย์ที่แท้ของท่าน

ท่านพระอาจารย์มหาบัวยอมรับให้ท่านเป็นศิษย์ โดยมีข้อแม้ว่าต้องไปอยู่กับท่านที่วัดป่าบ้านตาดทางอุดรธานี ซึ่งในเวลานั้นพวกเราเห็นกันว่า ยิ่งกับออกไปนอกฟ้าป่าหิมพานต์ แม้จะเริ่มสงครามเวียดนามแล้ว และทหารอเมริกันเริ่มมาตั้งฐานทัพที่อีสานแล้วก็ตามหลายคนห้ามท่านว่าอาหารขบฉันทางนั้นมิแต่ข้าวเหนียวกับปลาร้าและผักต่าง ๆ ท่านคงต้องเป็นโรคขาดอาหารแน่ ๆ แต่ท่านก็ยืนยันว่าท่านกลับมาเมืองไทยเพื่อมุ่งปฏิบัติธรรมตามรอยพระอรหันต์ จะมากลัวอันตรายใด ๆ อย่างไรได้

เมื่อท่านตกลงเดินทางไปวัดป่าบ้านตาด ข้าพเจ้าจึงขึ้นรถไฟไปส่งท่านในปี พ.ศ.๒๕๐๖ เราเข้าไปยังวัดโพธิสมพร ซึ่งยังตั้งโกศศพเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ (จุม พันธุโล) อยู่ ท่านอาจารย์มหาบัวยังชวนข้าพเจ้าให้พักที่วัดป่าบ้านตาดกับท่านปัญญาวัฑฒ์ชั้วคราว เพราะถ้ามีล่ามจะช่วยให้การสนทนาธรรมะเป็นไปอย่าง

สะดวกขึ้น หากข้าพเจ้ามีกิจทางเมืองกรุง ต้องลาท่านกลับ ทั้งท่านปัญญาวัฑฒ์ก็เชื่อว่าท่านสามารถเรียนธรรมะได้จากการปฏิบัติยิ่งกว่าคำพูดทั่ว ๆ ไป

เวลานั้นนั่งรถจี๊ปเข้าไปวัดป่าบ้านตาด ต้องวิ่งไปทางคันทนา ถนนยังไม่ดี ไฟฟ้ายังไม่มี น้ำก็ใช้น้ำบ่อ โดยท่านอาจารย์มหาบัววิ่งเกี่ยจเทคโนโลยีอย่างใหม่ทั้งสิ้น ท่านเห็นว่าความสะดวกสบายทำให้พระอ่อนแอและขาดวิริยะอุตสาหะในการปฏิบัติธรรม

ข้าพเจ้าออกจะเลื่อมใสปฏิบัติทางของท่านอาจารย์พระมหาบัว ซึ่งเวลานั้นได้รับความสนับสนุนจากเจ้าคุณพระสาสนโสภณ เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศ โดยเราต้องไม่ลืมว่า คณะสงฆ์ในเมืองกรุงโดยทั่ว ๆ ไป ไม่อดหนุนพระปาสาายกรรมฐานทางภาคอีสาน แม้เจ้าคุณพระพรหมมุนี เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศก่อนหน้านี้จะสนใจพระปาสาายนี้ จนออกไปร่วมงานปลงศพท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต อาจารย์ของท่านพระอาจารย์มหาบัวก็ตามที่ แต่เมื่อศิษย์เอกของท่านพระอาจารย์มั่น ที่เขียนเรื่อง **มุตโตทัย** ต้องอาบัติปาราชิก ทางวัดบวรนิเวศก็เลยห่าง ๆ จากพระปาสาายนี้เรื่อยมา จนเปลี่ยนเจ้าอาวาสใหม่ ซึ่งมีใจกว้างและสนใจในด้านกรรมฐานอย่างจริงจัง

แจกเช่นทางวัดเทพศิรินทราวาส ซึ่งเคยดำริจะอาราธนาเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ กลับมาเป็นเจ้าอาวาสเมื่อ

สิ้นสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เจริญ ญาณวโร) แล้ว แต่เพราะความรังเกียจพระลาวและความต้องการสงวนตำแหน่งอธิบดีสงฆ์ไว้ให้กับพระที่เป็นวงในในพระอาราม ท่านเจ้าคุณรูปนั้นก็เลยไม่ได้คืนเข้าเมืองกรุง

ความข้อนี้ก็จุดดั่งกรณีของวัดเบญจมบพิตรกับเจ้าคุณพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ฟู) แห่งวัดพระสิงห์ เชียงใหม่ ซึ่งกะกันว่าจะอาราธนาลงมาเป็นเจ้าอาวาสที่นั่น หลังสมเด็จพระสังฆราช (ปลัด) สิ้นพระชนม์ลงแล้ว แต่ก็ถูกกีดกันคล้าย ๆ กัน

เรื่องท่านองนี้ยอมไม่ปรากฏเป็นเอกสารหลักฐานของทางราชการ หากข้าพเจ้าได้ยืนมาจากต้นตอเลยทีเดียว หรือใครจะกล้าปฏิเสธ

ในช่วงที่ท่านปัญญาวัชโฆไปอยู่ที่วัดป่าบ้านตาดนั้น ปรากฏว่ามีฝรั่งมาบวชพระมากขึ้น ข้าพเจ้าจึงกลายเป็นโยมอุปฐากพระเหล่านี้ไปโดยปริยาย จัดถวายให้ท่านพักที่วัดบวรนิเวศในเมืองกรุง ด้วยความอนุเคราะห์ของท่านเจ้าอาวาส ซึ่งก็เพิ่งรู้จักข้าพเจ้า และถ้าพระรูปใดพร้อมจนท่านพระอาจารย์มหาบัวยอมรับก็ได้ไปพำนักปฏิบัติธรรม ณ วัดป่าบ้านตาด

ข้างท่านพระอาจารย์มหาบัวนั้น เวลาลงมากองเทพฯ ก็มักมาพัก ณ วัดบวรนิเวศ ทั้งยังเริ่มเขียนคำเทศนาลง *ศรีสัปดาห์* เป็นประจำอีกด้วย จนภายหลังเขียนเรื่องประวัติท่าน

พระอาจารย์มั่น ทอยลงพิมพ์ในนิตยสารฉบับนี้เอาเลยด้วยซ้ำ

เมื่อมีพระฝรั่งมากขึ้น บางรูปก็บวชธรรมยุติเลยทีเดียว โดยข้าพเจ้าเป็นโยมบวช หรือหาญาติมิตรเป็นโยมบวชถวาย หาไม่ ท่านมาบวชแปลงเป็นธรรมยุติกนภายหลังตั้งท่านปัญญาวัชโฆนั้นมาบวชแปลงเป็นธรรมยุติที่วัดบวรนิเวศหลังบางองค์เสียด้วยซ้ำ โดยที่ถ้านับพรรษา กันแต่ท่านแรกบวชเป็นพระมหานิกาย ก็ได้ ๔๔ พรรษาเข้านี้แล้ว

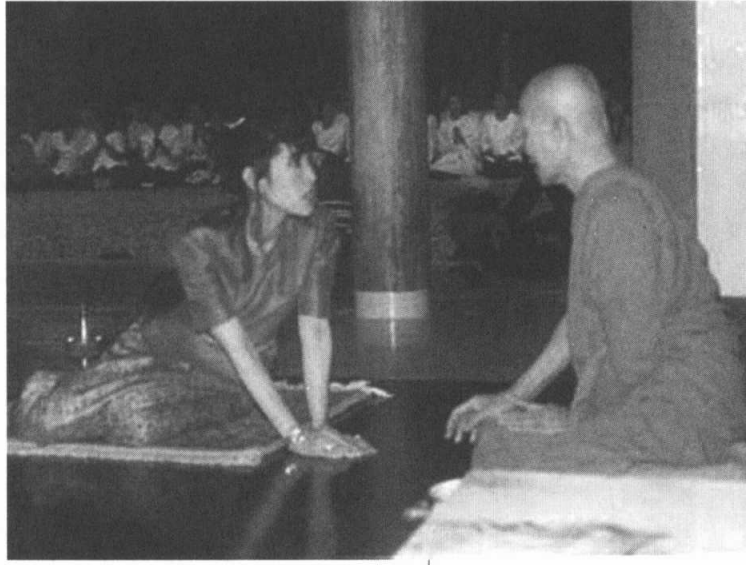
แต่ พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นต้นมา ข้าพเจ้าตั้งร้านคึกฉิตสยามอยู่ที่สามย่าน ผู้จัดการร้านนั้นมีหน้าที่เป็นไวยาวัจกรของพระฝรั่งที่วัดบวรฯ และวัดป่าบ้านตาดโดยตรง คือญาติโยมในอังกฤษ สหรัฐฯ หรือแคนาดา ถ้าต้องการส่งจตุปัจจัยเป็นดอลลาร์หรือปอนด์มา เราก็แลกเป็นเงินไทยไว้ เพื่อตัดรองเท้า (เพราะรองเท้าที่มีจำหน่ายเลิกไปสำหรับพระฝรั่ง) หาไม้ก็ใช้ซื้อกลด หรือยารักษาโรค ตลอดจนอาหารเสริมสำหรับส่งไปวัดป่าบ้านตาดตามโอกาส หรือบริการท่านเวลาท่านลงมากองเทพฯ

ต่อมาท่านปัญญาวัชโฆสามารถแปลคำเทศนาของท่านพระอาจารย์มหาบัวเป็นภาษาอังกฤษได้ ได้ขอให้ข้าพเจ้าจัดพิมพ์ ข้าพเจ้าก็ไปได้ทุนมาจากญาติข้าพเจ้าจัดพิมพ์เทศนาภาษาอังกฤษของท่านพระอาจารย์มหาบัวเป็นเล่มแรก ชื่อ **Forest Dhamma** โดยท่านยอมให้

ลงรูปท่านเป็นครั้งแรกในหน้าหนังสือ
อีกด้วย ทั้งท่านยังเซ็นให้ข้าพเจ้ารูป
หนึ่ง ใช้คำว่า “บัว” เหยย ๆ

สมัยหนึ่งท่านพระอาจารย์มหา-
บัวระวังตัวมากในเรื่องสีลสังวร และ
พยายามถอยห่างไว้กับศูนย์ทาง
อำนาจหรือราชสำนัก แม้นางสนอง-
พระโอรสจะเข้าไปในวัดป่าบ้านตาด
ขณะที่ท่านติดพิมพ์หนังสืออยู่ ท่าน
ก็พับหน้าลงที่โต๊ะพิมพ์ติดตั้งหนึ่ง
งีบหลับไป จนคนพวกนั้นไปพ้นแล้ว
ท่านจึงลุกขึ้นมาติดพิมพ์ต่อ โดย
ท่านมีเมตตาตอบจดหมายคนเล็ก
คนน้อยทุกคน ที่ถามปัญหาธรรมะ
จากท่าน โดยที่ทางราชสำนักส่ง
องคมนตรีที่เป็นสายวัดป่าให้ไป
อาราธนาท่านเข้าไปเจริญพระพุทธ-
มนต์เนื่องในวันคล้ายวันอภิเศก-
สมรส ปี พ.ศ.๒๕๒๓ ท่านก็ตอบว่า
นั้นไม่ใช่กิจของพระป่า แต่พระป่ารูป
อื่น ๆ รับผิดชอบเข้าไปกันเป็นอันมาก
แล้วเรือบินตก มรณภาพไปตาม ๆ
กัน ใคร ๆ ที่เชื่อในอภินิหารของท่าน
นั้น ๆ เป็นอันพูดไม่ออกเอาเลย แต่
แล้วต่อมา ท่านพระอาจารย์มหาบัว
ก็เปลี่ยนไป กลายเป็นพระของในวัง
อย่างเต็มตัวเอาเลยก็ว่าได้ จนขนาด
เจ้าฟ้าเสด็จวัดป่าบ้านตาดเป็นประจำ
โดยที่สิ่งเหล่านี้ให้คุณกับใคร ให้โทษ
กับใคร มีใครเคยถามปัญหากัน
อย่างจ้ง ๆ บ้างไหม

มีพระพุทธพจน์ตรัสไว้ ให้พระ
ห่างจากสตรี จากงูพิษ จากมหา-
สมุทร จากเงินทอง และจากพระ-
ราชา อย่างน้อยก็กันว่าพระป่าคง
ดำเนินจริยวัตรตามพระพุทธพจน์

แม้พระเมืองส่วนใหญ่จะไม่คำนึงถึง
พระพุทธโอวาทในเรื่องนี้ก็ตามที แต่
แล้วนี้ทำไมถึงเป็นไปคล้าย ๆ กัน
หมดเล่า

ท่านพระอาจารย์มหาบัวนั้น
ออกจะดูและไม่ค่อยประณีประนอม
แต่เวลามากกรุงเทพฯ ก็มีศิษย์หามา
ห้อมล้อมมาก จนเจ้าของกุฎิที่วัด
บวรนิเวศไม่พอใจ และภายหลัง
ขัดกันกับบรรณาธิการ **ศรีสัปดาห์**
อีกด้วย โดยเธอผู้นี้มีสัมมัญญาต่อมา
ว่า นางห้องกระจก ท่านอาจารย์ก็
เลยต้องย้ายไปพักวัดนรนาถสุน-
ทริการาม แทนวัดบวรฯ ตอนลงมา
เมืองกรุง แต่เมื่อท่านเด่นดังมากขึ้น
กุฎิที่วัดนรนาถก็เล็กเกินไป จนญาติ
โยมยกคฤหาสน์ไว้คอยต้อนรับท่าน
ตั้งเป็นแพ้นอยู่ในเวลานี้ ที่พระป่า
เข้ากรุงมักไม่พักวัด หากพักบ้านที่
เป็นคฤหาสน์ของพวกเศรษฐีมีทรัพย์
เป็นอันคนยากไร้ยากที่จะเข้าไปฟัง
ธรรมได้ เว้นไว้แต่จะมีเส้นสายเป็น

พิเศษ ต่อภายหลังมีรายการเทศนาทางช่วยชาติขึ้นนั้นแหละ ใคร ๆ ก็เข้าไปฟังธรรมได้ ถ้าพร้อมจะถอดเครื่องทอง หรือว่าชนบัตรสกุลต่าง ๆ ถวาย ในรายการเก็บเงินจากมหาชนเพื่อช่วยธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นที่มาแห่งความหายนะของมหาชน

เกือบจะกล่าวได้ว่าท่านพระอาจารย์มหาบัว เป็นพระเถระองค์เดียวก็ได้ที่ปฏิเสธรสสมณศักดิ์ แล้ววันดีคืนดี ก็ปรากฏว่าท่านรับเป็นพระราชาคณะผู้ใหญ่ที่พระราชาญาณวิสุทธิโสภณเลย ซึ่งไม่เคยมีมาแต่ก่อน อีกทั้งก็เลื่อนข้ามชั้นเทพเป็นพระธรรมวิสุทธิมงคลเลยทีเดียว ทั้งนี้แสดงถึงความใกล้ชิดหรือเป็นที่โปรดปรานของราชสำนัก โดยการพระราชทานสมณศักดิ์นั้นเป็นไปดังเรากลับไปสู่ยุคสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์จะนั้น

ที่น่าสังเกตก็คือ ท่านได้เลื่อนขึ้นเป็นชั้นธรรมหลังจากที่ท่านประกาศตนออกมาแล้วว่าท่านเป็นพระอรหันตชินาสพ แม้ท่านจะไม่ได้ใช้คำ ๆ นี้โดยตรง แต่ถ้อยคำที่ปรากฏเป็นตัวอักษรแสดงออกอย่างชัดเจนจาก **“ตั้งแต่พรรษา ๗ ที่เราออกปฏิบัติครั้งแรก จนกระทั่งถึงพรรษาที่ ๑๖ ออกพรรษาแล้ว ถึงเดือน ๖ แรมดับ คือแรม ๑๔ ค่ำ (๑๔ พฤษภาคม ๒๔๙๓) เข้า พุดให้เต็มภูมิไว้เต็มเปานี้เสียเลย จนถึงคืนวันดับนั้นถึงได้ตัดสิ้นใจกันลงได้ด้วยความประจักษ์ใจ หายสงสัยทุกสิ่งทุกอย่างเรื่องภพเรื่องชาติ เรื่องความ**

เกิด แก่ เจ็บ ตาย เรื่องกิเลสตัณหา อาสวะทุกประเภทได้ขาดกระเด็น ออกไปจากใจในคืนวันนั้น ใจได้เปิดเผยโลกธาตุให้เห็นอย่างชัดเจน เกิดความสดสังเวช น้ำตาาร่วงตลอดคืน”

อยากทราบว่าในทางพระธรรมวินัย พระอรหันต์ที่ประกาศตนเองว่า “เอาชนะกิเลสตัณหาอาสวะทุกประเภทได้เด็ดขาด” นั้น เคยมีมาหรือไม่ และพระที่พระพุทเจ้าไม่ได้ทรงประกาศเอง หรือคณะสงฆ์ซึ่งเป็นพระอรหันต์ไม่ได้สวดรับความเป็นพระอรหันต์ของท่านนั้น ท่านเป็นได้ด้วยการประกาศตนเองกระนั้นหรือ และพระที่ประกาศคุณวิเศษของตนเองถึงขั้นที่เป็นอนุตรिमานุสธรรมให้อนุสัมปันทราบนั้น ไม่เป็นอาบัติดอกหรือ แล้วพระอรหันต์เป็นอาบัติได้ละหรือ

ประเด็นเหล่านี้ ไม่เห็นมีการหยิบยกกันขึ้นมาพิจารณาอย่างเปิดเผยโดยคณะสงฆ์หรือมหาเถรสมาคม แม้จนเถรสมาคมฝ่ายธรรมยุติเลย หรือทำกันเป็นวงในโดยไม่ให้คนนอกรับรู้ แล้วนี่ไม่เป็นเรื่องอย่างสำคัญของสถาบันสงฆ์ไทยร่วมสมัยดอกหรือ

ท่านพระอาจารย์มหาบัวยกย่องแต่เพียงท่านพระอาจารย์มั่นและพระกรรมฐานสายนั้น แม้ท่านพระอาจารย์ชา สุภัทโท จะเป็นพระมหานิกาย ท่านก็ไม่รังเกียจ แต่ธรรมยุติด้วยกันเองที่ไม่สยบยอมกับท่าน ท่านรังเกียจหรือไม่ สงสัยอยู่ แม้จน

สายวัดต่อโคการามและวัดธรรมมงคล ก็ดูไม่ได้รับคำสรรเสริญจากท่านแต่อย่างใด ยิ่งพระมหานิกายสายอื่น รวมถึงสายสวนโมกข์ และสายวัดญาณเวศกวันด้วยแล้ว ท่านไม่เคยเอ่ยถึงอย่างเปิดเผยเอาเลย แต่ที่เอ่ยอย่างไม่เปิดเผยนั้น ไม่ได้เป็นไปในทางยกย่องสรรเสริญแต่ประการใด

การเรียกรายเงินทองและธนบัตร สกุกต่าง ๆ โดยเฉพาะก็สกุกสหรัฐอเมริกา นั้น เป็นกิจของสงฆ์หรือ และทำด้วยอุบายโกศลหรือหาไม่ ความข้อนี้นี้ ข้าพเจ้าพูดและเขียนไว้ในที่อื่น ๆ มากแล้ว จึงจักไม่ขอฉายซ้ำในที่นี้

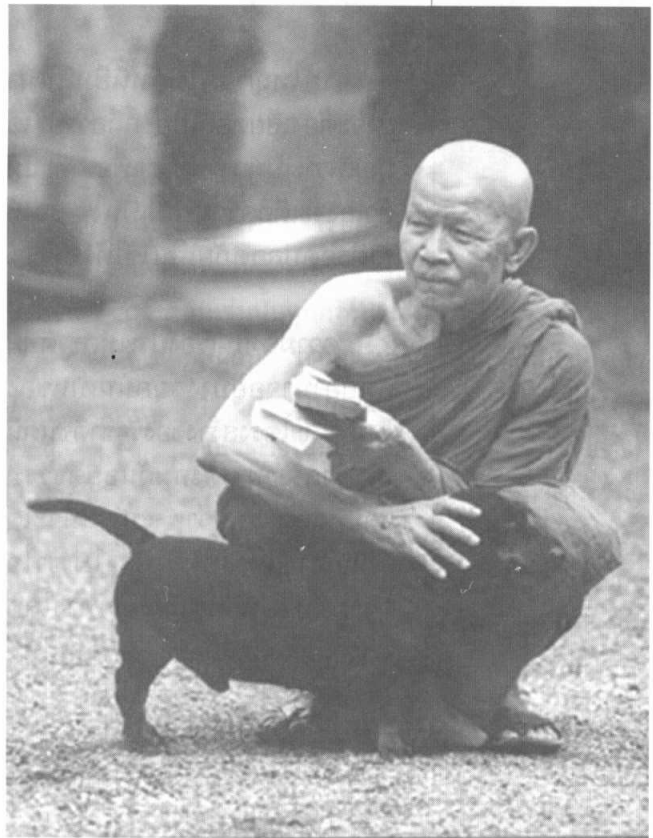
ยิ่งต่อมามีการตำว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและนายกรัฐมนตรีแห่งพรรคประชาธิปัตย์ด้วยแล้ว นั้นเป็นเรื่องที่สื่อมวลชนป็นหน้าเป็นตัวนั่นเอง หรือศิษย์หาออกมาทำ โดยพระอาจารย์เจ้าไม่รับรู้

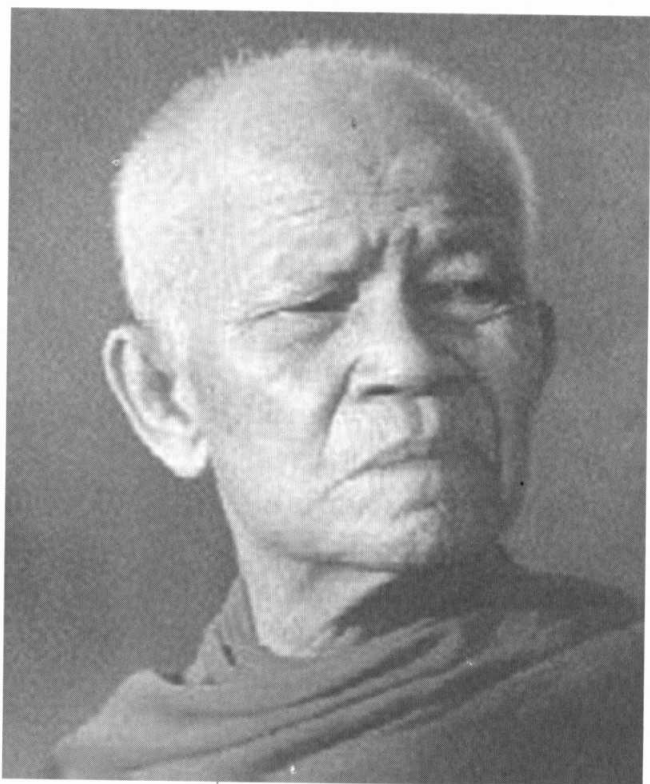
ตั้งการล่าซื้อมทานสนับสนุน นายทักษิณ ชินวัตรให้เป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป จนได้ลายเซ็นเป็นเรือนแสน โดยมีศูนย์บัญชาการอยู่ที่วัดป่าบ้านตาดนั้น นั้นเป็นกิจของสงฆ์ละหรือ

ข้าพเจ้าเข้าไปวัดป่าบ้านตาดมาเมื่อเร็ว ๆ นี้เอง เห็นความโอฬาริก เห็นโต๊ะที่ตั้งล่าลายเซ็น เห็นกองผ้าป่าที่ล่าเงินและทอง ฯลฯ แล้วจำต้องปลง ว่าผิดกับวัดป่าที่ข้าพเจ้าเข้าไปในปี ๒๕๐๖ เสียนี้กระไร

ข้าพเจ้าไปเยี่ยมท่านปัญญา-

วฑโฒ ซึ่งไม่เคยวิพากษ์วิจารณ์ครูบาอาจารย์ของท่านเลย แต่ท่านก็ยอมรับว่าวัดป่าบ้านตาดนั้นไกลหลอย่างขาดความสงบสุขตั้งแต่ก่อนพร้อมกันนั้นท่านก็เห็นว่าการทำงานพระอาจารย์มหาบัวออกมาเดินเทิรขึ้นล่องกับกรุงเทพฯ ด้วยโครงการต่าง ๆ นั้น เป็นยาอายุวัฒนะให้ท่าน แต่ท่านปัญญาไม่เคยถามตัวเองเลยว่า ยาอายุวัฒนะอย่างนี้มีคุณกับพระศาสนา และช่วยพุทธบริษัทคนเล็กคนน้อยหรือไม่ โดยเฉพาะพวก ที่พากันหลับตาเชื่อพระอาจารย์ใหญ่ ซึ่งเต็มไปด้วยอุตริมนุสธรรมต่าง ๆ อย่างนี้ ูณคนพวกนี้ยังต้องควักกระเป๋าทวาย แม้จนได้รับการสนับสนุนจากท่าน

อาจารย์ใหญ่ ให้ไปกู่หนีเยี่ยมสินมา ถึงจะต้องเสียดอกเบี้ย ก็ถือว่ายังได้ บุญเพราะเป็นการทำบุญเพื่อชาติ แม้ตัวเองจะเดือดร้อนก็ไม่เป็นไร ขอให้ชาติรอดปลอดภัยเป็นใช้ได้

ความคิดในเรื่องประเทศชาติที่มี ศูนย์อำนาจอยู่บางกอกนั้นเป็นของ ใหม่ และโครงสร้างของรัฐชาติชนิดนี้ มีโครงสร้างทางสังคมอันอยู่ดิตรรม และรุนแรง เกรกว่าพระปา แม้จะได้ อภิญาในทางธรรมก็คงไม่เข้าใจ ความซับซ้อนซ่อนเงื่อนในทางโลก จึงตกเป็นเครื่องมือของโลกสมัยใหม่ ได้ง่าย ๆ

ที่หน้าเศร้าใจก็คือ ไม่มีใครกล้า ออกมาห้ามปรามวิธีการเช่นนี้ ไม่ว่าจะ

จะคณะสงฆ์ หรือเถรสมาคมธรรม- ยุติ ยิ่งจะไปหวังทางมหาเถรสมาคม ด้วยแล้ว เป็นอันไม่ต้องพูดถึง แม้ เรื่องธรรมกาย มหาเถรสมาคมยัง ทำอะไรไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่สมเด็จพระ- ลังฆราชไม่ทรงรับความเป็นพระของ เจ้าสำนักแห่งนั้นแล้วก็ตาม พร้อมกัน นั้น กิตติวุฒ โภ ก็ออกมาประกาศ ท้าไปว่าศัตรูของสำนักพระธรรมกาย คือศัตรูของพระพุทธศาสนา ศัตรู ที่ว่านี้มี พระธรรมปิฎก (ปยุตฺโต) เป็นหลัก ตามมาด้วย ราชบัณฑิต เลี้ยวพงษ์ วรรณปก และ ส.ศิริรักษ์ โดยที่คณะสงฆ์และทางราชการ ก็ยัง ยอมรับภิกษุภาวะของสมิถนนี้ ซึ่งมี สมณศักดิ์เป็นพระราชอาคันตุคนชั้น เทพอยู่ด้วย ทั้ง ๆ ที่ศาลกัตตัดสินไป แล้วถึงความเป็นปาราชิกของเขา แล้วเรื่องของพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน) เล่า สถาบันหลัก ของสงฆ์ไทยจะทำอะไรได้

ทั้งหมดนี้เป็นหนทางแห่งความ วัฒนะหรือหายนะของพุทธศาสนาใน ราชอาณาจักรสยามกันแน่.

ชื่อหนังสือ ลอกคราบสังคมสงฆ์

ส.ศิริรักษ์ เขียน

คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศพพ.)

พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๔

จำนวน ๑๓๐ หน้า

ราคา ๑๕๐ บาท

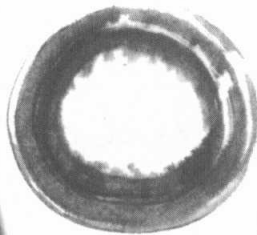
กุศลเสันทา

Heartfelt Grace

เอช.ที.อี.

๑

เพลงปราโมทย์ของเซ็น

บทกวีธรรมและธรรมอุปรากร

เอช.ที.อี.

ผ่านสำเนียงการรู้ซึ้งคำ
ผู้จากนี้ยาม
ขอ มข.พ.ว.ย.อ.อ.

จากดั่ง
สู่มืด

บทกวีธรรมและธรรมอุปรากร

เอช.ที.อี.

กุศลเสันทา

สำนักพิมพ์ศยาม

ปกแข็ง ๑๐๓ หน้า ราคา ๒๐๐ บาท

หมอกน้ำเหมะระเหยลาอุษาสมัย

โลกสดใสแสนวิจิตรชีวิตฝัน

Fog bids farewell to the morning beams.

A still moment of heartfelt dreams."

เพลงปราโมทย์ของเซ็น

: ปกิณกรรมและธรรมอุปรากร

พิมพ์ครั้งที่ ๒ สำนักพิมพ์ศยาม

๑๐๒ หน้า ราคา ๑๐๐ บาท

คราวหนึ่งมีภิกษุผู้แตกฉานในปริยัติจนชาวบ้านให้สมัญญาว่า "ถามหนึ่งคำ พล่ามเสียสิบ" ได้ไปเยี่ยมค่านับเพื่อฝากตัวเป็นศิษย์ของท่านหลัง-อยู่, ไว-ชาน ผู้มีปกติพูดน้อย ครั้นท่านหลัง-อยู่ถามว่า มาจากไหน? พระภิกษุเจ้าของสมญาว่า "ถามหนึ่งคำ พล่ามเสียสิบ" ก็พล่ามบรรยายเสียงเป็นคั่งเป็นแคว สิบเท่าของคำถาม หลัง-อยู่เห็นดังนั้นจึงได้ถามขึ้นหนึ่งว่า มาทำไม? พอพระภิกษุนั้นจะตอบสลับลิบ ท่านก็แสวงร้องเว้าวกวโวยวายขึ้นอย่างไม่เป็นภาษามนุษย์ จนพระภิกษุช่างพูดนั้นไม่มีโอกาสจะเอ่ยตอบ แล้วท่านหลัง-อยู่ก็ถามอีก ครั้นภิกษุรูปนั้นเตรียมจะเอื้อนปากพูด ท่านก็ร้องโวยวากขึ้นจนภิกษุรูปนั้นไม่ได้พูด

แล้วท่านหลัง-อยู่

ก็ถามอะไรต่ออะไรอีก

และได้ร้องโวยวายขัดจั้งหวะ

การตอบเช่นนั้นทุกครั้ง และทุกวันที่พบหน้ากัน จน

พระภิกษุผู้ถนัด "ถามหนึ่งคำ พล่ามเสียสิบ" นั้นรู้สึกอึดอัดจนต้องแอบไปนั่งร้องไห้อยู่คนเดียวบ่อยครั้ง

เวลาล่วงไปนับปี

วันหนึ่งท่านอาจารย์หลัง-อยู่ ได้มาเห็นพระภิกษุช่างพูดนั้น นั่งสงบนิ่งอยู่ที่โคนต้นไม้ ท่านอาจารย์พลางยิ้มออกมาได้ทั้ง ๆ ที่ไม่มีใครคอยได้เห็น ท่านยิ้มบ่อยนัก แต่วันนี้ท่านยิ้มเสียเต็มภาคภูมิ เพราะที่ท่านได้สังเกตเห็นพระภิกษุ "ถามหนึ่งคำ พล่ามเสียสิบ" องค์นี้ ซึ่งบัดนี้ได้หายฟุ้งชานจากความคิดปรุงแต่ง นับด้วยสิบลับด้วยร้อย คงเป็นจิตที่เป็นหนึ่งแนว ท่านอาจารย์หลัง-อยู่ ได้พูดขึ้นเบา ๆ ว่า

"นั่นแหละลูกเอ๊ย นั่นแหละ"

K. Khemavudya

ไตร่ตรองมองหลัก

พิมพ์ครั้งที่ ๒ สำนักพิมพ์สยาม
๘๖ หน้า ราคา ๙๐ บาท

“วัชรยานไม่ใช่ลัทธิตัน-
ตระธรรมดา แต่เป็นลักษณะของ
ตันตระแบบพุทธ... วัชรยานรับ
เอาตันตระมาด้วยวินัยชั้นสูง
ดังนั้นขอสรุปอีกข้อหนึ่งในเบื้องต้น
ก็คือคำว่า วัชรยานนั้นเป็นวิธี
ปฏิบัติของผู้ที่พร้อมไปด้วยวินัย
แล้ว คือสมบูรณ์พร้อมไปด้วยพลัง
ของสติ พลังของมนสิการอย่าง
พอเพียง และดังนั้นพลังอันนี้จะ
เปลี่ยนกิเลสเป็นโพธิได้ พุดง่าย ๆ
เมื่อกิเลสปรากฏ และเห็นมันด้วย
พลังของสติสมาธิ เมื่อนั้นกลับ-
กลายเป็นปัญญาเกิดความสว่าง
ไสวทางปัญญา...”

จากดักแต่สู่มือเสื่อ

พิมพ์คำสำนักพิมพ์
๑๔๘ หน้า ราคา ๑๒๐ บาท

“คนเราจะรำรวยขึ้นต่อ
เมื่อใช้สิ่งของน้อยลง ดังนั้นยิ่ง
ยากจนเท่าไร ยิ่งอิสระ ในอิสระ-
ภาพ ในเสรีภาพเท่านั้น ที่คนจะ
รู้สึกถึงความมั่งคั่งทางวิญญาณ
พูดแบบอิงกวีนิพนธ์ว่า แทนที่จะ
มัวพะเน้าพะนอตัวเองด้วยเพชร
ราคาเรือนแสนเรือนล้าน ทำไม
เราไม่ดูเพชรในกระจาดสีดำใบ
ใหญ่ในท้องฟ้า คือดวงดาวต่าง ๆ
ซึ่งเป็นของเราทั้งนั้น ที่จริงเป็น

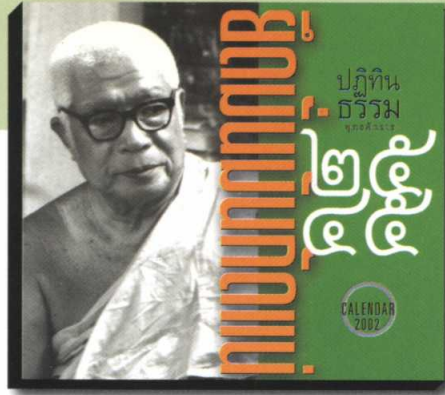
สิทธิ์อันชอบธรรมของเรา ทำไม
ต้องไปจับจองที่ดินเพียงวาสองวา
ทำไมไม่จองมันทั้งโลก ว่าเป็น
บ้านของเรา แล้วโดยความเป็น
จริง ก็เป็นอย่างนั้นอยู่แล้วเราเป็น
ของโลกพิภพ ทุกแห่งคือบ้านของ
เรา แต่ว่าการทำอย่างนี้ได้จริงนั้น
ต้องเป็นคนที่ยากจนด้วยความ
สมัครใจ จิตใจนั้นตั้งาม คำว่า

สมัครใจคือไม่รู้สึกรุ่นเคือง หรือ
รู้สึกที่ตนเองตกต่ำอะไร เพราะ
ว่าคนที่ยากจนแล้ว จะไม่ตกต่ำ
อีก แต่คนที่รำรวยมั่งคั่ง ยืนอยู่
ยอดภูเขาซึ่งหนาวเยือก อาจจะมี
ตกต่ำ เสื่อมลาลาหลง หรือไม่มี
วิญญาณดิ่งลงเหว ลงนรกไป
เมื่อไรก็ได้”

ปฏิทิน ธรรม

ปฏิทินพร้อม
กล่อง
ราคาชุดละ 80 บาท

๒๕๕๑

วางจำหน่าย
ตามร้านหนังสือ
ห้างสรรพสินค้า
ทั่วประเทศ

ปฏิทินปีสำคัญ บทกลอนข้อคิดในการดำเนินชีวิต
สำหรับผู้ชนะและผู้พ่ายแพ้ ที่ล้วนต้องสูญเสีย

ยึดมั่นมั่นกักแน่น

ปฏิทิน 12 เดือนพร้อมภาพอาจารย์พุทธทาส
ประกอบคำกลอนที่ลึกซึ้ง

ยึดมั่นมั่นกักแน่น	เดือนที่ 1
ยึดสิ่งใด สิ่งนั้น แหะมั่นกัก	
ไม่ยึด ไม่กัก	2
ไม่ยึดมั่น มั่นไม่หนัก แต่สักนิด	
ไม่เห็นแก่ตัว	3
ไม่เห็นแก่ตัว ก็หมดตัว จะยึดถือ	
ตัวกูไม่มี	4
อันตัวกู เองหนอ ก็ไม่มี	
สู้กับหมอน	5
แก้ลำมัน! อย่ามีมัน ให้เหนื่อยแรง!	
คุณแก้วแต่สร้างมารขึ้นมาเอง	6
มารจะมี เมื่ออยากตี หรืออยากได้	
ยิ่งอวดตรง-ยิ่งคดลึก	7
ยิ่งอวดตรง-ยิ่งคดลึก	
ยิ่งเจริญ-ยิ่งบ้า	8
โลกเจริญ เกินขนาด: ธรรมชาติแหลก	
เย้ยฟ้า ทำดิน	9
ตีหรือชัว ดินหรือฟ้า มีค่าอะไร	
ฟังก่อน พวกรักโกรธ	10
อย่าไปเสีย คำความโกรธ โทษกับแรง	
หมดคดีตรู	11
อันคดีตรู คือผู้จู้ มาสอบไล่	
ดีเพราะถูกด่า	12
ดีเพราะถูกด่า	

ยึดสิ่งใด สิ่งนั้น
แหะมั่นกัก
กินสามนียัตติ
สารพัด
กสิหรือคสิ
หรือแม่บุตร
ภรรยาและสามี
ความขั้วดี
บุญหรือบาป
จงทราบกัน

ปฏิทิน 12 เดือน

ดูวันเดือนปี บันทึกนัดหมาย
บอกข้างขึ้น ข้างแรมของไทย

มกราคม ๒๕๕๑		JANUARY 2002	
วัน	อาทิตย์	จันทร์	อังคาร
๑	๒	๓	๔
๕	๖	๗	๘
๙	๑๐	๑๑	๑๒
๑๓	๑๔	๑๕	๑๖
๑๗	๑๘	๑๙	๒๐
๒๑	๒๒	๒๓	๒๔
๒๕	๒๖	๒๗	๒๘
๒๙	๓๐	๓๑	

มีกล่องสวยหรู

เหมาะสำหรับตอบแทน

ลูกค้าประจำของคุณ

ส่วนลดพิเศษ

พร้อมซัลส์สกรีนโลโก้ 1 สี

ฟรี

ติดต่อสอบถาม

คุณปราณี เสือแค้ว

โทรศัพท์ 0-2415-2621,

0-2415-6507

จัดพิมพ์โดย ธรรมทานมูลนิธิ

และ สำนักพิมพ์สุภาภาจ

14/349-350 หมู่ 10 ถนนพระราม 2

(ซอย 38) แขวงบางมด

เขตจอมทอง กรุงเทพฯ 10150

โทรศัพท์ 0-2415-6797

โทรสาร 0-2416-7744

อีเมลล์ sjbook@yahoo.com

“

... ความคิดในเรื่องประเทศชาติที่มีศูนย์อำนาจอยู่บางกอกนั้นเป็นของใหม่ และโครงสร้างของราชอาณาจักรชนิดนี้มีโครงสร้างทางสังคมอันอยู่ดีธรรมและรุนแรง เก่งกว่าพระปา แม้จะได้อภิญาในทางธรรมก็คงไม่เข้าใจความซับซ้อนซ่อนเงื่อนในทางโลก จึงตกเป็นเครื่องมือของโลกสมัยใหม่ได้ง่าย ๆ

ที่น่าเศร้าใจก็คือ ไม่มีใครกล้าออกมาห้ามปรามวิธีการเช่นนี้ ไม่ว่าจะคณะสงฆ์หรือเถรสมาคมธรรมยุติ ยิ่งจะไปหวังทางมหาเถรสมาคมด้วยแล้ว เป็นอันไม่ต้องพูดถึง แม้เรื่องธรรมกาย มหาเถรสมาคมยังทำอะไรไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่สมเด็จพระสังฆราชไม่ทรงรับความเป็นพระของเจ้าสำนักแห่งนั้นแล้วก็ตาม พร้อมกันนั้น กิตติวุฒโฒก็ออกมาประกาศทั่วไปว่า คัทรูของสำนักพระธรรมกายคือคัทรูของพระพุทธศาสนา

คัทรูที่ว่านี้มี พระธรรมปิฎก (ปยุตฺโต) เป็นหลัก ตามมาด้วย ราชบัณฑิต เลอฐียรพงษ์ วรณปก และ ส.ศิวัรักษ์ โดยที่คณะสงฆ์และทางราชการ ก็ยังยอมรับภิกษุภาวะของสมิถนนี้ ซึ่งมีสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นเทพอยู่ด้วย ทั้ง ๆ ที่ศาลก็ตัดสินไปแล้วถึงความเป็นปราชิกของเขา แล้วเรื่องของพระธรรม-วิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน) เล่า สถาบันหลักของสงฆ์ไทยจะทำอะไรได้ ...

”

ว. ๑๒๕๖

เส้นทางของพระอาจารย์มหาบัว

คอลัมน์คิดคนละมุม

หน้า ๙๖-๑๐๒